

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TERÖR ÖRGÜTLERİNİN DIŞ POLİTİKA ARACI OLARAK KULLANILMASI:
PKK ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İSMAİL AYDIN

Enstitü Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Murat ALAKEL

MART 2019

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TERÖR ÖRGÜTLERİNİN DIŞ POLİTİKA ARACI OLARAK KULLANILMASI:
PKK ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSMAİL AYDIN

127207015

Enstitü Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Bu tez / / tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (Danışman)	Doç. Dr. Murat ALAKEL	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. İbrahim S. CANBOLAT	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Ertan EFEGİL	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Terör Örgütlerinin Dış Politika Aracı Olarak Kullanılması: PKK Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 124 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan 11 Şubat 2019 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi şahsıma iletilen İthenticate intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %7'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dahil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : İsmail AYDIN

Öğrenci Numarası : 127207015

Ana Bilim Dalı : Uluslararası İlişkiler

Programı : Uluslararası İlişkiler

Türü : () Proje (X) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Taramayı Yapan Araştırma Görevlisi

Ahmet Sefa YILDIRIM

Danışman

Doç. Dr. Murat ALAKEL

ÖNSÖZ

Beş bölüm ve bir sonuç bölümünden oluşan bu çalışmada belirlenen konunun seçilmesindeki amaç, terörün artık bir savaş yöntemi olarak tercih edilmesi ve devletlerin dış politikalarının oluşmasında belirleyici faktör olarak kullanmasıdır. Devletler bu amaçlarını gerçekleştirirken terör örgütlerini de hedeflerine dahil edecek konuma gelmiştir. Bu nedenle PKK terör örgütü çalışmanın inceleme alanını oluşturmaktadır.

Devletler doğrudan ya da dolaylı olarak örtülü, gizli operasyonlar da dahil olmak üzere son dönemde, hegomonik olarak bölgesel ve küresel sistemde güç dağılımının değişmesi ve güçler dengesinin de dönüşümünde bölgesel ve küresel hegomonik gerginliklerin ve rekabetin artması sonucu dış politikada devletler etnik, dini, ideolojik ve yerel azınlık grupları terör, silahlı çatışma, düşük yoğunluklu savaş, vekalet savaşları, askeri güç gibi yöntemlerini kullanarak mikro ya da makro ölçekli devletçikler oluşturarak siyasal haritalar bölgesel ve küresel güçler tarafından yeniden yapılandırmak istenmektedir.

Bu çalışma terör örgütlerinin devletlerce nasıl kullanıldığı, savaş yönteminin terör faaliyetleri açısından hangi yönde değiştiği, PKK terör örgütünün hangi devletlerce kullanıldığı ve hangi devletlerden destek gördüğünü açıklaması nedeniyle topluma fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın hazırlanmasında çok büyük yardımını gördüğüm başta Yalova Üniversitesi Öğretim üyesi değerli hocam Doç. Dr. Murat ALAKEL'e ve her zaman maddi manevi yanımda olan sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İsmail AYDIN

.../.../2018

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
SUMMARY.....	ix
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM 1: DIŞ POLİTİKA İNCELEMESİ

1.1. Dış Politika Nedir?.....	14
1.2. Teoriler Kapsamında Dış Politika İncelemesi	16
1.2.1. Liberalizm ve Dış Politika.....	17
1.2.2. Bağıl-Etki Siyaseti (Linkage Politics) ve Dış Politka.....	21
1.2.3. Realizm ve Dış Politika.....	23
1.2.4. Neo-Realizm.....	27
1.2.5. Kopenhag Okulu.....	31
1.2.6. Sosyal İnşacı Yaklaşım ve Dış Politika	34
1.3. Dış Politika Araçları.....	37
1.3.1. Diplomasi.....	37
1.3.2. Ekonomik İlişkiler.....	38
1.3.3. Savaş ve Çatışma ve Örtülü Operasyonlar	39

BÖLÜM 2: TERÖR VE TERÖRİZMİN TANIMI, DEVLET DESTEĞİ VE ULUSLARARASI HUKUKTAKİ YERİ

2.1. Terör Nedir?.....	45
2.1.1. Terörün ve Terörizmin Tanımı	45
2.1.2. Terörün ve Terörizmin Nedenleri.....	47
2.1.2.1. Ekonomik Nedenler.....	49
2.1.2.2. İdeolojik Nedenler.....	51
2.1.2.3. Sosyo- Kültürel Nedenler.....	52
2.1.2.4. Demografik Nedenler.....	54
2.1.3. Terörün Türleri	54
2.2. Teröre Verilen Devlet Desteği.....	57
2.2.1. Siyasal Destek.....	58
2.2.2. Ekonomik destek.....	59
2.2.3. Askeri Destek.....	59
2.3. Terörün Finans Kaynakları.....	60
2.4. Terörizmin Uluslararası Hukuktaki Yeri.....	60

BÖLÜM 3: PKK TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN GELİŞİM SÜRECİ

3.1. PKK'nın Kuruluşu ve Gelişimi.....	65
--	----

3.2. PKK'nın Siyasallaşma Süreci	70
3.3. PKK'nın Finansal Kaynakları	74
3.4. PKK'ya Verilen Dış Destek.....	76

BÖLÜM 4: ABD, RUSYA, İRAN, AB'NİN PKK'YA YAKLAŞIMI VE TÜRK DIŞ POLİTİKASINA YANSIMASI

4.1. ABD'nin PKK'ya Yaklaşımı.....	82
4.2. Rusya'nın PKK'ya Yaklaşımı.....	88
4.3. İran'ın PKK'ya Yaklaşımı.....	90
4.4. AB'nin PKK'ya Yaklaşımı.....	93

BÖLÜM 5: PKK'NIN TÜRK DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİ

5.1. PKK'nın Türk Dış Politikasına Etkisi.....	102
5.2. Terörle Mücadele Yöntemleri Açısından PKK.....	118

SONUÇ.....	121
KAYNAKÇA	125
ÖZGEÇMİŞ.....	135

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASALA	: Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CENTO	: Central Treaty Organization; Merkezi Antlaşma Teşkilatı
CIA	: Central Intelligence Agency – Merkezi Haber Alma Teşkilatı
DEP	: Demokrasi Partisi
EUROPOL	: European Police Office- Avrupa Polis Ofisi
HADEP	: Halkın Demokrasi Partisi
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
HEP	: Halkın Emek Partisi
HUNER-KOM	: Kürdistanlı Yurtsever Sanatçılar Derneği
ILSA	: Iran and Libya Sanctions Act
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
KARSAZ	: Yetkitiya Karsazen Kurd a Navnetewi- Uluslararası Kürt İşverenler Birliği
KCK	: Koma Civaken Kurdistan- Kürdistan Topluluklar Birliği
KDHB	: Kürt Demokratik Halk birlikleri
KDP	: Kürdistan Demokratik Partisi
KGB	: Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti- Devlet Güvenlik Komitesi
KİS	: Kitle İmha Silahları
KKK	: Kürdistan Demokratik Konfederalizmi
KYB	: Kürdistan Yurtseverler Birliği
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Komisyonu
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
PÇDK	: Partiya Çaresera Kürdistan- Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi
PJAK	: Partiy Jiyane Azade Kurdistan- Kürdistan Özgür Yaşam Partisi
PKK	: Partiya Karkeran Kürdistan- Kürdistan İşçi Partisi
PYD	: Partiya Yekitiya Demokrat- Demokratik Birlik Partisi
S.S.C.B.	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TAPDK	: Türkiye Alkol Piyasası Düzenleme Kurulu

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TESAT	: Terörizm Durum ve Eğilim Raporları
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TKDP	: Türkiye Kürdistan'ı Demokrat Partisi
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
Vb.	: Ve benzeri
YPG	: Yetkiya Parastina Gel- Halk Savunma Birliğı

TABLÖLAR LİSTESİ

- Tablo 1** : Terörün Unsurları
- Tablo 2** : Yabancı Aktörlerin Karışma Düzeyi ve Etkisi
- Tablo 3** : Yabancı Aktörlerin Destek Düzeyi ve Biçimleri
- Tablo 4** : PKK'nın Almanya'da faaliyet gösteren kuruluşları
- Tablo 5** : PKK'nın Avusturya'da faaliyet gösteren kuruluşları
- Tablo 6** : PKK'nın Belçika'da faaliyet gösteren kuruluşları
- Tablo 7** : PKK'nın Danimarka'da faaliyet gösteren kuruluşları
- Tablo 8** : PKK'nın Fransa'da faaliyet gösteren kuruluşları
- Tablo 9** : PKK'nın Hollanda'da faaliyet gösteren kuruluşları
- Tablo 10** : PKK'nın İngiltere'de faaliyet gösteren kuruluşlar
- Tablo 11** : PKK'nın Silahlı Saldırı Çeşitleri

ÖZET
Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tez Başlığı: Terör Örgütlerinin Dış Politika Aracı Olarak Kullanılması: PKK Örneği	
Tezin Yazarı: İsmail AYDIN	Danışman: Doç. Dr. Murat ALAKEL
Kabul Tarihi: 04.03.2019	Sayfa Sayısı: 124
Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler	Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler
Terör kelime anlamı olarak toplumda korku uyandıran eylemler olarak ifade edilebilmektedir. Terörizm ise siyasal iktidarı ortadan kaldırmaya yönelik yapılan silahlı eylemlerdir. Terör, küreselleşmenin ve Uluslararası sistemin etkisiyle savaş yerine başvurulmuş bir yöntem haline gelmiştir. Savaş ise Dış Politika'nın araçlarından biri olmaktadır. Dolayısıyla terörü de Dış Politika'nın araçları arasında değerlendirmek mümkündür. Terör örgütlerine dış destek devletler tarafından çıkarlarının bir gereği olarak verilebilmektedir. Bu çalışmada terörün dış politikada nasıl kullanıldığı ve verilen dış desteğin kapsamına değinilmiştir. Çalışmayı sınırlandırmak açısından ise terör örgütlerinden PKK seçilmiştir. PKK'nın faaliyet göstermeye başladığı yıllardan itibaren aldığı destek süreç halinde incelenmiştir. Çalışmanın teorik kısmında ise Uluslararası ilişkiler teorilerinden Liberalizm, Realizm ve Sosyal İnşacı (Konstruktivizm) yaklaşımlarından faydalanılmıştır. Çalışmada terörün tanımı, nedenleri, türleri, devlet desteği ve Uluslararası hukuktaki yeri tartışılmıştır. Analiz düzeyi olarak devlet tercih edilmiştir. Uluslararası alanda hiçbir devlet teröre destek verdiğinin ortaya çıkmasını istememektedir. Bu destek siyasi, ekonomik ve askeri olmaktadır. Bazı devletler ise terörist faaliyetler içinde olan yapılanmaları terör örgütü olarak tanımamaktadır. Burada terörün tanımı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Bu da devletlerce terör ve terörist örgütlerin farklı algılanmasına neden olmaktadır. Nitekim çalışmada ABD, Rusya, İran ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinin PKK terör örgütüne karşı söylemlerine yer verilmiştir. Diğer yandan çalışmada niteliksel ve kısmen niceliksel araştırma metotları kullanılmıştır. Sonuç olarak PKK, dış destek almaktadır. Diğer yandan Türkiye'nin dış politikada zor durumda kalmasına neden olmaktadır.	
Anahtar Kelimeler: Dış Politika, Terör, Savaş, PKK, Dış Destek	

SUMMARY

Yalova University, Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: The Use of Terrorism as a Foreign Policy Instrument: The PKK Case	
Thesis Author : İsmail AYDIN	Advisor: Doç. Dr. Murat ALAKEL
Date of Acceptance: 04.03.2019	Total Number of Pages: 124
Department: International Relations Field of Study: International Relations	
Terror can be expressed as fearful actions in the society as a word meaning. Terrorism, on the other hand, is a kind of armed action aimed at removing political power. Terror has become a method of being used instead of war by the influence of globalization and the International system. War is one of the tools of the Foreign Policy. It is therefore possible to assess terrorism among the means of the Foreign Politics. External support to terrorist organizations can be given by states as a means of their interests. In this study, it is mentioned how terrorism is used in foreign policy and the scope of external support given. In terms of limiting the work, PKK was chosen from terrorist organizations. The proposal that the PKK has taken since its inception has been examined in the process. In the theoretical part of the study, Idealism, Realism and Social Constructivism approaches were used in the theories of International Relations. Terrestrial definition, causes, types, state support and its place in international law are discussed in the study. The state was preferred as the analysis level. No state in the international arena wants to show that it supports terrorism. This support is political, economic and military. Some states do not recognize terrorist organizations as terrorist organizations. Here, the problem of definition of terrorism emerges as an antagonism. This causes terrorism and terrorist organizations to be perceived differently by the states. As a matter of fact, in the study, the statements of US, Russia, Iran and some European Union countries against the PKK terrorist organization were given. On the other hand, qualitative and partly quantitative research methods were used in the study. As a result, the PKK is receiving external support. On the other hand it is caused to remain in a difficult situation in Turkey's foreign policy.	
Anahtar Kelimeler: Foreign Policy, Terror, War, PKK, Foreign Support	

GİRİŞ

Dış politika Uluslararası İlişkiler disiplininin önemli bir inceleme alanıdır. Westefalya süreci ile birlikte, ülkesel toprak merkezli devletlerin ve Fransız Devrimi ile birlikte ulus-devletlerin ortaya çıkmaya başlaması, dış politikada diplomasi kavramının gelişmesini sağlamıştır. Dış politikanın araçları, ilk zamanlarda sınırlı (diplomasi, ticari ilişkiler ve propaganda gibi) bir şekilde kendisini göstermiştir. Zamanla bu araçlara terör kavramı da eklenmiştir. Devletler, dış politikalarını belirlerken; rakip olarak gördüğü devletlerdeki terörize edilebilecek unsurları (etnik, dini veya mezhepsel vb.) da göz önünde bulundurmaya ve terör örgütlerini de, bu amaç doğrultusunda kullanmaya başlamıştır.

Terörün oldukça uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Zaman içerisinde terör, devletlerce dolaylı olarak da kullanılmıştır. Ancak dış politikanın bir aracı haline gelmesi, II. Dünya Savaşından sonra olmuştur. Özellikle Soğuk Savaş sürecinde, ABD ve Sovyetler Birliği gibi ülkeler, terörü, bir dış politika aracı olarak kullanmışlardır. Çalışmanın neticesinde görülecektir ki terör dış politikanın bir aracı olarak kullanılmaktadır. Bu kullanım şekli; örtülü operasyonlar ve vekalet savaşları olarak dış politika araçlarından savaş alt başlığı içinde incelenecektir.

Terör bir yandan dış politikada kullanılırken diğer yandan Rifat Seray İlhan'a göre, Uluslararası sistemin değişen koşullarıyla birlikte, devletlerarası mücadelelerin ve savaşların da, biçim değiştirdiği gözlenmektedir. Terörizm de 21. yüzyılda pek çok devletin güvenliğini tehdit eden bir asimetrik savaş yöntemi olarak kendini göstermektedir (İlhan; 2015, s.65-68). Asimetrik bir tehdit unsuru olan terörizm, konvansiyonel savaştan farklı olarak hedef alınan düşmanın fiziksel olarak yıpratılmasından çok, düşmanın psikolojik anlamda yıpratılmasını, savaş azim ve iradesindeki politik kararlılığın kırılmasını hedef almaktadır(Hammes; 2005, s.189-221). Devletler, söz konusu asimetrik tehdit unsurunu, diğer devletlere karşı üstü örtük bir araç olarak kullanmakta; ancak hiçbir devlet, bu davranışı ve davranış çerçevesindeki eylemlerini kabul etmemektedir.

Terör eylemlerinin çok sayıdaki amaçlarından birisi; faaliyette bulundukları ülkeye sosyolojik, ekonomik, siyasal, güvenlik, barış, istikrar, huzur ve asayiş açısından zarar vermek ve kendi talepleri doğrultusunda kazanımlar elde etmektir. Yapılan araştırmalar neticesinde devletlerin dış politikada terörü araç olarak kullandığı yönünde çalışmalar bulunmakla beraber; literatürde karşımıza daha çok devlet destekli terörizm ya da Vekâleten Savaş (Proxy War) veya Örtülü Operasyonlar şeklinde karşımıza çıkabilmektedir.

Kavramsal olarak incelendiğinde; terörün korkutma, yıldırma, yıpratma, panik uyandırma gibi anlamlar taşıdığı görülmektedir. Tarihsel sürece bakıldığında ise; toplum içinde istikrarı bozduğu, panik havası uyandıran ve suikastlar da dahil olmak üzere çeşitli

araçlarla siyasal otoriteyi yıkmaya çalışan eylemler olarak kendisini göstermiştir. Terörün unsurlarının ve içerisinde yer alan faktörlerinin açıklanmaya çalışıldığı bir ortamda; teröre yönelik net bir tanımın yapılamaması, uluslararası ilişkiler alanında büyük problemlere yol açmaktadır. Özellikle de BM çerçevesinde net ve kapsamlı bir tanım yapılamaması, Uluslararası Hukuk açısından sorunlara neden olmaktadır. Net bir tanımının olmaması hangi faaliyetlerin terör kapsamına alınacağı ve ne tür uygulamalara tabi olacağı sorununu da ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan sosyal bilimler için incelenmesi zor alanlardan birisi olmuştur.

Terör, Soğuk Savaş döneminin bitmesinin ardından en çok tartışılan kavramlardan birisi olmaya devam etmiştir. Soğuk Savaş dönemi boyunca, dünya iki kutbun mücadelesi etrafında şekillenmiş ve yaşanan sıcak çatışmalar, bölgesel düzeyde kalmıştır. Adeta iki kutup lideri kendileri adına savaşacak devletler ya da grupları (siyasi ve ideolojik anlamda kendilerine yakın hissettikleri yapılanmalar) desteklemişler; mücadelesini bu aktörler üzerinden yapmışlardır. Bu durumun oluşmasında iki tarafın nükleer silahlara sahip olması da etkili olmuştur. Bu da, vekaleten savaş (Proxy War) kavramını gündeme getirmiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu konuya değinilmektedir.

S.S.C.B.'nin yıkılmasının ardından Yeni Dünya Düzeni'nin nasıl oluşacağı sorusu gündeme gelmiştir. 1991 yılında Körfez Savaşı'nın ortaya çıkması savaş, çatışma, belirsizlik ortamının hakim olacağı endişesini de beraberinde getirmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemin en önemli özelliklerinden bir kaçını sıralamak gerekirse “belirsizlik”, sorunların çok daha kapsamlı hale gelmesi ve iç içe geçer bir nitelik kazanması, devletlerin yaşadığı sınır sorunlarının ülkenin iç yapısını ne kadar etkilediğinin sorgulanması gösterilebilmektedir. Dünya genelinde, özellikle Ortadoğu’da, başka sorunlarla birlikte çatışmalar ve terör faaliyetleri de hız kazanmıştır.

Soğuk Savaş sürecinde iki kutuplu dünyada uluslararası sistemde karşılıklı iki süper güç kendi nüfuz bölgelerini tanımaktaydı. Bu iki süper güç, Bağlantısızlar Hareketi olarak bilinen ve sömürge sonrası oluşan Üçüncü Dünya ülkeleri üzerinde mali, ekonomik, askeri ve siyasi rekabet, işbirliği, çatışma, müdahale ya da vekalet savaşları yürütmekteydi. Ayrıca, birbirlerinin konumunun farkında olduklarından, NATO ya da Varşova Paktı üyeleri arasında doğrudan savaş çıkma olasılığı (nükleer denge ya da caydırıcılıktan dolayı) bloklar arası savaş olasılığı çok düşük düzeyde kalmaktaydı. Fakat Soğuk Savaş'ın bitişiyle merkezi, Doğu Avrupa, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya’da federal devletlerin çöktüğü görülmektedir. Yeni devletlerin ortaya çıkması ve bu devletlerin ekonomik, etnik, siyasi, idari, mali, finansal, hukuki ve siyasi yapıları; hukuk, adalet, insan hakları bağlamında temel uluslararası standartları karşılayamamıştır. Bunun sonucunda, devlet içi etnik milliyetçi çatışmalar, savaşlar ve soykırımlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca Ortadoğu’da İran, Irak, Lübnan, Arap-İsrail, Filistin savaşları, Körfez Savaşları ve Afganistan savaşları gibi istikrarsız jeopolitik gelişmelere sebebiyet vermiştir. Bu gelişmeler, NATO veya Varşova Paktı’na katılan Türkiye, Irak, Suriye ve İran gibi ülkelerin SSCB ve ABD yanlısı politika izlemesinin sonucu olmaktadır. Bu devletlerden bazılarının, hem ülke içi hem de bölgesel çatışma içerisine girmesi, konvansiyonel savaş

stratejisinin dışına çıkması ve asimetrik terör vb. unsurları kullanmaktan çekinmediği görülmektedir.

Afrika ve diğer coğrafyalardaki koloni mirası sonucu oluşmuş çeşitli etnik devletçiklerin; küresel ölçekte, devletler arası çatışma ve savaşı önlemek, barışı korumak için edindiği tecrübe başarısız olmuştur. Devlet içi çatışmalar, dünya ölçeğinde Soğuk Savaş'ın iki kutuplu güçler dengesinin statükocu uluslararası sisteminin genel olarak baskılayıp dondurduğu yeni bağımsızlığını kazanmış az gelişmiş ülkeler bölgesel, yerel ve ulusal etnik, dini, ideolojik, bölgesel krizler; soğuk savaş sonrası tek kutuplu bir yapı olmasına rağmen daha karmaşık bir çatışmacı yapıya dönüşmüştür. Bu krizlere üçüncü ülkelerin farklı siyasi, ekonomik ve jeopolitik öncelikleriyle müdahale ya da taraf olması, bu krizlerin insani yönden masum sivil kadın ve çocukları etkilemesine neden olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde, klasik egemen devletin toprağı ve ülkesi üzerindeki kontrol ve denetim sisteminin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu sağlanamadığı takdirde; ulus devletin bu teknolojik değişim ve dönüşüme ayak uyduramamakta, birçok az gelişmiş ülkeden uluslararası göç hareketi gerçekleşmektedir. Diğer yandan küreselleşmenin mali, hizmet, emek ve sermayeyi nitelik ve nicelik olarak etkilemesi sonucu ülkeler arası hava, deniz ve kara araçlarının artması da ulus devlette bir takım sorunlara neden olmaktadır. Bu durum; küçük ve fakir ülkelerde suiistimal, müdahale, savaş, çatışma ve terör gibi birçok illegal faaliyetleri de artırmaktadır. Özellikle kıtalar arası doğu, batı, kuzey ve güney arasında önemli bir geçiş noktası olan ve bu farklı kıtalar arasındaki köprü rolü oynayan Türkiye'yi kriz bölgelerine yakın olmasından dolayı çok etkilemektedir.

Soğuk Savaş'ın ardından, terör kavramını ve tartışmalarını etkileyen diğer bir gelişme, 11 Eylül saldırıları olmuştur. ABD, bu saldırılardan sonra "Önleyici-Önalıcı Savaş" kavramını geliştirmiş ve kendisine tehdit oluşturan ülkeleri, terörist ülke olarak ilan etmiştir. Terör, bir noktada bahane edilerek, uluslararası sistemin yapısı yeniden şekillendirilmek istenmiştir. Diğer yandan 11 Eylül, terörist faaliyetlerin geçirdiği dönüşümü ciddi bir biçimde gözler önüne sermiştir. 11 Eylül saldırılarında kullanılan modern teknikler, terörizmin değişen konulara ne denli adapte olabildiğini yansıtırken, stratejik noktaların vurulabilmesi, hangi coğrafyada olursa olsun her ülkenin terörizmin hedefinde olabileceğini göstermiştir. Kullanılan silahlar itibariyle, kitle imha silahlarının da, terörist grupların eline geçme ihtimali de¹, terörizm tehdidinin büyüklüğünü ve mücadelenin önemini gündeme getirmiştir.

Uluslararası sistemde yaşanan bu gelişmeler ülkemizde faaliyet gösteren PKK terör örgütünün amaçlarının, hedeflerinin ve stratejilerinin, zamanla değişmesine neden olmuştur. Kurulduğu yıllarda ayrılıkçı bir hareket olarak ortaya çıkan PKK, geldiği süreçte bir suç örgütüne dönüşmüş ve bazı yabancı devletler (ABD, Rusya, İran, AB

¹ KİS'lerin terör gruplarının eline geçmesi ihtimalinin yanı sıra, geline son aşamada IŞİD'in bu silahları üretebilme yönündeki arzuları da ortaya çıkmıştır.
<http://www.dailymail.co.uk/news/article-3344767/ISIS-army-scientists-set-wage-chemical-biological-war-West-warn-weapons-mass-destruction-carried-undetected-Europe-Union.html>

lkeleri) tarafından kullanılır hale gelmiştir. Sayılan devletler, terörle mücadelede Türkiye'ye destek verdiklerini dış politika yapıcıları aracılığıyla dile getirmişlerdir. Ancak diğer yandan PKK'nın üst düzey yöneticileriyle de ilişki içinde olmuşlardır. Askeri, ekonomik ve siyasi desteklerini sürdürmüşlerdir.

PKK'nın, aldığı destekler sayesinde güçlenmesi, Kürt halkının temsilcisi olduğunu ileri sürmesi, ülkede panik ve korku uyandırması gibi nedenler Türkiye'nin i ve dış politikasında (zellikle insan hakları konusunda) zor durumda kalmasına neden olmuştur. İç politikada enerjisini tüketen devletlerin dış politikalarının istenilen düzeye gelemediği görülmektedir. PKK da, uzun yıllar, Türkiye'nin i ve dış politikasını etkilemiştir.

Terör ve terörizm ile mücadele, ulus devletlerin ortaya çıkmasından itibaren devletlerin iç hukuk yollarıyla nlenmeye çalışılmıştır. Ancak yukarıda belirtildiği üzere, uluslararası sistemde yaşanan olaylar terörün uluslararası bir boyut kazanmasına neden olmuştur. Bu kapsamda, BM ve AB mevzuatları geliştirilmiştir. Terör konusu ve güvenliğin karşılıklı olarak bağımlı olması çerçevesinde değerlendirildiğinde, artık sadece terör eylemlerine maruz kalan ülkeleri ilgilendiren bir konu olmayıp dünya devletlerinin bir sorunu haline gelmiştir. Netice itibariyle, terör, bir dış politika aracı olarak kullanılmakta ve ciddi sonuçlara yol açmaktadır. Türkiye'de yaşanan PKK sorunu, bu ciddi sonuçları göstermektedir.

Çalışmanın Hipotezi

İkinci Dünya savaşından sonra oluşturulan BM sistemi; egemen devletlerin bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve içişlerine müdahale etmeme ilkelerine dayanmaktadır. Bu sistem devletler arası çatışmaları önlemeyi amaçlamaktadır. Soğuk Savaş süreci iki kutuplu dünya sisteminde, devletler sağ ve sol örgütleri destekleyerek nc Dünya lkeleri üzerinde örtülü operasyonlar yapmaktadır. Bu ülkelerde doğrudan ya da dolaylı olarak askeri, ekonomik ve siyasi destek sağlayarak vekalet savaşları yürütmektedir. Soğuk Savaş sonrası tek kutuplu dünyada; Afganistan, Irak, Somali gibi devletler etnik, dini, ideolojik, mezhepsel devlet içi çatışmalara ve mikro milliyetçi gruplara ev sahipliği yapan ülkeler olarak görülmektedir. Diğer devletler ise bu yapıları özgürlük savaşcısı, gerilla, muharip ayaklanmacı olarak görmektedir. Bu noktada klasik uluslararası sistem ve uluslararası hukuk etkisiz kalmaktadır. İki kutuplu sistem olmadığı için sistemik baskılar da olmamaktadır. Bölgesel ve küresel güçler konuya kendi ulusal çıkarları ve hegemonyası açısından değerlendirmektedir. Otoriter ülkelerdeki bu ayrılıkçı hareketleri kendi yeni jeopolitik düzenleri için mikro devletçikler inşa etmek amacıyla kullanmaktadır. Türkiye böyle bir durumda, etnik ayrılıkçı terör ile bölgesel ve küresel güce sahip ülkelerle hem ulusal hem de uluslararası alanda mücadele etmek zorunda kalmaktadır. PKK terör örgütüyle mücadelesini zorlu şartlarda evrensel uluslararası hukuk kurallarına uygun, liberal demokratik ilke ve prensipleriyle, insan hakları ve özgürlükleri noktasında AB standartlarında, kendi vatandaşlarının demokratik ve ekonomik, insani, kültürel haklarını geliştirmesini yaptığı düzenli reformlarla

yükseltmektedir. Diğer yandan ulusal toprak bütünlüğünü korumak için terör saldırılarına karşı meşru müdafaa hakkını kullanarak terörle ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte hem savunmacı hem de proaktif şekilde ekonomik, askeri, siyasi, diplomatik imkanlarıyla kararlı mücadelesini sürdürmektedir.

Bu çalışmada, terör ve dış politika kavramlarından yola çıkarak; PKK terör örgütünün, dış politikada nasıl kullanıldığına, PKK'ya verilen desteğe, ABD, Rusya, İran ve AB'nin, PKK ile ilgili görüşlerine değinilecektir. “Terör; örtülü operasyonlar, vekâlet savaşları şeklinde kendisini göstermiş ve dış politikanın oluşturulmasında belirleyici bir faktör haline geldiğini” varsayan hipotez kapsamında, “Terör, dış politikada hangi amaçla kullanılmaktadır? ” ve çalışmayı somutlaştırmak amacıyla “ PKK terör örgütü, hangi devletlerce, nasıl kullanılmaktadır?” gibi sorulara cevap bulunmaya çalışılmıştır.

11 Eylül ve sonrası süreçte yaşanan ABD merkezli askeri, siyasi ve ekonomik müdahaleler kriz bölgelerinde Batıyla işbirliği yapan etnik, siyasi ve ekonomik grupların desteklendiğini göstermektedir. Bu durum, mikro ölçekli devletçiklerin kurulmasına, ABD merkezli (NATO gibi) güvenlik kurumlarının bölgesel ve küresel hegemonyalarını genişletmesine, büyük güçler arasındaki bölgesel ve küresel hegemonik çatışmaların da artarak yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Haliyle bu gerginlik, küreselleşmenin getirdiği yeni, çok boyutlu asimetrik tehdit ve riskleri de etkilemiştir. Tarafların, klasik devlet eksenli askeri çatışmalardan kısmen kaçınarak, dolaylı, örtülü, gizli ve etnik merkezli yerel, bölgesel farklılıkların da, silahlı terör eylemlerine neden olduğu görülmüştür. Türkiye, farklı kıtalararası ve yeni çok kutuplu sistemde, büyük güçlerin sürekli gerilen ve bloklaşma sürecindeki uluslararası sistemin merkezinde yer almaktadır. Bu da onun üzerindeki çelişen jeopolitik çıkarların, baskıların, tehditlerin ve krizlerin içinde orta güç bir ülke olarak, iç ve dış politikasında denge siyaseti izlemesini gerekli kılmaktadır.

Çalışmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu, “terörün dış politikaya olan etkisinin askeri, siyasi, ekonomik ve toplumsal yönden” araştırılmasıdır. Akademik bir yaklaşım çerçevesinde konu, PKK örneği üzerinden incelenecek ve devletlerin terörü bir dış politika aracı olarak kullanmasında etkili olan unsurlar irdelenecektir. Diğer yandan terörizmin kapsamı, arkasındaki devlet desteği, uluslararası hukuktaki yeri vb. konular üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın kapsamında, “PKK terörünün dış politikaya olan etkisi” incelenecektir. Bu amaçla, PKK terörünün kuruluşu, faaliyetleri, siyasallaşma süreci, finans kaynakları, devletlerin PKK'ya yaklaşımı ve verdikleri destek gösterilmeye çalışılmıştır. Bu da, çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bir terör örgütü olan PKK, dış destek görmekte ve eylemlerini bu çerçevede sürdürebilmektedir. Gerek bölge gerekse bölge dışı devletlerin PKK'yı kullanmasında birtakım nedenler vardır. Bunlardan birkaç tanesini şöyle sıralamak mümkündür: Türkiye'ye yönelik baskı unsuru oluşturmak, Türkiye'yi istedikleri politikalar çerçevesinde yönlendirmek, Türkiye'deki suç oranlarının

artmasında kullanmak ve Türkiye'nin dış politikada karar almasını engellemek gibi amaçlar olabilmektedir.

Teorik Çerçeve

Yukarıda bahsi geçen konular incelenirken, çatışma ve savaş ortamının barışçıl yollarla çözüleceğine inanan Liberalizm'den; uluslararası sistemi, güç ve çıkar mücadelesi olarak gören Realizm'den; sistemde sürekli çatışma ihtimalinin hakim olduğu ancak sistemin araçlarının değiştiğini (mesela güç amaç değil, araç haline gelmiştir) tartışan Neo-Realizmden; sistemi, sadece devletler arasındaki çatışma, güç ve çıkar ilişkisi üzerinden anlatılamayacağını belirten Sosyal İnşacı (Konstruktivizm) teorilerinden faydalanılmıştır.

PKK konusu, tek bir teori ve araştırma yöntemi ile açıklanabilecek bir mesele değildir. Çünkü bu örgüt, sadece askeri yöntemlerle hareket ederek, faaliyet göstermemektedir. Komşu ülkelerle ve küresel güçler ile işbirliği içinde bulunup, uluslararası alanda finansal ilişkileri de içine alan birçok çalışma yapmaktadır. Ancak çalışmanın genelinde, yaygın olarak Yapısal Realizmin argümanları kullanılmıştır. Ayrıca yaşanan gelişmeler neticesinde, Kenneth Waltz'ın savunmacı realizmini kapsamında hareket eden Türkiye'nin, Jhon Mearshimer'in saldırgan realizmine geçtiği görülmektedir. Diğer yandan sistemin araçlarının değişmesi kapsamında, PKK'nın da hedeflerine ulaşmak için belirlediği yöntemlerin değiştiği görülmektedir.

Çalışmanın teorik çerçevesi oluşturulurken, Kopenhag Okulu argümanlarından da yararlanılmıştır. Bu çerçevede güvenlik kavramı sadece askeri unsurlar ile değil; çevresel, ekonomik, siyasi ve toplumsal konuları da ele alan geniş bir alanda incelenmesi gerekmektedir. Kopenhag Okulu'nun önde gelen isimlerinden Barry Buzan ve çalışma arkadaşlarının geliştirdiği "güvenlikleştirme" teorisinden yola çıkarak; terörün sadece askeri unsurları etkilemediği, ekonomik, siyasi ve toplumsal alanı da etkilemesi kapsamında, dış politikanın da, terörden etkilendiği görülmektedir.

Bölgesel güvenlik konusu, barış ve istikrarın oluşmasında ulusal güvenliğin yanında bölgesel güvenlik kimliğinin var olması gerektiğini içermektedir. Bu yönüyle Türkiye, Irak, Suriye ve İran arasında devlet düzeyinde bölgesel güvenlik kurumlarının oluşması; Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde etkili olacaktır.

PKK'nın Türk Dış Politikasına olan etkisi belirlenen konu başlıkları altında süreçlere ayrılmış; süreç analiz yöntemi benimsenmiştir. Bu süreçler araştırılırken PKK terör örgütüne verilen dış desteğin kapsamı ve devletin temsilcilerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; çok boyutlu bir kavram olan terörün dış politikayı etkilemesi kapsamında, PKK terör örgütünün, Türk dış politikasına olan etkisinin incelenmesidir. Uluslararası hukuka göre, devletlerin teröre destek vermesi suç teşkil etmektedir. Devlet, hem kendi iç hukukunda hem de BM Güvenlik Konseyi bünyesinde şikayet edilebilmektedir. Ancak buna rağmen, bir takım devletler, teröre destek vermektedirler. Bu amaçla terör eylemlerinin arka planını oluşturan stratejik mantığın anlaşılmasına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Devletler, kendi politikalarına uygun hareket eden terör örgütlerine üstü örtülü bir şekilde yardım etmekte ve bu guruplara, siyasal, ekonomik ve lojistik alanlarda yardımlarda bulunmaktadır. Bu nedenle, terör, uluslararası alanda devlet destekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Terör faaliyetleri çok eski zamanlara dayansa da; uluslararası sistemde yaşanan değişiklikler ile öncelikli hale gelmiş ve devlet politikalarında daha öncelikli bir konum almıştır. Netice itibariyle, terör, dış politikanın önemli bir unsuru haline gelmiştir.

Burada temel sorun, işleyen uluslararası sistemin temelini oluşturan BM Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin veto yetkisinin olması ve sistem-dışı ülkelerin (Suriye, İran, Irak gibi uluslararası hukuk ya da yaptırımlardan çekinmeyen ülkelerin) Türkiye'yi bölgesel ve küresel anlamda sınırlandırmak ve etkisini azaltmak için bu tür terör örgütlerini dolaylı ya da doğrudan taktiksel, sistematik ya da geçici olarak desteklemesidir.

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmış ve bütün soruların cevabı verilmiştir.

- Terör, bir dış politika aracı olarak nasıl kullanılmaktadır?
- Terör örgütlerinin, devletlerarası ilişkilere etkisi nelerdir?
- Uluslararası sistemde yaşanan değişimler, terörün niteliğini etkilemiş midir?
- Terör örgütleri, Vekâleten Savaş'ın bir unsuru mudur?
- Terör ve güvenlik kavramlarının tanımlanmasında, Soğuk Savaş süreci ve sonrasında yaşanan olayların etkisi nedir?
- Terör ve Terörizm nedir? Tanımı, nedenleri ve türleri nelerdir?
- Terörizmin arkasındaki devlet desteği, hangi yöntemlerle gerçekleşmektedir?
- Terörizmin Uluslararası Hukuktaki yeri nedir?
- PKK terör örgütü, hangi devletlerden destek almaktadır?
- PKK terör örgütünün siyasallaşması, mobilizasyon sürecinin bir unsuru mudur?
- PKK terör örgütünün, Türk Dış Politikasına olan etkisi nedir?

Çalışmanın Yöntemi

Gerek dış politika, gerek terör alanında yazılan akademik araştırmalar incelenmeye çalışılmıştır. Ancak var olan çalışmaların, konunun belirli bir alanına

değınmesi, devletlerin terör örgütlerine dolaylı destek vermesinden ötürü, çalışmada daha çok resmi politika yapıcıların söylemlerinden, terör uzmanlarının görüşlerinden, yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerinden, makalelerden, terörle mücadele eden kurumların internet sitelerinden, ayrıca internet üzerindeki elektronik kitaplardan yararlanılmıştır.

Bu çalışmada analiz edilen dış politika araçları, terörün nedenleri, PKK'ya verilen destek, zaman içinde değışikliğe uğramış olsa da, en güncel halleriyle aktarılmaya çalışılmaktadır. Örnek vermek gerekirse, Soğuk Savaş döneminde bölgesel düzeyde olan terör faaliyetleri, günümüzde uluslararası boyutlara taşınmıştır. Diğer yandan terörle mücadelenin kapsamı genişlemiş, terör, sadece terör mağduru ülkenin sorunu olmaktan çıkmış ve terörle mücadele eden her devleti ilgilendiren bir konu haline gelmiştir.

Bu kapsamda yapılan çalışma, kısmen bilimsel sonucu olan, sayısal verilerin kullanıldığı nicel özellikleri olan, ancak ağırlıklı olarak gözleme, analize dayanan nitel verilerin kullanıldığı bir araştırma şeklindedir. Dış politika araçları, terörün tanımı ve devlet desteğı gibi genel konulardan hareketle, daha özellikli bir konu olan PKK'ya verilen desteğın Türk Dış Politikasına yansıması ele alınmıştır. Bu noktada çalışmanın amacında belirtilen hipoteze uygun olarak tümünden gelim yöntemi kullanılmıştır.

Terörün uluslararası ilişkilerde bir araç olarak kullanılması, küreselleşmenin geldiğı nokta ile birlikte, devletleri, siyasal ve toplumsal, hatta ekonomik alanda etkiler hale gelmiştir. Bu durum terörle mücadele eden ülkelerin yanında, uluslararası organizasyonları (AB, NATO gibi) da etkileyecek düzeye ulaşmıştır. Geline nokta, devletlerin bu çok boyutlu problemle mücadelede tek taraflı yaklaşımlarını ve çabalarını yetersiz kılmıştır. Küresel bir sorun halini alan terörizmle mücadelede istihbarat paylaşımı, askeri ve lojistik destek gibi alanlarda diğer devletlerle işbirliğı elzem hale gelmiştir. Bu çerçevede, işbirliğı, kazan-kazan anlayışı ve birlikte mücadele gibi kavramları içeren Liberal yaklaşımdan, bu çalışmada yararlanılmıştır. Ancak terör olgusunu açıklamak için sadece bu unsurlar yeterli olmamış, uluslararası sistemi güç ve çıkar mücadelesi üzerinden açıklayan Realist teoriler de, çalışmada başka bir yaklaşım olarak kullanılmıştır.

PKK terör örgütü, etkilediğı alan itibarıyla bölgesel bir örgüttür. PKK adıyla Türkiye'yi, PJAK adıyla İran'da, PYD adıyla da Irak ve Suriye'nin kuzeyinde örgütlenmiştir. Bölgesel bir örgüt olmasına karşın aldığı destek örgütü uluslararası bir düzeye taşımıştır. Bu yüzden çalışmada, PKK'ya verilen dış desteğın incelenmesi kapsamında uluslararası; PKK'nın etkileri açısından bölgesel bir analiz düzeyi benimsenmiştir. Bu örgütün siyasal, sosyal ve kültürel yan kuruluşları olan örgütlerin hem bölge ülkelerinde hem de Batı ve Ortadoğı ülkelerinde çok etkin faaliyet göstermesi, konunun daha karmaşık hale gelmesine neden olmaktadır. Analiz sırasında yukarıda açıklanan yaklaşımlar çerçevesinde, ABD, Rusya ve İran gibi devletler üzerinde çalışılmıştır. Bu çalışmada, PKK'ya verilen destek incelenirken, ayrıca Türk dış

politikasına etkisi de dönemlere ayrılarak incelenmiş ve bu dönemlerde verilen destek ile yapılan mücadeleye değinilmiştir.

Literatür İncelemesi

Bu çalışmanın konusu ile ilgili yazılan kitaplar incelendiğinde; terör, genelde genellikle devlet destekli bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitaplarda terör ve dış politika konuları ayrı ayrı incelenmekte ancak birbiri ile olan bağlantısı açıklanmaktadır. Terörün; aldığı dış destek ve uluslararası alandaki yeri analiz edilmekte ve terörle mücadele yöntemlerine değinilmektedir.

Bu çalışmanın konusuna en yakın kitap, Elif Çalışkan Polat tarafından 2013 yılında çıkarılan “PKK Terör Örgütüne Dış Destek” isimli eser olmaktadır. Bu çalışmada, PKK’yı her yönüyle tanımlamak, arkasındaki dış desteği açıklamak, bu desteğin niteliğini, desteği verenlerin amaçları açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca terörizmin tanımı ve PKK’nın faaliyetleri, oluşum süreci ele alınmıştır. Diğer yandan dönemsel olarak PKK’nın aldığı dış desteğe değinilmiştir. Görülmektedir ki, PKK’nın aldığı dış destek anlatılmış; ancak Dış Politika ile olan ilişkisine değinilmemiştir.

PKK’nın dış destek aldığı devletler ile Türkiye arasında dış politikada sorunlar yaşanmaktadır. Bu çalışma; terör ve dış politika kavramlarını açıklayarak, PKK’nın Türk Dış Politikasına yansımaları ele alması açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmayı eşsiz kılan bir diğer husus da; tez konusunun, amacının, hipotezinin Yapısal Realizm teorisi ile açıklanması ve Kopenhag Okulu varsayımlarından yararlanmasıdır.

Analiz Düzeyi

Bu çalışmada, PKK terör örgütünün Türk Dış Politikasını askeri, siyasi ve toplumsal açıdan etkilemesi, nitel yöntemler kullanılarak ele alınmıştır. Hem uluslararası örgütler hem de devletler üzerinde durulmuştur. Bu örgüt ve devletlerle yapılan iş birliğine değinilmesi; bu örgüt ve devletlerin bölge üzerindeki politikaları ve PKK ile olan ilişkilerinin incelenmesi açısından çalışma, uluslararası düzeyde analiz edilmeye çalışılmıştır.

Uluslararası sistemde, aktör olarak kabul edilen birey, sivil toplum kuruluşları, hükümet-dışı aktörler, devlet, uluslararası örgütler gibi çok katmanlı aktörler analiz düzeyi olarak ele alınmıştır. Çünkü bu aktörler, daha çok mücadele kapsamında önem arz etmektedir. Çalışma, daha çok teröre verilen dış destek, terörün dış politikada araç ve/veya aktör olarak kullanılması üzerine olduğu için teorik düzeydedir. Devlet dışı aktörler Soğuk Savaş sonrası süreçte küreselleşmeyle birlikte asimetrik yetenek ve kapasitesi ulus devletlere göre çok gelişme göstermiştir. Bu yüzden birey düzeyinde yapılan analiz sınırlı olmaktadır. Örneğin, politika yapıcılarının, askeri ve diplomatik

temsilcilerin ifadeleri, resmi makamlarda bulunan kişilerin açıklamaları, analiz düzeyimize sınırlı da olsa dâhil edilmiştir.

Analiz düzeyi belirlenirken, birey ve devlet düzeyinde bir analize yer verilmiştir. Birey düzeyinde bir analizin kullanılmasının nedeni, devletleri yöneten bireylerin kişilik özelliklerinin politika yapımında etkili olmasıdır. Ancak devlet düzeyindeki bir analiz tercih edilmiştir. Çünkü çalışmada, bireylerden ziyade, devletlerin politikaları esas alınmıştır.

Çalışmanın Önemi

Klasik ulus devlet örgütlenmesinin ulusal ölçekte askeri, siyasi, sosyal ve kültürel ve güvenlik alanında organize olmanın dezavantajını yaşamıştır. Bu sebeple Soğuk Savaş sonrası süreçte küreselleşmenin de etkisiyle ulusal, bölgesel ve uluslararası yapılarla ilişkisi olan terör örgütleri, 1990'lerden itibaren daha güçlü hale gelerek devletlerin ulusal, yerel ve bölgesel düzeyde otoritelerine meydan okumaya başlamıştır. Ancak 2000'lerden sonra, 11 Eylül ile birlikte, bu süreç, kısmen tersine dönmüştür. Fakat Afganistan ve Irak işgallerinin başarısız olması, ekonomik krizler, jeopolitik hegemonik çatışmalar ve çıkarlar ve yeni alternatif büyük güçlerin ortaya çıkması, tek kutuplu dünya düzeninin sarsılmasına neden olmuştur.

Çok kutupluluk talepleri, başarısız devletler, işgaller, Arap Baharı, renkli devrimler, ayrılıkçı mikro milliyetçi paramiliter gruplar, örtülü operasyonlar, özel ordular ve güvenlik birimleri, özellikle Bush dönemi ABD'nin BM onayı olmadan gayrimeşru askeri müdahaleleri, uluslararası kamuoyunu hayal kırıklığına uğratmıştır. Obama politikaları da, ABD çıkarını korumak adına, diplomasi, çok taraflılık, bölgesel ve yerel dinamiklerle işbirliği ve asker çekme siyaseti devam eden bir sisteme sahipti. Ekonomik krizle birlikte Afro-Avrasya coğrafyasındaki göreceli istikrarlı siyasi yapıları renkli devrimler ve Arap Baharının yarım kalması ve ABD'nin doğuya (Çin'e) odaklanması stratejisi, küreselleşen jeopolitik gerginliği ve belirsizliği küresel, bölgesel ve ulusal ölçekte artırmıştır.

Çalışma, terörün, dış politika kapsamında taktiksel, geçici ya da stratejik araçsal kullanımına odaklanmaktadır. Bu konu hakkında yapılan çalışmalarda, terörün genelde devlet destekli olduğu görülmektedir. Bu amaçla yapılan çalışma, terörün, dış politikada kullanılması gibi farklı bir alana değinmesi nedeniyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın konusu, hipotezi, amaçları ve incelediği alanın Yapısal Realizm kapsamında ele alınması ve Kopenhag Okulu varsayımları ele alınarak incelenmesi bakımından çoklu analitik teorik yaklaşımlarıyla karmaşık sorunu pratik açıklayıcı ve anlaşılır olması açısından özgün bir çalışma olduğu iddiası savunulmaktadır.

Çalışmanın Sınırları

Dış politika ve terör kavramları, inceleme alanı geniş kavramlardır. Dış politika incelemesi yapılırken, bazı teorilerden yararlanılmıştır. Dış politika araçları belirlenirken, kimler açısından terörün kullanıldığı incelenmiştir. Diğer yandan terör konusu, tanımı, verilen dış destek, uluslararası hukuktaki yeri ile daraltılmaya çalışılmıştır.

Uluslararası alanda terör konusu çok eski zamanlardan beri etkisini gösterse de bu çalışma sadece PKK terör örgütünün incelemesini kapsamaktadır. Birçok terör örgütü, dış destek veren devlet tarafından kullanılmaktadır. Çalışma, bu terör örgütlerinden PKK ile sınırlandırılmıştır.

Çalışma teorik bir çalışma olması açısından mücadele yöntemlerine sınırlı olarak değinilmiştir. PKK'nın Türk Dış Politikasına olan etkisinin incelendiği son bölümde bu konu açıklanmıştır. Çalışmada daha çok PKK'nın nasıl dış destek aldığı, bazı devletlerce nasıl kullanıldığı aktarılmıştır. Bu durum PKK'nın kurulmasından günümüze kadar olan etkileri belirli dönemlere ayrılarak ele alınmıştır.

BÖLÜM 1: DIŞ POLİTİKA İNCELEMESİ

Uluslararası ilişkiler disiplininin, günümüzde kullandığımız anlamda incelenmesi, 1900'li yıllardan itibaren başlamıştır. Bunlar bilimsel araştırmalardan uzak kalmıştır. Uluslararası ilişkileri inceleme metotları (özellikle teori anlamında) İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren hız kazanmıştır. Uluslararası ilişkiler, uluslararası politika ve dış politika gibi kavramların tanımı, anlamı ve içeriği ele alınmıştır. Ayrıca bu araştırmaların amaçları uluslararası sorunlara çözüm bulmaktır. Ancak ortaya konulan yöntemler tek başına uluslararası ilişkileri açıklamaya, sorunları çözmeye yetmemiştir. Örneğin Liberaller (Klasikler), uluslararası sorunları karşılıklı işbirliği, diplomasi ve ekonomik ilişkiler ile çözmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda kurulan Milletler Cemiyeti de, bunun göstergesidir. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın çıkması bu görüşlerin sorunları çözmeye, uluslararası ilişkileri açıklamaya yetmeyeceğini göstermiştir.

İkinci Dünya savaşı'ndan sonra, Soğuk Savaş sürecinin başlaması, dünyanın bazı bölgelerinde küçük çaplı çatışmaların artması, nükleer güç dengesi üzerinden cereyan eden silahlanma yarışından ötürü devletlerin askeri alana yatırımlarını artırması, her an küresel ölçekte yeni bir savaş olasılığını gündeme getirmiştir. Bu düşüncenin gelişmesinde, daha önce yaşanan Birinci ve İkinci Dünya Savaşları etkili olmuştur. Ancak Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan teorilerden Anarşik Uluslararası düzende Sistem Analizi, Uluslararası İlişkileri ekonomik ve devletler arası güç mücadelesi olarak açıklamıştır. Bu da Sosyal İnşacı teorilerin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu çalışmaların ortaya çıkması göstermiştir ki, Uluslararası İlişkiler, sadece güç (askeri) mücadelesinden ibaret değildir.

Klasik pozitivist Uluslararası İlişkiler teorileri, maddi güç, çıkar ve uluslararası ilişkileri açıklamaya çalışmıştır. Ancak, soğuk savaşın bitişiyle ortaya çıkan Uluslararası İlişkilerdeki değişmeyi ve yeni aktör ve devletlerin ortaya çıkışını açıklayamamıştır. Bu bağlamda post pozitivist sosyal inşacılık teorileri kültür, kimlik ve düşünce gibi faktörler ile dış politikayı ele almıştır. Toplumsal ve sosyal faktörlerin de etkisiyle; devletlerin iç ve dış politikalarını, uluslararası sistemdeki yerini, aktör düzeyinde karşılıklı etkileşimlerini açıklamaya çalışmıştır.

Soğuk Savaş döneminde, çift kutuplu sistemin lider ülkelerinin (ABD ve Sovyetler Birliği), tarafların çıkarları doğrultusunda hareket etmesi; bölge ülkelerini katı ideolojik farklılıklar etrafında şekillendirmiş ve sınırları hakimiyetleri altına alan devlet merkezli bir ulusal, bölgesel ve küresel güvenlik etki alanı geliştirmiştir. İki blok liderinin de, Varşova ve NATO üyeleri dışındaki 3. Dünya ülkeleri üzerinde ekonomik, siyasi ve askeri alanda müdahalede bulunması, devrim veya darbe gibi yöntemlerin kullanılmasına neden olmaktadır. Soğuk Savaş'ın bitişiyle devletler üzerindeki sistematik, kutupsal ve küresel baskıların kalkması, artık ülke-içi mikro dinamiklerin küreselleşmenin etkisiyle hareket sahaları artış göstermiştir. Klasik devletler arası askeri çatışmalar, ülke-içi çevre-merkez çatışmalarına dönüşerek, etnik, bölgesel, ideolojik ya da dini, otoriter, askeri, baskıcı yapılara karşı ayrılıkçı terörist faaliyetler hız kazanmıştır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde devletlerin dış politikalarını açıklamada rasyonel, yorumlayıcı ve açıklayıcı teoriler iç içe geçerek analiz edilmek durumunda kalmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde, ilk olarak dış politikanın kapsamı incelenecektir. Çünkü terörizm, küresel ölçekli etkilere sahip hale gelmiştir. Dünyanın herhangi bir yerinde olan bir terör saldırısının, Çin borsasını etkileyebilmesi; devletlerin terör örgütleriyle mücadelesinde birbirlerinden yardım alması, bunun açık bir göstergesidir. Bu yüzden devletler, dış politikalarını oluştururken terör faaliyetlerini de dikkate almak zorundadır. Bu da, karşılıklı bağımlılık² (complex interdependency) kavramını gündeme getirmiştir. Joseph Nye ve Robert Keohane'nin "Güç ve Karşılıklı Bağımlılık: Geçişte Dünya Politikası" adlı kitabında karşılıklı bağımlılığın üç temel özelliğinden bahsedilmiştir. Birincisi, birden çok kanalın olması; ikincisi, yaşanan sorunlarda hiyerarşinin olmaması; ve üçüncüsü, askeri gücün minimum düzeyde olmasıdır. Keohane ve Nye'ye göre güç, askeri ve siyasi ilişkileri belirleyen önemli bir unsur olabilmektedir. Ancak ekonomik ve ekolojik refah gibi daha önemli hale gelen konularda, amaca ulaşmak için güç kullanımı uygun olmamaktadır.

Karşılıklı bağımlılığın artması; artık tek öznenin devlet olmadığını, devletten bireye kadar genişleyen bir güvenlik yaklaşımının geliştiğini göstermektedir. Bu kapsamda Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik kavramını yeniden tanımlamaya çalışan Kopenhag Ekolü ortaya çıkmıştır. Kopenhag ekolünce geliştirilen güvenlik sektörünün ekonomik, toplumsal, askeri, siyasi ve çevresel olmak üzere beş tane alanının olduğu tespit edilmiştir.

Askeri güvenlik, uluslararası politikada, devletin savunma ve saldırı gücü ile bu konuda karşılıklı ilişkisini ve diğer devletlere olan yaklaşımını içerir. Siyasal güvenlik ise, devletin yapısındaki sürekliliği, yönetim sistemlerini ve bu alana etkisi olan düşünce yapısı ile ilgilendir. İktisadi güvenlik dendiğinde, devletin ekonomik seviyesinin göz önüne alınmasını ve bu amaca ulaşmak için sahip olması gereken kaynakları ifade eder. Sosyal güvenlik, ulusal kimlik ile kültür, dil, inanç ile geleneklerin artması için gerekli koşulların devamını ele alır. Çevresel güvenlik, yaşamsal tüm insani davranışların öncelikli olduğu bölgesel veya küresel çapta biyosferin korunmasıdır.(Küçüksolak;2012,s.4) Bu sektörlerden birinde meydana gelen sorun, diğerlerini de etkilemektedir. Kopenhag ekolünün yaptığı katkılardan birisi, sayılan beş ana güvenlik sektörünü güvenlileştirme

²Karşılıklı Bağımlılık modeli 1970'lerin sonlarında Keohane ve Nye'nin katkılarıyla geliştirilmiştir. Devlet davranışlarını açıklamak için askeri ve ekonomik konuları ön planda tutan geleneksel ve yapısal gerçekçiliğin temel varsayımlarına ihtiyaç duyulmuştur. Diğer yandan Karşılıklı bağımlılık, devlet dışı (Non State) ulus ötesi aktörlerin ortaya çıkmasına dikkat çekmiştir. Geleneksel askeri yöntemleri ortaya çıkartan uluslararası rejimleri ve kurumların yükselişi odak noktası olmuştur. Ve bu durum, güvenlik konularıyla karşılaştırıldığında refah ve ticaretin dış politikadaki önemini vurgulamıştır. Karşılıklı bağımlılık aslında neoliberal bakış açısının merkezi bir bileşeni haline gelmiştir. Ve devletlerin anarşi ve bağımsızlık koşulları altında birbiriyle işbirliği yapma nedenini, ittifaklara girme istekliliğini anlatmaya çalışarak uluslararası siyaset analizlerinde yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Örneğin, 1973-74 yıllarında yaşanan Dünya Petrol Krizi uluslararası alanda askeri ilişkilerden başka konuların da olduğunu göstermiştir. Keohane ve Nye askeri gücün önemli olduğunu ancak askeri güce yapılan harcamaların çeşitli nedenlerle arttığını savunmuştur. Nitekim Nükleer silahlar hem çatışma ihtimalini hem de askeri harcamaları artırmaktadır.

teorisine uyarlamasıdır. Güvenlikleştirme teorisi³, toplumda meydana gelen bir sorunun nasıl güvenlik sorununa dönüştüğünü anlamamıza yardımcı olmaktadır.

İkinci olarak, bu bölümde dış politika teoriler kapsamında incelenmektedir. Bu kapsamda birçok teori olmasına karşın, çalışmada, Liberalizm, Neo-Realizm ve Karşılıklı Bağımlılık ile birlikte Sosyal İnşacılık ele alınacaktır. Bu teorilerin uluslararası ilişkileri açıklarken hangi yöntemleri kullandığı, olaylara hangi perspektiften baktığı, dış politikayı nasıl tanımladığı gibi sorulara cevap aranacaktır.

Üçüncü olarak, bu bölümde Dış Politikanın araçlarına değinilecektir. Dış politika araçları incelendiğinde; diplomasi, propaganda, ekonomik ilişkiler, terör, savaş ve çatışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak çalışmanın sınırlandırılması açısından diplomasi, ekonomik ilişkiler, savaş ve çatışma ele alınacaktır. Terör ise, savaş ve çatışma başlığı altında tartışılacaktır. Bu noktada, vekaleten savaş kavramı gündeme gelmektedir. Terör örgütleri ise bu savaşın en önemli aktörleri olabilmektedir. Örneğin uluslararası kamuoyu, terör örgütlerinin stratejik anlamda hedef aldıkları unsurlar olarak öne çıkmaktadır.(Rifat Serav İlhan, 2015,s.715) Dış devletler de, terör örgütlerinin bu faaliyetleriyle hedef ülkeye karşı uluslararası kamuoyunun yönlendirmesi konusunda avantaj elde etmektedirler.

Literatür incelemesi yapıldığında, dış politikada, terörün, örtülü operasyonlar şeklinde kendini gösterdiği görülmektedir. Ancak vekaleten savaş, yıpratma etkisi gibi kavramların yaygınlaşması, terörün dış politikada yer almasını gündeme getirmiştir. Terörün dış politikada nasıl kullanıldığı ise, ilerleyen bölümlerde, PKK örneği ile açıklanmaya çalışılmaktadır.

Sonuç olarak, bu bölüm çalışmanın teorik altyapısını oluşturması açısından önem arz etmektedir. Terörün dış politikada kullanılması, Liberalizm, Realizm ve Konstrüktivist teoriler yardımıyla açıklanmaya çalışılacaktır. Bu teoriler yardımıyla geliştiren modeller (güvenlikleştirme kuramı gibi) ve teorilerin kullandığı araçlar göz önünde bulundurularak dış politikada terör konusu incelenecektir. Ancak ağırlıklı olarak Neo-Realist teorinin argümanları kullanılacaktır. Bu bakımdan, konunun iyi anlaşılması için kuramsal çerçevenin net açıklanması gerekmektedir.

1. Dış Politika Nedir?

Uluslararası ilişkilerin inceleme alanlarından birisi de dış politika kavramıdır. Bu konuda birçok tanım yapılmıştır. Dış politikayı, bir devletin egemenlik alanı dışındaki

³ Güvenlikleştirme teorisi Kopenag Okulu tarafından 1980’li yıllarda ortaya atılmıştır. Güvenlikleştirme teorisi, kamusal alanda meydana gelen herhangi bir sorunun, nasıl güvenlik sorunu haline geldiğini açıklamaktadır. Bu kapsamda, sorun siyasal alanın dışında iken devletlerin dikkatini çekmemektedir. Sorun siyasal alana dahil edilirse, devlet o sorun hakkında politika geliştirmeye başlamaktadır. (Buzan, Waeever, Wilde; 1998) Siyasal alana dahil olan sorunun tehdit olarak algılanması, o konu hakkında güvenlik politikalarının geliştirilmesine neden olmaktadır.

devletle veya devlet dışı örgütler ile kurmuş olduğu, siyasi, ekonomik, askeri ve toplumsal ilişkilerin tümü olarak tanımlayabiliriz.

Dış politika, Uluslararası siyaset sürecinin üzerinde çalıştığı alanlardan biri olmaktadır. Dış politika, ulusal politikadan ayrı düşünülmemektedir. Ulusal politikanın bir parçasıdır. Devletler, dış politikalarını belirlerken ulusal çıkarlarını ön planda tutmaktadır. Hemen hemen tüm devletler, dış politikalarını belirlerken, güçlü yönlerini ve çevresel faktörleri dikkate almaktadır.

Dış politika, George Modelski'ye göre, “ diğer devletlerin davranışlarını değiştirmek ve kendi faaliyetlerini uluslararası çerçeveye uyarlamak için topluluklar tarafından geliştirilen faaliyetler sistemi” olarak tanımlanmıştır. (Modelski;1962, s.6-7) Bu tanımda Modelski, yalnızca dış politikanın ana hedefi olan devlet davranışlarındaki değişimi amaçlayan politika yönlerini vurgulamıştır. Aslında dış politika, devletin hem o andaki davranışının değişimini, hem de farklı zamanlardaki davranışlarının devamını içermektedir.

Hugh Gibson, dış politikayı, “ dünyanın geri kalanıyla hükümet işini yürütmek için, bilgi ve tecrübeye dayanan, kapsamlı bir plan” olarak tanımlamaktadır. Bu, bir ulusun çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacını taşımaktadır.(Gibson; 1944, s. 9) Nitekim dış politika, bir devletin diğer devletlerle olan ilişkilerini yürütürken oluşturduğu amaçlar, çıkarlar ve hedeflerin toplamından oluşmaktadır.

Bir devletin genel politikaları, stratejileri ve yükümlülükleri dış politikanın formülü olarak adlandırılır. Herhangi bir stratejinin seçilmesinde dört koşul veya değişken etkili olabilmektedir. Birincisi, uluslararası sistemin yapısıdır. Uluslararası bir sistemin baskınlığı, boyunduruğu ve liderliğinin kalıpları, sistemi oluşturan birimlerin hareket alanına ilişkin bazı sınırlamalar getirir. İkincisi, bir devletin genel dış politika stratejisi, kendi iç tutumlarının ve sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının doğasına bağlanabilir. Üçüncüsü, politika üreticilerinin kendi değerleri ve çıkarları için sürekli bir dış tehdit algısı, dış çevreye yönelik oryantasyonlarını büyük ölçüde etkileyecektir. Son olarak, bir devletin coğrafi konumu, topografik özellikleri ve doğal kaynaklara olan bağlanma, çoğunlukla yönelim tercihinine bağlı olabilir.(Holsti; 1978, s. 109)

Dış politika nedir, dış politikanın genel bir tanımı yapılabilir mi? Bu konuda çeşitli akımları benimsemiş düşünce adamlarının görüşlerini ele almak mümkündür. Örneğin, klasik akımdan taraf olan Suat Bilge, dış politikadan, “devletin sınırları dışındaki milli menfaatleri için izlediği amaç, hareket tarzı ile kullandığı usuller” olarak söz etmektedir. Davranışçı düşünceye sahip Charles Hermann'a göre ise, dış politika, “politikayı belirleyen unsurların kendi iç politikasının dışındaki uluslararası aktörlerin davranışlarını etkilemeye yönelik resmi eylemlerdir.”. Nihayet Martin Hollis ve Steve Smith'in günümüz uluslararası politika literatüründeki *çoğulcu yaklaşıma* atfen vermiş oldukları bir tanımda, iç ve dış politika çevreleri konusundaki ayrımın giderek zorlaştığına ve dış politikanın giderek devletin var olmasını sağlamakla daha az; buna karşılık, çeşitli aktör

türleri ve yeni politize olan alanlardan oluşan bir çevrenin yönlendirmesi ile daha çok ilgilenmeye başladığına işaret edilmektedir. Sayıları bir hayli artırılabilen bu gibi tanımlamaların tek tek dış politika alanının eksiksiz bir resmini verdikleri tartışmalı olmakla birlikte, kümülatif anlamda bize alanın kapsamı hakkında tatmin edici sayılabilecek bir fikir verdikleri söylenebilir.(Sönmezoğlu; 1995, 127-128)

Dış politikanın belirlenmesi sürecinde içsel ve dışsal bir takım unsurlar etkili olmaktadır. İçsel unsurlar çeşitli etkenlerden oluşmakla birlikte; hükümetin yapısı, yönetim şekli, ülkenin sosyo-ekonomik yapısı ve devlet başkanının liderlik özellikleri gibi unsurlardan oluşmaktadır. Dış etkenler ise; uluslararası sistemin yapısı, ülkenin jeopolitik konumu ve askeri kapasitesinden oluşmaktadır.

Kendisini sürekli dış tehdit altında hisseden devletler sürekli dış politika kavramına önem vermektedirler. Bu süreklilikte, ülke-içi aktörler yanında ülke dışı aktörler de etkili olur. Örneğin Rusya'nın dış politikasında sıcak denizlere inmek istemesinin nedenlerinden biri coğrafi alanında kuzeyi buzul ile kaplı ve çevresinin de küçük devletlerin olmasıdır. Dış etkenlerden biri de, küresel güçlerin, bölgesel güç odaklarının dış politikasına yaptığı müdahaledir. Bu bölgesel güç olma yolunda ilerleyen devletler, küresel aktörün desteğinin azalmasını istememekte ve istenilen yönde dış politikasını sürekli hale getirmektedir. Buna, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşından sonra aldığı ABD desteği, örnek gösterilebilmektedir.(Sümer; 2010, s. 79-80).

Dış politika nosyonu konusunda iki farklı alternatif mevcuttur. Bunlardan birincisi, dış politikanın amaç olarak görülmesi veya amaçlardan hareketle rasyonel olarak ortaya çıkarılması şeklindeki bir tanımlama tarzı iken; ikincisi, dış politikanın çok sayıdaki belirleyiciden (determinanttan) bağımlı bir davranış değişkeni olarak değerlendirilmesidir.(İşyar; 2009, s. 259)

1.2. Teoriler Kapsamında Dış Politika İncelemesi

Uluslararası İlişkiler teorilerinin amacı, devletler arası ilişkileri ve uluslararası alanda yaşanan toplumsal sorunları, belirli yaklaşımlar ve metotlar çerçevesinde açıklamaya çalışmaktır. Diğer bir amacı da, uluslararası sistemin açıklanmasında ve belirlenmesinde kurallar belirlemektir. Sistemin değişmesine etki eden faktörlerden birisi, savaşlardır. Günümüzde savaşların yönteminin değişmesi, teorilere dayanarak yeni modellerin geliştirilmesine neden olmuştur. Düşük yoğunluklu çatışma, vekaleten savaş, önleyici savaş (preemptive war), yıpratma etkisi, bu modellerden birkaçı olabilmektedir.

Uluslararası ilişkileri açıklayan ve çalışmada aktarılmaya çalışılacak en temel teoriler liberalizm, realizm ve yapısalcı (konstrüktivist) yaklaşım olmaktadır. Bu bölümde amaçlanan sayılan teoriler arasındaki farkları açıklamak değil; bu teorilerin, dış politikayı açıklama biçimini ele almaktır. Ayrıca bu teoriler yardımıyla geliştirilen ve dış politikayı açıklamada kullandıkları yöntemler tartışılacaktır. Çalışmayı somutlaştırmak için de bu

teoriler ve kullandıkları yöntemler yardımıyla PKK'nın dış politikada nasıl kullanıldığı aktarılacaktır.

1.2.1 Liberalizm ve Dış Politika

Avrupa aydınlanmasının iki büyük felsefi ürününden biri olarak, liberalizmin tüm modern sanayi toplumlarının şekli üzerinde derin bir etkisi olmuştur. Sınırlı hükümet ve bireysel rasyonaliteyi, bireylerin keyfi devlet iktidarı, zulm ve batıl inançlardan arınmış olması gerektiğine inanan bir biçimde harekete geçirdi. Siyasi özgürlük, demokrasi ve anayasal olarak garanti altına alınmış hakları savunmuş ve bireylerin özgürlüğünü ve yasalar önünde eşitliğini savunmuştur. Liberalizm, sivil toplumdaki bireysel rekabeti de tartıştı ve piyasa kapitalizminin, kıt kaynakları topluma en verimli şekilde tahsis ederek refahı en iyi şekilde desteklediğini öne sürmüştür. Dünya ekonomisinin küreselleşmesi süresince liberalizm güçlü ve etkili bir doktrin olmaya devam etmektedir.(Burchill ; 2005, s. 55) Savaşı bir kansere benzetmektedirler. Bu kanser, demokrasi ve serbest ticaret ilaçlarıyla tedavi edilebilir. Demokratik süreçler ve kurumlar iktidardaki seçkinlerin gücünü kırarak ve şiddet eğilimleri azalacaktır.(Burchill, 2005, s. 59)

On dokuzuncu yüzyıl boyunca, liberaller, esas olarak iç siyasal kazanımların elde edilmesi ve pekiştirilmesi üzerine yoğunlaşmaya yöneldiler, ancak yine de projelerinin uluslararası bir boyutu vardı. Bu dönemde serbest ticarete, kendi kaderini tayin hakkına ve ihtilafların barışçıl yollara çözülmesine olan inanç hüküm sürmekteydi. Ancak 1930'ların genişleme ve ham madde arayışı, serbest ticaretin çökmesi, on dokuzuncu yüzyıl liberalizminin iyimser varsayımlarını öne çıkartmıştır (MacMillan; 2007,s. 22). Liberal demokratik rejimlerin yayılması gibi devlet düzeyindeki faktörlerin belirleyici gücüne ve devletlerin, ticaretin gelişmesi yoluyla ulusal çıkarlarını yeniden düzenlemelerine yönelik liberal vurgu, son yıllarda yeniden ilgi görmüştür (MacMillan; 2007, s. 23).

Liberalizm, uluslararası kurumların oluşturulmasıyla ortak güvenlik anlayışının gelişeceğini savunmaktadır. Bu kurumlar, küresel bazda düzen getireceği için kurumsallaşmaya önem vermektedirler. Oluşturulan uluslararası normlar, var olan anarşik ortamın azalmasının yanında, barış ortamını hakim kılacağından, ortak güvenlik anlayışı da meydana gelecektir. Bu kurumsallaşma neticesinde ortak güvenlik anlayışı, devletlerin iç hukuk sistemlerinde demokratik faaliyetlerin artması ile değişik bir anlam kazanacaktır.(Sandıklı, Emeklier; 2012, s. 14)

Yirminci yüzyılın başından günümüze kadar, liberal uluslararası teori, dünya siyasetinde geniş çapta bir dizi konuyu açıklamak için görüşler önermiştir. Büyük savaşların nedenleri ve barışçıl devletlerarası ilişkilerin koşulları ile ilgili kaygıları açıklayan bu teorinin gündemi, insan hakları, insani müdahale ve koruma sorumluluğu olsa da, egemenlik ve güvenlik kavramının yeniden kavramsallaştırılması ile birlikte genişledi. Uluslararası hukuk çerçevesinde etkileşimi sağlamak için uluslararası

kurumların önemini vurgulamaktadır. Bu kurumlara bağlı kalınırsa, uluslararası alandaki düzensiz yapı ile mücadele edilebilmektedir.(Lawson; 2015, s. 159)

Uluslararası ilişkiler alanında kendisini Liberal olarak tanımlayan yazarlar bulunmamaktadır. Realist yazarların dünya barışının mümkün olduğunu iddia edenlere verdikleri isim olmaktadır. Realistlerin ifadeleriyle belirlenmiştir. Liberal düşünceye göre, evrensel uluslararası barışın oluşturulması mümkündür. İnsan, doğası gereği, barış taraftarıdır. Savaş ve çatışma istenilen bir durum değildir.

Liberallere göre, savaşlar, devletlerin çıkarları için yapılmaktadır. Ancak bu savaşlar, uluslararası ilişkilerin araçlarından olan diplomasi yoluyla önlenmektedir. Uluslararası politikada çıkar kavramı, devletlere göre değişebilmektedir. Her ulusun kendi kaderini tayin etme (Self- determination) çerçevesinde barışçıl politikaların hakim olunabileceği savunulmaktadır. Askeri gücün öneminin pek fazla olmadığı görüşünü benimsemektedirler.

Liberalizme göre, uluslararası ilişkilerin devlet-dışı aktörleri, çok uluslu şirketler, uluslararası kurumlar ve bireylerdir. Bu aktörlerin, uluslararası sistemde rasyonel hareket ettiği kabul edilir. Bu durumda, bir birim aktör olarak devletler arasındaki çatışma, savaş gibi araçlar ve tercihlere, entegrasyon, kurumsallaşma ve demokratikleşme gibi alternatifler getirilirken; uluslararası sistemin diğer aktörleri ve bu aktörler ile devletler arasındaki ilişkiler açıklanmamış, bu ilişkilerdeki çıkar çatışmaları ya da olası problemler teorinin gözlem ve çalışma alanı kapsamına alınmamıştır. Liberalizm, ekonominin askeri güce alternatif oluşturduğunu, ekonomideki devlet kontrolüne getirdiği itirazla aynı anda savunmaktadır. Bu durumda, liberalizm, ekonomik işlem ve ilişkilerle üretilen ve askeriyeğe alternatif olarak kabul edilen gücün ne olduğunu açıklamamıştır.

Bazı liberaller, uluslararası kurumların devletler arasındaki işbirliğini artırdığını ve böylece savaş olasılığını önemli ölçüde azalttığını savunmuştur. Kurumlar, devletlerin üzerinde olan ve devletleri kabul edilebilir şekilde davranmaya zorlayan bağımsız siyasi birlikler değildir. Bunun yerine, kurumlar, devletlerin birbirleriyle nasıl işbirliği yapacaklarını belirleyen ve birbirleriyle rekabet etmelerini öngören kuralları belirleyen yapılardır. Liberaller, bu kurumların veya kuralların devlet davranışını kökten değiştirdiğini iddia etmektedirler. Kurumlar, devletleri, kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilmekte ve böyle devletleri savaştan uzaklaştırabilmektedirler. (Mearsheimer; 2001, s.8) II. Dünya Savaşı gibi yeni bir savaşı önlemek için 1945 sonrası dönemde günümüz uluslararası sistem kurulmuştur. Ayrıca 1950'lerde bölgesel olarak kurulan AB entegrasyon sürecinin başarılı olması; 1970'lerde küresel ölçekte karşılıklı bağımlılığın artmasında ve ekonomik ilişkilerin yapılmasında olumlu etkisi olmuştur.

Liberal politikalar, I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı arasında etkili olmuştur. II. Dünya Savaşı, Liberal politikaların, savaşı önlemede etkili olmadığını göstermiştir. Ancak günümüze baktığımızda Uluslararası işbirliğinin geliştiği, insan haklarında önemli çalışmaların olduğu ve Uluslararası örgütlerin faaliyetlerinin arttığı görülmektedir.

Savaşın yıkıcı etkisinin yüksek olması, maliyetinin çok fazla olması, Liberal politikaların etkinliğinin artmasına neden olmuştur.

Serbest ticaretin önündeki engellerin kaldırılması, modern karşılıklı bağımlılık kuramının merkezinde yer almaktadır. Örneğin, Avrupa'daki bölgesel ekonomik entegrasyonun yükselişi, aynı coğrafi bölgenin üyeleri arasında ticaret ve ekonomik işbirliğine ortak bir ilgi oluşturarak devletler arasındaki çatışmanın azalacağı inancından esinlenmiştir. Bu, geleneksel olarak farklılıklarını askeri olarak çözen Fransa ve Almanya gibi ülkeleri, ortak çıkarları için ortak kabul edilen ekonomik ve politik çerçevede işbirliği yapmaya teşvik edecektir. Avrupa Birliği, tarihsel olarak ulusal çatışmaların yol açtığı bir bölgede daha yakın ekonomik ve politik işbirliğini sağlayan ekonomik entegrasyonun en iyi örneğidir.(Burchill; 2005, s. 64)

Bu noktada, plüralizm, fonksiyonalizm ve transnasyonalizm gibi liberalizmden beslenmiş olan teoriler, karşılıklı etkileşimin hakim olduğu bir yapıda, kolektif güvenlik kurulabilmesi için çoğulculuk, uluslararası toplum, işbirliği, bütünleşme ve küresel yönetim gibi kavramları öne çıkararak, birey, devlet ve sistem güvenliğini oluşturmak istemektedir. Liberal teoriler, uluslararası alanda aktörler arasında işbirliği yollarının nasıl oluşturulması gerektiğini ele alırken, güvenliğin oluşturulmasına çalışırken; diğer yandan aktörler arasındaki ilişkiler; uluslararası normlar, kurallar ve rejimler aracılığı ile ortak güvenliğe dayalı bir kimliğin oluşması da anlam kazanabilir (Sandıklı, Emeklier; 2012, s. 14).

Karşılıklı ilişkiler ağının gelişmesi, 1977 yılında Keohane ve Nye'nin yayınladığı (Power and Interdependence) kitabı ile birlikte karşılıklı bağımlılık kavramının literatüre girmesini sağlamıştır. Karşılıklı bağımlılık; devletlerin ve toplumların arasındaki çok sayıda olan bağlantı ve ilişkilerin, uluslararası sistemde olan hiyerarşi boşluğundan dolayı meydana gelen karmaşık ilişkiler bütünüdür.(Keohane, Nye; 2001,s.92). Sistemde hiyerarşik yapının olmaması, uluslararası alanda entegrasyonu gerektirmektedir. Karşılıklı bağımlılığın yarattığı ortam, entegrasyon sürecini meydana getirdiği gibi, entegrasyon da, karşılıklı bağımlılığın artmasına neden olmaktadır.(Keohane; 2002, s.68)

1945 sonrası kurulan liberal uluslararası sistemde, iki kutuptan biri, liberal batı merkezli devletler karşısında komünist bloktur. Bu devletlerin üzerinde rekabet ettikleri 3. Dünya ülkelerine liberal ya da komünist rejim ihraç etmek için bu ülkelere askeri, siyasi, ekonomik, azınlık, etnisite ve kalkınma vb. her konuda yardım ya da müdahale etmişlerdir. 1990'larda SSCB'nin yıkılması ile liberal teori zafer ve hegemonya ilan etmiştir.

Soğuk Savaş'ın bitişiyle birlikte liberal ekonomik, siyasi, sosyal, kurumsal ve bireysel değerler, dünyaya bütünsel olarak karşılıklı bağımlılık bağlamında evrensel değerler olarak hegomonik bir batı merkezli hakimiyet kurmak istemiştir. Fakat 11 Eylül ile birlikte, Batının Liberal müdahaleciliği, bir istikrarsızlık ve şüphe meydana getirmiştir.

Liberal devletler, kendi ilişkilerini, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ilişkilerini diplomasi ve barışçıl yöntemlerle rekabetçi bile olsa yönetebilmektedirler. Burada temel sorun, liberal ülkelerin, liberal olmayan ülkelere karşı, liberal uluslararasılık bağlamında siyasi, ekonomik normlarını demokrasi ve karşılıklı bağımlılık gibi norm ve kurumların barışçıl olmayan yöntemlerle, kendi dış politik çıkarlarını koruyacak şekilde, savaş ve tehdit de olmak üzere, sert ve yumuşak güçlerini, manipülatif hegemonik hakimiyet kurarak gerçekleştirmektedir. Bu durum, batılı olmayan ülkelerde, siyasi, ekonomik, etnik ve sosyal çatışmalara, kaosa ve terörün güç kazanmasına neden olmaktadır.

Karşılıklı bağımlılık teorisi, en genel anlamıyla devletler arasındaki etkileşimi ifade etmektedir. Bu etkileşim, parasal, mali, toplumsal ve güvenlik konuları olabilmektedir. Karşılıklı bağımlılık ilişkisinde, bir devlet, diğer devlete karşı üstünlüğe sahipse, tek taraflı bir bağımlılık söz konusu olmaktadır. Örneğin Türkiye, son birkaç yıla kadar, ABD'den PKK ile mücadelede istihbarat paylaşımı, askeri lojistik destek ve silah desteği gibi güvenlik konularında yardım almaktaydı. ABD de, Türkiye'yi Ortadoğu'da stratejik müttefiki olarak görmesine rağmen; İran, Irak ve Suriye'de Türkiye'nin çıkarlarına aykırı politika izlenmesine izin vermektedir. Çünkü Türkiye'nin kendisine asimetrik bağımlı olduğunu düşünmektedir. Türkiye de kendi askeri teknolojisini geliştirerek bu eşitsiz karşılıklı bağımlılığı önemli derecede azaltmıştır.

Karşılıklı bağımlılığın varsayımlarında önemli olan faktörler; iletişim kanallarının çokluğu, konular arasında önceliğin bulunmaması, askeri gücün öneminin azalmasıdır (Arı; 2013). Bu faktörler, liberal politikaların etkisinin olduğunu göstermektedir. PKK terör örgütü de, kurulduğu ilk yıllarda, silahlı mücadeleyi öne sürmüştür. Ancak amacına ulaşamadığında, barış, demokrasi, insan hakları, kültürel haklar gibi kavramlara yönelmiştir. Bu kapsamda, Türkiye de, Kürt sorununun olmadığını, PKK sorununun olduğunu dünya kamuoyuna anlatmak istemektedir. PKK'nın desteklediği kuruluşlar, Uluslararası Örgütleri kullanarak, insan hakları ihlallerinin yaşandığını, Kürtlerin yaşadığı coğrafya'nın ekonomik olarak geri bırakıldığını öne sürmektedir. Bu konular, uluslararası politikada, Türkiye'nin önüne getirilmektedir. Özellikle AB uyum sürecinde karşımıza çıkarılmaktadır.

PKK, sistematik bir güvenlik açmazı oluşturarak, Türkiye'nin doğu bölgesinin ekonomik kalkınmasını engelleyerek, "Türkiye'de Kürtlere karşı siyasi, ekonomik ayrımcılık var." propagandasını yayarak, bölgenin Kürt kökenli Türk vatandaşlarının negatif haklarını kullanmasını engelleyerek, pozitif haklarından da yararlanmasında kasıtlı bir manipülasyon ve algı oluşturarak, bir kısır döngü yaratmaktadır. Coğrafi olarak yanında bulunan İran, Irak ve Suriye gibi bağımsız ülkelerdeki Kürtlerin siyasi ve ekonomik dışlanmışlıklarından yararlanmaktadır. Ayrıca bölgede, Türkiye'ye karşı sistematik bir terör savaşı yürütmekte; hem bölge ülkelerinin siyasi kargaşa ve istikrarsızlığından yararlanarak, hem de küresel ölçekli her türlü hegemonik güçlerle sözde tarihsel işbirliği ile neo-emperyal müdahalelerin bir aracı olmaktan kurtulamamaktadır.

PKK ayrıca kendi örgüt militan ve sempatizanlarını Marksist-leninist-stalinist katı bir ideolojik doktrinle çocuk ve gençleri propaganda eğitimiyle birer ırkçı ve faşist etnik bir pankürdist olarak yetiştirmektedir; liberal siyasal piyasa kapitalizmini sosyal devlet anlayışıyla küreselleşmeye uyum sağlamaya çalışan Türkiye'ye karşı da retoriksel anti kapitalist terör saldırıları organize etmektedir. Ayrıca Türkiye'yi, örgüt, batı kamuoyunda, liberalizmin temel demokratik insan hak ve özgürlüklerini kısıtladığı ve AB'nin Kopenhag kriterlerini yerine getirmede olduğu şeklinde spekülasyon gerçeğe dışı propaganda yapmaktadır.

Gerek Avrupa ülkeleri, gerekse ABD ve Batılı ülkeler, Türkiye'yi liberal batılı kurumlara tam üye yapmamaktadır. Türkiye'nin AB'ye tam üyelik müzakereleri yapmasına rağmen, en basit Şengen vizesine tabi olunmakta zorluk çekmektedir. Gümrük Birliği ve birçok liberal Batı kurumlarının askeri, siyasi, ekonomik ve jeopolitik çerçevede ciddi sorumluluklar almaktadır. Ayrıca Türkiye'nin ekonomik, idari ve siyasi yapısının genel olarak hem iç hem dış politikasında liberal ideolojiyi uygulamasına rağmen siyasi Batılı liberal düzenin meşru bir üyesi gibi davranılmaması, Türkiye'deki yönetim seçkinlerini ve kamuoyunu rahatsız etmekte ve liberal söylemin, Türkiye'ye yönelik çelişkili uygulamasından endişe duyulmaktadır.

1.2.2. Bağlı-Etki Siyaseti (Linkage Politics) ve Dış Politika

Bağlantı teorisi sistem analizinden yola çıkarak geliştirilmiştir.(Frankel: 1972). Çağdaş Uluslararası teori ve Devletin Davranışı başlıklı kitabında Joseph Frankel'e göre Bağlantı yaklaşımı olarak adlandırdığı şeyin sistem analizinin başlangıç noktası olduğunu belirtmektedir. Dahası, onun için, “Bağlantı”, “bir sistemde ortaya çıkan ve bir diğerinde tepki veren herhangi bir tekrarlanan davranış dizisini” belirtir (Rosenau; 1969: s.5).

Bağlantının ilk ve son aşamaları “girişler” ve “çıkışlar” olarak tanımlanır, durum içindeki veya dış çevresi içindeki kökenlerine göre farklılaşır. Giriş ve çıkış, üç ana bağlantı türü ile birbirine bağlanır; Penetratif (Nüfuz etme süreci); Reaktif (tepkisel süreç) ve Emülatif (taklitçi/rekabetçi süreç.).(Sönmezoğlu;2012,s.333). “Penetratif” Bağlantı, bir politikanın diğerinin siyasi süreçlerinde katılımcı olarak görev yaptığı ve nüfuz eden birimler içinde değerler tahsis etme yetkisini paylaştığı bağlantıdır. Bu kategori sadece politik ve askeri değil, aynı zamanda ekonomik nüfuzu da içine alır ve endüstrilerin ve ekonomilerin büyük yabancı yatırımlar tarafından mezheplerinin analizinde faydalı bir şekilde kullanılabilir. “Reaktif” bağlantı, ünite içinde verilen kararlara doğrudan yabancı katılım olmadan sınır ötesi tepkilerin neden olduğu şeydir. “Emülatif” bağlantı, cevabın esasen onu tetikleyen eylemle aynı olduğu durumdur. “Bağlantı” yaklaşımı, ulusal sınırların uygunluğunu inkar etmediği veya abartmadığı için faydalıdır.

Nüfuz etme süreci kapsamındaki bağlantı şekline, yabancı ülke topraklarında faaliyet gösteren gizli haber alma örgütleri, bulunduğu ülkenin siyasal hayatı ile ilgilenen çok uluslu şirketler örnek verilebilir. Tepkisel süreç nüfuz etme sürecinin tersini oluşturmaktadır. Çıktının kaynaklandığı birim, girdi olarak alan birimin siyasal

faaliyetlerine sınır aşarak katılmamakta ancak birincisine bir tepki oluşturmaktadır. Bu duruma 1970’lerde Türkiye ile ABD arasında yaşanan Kıbrıs sorunu, 1990’lı yıllarda yaşanan Azeri-Ermeni çatışmalarının Türk siyasal hayatına yarattığı etki gösterilebilir. Taktiksel süreç ise tepkisel süreç ile ilgilidir. Zamanında anti-sömürgeci günümüzde de etnik milliyetçi akımların birbirlerini taklit ederek büyük devlet kurma girişimleri bunun göstergesidir.(Sönmezoğlu;2012,s.333).

James N. ROSENAU (1969; s.330), Linkage Politics adlı eserinde iç politika ile dış politika arasında bağlantı kurmaktadır. Yine bu eserde Rosenau’ya göre İç politika ile Uluslararası politik sistem arasında önemli olan başka bir bağlantı bulunmaktadır. Bunun yanında Uluslararası İlişkilere aktif katılım, uluslarının dış ilişkilerini başarılı bir şekilde yönetilmesinden sorumlu olan etkili bir görevli kadrosu kurulmasını gerektirmektedir. Bağlantı Politikası, Rosenau tarafından (1979;s.45) “bir sistemde ortaya çıkan ve bir diğerinde tepki veren herhangi bir tekrarlanan davranış dizisi” olarak tanımlanmaktadır.

A.A.STEIN (1980), Dünya Politikasında “Bağlantı Siyaseti” başlıklı makalesinde, Bağlantının iki taraflı bir ilişkinin yüzü olduğunu ve titiz bir analizini uluslararası bir etkileşim modeli gerektirdiğini belirtmiştir.

Rosenau’nun bağlantı yaklaşımında, bir sistemden kaynaklanan ve diğerinde tepki doğuran tüm tekrarlanan davranış dizileri veya bir diğer ifadeyle devletin iç ve dış siyasal çevre şartları arasındaki etkileşimin iç ve dış politikanın şekillenmesinde oynadığı rol ele alınarak incelenmektedir. Bir ulusal sistemdeki aktörlerin birbirleriyle ilişkilerini, uluslararası sistemdeki aktörler arasındaki kişilere etkisi üzerinde durulmaktadır. Sistemler arasında girdi-çıkı bağlantıları mevcuttur. Bağlantı yaklaşımına uygun olarak, dış politika kararları, birçok iç ve dış faktörün birleşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan, dış politikanın iç ve dış faktörler tarafından şekillendiğini kabul etmek, birinin diğeri üzerinde üstün olduğu anlamına gelmemektedir.(Efegil;2018,s.115-117)

Rosenau, dış politikayı üç içsel parçaya ayırmaktadır. Bunlar dış politika olarak yönelim kümesi, taahhütler ve davranış biçimi olarak dış politikadır. Yönelim olarak dış politika, algı ve değerler ile ilgilidir. Bunlar ülkenin yerini belirleyen stratejik durumlardan ve tarihsel deneyimlerden meydana gelmiştir. Taahhütler, gözlemci ve analistlerin dış politika yapmaya atfettiklerinde kullandığı yönelim kümelerinin dönüşmüş halidir. Davranış biçimi olarak ise, somut adımlar ve aktiviteler ile ilgili olan deneysel aşamayı oluşturur.(Rosenau;1976, s.23-26)

Bağıl-Etki siyaseti (Linkage Politics), dört ana argümanda anlatmak mümkündür. İlk olarak, bir devlet diğer devletin politikalarını değiştirmeye zorlamak için doğrudan zorlayıcı bağlantılar kullanmamaktadır. Bu durumda etki altında olan devlet daha özgür politikalar izlemektedir. İkinci olarak, etki siyasetinin nedenleri dönemsel olarak değişebilmektedir. Örneğin Soğuk Savaş döneminde, nükleer savaşın yıkıcı etkileri göz önüne alındığında devletler, diplomatik ilişkilere daha çok önem vermektedir. Üçüncüsü, zorlayıcı bağlantı politikaları yerine yumuşak bağlantıların önemi artmaktadır. Sert ve

zorlayıcı bağlantı politikaları, doğrudan gözlenebilen ve hedef ülkede aktif politika değişikliğine neden olurken; yumuşak bağlantı politikaları ise dolaylı ve dağınık, pasiflik içeren unsurları barındırmaktadır. Dördüncüsü, iki devlet arasındaki ilişki politika yapıcılarının durumuna göre de değişiklik gösterebilir.(Bow;2009,s.4-6) Örneğin Trump, şuan Kanada'yı, Meksika'yı, Çin'i, Türkiye'yi; Budist, Hristiyan, Katolik, Müslüman demeden Bağlı siyaset etrafında şekillendirmek istemektedir. Türkiye'yi Balkanlarda, Kafkaslarda, Ortadoğu'da ABD politikalarına uygun hareket etmesi için siyasi, ekonomik ve askeri siyasette etkilemektedir. Trump'ın Bağlı Siyaseti, doğrudan ya da dolaylı olarak pazarlık, tehdit, finansal operasyon şeklinde olabilmektedir.

Linkage Politics kapsamında PKK konusu ele alındığında, bölge ülkeleri ve küresel güçler ile askeri, siyasi ve güvenlik politikaları noktasında karşılıklı bağımlılığın arttığı görülmektedir. Çünkü bölgesel ve küresel güçler PKK'ya verdiği destek ile Türkiye'yi kendilerine bağımlı hale getirmektedir. Ancak ortak çıkarlar söz konusu olduğunda birlikte hareket etmektedirler. Sonuç olarak, Ortadoğu'nun anarşik yapısı Türkiye'nin bölgede güçlü olabilmesi için büyük güçler ile işbirliği yapmasına neden olmaktadır.

PKK, Türkiye'nin Ortadoğu'daki çatışma alanlarına uzak kalmasına neden olmaktadır. Küresel güçler de bunu desteklenmiştir. Örneğin PKK; hendekler kazarak, sözde öz yönetim bölgeleri ilan ederek Türkiye'yi iç meseleler ile uğraştırmakta ve Suriye merkezinden uzaklaştırmaktadır. Özellikle Rusya, Suriye krizinin çözümü noktasına Türkiye'yi içeride tutmak istemekte ve PKK'nın da etkisinin azaltılması için Türkiye ile ilişkileri geliştirmek istemektedir. Ancak Rusya hala PKK'yı terör örgütü olarak kabul etmemektedir.

Rosenau'ya göre iç politika dış politikadan ayrı düşünülemeyeceği için PKK hem iç politikamızı hem de dış politikamızı etkilemektedir. Uluslararası sistemin yapısı, Türkiye'nin küresel aktörler ile ilişkisi, iç politikada PKK'nın destekçisi konumundaki unsurlar birbirleri ile bağlantılı olmaktadır. Bu bağlantının girdileri ve çıktılarını açıklamakta yarar vardır. PKK sorununun girdileri (bu soruna neden olan faktörler); bölgenin ekonomik anlamda geri kalmışlığı, mağdur olan bir halk, halka karşı şiddet uygulayan bir devlet, bütün bunları dünyaya anlatan ve Türkiye'nin Uluslararası alanda yalnız kalmasını isteyen uluslararası kamuoyu olmaktadır. Çıktıları ise; PKK'nın silahlı saldırıları, ülkede terör faaliyetlerini artırması, bölgesel ve küresel aktörler ile diplomatik anlamda krizler yaşanması şeklinde kendini göstermektedir.

1.2.3. Realizm ve Dış Politika

Realizm, birçok farklı disiplinde çeşitli şekillerde kullanılan bir terimdir. Felsefede, liberalizm ve nominalcılığa karşıt bir ontolojik teoridir. Bilimsel gerçekçilik, ampirizme, araçsalcılığa, doğrulamaya ve pozitivizme dayanan bir felsefedir. Uluslararası ilişkilerde, politik gerçekçilik, emperyal devletlerin, ulusal çıkarların iktidar siyasetini sürdürmeye zorladığını vurgulayan bir analiz geleneğidir. Politik gerçekçilik, Realpolitik ve güç

siyaseti en eski ve en çok kabul gören uluslararası ilişkiler teorisidir.(Donnelly; 2005 , s. 29)

Realizm tartışması, aslında sizden olmayanlar, yabancılar, potansiyel tehdittir varsayımı ile başlar. Machiavelli'ye göre, bu tehdit algısı, edinim ve genişleme arzusu ile yönlendirilir. Hobbes'a göre ise sistemin anarşik yapısı bu tehlikeyi açıklar. Bir başkasının elde ettiği her hangi bir güç, sizi tehdit ediyor demektir. Tüm sizden olmayan, yabancıların zarar verme niyeti olduğu göz önüne alındığında, tek sorun, onların zarar verme kapasitesine sahip olup olmadığıdır. Eğer yabancı devlet, sizin devletinizden daha zayıf ise, tehdit kapasitesi olmadığı için size zarar veremez. Fakat yabancı devlet sizin ile aynı güçte ya da daha güçlü ise (ya da bu duruma gelme potansiyeli var ise), bu durumda gücü dengelemeniz gerekir. Bunun için orduya, silahlanmaya ve diğer devletler ile ittifaklara önem verilir. Klasik realistler için, mevcut veya potansiyel güç asimetrisi tehdit üretmek için yeterlidir.(Rousseau, 2006, s. 19)

Realizm, uluslararası politikaya genel bir yaklaşımdır, tek bir teori değildir. Uluslararası siyasetin birçok farklı gerçekçi teorisi vardır, fakat çoğu realist uluslararası siyasetin doğasıyla ilgili şu temel inançları paylaşmaktadır. Öncelikle, realistler, devletlerin uluslararası siyasetin en önemli aktörleri olduğuna inanmaktadır. Bu nedenle, devletlerin davranışlarını açıklamaya odaklanırlar ve bireyler, şirketler ve çok uluslu örgütler gibi ulus ötesi aktörlere daha az dikkat etme eğilimindedirler. İkincisi, realistler, uluslararası yaşamın ayırt edici özelliği olan ortak egemenlerin yokluğunu anarşik olarak görür. Anlaşmaları uygulamak veya güvenliği garanti altına almak için merkezi bir otorite olmaksızın, devletler, kendi çıkarlarını korumak için kendi yöntemlerine güvenmelidir. Üçüncüsü, gerçekçiler, devletlerin kendi güçlerini ya da güvenliklerini en üst düzeye çıkarmaya çalıştıklarını varsaymaktadır. Bazı realistler, güce, kendi içinde bir son olarak odaklanırken; diğerleri, bunu güvenlik için bir araç olarak görürler. Dördüncüsü, realistler, genellikle devletlerin, güç ve/veya güvenlik elde etmeyi amaçlayan rasyonel politikaları benimsediklerini varsaymaktadır. Beşinci olarak, realistler, normal olarak devletlerin uluslararası siyasetteki hedeflerini güvence altına almak için askeri güce tehdit veya kullanımına güvenme eğiliminde oldukları konusunda hemfikirdir. Altıncı, gerçekçiliğin çoğu, uluslararası sistemin, özellikle devletlerarasındaki güç dağılımının, uluslararası politika ve dış politikanın temel kalıplarının en önemli nedenleri olduğuna inanmaktadır. Realistler, devlet düzeyindeki faktörlerin önemli olduğunu kabul etseler de, uluslararası faktörlerin önemini vurgulamaktadırlar.(Brown, Lynn-Jones, & Miller, 1995, s. 9-10)

Tarihsel olarak, revizyonist devletlerin hedefleri, iktidarı maksimize etme, toprakları genişletme, pazarları ele geçirme ve mülkiyete el koyma arzusu içerirdi. Ve zorla değerleri ve inançları değiştirmek istediler. Bu amaçlara ulaşmak için kullanılan araçlar; hırsızlık, savaş, gizli eylem, darbeler, terörizm ve soykırımdı. Liberaller, genellikle ilgili güvenlik kuruluşlarının, uluslararası toplumla çelişen politikalar peşinde koşan devletlerle başa çıkmalarını savunmaktadır. Ancak revizyonist devletler nereden geliyor? Herhangi

bir yıl veya on yıl içinde ortaya çıkan bazı haydut devletlerin bir olasılığının oluşması gibi rastgele bir süreç midir? Klasik realistlerin ve Neo-realistlerin aksine, klasik liberaller, revizyonizmin ortaya çıkışı için çeşitli nedensel argümanlar önermektedirler. Bireysel düzeyde, cehalet, şiddet ve adaletsizlik, siyasal liderlerin doğru olmayan hedefleriyle ortaya çıkma olasılığını arttırmaktadır. Devlet düzeyinde, demokratik olmayan siyasi yapılar ve piyasa dışı ekonomik yapılar, hanedanlık devletinin olasılığını artırmaktadır. Enternasyonal düzeyde, liberal çok taraflı ekonomik ve politik kurumların yokluğu, revizyonist ülkelerin cazibesini artırmaktadır. Uluslararası çatışmaya karşı liberal çözüm, bireyleri eğitmeyi, yerli yapıları yeniden biçimlendirmeyi ve uluslararası örgütlerin geriye kalan az sayıdaki sorunla başa çıkmalarını sağlamayı içerir.(Rousseau, 2006, s. 32)

Realizme göre devletlerin güç ve kapasitelerinin artırılmasının nedeni, uluslararası alanda var olan anarşik yapının süreklilik kazanmasıdır. Realistler, yegane aktör olarak devleti görmekte ve gücü artıran unsurun devlet olduğu; sadece devletin güvenliğinin ön planda olduğunu kabul etmektedir. Realist düşünceye göre, bireyin güvenliği, ancak devletin güvenliği ile mümkün olmaktadır. Bu noktada, güvensiz bir ortamının hakim olduğu alanda, savaş ve çatışma kavramları, realistlere göre meşru olmaktadır.(Sandıklı, Emeklier; 2012, s. 7)

Realizm, II. Dünya Savaşından 1970'li yılların sonuna kadar etkin olan bir teoridir. Realizmde, güç kavramı, merkezi bir konumda bulunmaktadır. Devlet, uluslararası ilişkilerin temel aktörüdür. Uluslararası sistemde anarşik bir düzenin olmasından dolayı, devletler, askeri güçlerini her zaman geliştirmek zorundadır. Uluslararası politika da, devletler arasındaki mücadeleyi ifade etmektedir. İnsan, yapısı gereği, bencil ve çıkarıcı olması gibi, devletler için de güç ve çıkar önemlidir. Böyle bir ortamda savaş ve çatışmanın olmasını olağan görmektedirler. Realistlere göre, dış politikanın en önemli konusunu, güvenlik politikaları oluşturmaktadır. Güvenlik konularını yüksek, diğer konuları alçak politika olarak görmektedirler. Diğer yandan iç politika ile dış politikanın ayrı olması gerektiğini söylemektedirler.

Bu nedenle güç dengesi teorisi ortaya çıkmış, hem klasik realizmin, hem de Waltz'ın Neo-realizminin temellerini oluşturmuştur. Güç dengesi teorisi, devletlerin, kendilerinden daha güçlü olan komşularına karşı askeri yönden güçlenme ve diğer devletler ile ittifak kurma esasına göre dengeleme stratejisidir. Waltz bunu tehdit denge teorisi olarak genişletmiştir. Tehdit algısının, dört faktörün bir işlevi olduğunu iddia etti: toplam güç, saldırı yeteneği, coğrafi yakınlık ve saldırgan niyetler.(Rousseau, 2006, s. 10)

Realist akımın ortaya attığı düşünceler, liberalizmin tersi bir durumu yansıtmaktadır. Bu konuda ortaya koyduğu temel varsayımları, en sade biçimde açıklanabilmektedir. Birincisi, insan, özünde kötü, bencil bir varlıktır. İkincisi, insan gücü arzular ve diğer insanlara üstünlük kurmak ister. Üçüncüsü, küresel alan savaş ortamının olduğu ve devletlerin birbirlerine üstünlük kurmaya çalıştığı bir yer ise; insanda var olan bu içsel arzunun açığa çıkması kaçınılmazdır. Dördüncüsü, temel birim devlettir ve devlet çıkarlarını korumak için politika belirlemektedir. Beşincisi, her devlet, gücünü artırmakta

ve diğer devletlere güvenmemektedir. Ayrıca gücünü artırmayı da, çıkarlarının bir gereği olarak görmekte ve her devlet böyle davranarak, güç odaklı ittifaklara girişerek küresel barışın olabileceğine inanmaktadır.(Sönmezoğlu, Güneş, Keleşoğlu; 2013, s. 49)

Devletler düzenli olarak güvenlik, kazanç ve itibar arayışına, çok yüksek öncelik verirler. Bencillik ve anarşi, özellikle de etkileşim halindeyken, düzenli olarak devletlerin güvenliği vurgulamalarına ve başkalarının pahasına kazanç elde etmelerine yol açar. Politika yapıcılar ve analistler, bu tür kalıpları, yalnızca büyük risk altında görmezden gelirler. Ancak, bu iç görülerden hiçbirisi, ayrı ayrı veya birlikte, genel bir uluslararası ilişkiler kuramının temelini oluşturmaz. Bütün realistler, anarşinin getirdiği kısıtlamalara vurgu yapsalar da, çağdaş yapısal Neo-realistler, teorilerinin kalbinde anarşiye yer veriyorlar. Waltz, analiz seviyelerini ve birimlerini katı bir şekilde ayırır. İlk kitabı olan İnsan, Devlet ve Savaşta, uluslararası olgu açıklamalarının, birey, devlet ve uluslararası sistemde yer alabileceği üç temel düzeyden bahsetmiştir.(Donnelly, 2000, s. 83)

Berlin Duvarı'nın yıkılışı, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve etnik ve içsel çatışmanın yükselişi gibi sosyo-politik olayların etkisiyle, güvenlik konusunda Neo-realist kavramsallaştırmanın yeterince geniş kapsamlı olup olmadığı konusundaki tartışmalar ortaya çıktı. Bir yandan da, askeri tehditlerin yanı sıra, güvenlik gündeminde insan refahı için çok çeşitli başka tehlikelerin de yer aldığını iddia edenler tarafından meydan okundu. Öte yandan, Neo-realistler, insan güvenliği lehine tartışanlar tarafından sorguya çekildi. Onların görüşüne göre, devlete verilen ayrıcalık, bireyin, alt-devlet gruplarının seviyesinde ya da bir bütün olarak insanlık düzeyinde göz önünde bulundurulması gereken, insan güvenliği sorunlarına değinmek için yetersizdi.(Van Munster, 2005, s. 2)

Realistler, bütün devletlerin iktidar siyaseti oynadıklarını iddia ederken; bazı devletlerin, iktidar siyasetini farklı şekillerde oynadıklarını ileri sürmektedir. Mesela Morgenthau, temel iktidar motivasyonunun üç ana tür dış politika doğurduğunu gözlemlemiştir: iktidarını hedefleyen “statüko politikası”, iktidarını artırmayı amaçlayan “emperyalizm politikası”, ve nihayet iktidarı göstermeyi amaçlayan “prestij politikası”. Realizme göre politika, “ulusal durumların” bir sonucudur. Bununla birlikte politika, belirgin bir “ulusal durum” tarafından belirlenirse ve uluslararası güç siyasetinden koparsa; Realizm, politikayı analiz edememektedir. Çünkü uluslararası güç mücadelesi, Realizmin asıl ilgilendiği konudur.(Rynning, Guzzini ; 2002, s. 5). Bu noktada Realizm konunun açıklanması için yeterli olmamaktadır.

PKK'yı komşu ülkeler ve küresel güçler, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tehdit etmek için her türlü askeri ve terör saldırılarını desteklemektedir. Türkiye ise bu durumu milli ekonomik ve askeri kaynaklarını seferber ederek, Savunmacı Realizm bağlamında teknolojik ve askeri yetenek ve kapasitesini geliştirmektedir. PKK'ya verilen uluslararası destek artmış gözükmektedir. Bu durum, ilginç bir şekilde, Türkiye'nin idare, yönetsel, askeri ve teknolojik kapasitesini artırarak, Türkiye'yi bölgesel ve küresel güç olma yönelimine sürüklemiştir. Türkiye'nin ekonomik ve nüfus olarak komşularından daha hızlı ve fazla büyümesi de, onun bölgesel etkisini artırmaktadır.

1.2.4 Neo-realizm

Neo-realizm, Yapısal Gerçekçilik olarak da bilinen realist bir düşünce okuludur. Neo-realist okul Kenneth N. Waltz ile başlamıştır. 1979'da Waltz, uluslararası ilişkiler teorisinin klasiklerinden biri olan Uluslararası Politika Teorisi'ni yazdı. Soğuk Savaş atmosferinde Waltz, sistemin uluslararası politika aktörlerinin davranışları üzerindeki kısıtlarını anlama değerini vurgulamıştır.. Waltz, Soğuk Savaş döneminde hüküm süren iki kutuplu sistemin sistemde istikrar ve göreceli barış anlamına geldiğini söyledi. Soğuk Savaş sonrası dönemde, John Mearsheimer en etkili realist düşünürdü. John Mearsheimer, Waltz'a bir sebepten dolayı karşı çıktı ve yapısal realizmini öne sürdü. Bu, saldırgan realizmdir. Waltz'a rağmen, Mearsheimer tüm devletlerin uluslararası sistemde hegemonya kurmak istediğine inanmaktadır. 1970'lerin başında, devlet dışı aktörlerin uluslararası politikadaki öneminin artması üzerine genel bir görüş vardı. Bu genel görüş, uluslararası ilişkilerde çoğulculuğun ve neo-realizmin ortaya çıkmasını tetikledi.(Waltz;1990,s.21-37)

Realizm, Soğuk Savaş döneminde yaşanan gelişmeleri açıklamada güç dengesi ve güç kavramlarını kullanmıştır. Ancak yapılan eleştiri ve değişen koşullar yeni bir model ihtiyacı getirmiştir. Uluslararası alanda meydana gelen bir eylem, onu sınırlandıran ve ona şekil veren bir ortamda olduğu için; eylemin sadece devlet faktörü ile değil sistemin genel olarak yapısıyla da olan ilişkisini inceleyen Neo-realizm meydana gelmiştir.(Yılmaz; 2013, s. 143). Neo-realizm genel olarak, birim düzeyinde ele alınan analizlere sistem unsurunu da dahil etmektedir. Uluslararası sistemin, devletlerden meydana geldiğini ve aralarındaki farkın güç dağılımından kaynaklandığını ileri sürmektedir.(Şahin, Şen; 2014, s.47)

Neo-realizmin temel varsayımlarından birkaçını sıralamak gerekirse; birincisi, sistemin anarşik bir düzende olması, ikinci olarak, devletlerin güvenliğe bakışı ve üçüncü olarak devletler arasındaki güç dağılımıdır. Neo-realizme göre, devletlerin aldığı kararlar tek başına olmayıp, devletin kendisi ile birlikte rakip devletlerin sistem içindeki yerine ve bu devletlerin birbiriyle olan ilişkisine bağlı olduğunu belirtmektedir.(Balcı, Kardaş; 2014,s.127).

Neo-realist teoride, devletlerin işbirliğine gidebileceği, ancak bunun sınırlı düzeyde olacağı belirtilmektedir. Bu sınırlı alan ise sadece güvenlik alanında olmaktadır. Dolayısıyla uzun süreli barış ortamından ve güç rekabetinin olmadığı bir yer mümkün olmamaktadır. Neo-realizme göre, güvensizlik ya da güvenliğin uluslararası yapının bir sonucu olduğu belirtilmekte ve anarşik düzenin sürekli olduğu kabul edilmektedir. Jhon Mearsheimer, Soğuk Savaş sonrası dönemde etnik çatışma ve aşırı milliyetçilik faaliyetlerinin istikrarsızlığa neden olmakta, geçmişteki güç dengesi politikalarına dönülmesinin gündeme geleceğini söylemektedir.(Baylis;2008,s.72)

Kenneth Waltz ise; gücün araç olduğunu, uluslararası alanda gücün dağılımının ve bu dağılımın sistemin özelliğini yansıtmamasını ifade etmektedir.(Balcı, Kardaş;2014,s.122).

Güç kavramı asıl olarak “askeri unsurlar” ile açıklansa da; bu yeterli olmamaktadır. Askeri kapasite yanında jeopolitik konum, demografik yapı, bulunduğu coğrafya, sahip olduğu yer altı ve üstü kaynaklar da yer alabilmektedir. Dolayısıyla bu güç unsurları devletlerin güvenliğini belirlemede ve anarşik uluslararası sistemde güç kapasitesini oluşturmaktadır.

Gücün dağılımı, kendi kendine yardım siyasi sistemlerinde özel bir açıklayıcı öneme sahiptir. Güç algısı ve kullanımı üyeler arasında benzer şekilde algılanır, çünkü işlevsel olarak benzerdirler. Güçten başka herhangi bir konu yapısal analizi yasaklar çünkü devletler farklılıklarına bağlı olarak bu özel anlamda farklıdır. Realizm ve Neo-realizm arasında temel farklılıklar bulunmaktadır. Neo-realizm, realizmden farklı olarak, pratik öğelerin aşılmasını engeller. Neo-realizm nedensel ilişkilerde bir değişim yaratır. Herhangi bir alanın yarattığı paradigma, hangi olguların incelendiğini ve birbirleriyle nasıl ilişkili olduklarını gösterir. Realistler, öngörülen nedenler ve gözlenen etkiler arasındaki farkı açıklayamaz. Neo-realistler yapabilir. Neo-realizm, iktidarın farklı bir yorumunu sunar. Güç amaç değildir; hedefe ulaşmak için bir araçtır. Neo-realistler, kritik durumlarda devletlerin nihai endişesinin güç için değil güvenlik için olduğunu söylüyor. Neo-realist teoride güç, basitçe bir devletin birleşik yeteneğidir. Durumlar arasındaki dağılım ve bu dağılımdaki değişiklikler, yapılarındaki ve yapılarındaki değişiklikleri tanımlamaya yardımcı olacaktır. Neo-realizm birim seviyesini farklı şekillerde ele alıyor. Neo-realistler için devletler işlevsel olarak yapısal kısıtlamalara benzer, temel fark yeteneklere göre tanımlanır.(Waltz;2000,s.5-41)

Yapısal gerçekçilik, yeni nesil klasik realistler tarafından da sorgulandı. Bu yeni klasik realistler, Waltz'ın güç dağılımının, uluslararası politika ve dış politikanın önemli bir belirleyicisi olduğuna dair inancını paylaşıyorlar, fakat devletlerin hedefleri ve bu hedeflerin şekillendirilmesinde yerel faktörlerin rolleri konusunda yapısal realistlerin çoğuna katılmıyorlar. Özellikle, güvenliğin devletlerin öncelikli hedefi olduğunu varsaymak için teorik olarak yararlı olup olmadığını sorguluyorlar. Bununla birlikte, daha önceki klasik realistlerden farklı olarak, devlet davranışlarının, bireylerin güç arzusuyla açıklanabileceğini iddia etmiyorlar. Bunun yerine, devletlerin etkilerini en üst düzeye çıkarmaya çalıştıklarını veya devlet hedeflerinin değiştiğini savunuyorlar. Son olarak, yapısal gerçekçilik, hegemonik rekabet ve savaşın gerçekçi teorileri tarafından sorgulanmıştır. Uluslararası siyaseti potansiyel hegemonlara karşı bir dizi denge oluşturma girişimi olarak gören yapısal gerçekçiliğin aksine, hegemonik rekabet teorileri, uluslararası siyasetin, kendi uluslararası düzenlerine egemen olan ardışık hegemonik devletlerin yükselişi ve çöküşüyle şekillendiğini iddia etmektedir. Savaş, hegemonik geçiş dönemlerinde özellikle olasıdır. Bu tür kuramlar, klasik ya da yapısal olarak kolayca sınıflandırılmaz, çünkü birincisi devletlerin güvenlikle ilgili olmadığı, ancak güçlerini ya da etkilerini en üst düzeye çıkarmaya çalıştıkları varsayımını paylaşıyorlar, çoğu zaman yapısal gerçekçilik kadar sosyal-bilimsel olan tümünden gelimci bir teori inşa etmeye çalışırlar.(Brown, Lynn-Jones, & Miller, 1995)

Neo-realizm, saldırgan ve savunmacı türleri arasında ayırım yapılmalıdır. Mearsheimer iki kutuplu, askeri denge ve nükleer silahlara dayanan Soğuk Savaş'ın Avrupa'da barışı sağladığını ve sona ermesinin uzun dönemde olumsuz olacağını söylemektedir. Savunmacı realistler ise, sistemin devleti etkilediğini ancak devletin bütün faaliyetlerini açıklayamadığını söylemektedir. Sistemdeki güç dağılımı yerine teknolojik faktörleri, coğrafi yakınlık ve saldırgan kapasiteleri incelemektedir.(Smith vd. ; 2016,s.119-120)

Mearsheimer için, büyük güçler göreceli güçlerini en üst düzeye çıkarmaktadır. Güç mücadelesi, uluslararası sistemin anarşik yapısından kaynaklanan bir güvenlik sorunu olmaktadır. Bütün devletler birbirlerine zarar verebilecek olduğunda, her biri saldırıya karşı mümkün olduğu kadar güvenli olmak için mümkün olduğunca fazla güce sahip olmak ister. Elbette bu güvenlik motivasyonu ve yapısal nedensellik varsayımı, Mearsheimer'ı Waltz'a yaklaştırmaktadır. Mearsheimer'ın Waltz'tan farklı olarak düşündüğü şey, güç ve güvenlik arayışının kavrandığı iddiası olmaktadır. Ancak Waltz'ın sınırları olduğunu söylemektedir. Bu yüzden Waltz ile bir devletin ne kadar güç istediği konusunda hemfikir değildir. Mearsheimer konuyu kısaca şöyle açıklamakta: Savunma realistler için uluslararası yapı, devletlere ek güç artışları aramaları konusunda çok az cesaret veriyor; bunun yerine, onları mevcut güç dengesini korumaya zorlarlar. Devletlerin temel amacı, gücü artırmak yerine gücü korumaktır. Öte yandan, saldırgan realistler, statüko güçlerinin dünya siyasetinde nadiren bulunduğu inanmaktadır, çünkü uluslararası sistem devletlerin rakiplerinin pahasına güç elde etmek ve fırsat bulması için teşvikler yaratmakta ve bunlardan yararlanmak istemektedirler. Bir devletin nihai hedefi, sistemde hegemon olmaktır. Mearsheimer'ın saldırgan realizmi, Waltz'ın savunmacı realizminden çok daha fazla çatışma ve savaş öngörmektedir. Devletler asla tatmin olmamakta ve daha fazla güce ulaşmaya devam etmektedir.(Snyder;2002,s. 149-173)

PKK'nın Türk Dış politikasına yansıması, Neo-realizmin varsayımları kapsamında ele alındığında bölgede Soğuk Savaş süresince iki kutuplu anarşik bir yapının olduğu görülmekte; PKK, bu süreçte Suriye ve müttefiki SSCB'den destek almaktadır. Soğuk Savaş sonrası süreçte de Türkiye, Uluslararası sistemin yapısını da dikkate alarak bölgesel ve küresel güçler ile güvenlik alanında PKK'ya karşı işbirliğine gitmektedir. Türkiye, SSCB'den direk askeri ve ideolojik tehdit algıladığı için savunma ve güvenlik alanında yapılan, daha sonra adı CENTO olan Bağdat Paketi'nin batının desteği ile NATO üyeliğini garanti ederek kurmuştur. PKK, her ne kadar 1984'te terör saldırılarına Türkiye'ye karşı başlatsa da ideolojik olarak Sol örgütler arasında yer aldığı için Soğuk Savaş döneminde komünist ideolojiden etkilenmiş ve SSCB'ye yakın politikalar benimsemiştir. Ancak Soğuk Savaş sonrasında oluşan tek kutuplu bir yapıda ABD ile yakın ilişkiler geliştirmeye başlamıştır. Diğer yandan Ortadoğu bölgesinde Soğuk Savaş zamanı oluşan sistemde Türkiye, Batı'nın yanında demokrasinin hakim olduğu bir devlet konumuna gelirken; Irak, Suriye gibi devletler daha çok Sosyalist bloğun yanında yer almıştır. Buna devrim sonrası İran'ın çelişkili politikaları da eklenebilmektedir.

1990'lar sürecinde Körfez Savaşı'nda Irak'a karşı ABD ile uyumlu bir politika izlemesine rağmen Irak ve Suriye'de PKK'nın güçlenerek Türkiye'ye karşı Türkiye'nin ulusal güvenliğini tehdit edecek boyuta gelmiştir. Türkiye'nin Madrid ve Oslo süreciyle Arap İsrail ilişkilerinin yumuşaması üzerine İsrail ile stratejik düzeye varacak şekilde askeri, diplomatik ve siyasi ilişkilerini artırarak savunma sanayisini modernize etmeye çalışmıştır. ABD ve Avrupa ülkelerinin fiili askeri malzeme tedarik sıkıntısını aşmış ve Suriye, Irak ve İran üzerinden saldırı düzenleyen PKK'yı ve bu ülkeleri baskılamak istemiş ve başarılı da olmuştur.

Küresel ve bölgesel güçler Ortadoğu'da gücünü artırmak ve yer altı kaynaklarını yakından kontrol edebilmek için, PKK terör örgütünü çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır. 11 Eylül sonrası ABD'nin Afganistan ve hukuksuz Irak İşgalinin başarısızlıkla sonuçlanması büyük güçler arasındaki uluslararası gerginlikleri artırmıştır. Nükleer krizler, Arap-Filistin-Hizbullah-İsrail çatışmaları, Gürcistan İşgali, Ukrayna Krizi, Arap baharı vb. jeopolitik krizler Türkiye'nin bölgesel ve büyük güçler karşısındaki konumunu etkilemiştir. Bu karmaşık çok kutuplu uluslar arası sistemde, onun en kırılgan çekincesi PKK ve unsurları, dolaylı ya da direk siyasi, askeri, diplomatik örtük ya da açık ilintili pazarlık ve etki aracı olarak rakip ülkeler tarafından kullanılmaktadır.

Arap Baharı sürecinin sekteye uğraması, Suriye ve diğer bölgesel krizlerin yoğunlaşması, Türk İsrail ilişkilerinin bozulması, ABD'nin Suriye, Irak ve İran üzerine jeopolitik planlarında bağımsız bir siyasi Kürdistan projeleri bağlamında bu ülkelerde sahada açıktan sözde İŞİD'e karşı düzenli ordu kurmak için binlerce konteynırla konvansiyonel silah transferi gerçekleştirmesi gündeme gelmiştir. Diğer yandan 15 Temmuz Darbe süreci sonrasında Türkiye, terörle olan savaşını bazı dönemlerde savunma eksenli bir askeri güvenlik operasyon boyutundan çıkartmıştır. Günümüze kadar savunma kabiliyeti sürekli test edilen Türkiye hava, kara, deniz, taktik ve stratejik askeri yetenek ve kapasitesini yapısal olarak saldırgan-cezalandırıcı-düzenleyici olarak bölgesel jeopolitik şekillenmelere, ulusal güvenlik hayati çıkarlarını korumak için müdahale becerilerini geliştirmiştir.

Soğuk Savaş sonrasında meydana gelen Uluslararası yapıdaki değişimler, konunun, sadece Neorealizm ile açıklanmasını zorlaştırmaktadır. Çünkü 1990'lı yıllardan sonra SSCB'nin, Yugoslavya'nın dağılması Balkanlar'da; dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi Ortadoğu'da etnik, dinsel, milliyetçi ve sosyo-kültürel yapılar önem kazanmıştır. Neorealizme eleştiriler getirilmiş ve Uluslararası yapının sadece anarşi ve devletler arası ilişkiler ile açıklanamayacağı görülmüştür. Devletler arası ilişkileri etkileyen dini, etnik, ekonomik ve kültürel unsurların olabileceği gündeme gelmiştir. Sorunların bir sosyal süreci kapsadığı, daha geniş bir perspektiften ele alınması gerektiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda klasik pozitivist devlet merkezli güvenlikçi materyalist açıklayıcı teoriler yeterli olmamış, fikişel, yorumlayıcı, çok katmanlı ve kapsamlı post-pozitivist teoriler Uluslararası İlişkilerde yeni bir yaklaşım olarak benimsenmiştir.

1.2.5. Kopenhag Okulu

1985 yılında Kopenhag Ekolü 'nün ortaya çıkması güvenlik kavramına yeni boyut kazandırmıştır. Kopenhag Ekolü 'nün ilgilendiği konular; güvenlikleştirme, bölgesel güvenlik konuları ve sektörel analiz olarak söylenebilmektedir. Okulun temsilcilerinden Barry Buzan, güvenlik çalışmalarını genişletmiş ve güvenlik kavramının içine, siyasi, ekonomik, çevre, toplumsal ve askeri boyutları dahil etmiş (Buzan; 1983, s. 109); güvenlik kavramının alanını genişletmiştir.

Kopenhag Okulu tarafından geliştirilen “güvenlikleştirme” teorisi, çağdaş güvenlik çalışmalarında en yenilikçi, üretken ve tartışmalı araştırma alanlarından birini sunmaktadır. Geçtiğimiz on yıl boyunca, güvenlik çalışmaları alanı, Uluslararası İlişkilerin en dinamik ve tartışmalı alanlarından biri haline gelmiştir. Özellikle de, genel olarak sosyal yapısal yaklaşımların sahip olduğu temel forum haline gelmiştir. Kopenhag Okulu, geleneksel siyasete dayalı realist ve Neo-realist teorilere meydan okuyarak, uluslararası siyasetin analizine en yeni bazı yaklaşımların geliştirildiği alan ve en etkileşimli kuramların bazılarının içinde bulunduğu alan olmuştur. Bu yeni yaklaşımların en göze çarpan ve etkili olanları arasında Barry Buzan, Ole Wæver ve onların meslektaşları tarafından geliştirilen "güvenlikleştirme" teorisi, şu anda "Kopenhag Okulu" olarak adlandırılan bir çalışma bütünüdür. Bazen güvenliğin sosyal inşası üzerine bu tartışmalara belirgin bir Avrupa katkısı olarak gösterilse de, güvenlikleştirme teorisi, bir destekleyici kişinin gözünde, güvenlik çalışmaları alanında önemli ve güçlü bir araştırma gündemi geliştirmiştir.(Williams, 2003, s. 511)

Çağdaş güvenlik çalışmalarına muazzam bir katkı, güvenlik sorunlarının geniş bir yelpazesi üzerinde oldukça yenilikçi ve özgün bir bakış açısı sunan ve güvenlik dinamiklerinin artık azaltılamayacağını açıkça bilen Kopenhag Okulu, karşımıza güvenlikleştirme teorisi ile çıkmaktadır. İki süper gücün askeri-politik ilişkilerine rağmen, önemli olabilirler. Güvenlikleştirme 4 aşamadan oluşur, bunlar; söylem, kabul edecek bir dinleyici kitlesi, aciliyet vurgusu ve olağanüstü tedbirlerin alınmasıdır. Güvenlik sorununu güvenlik dışı meseleden ayıran ayırt edici kriterler olmaksızın, güvenlik kavramı önemsizdir ve yalnızca arkasındaki karışıklığı ortadan kaldırır.(Šulović, 2010, s. 3)

Güvenlikleştirme, Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik çalışmaları kapsamında ortaya çıkan, çok tartışılan ve uygulama alanı bulan kavramların başında gelmektedir. Kavram, Kopenhag Okulunun çalışmalarının gelişimi olarak görülebilir. Barry Buzan'ın güvenlik sektörleri kavramsallaştırması ve askeri sektörün dışında ekonomik, siyasi, toplumsal ve çevresel sektörleri tanımlaması çalışmanın başlangıç noktası sayılabilir. Kopenhag Okuluna göre, bir devlet için yaşamsal öneme sahip tehditlerden oluşan güvenlik sorunları, olağan siyasal karar verme ve işleyişi dışında olağanüstü önem taşıyan konulardır.(Çomak vd.; 2016, s. 21-22)

Güvenlikleştirme teorisi olarak adlandırılan bu yaklaşım güvenliğin dar-geniş gündemi tartışmasında Kopenhag Okulu'nun ilke düzeyinde üçüncü bir yol olarak sivrilmesini sağlamıştır. Bu teori güvenliğin ana unsurları olarak kabul ettiğimiz aktör, tehdit ve politika kavramlarının anlaşılabilmesini sağlayan bir araç niteliğini taşımaktadır. Güvenlikleştirme teorisi vasıtasıyla tehdit –aktör-politika üçlemesini ayrıntılı olarak incelediğimizde Kopenhag Okulu'nun realist gelenekten aslında iddia ettiği kadar uzaklaşmadığını görürüz. Bir başka deyişle, güvenlikleştirme teorisi doğuş gerekçesi itibarıyla realist geleneğe aykırı nitelikler taşıırken, varılan sonuçlar bu teorinin kimi noktalarda realist okulun ortak paydalarını paylaştığını ve diğer bazı hususlarda da özellikle neoklasik realistler ile yakınlaştığını ortaya koymaktadır.(Açıkmeşe; 2008, s. 142)

Güvenliğin niteliği ve anlamı üzerine yapılan tartışmalar, güvenlik çalışmalarında yenilenen tartışmanın odağı haline gelmiştir. Bireylerin ve alt-devlet gruplarının (genellikle insan güvenliği altında formüle edilen), aktörlerin güvenlik kaygıları, geleneksel devlet merkezli ve askeri bir anlayış içinde sıklıkla marjinalize edilmiş küresel kaygılara neden olmuştur. Güvenlikleştirme teorisi, değişen güvenlik gündemleri bağlamında görülmeli ve güvenlik kavramının sosyal yapısını incelemek için daha geniş teorik hareketin bir parçası olarak, Kopenhag Okulu bu tartışmalarda kendine özgü bir konum geliştirmiştir. Güvenlikleştirme teorisinde, " güvenlik " nesnel bir durum olarak değil, belirli bir sosyal sürecin sonucu olarak ele alınır: güvenlik konularının sosyal inşası incelenerek analiz edilir. Sorunlar, güvenlik sorunları olarak ele alındığında, mevcut güvenlik durumlarını basitçe ifade etmeyen, ancak bunu başarılı bir şekilde temsil ederek bir güvenlik durumu olarak ortaya çıkan konuşma, söylem eylemleri aracılığıyla “güvenlik altına alınmış” hale gelir.(Williams, 2003, s. 513)

Güvenliğin sektörlere ayrılarak incelemeye tabi tutulması gerektiğine dair ilk iddia, Ole Weaever Barry Buzan ve Jaap De Wilde'in yazdığı *Güvenlik: Analiz için Yeni bir Çerçeve* adlı kitapta ortaya atılmıştır. Eserin başlıca özelliği, güvenliğin incelenmesinde bir analiz çerçevesi sunmasıdır. Güvenliği inceleyebilmek açısından kolaylaştırıcı bir biçimde politik, askeri, toplumsal, ekonomik ve çevresel güvenlik sektörlerinin varlığını ileri sürer ve bu sektörlerin zaman zaman ortak referans objelerine sahip olabildiğini vurgulayarak analiz yapımını sistematize eder. Öncesinde geliştirilen herhangi bir analiz modeli mevcut değildir. Güvenlik olarak adlandırılan konu başlıklarının incelenmesi de mümkün kılınmamıştır. Ulusal güvenlik, kolektif güvenlik, küresel güvenlik, işbirlikçi güvenlik, uluslararası güvenlik vs. gibi konseptlerin ifade ettikleri alanın belirsizliğin yanı sıra metodolojik açıdan analiz edilmeye de yeterince müsait olmamaları, güvenlik çalışmalarının da en ciddi sorunsalını oluşturmaktaydı. Bu bağlamda güvenlik alanında tam manasıyla bir kavram enflasyonunun olduğu da ileri sürülebilir. Bu anlam belirsizlikleri ve kaymaları ancak güvenliğin sistematik ve şablonlaştırılmış bir metotla analiz edilmesiyle aşılabilir. Bu açıdan bakıldığında güvenliğin sektörlere ayrılıp her biri için ayrı referans objelerinin belirlenmesi de anlaşılabilir bir ölçülendirme denemesidir. Kopenhag Okulu'nun güvenlik çalışmalarına katmış olduğu bu sektörel analiz yöntemi, ulusal güvenlik olarak sınıflandırılmış alanın da derinleşmesini sağlamaktadır. Ekseri

suretle askeri olarak kodlanmış olan ulusal güvenlik alanı, parçalara ayrılarak ilgili referans objelerinin korunmasına dönük askeri ve askeri olmayan bir eylemsellik olarak yeniden kurgulanır.(Çiçek; 2012, s. 44-45)

Açıkçası, tüm konuşma eylemleri güvenlikleştirme eylemlerinin dilbilgisini paylaşmıyor. Kopenhag okuluna göre, güvenlikleştirici bir eylemin retorik yapısının üç gerekli yapı bloğunu içermesi gerekir: (a) hedefin hayatta kalmasına karşı varoluşsal tehditler (b) tehdit altındaki hedefi korumak için istisnai önlemler gerektiren, (c) normal demokratik prosedürlerin ihlal edilmesini meşrulaştırmak. Böylece, bir güvenlikleştirme eylemi aracılığıyla bir aktör, düşük siyaset alanından (demokratik kurallar ve karar alma prosedürleri ile sınırlandırılan) yüksek siyasete (aciliyet, öncelik ve yaşam ve ölüm meselesi ile karakterize) bir meseleyi yükseltmeye çalışır. Güvenlikleştirmenin, bireysel vicdan düzeyinde öznel bir süreç olmadığı unutulmamalıdır. Aksine, Kopenhag Okulu, bir güvenlik probleminin inşasını toplumsal ya da öznel olarak bir olgu olarak görmektedir. Güvenlikleştirici bir eylemin, üç yapı taşını dilbilgisi içinde birleştirmesi gerekmesinin yanı sıra, güvenlikleştirme eyleminin başarma şansı, hedef kitlenin bu eylemi kabul edip etmediğine de bağlıdır. Başarılı bir konuşma eylemi, hem konuşmanın içsel özelliklerinin hem de bu konuşmayı yetkilendiren ve tanıyan grubun, dil ve toplumun birleşimidir.(Buzan, Wæver, & De Wilde, 1998, s. 21- 32)

Başarılı bir güvenlikleştirme süreci üç basamaktan oluşur: (1) hayati bir tehdit unsurunun belirlenmesi, (2) bu tehdidin ortadan kaldırılmasının acil bir durum olarak kabul edilmesi, (3) bu tehdidin ortadan kaldırılabilmesi için olağanüstü tedbirlerin alınması gerektiğinin kabulü. Bazı koşullar güvenlikleştirmenin başarısını artırır. Bu tür koşulların başında; tehdidin varoluşsallığının düzeyi, güvenlikleştirici aktörün (söz ediminde bulunan yetkili) güvenilirliği, otoritesi ve yeterliliği, söz ediminde başvuru olan olay, eylem ve gelişmenin tarihsel ve kültürel kolektif hafızadaki yeri ve güvenlik algısı yaratma kapasitesi gelir.(Çomak vd.; 2016, s. 23)

Güvenlik sektörleri kavramı, insan topluluklarının güvenliğinin beş sektördeki -askeri, ekonomik, politik, toplumsal ve çevresel- faktörlerden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu kavram, güvenliği etkileyen askeri olmayan dört güvenlik sektörü belirleyerek, güvenliğin askeri olmayan yönlerinin anlaşılmasına katkıda bulunmuş ve bu askeri olmayan yönlerin araştırılmasında analitik kategoriler sağlamıştır. Askeri güvenlik sektöründe temel referans nesne devlettir ve devletin ülkesel bütünlüğüne yönelik tehditler, ağırlıklı olarak dışsal ve askeri anlamda tanımlanır. Güvenlik anlamında devlet davranışının en görünür olduğu sektör olması sebebiyle askeri güvenlik sektörü, beş güvenlik sektöründen en dikkat çekenidir. Ayrıca, askeri araçlar, diğer tüm sektörlerdeki çıktılar üzerinde önemli bir hakimiyete sahiptir. Askeri güvenliğin bu nitelikleri, askeri faktörlerin ulusal ve uluslararası güvenlik anlayışları üzerindeki baskın konumunu açıklamaktadır.(Ağır; 2013, s. 50). 1990'ların ikinci yarısından itibaren Türkiye Gümrük Birliği üyeliği, Öcalan'ın yakalanması, AB adaylık statüsünü de kazanmasıyla birlikte insani güvenlik, demokratikleşme, insan hakları gibi devlet güvenliğinin yanında güvenliğin diğer başka yönlerini de ele almaya başlamıştır.

PKK, Türkiye'ye sadece askeri güvenlik tehdidi oluşturmamaktadır. Ayrıca destek aldığı bölgesel ve küresel güçlerle (1980'lerde olduğu gibi) Türkiye'yi ideolojik, ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel ve jeopolitik tehditler de oluşturmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin ilk etapta PKK'ya verdiği savunma mücadelesi Realist güvenlik çerçevesine hapsolmuş iken daha sonra Kopenhag Güvenlik kuramının bütün özelliklerini alan bir boyuta kayarak Türkiye konuya çok boyutlu bir yaklaşım benimsemiştir. Her alanda bölgesel, ulusal ve küresel alanı da kapsayacak şekilde güvenlik politikalarını yeniden tanımlamış ve bu mücadelesini sürdürmüştür. PKK bir dönem Türkiye'nin turistik bölgelerine ulusal ekonomiyi olumsuz etkilemek için organize saldırılar düzenlemiştir. Rusya ile işbirliği yapmak için Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru hatları güzergahlarına Kars'tan başlayarak saldırılar yapmıştır. Suriye ile işbirliğini güçlendirmek için Hatay Amanos bölgesine saldırmıştır. ABD ile angaje olmak için İran'a aynı şekilde dönemsel saldırılar yapmaktadır.

Türkiye, PKK'yı ulusal ölçekte çok defa mağlup etmesine rağmen PKK Suriye, Irak, İran, Avrupa ülkeleri, Rusya ve ABD tarafından desteklenmektedir. Türkiye İran, Irak ve Suriye arasında ortak bir güvenlik kimliğine sahip olmadığı için ayrıca ortak bir siyasi ve askeri müttefiklik ilişkisi de olmadığı için Türkiye sınır güvenliğini tam olarak sağlayamamaktadır. Bu bölgesel ve küresel güçler taktik ve stratejik olarak Türkiye'ye karşı PKK saldırılarına üs, barınak, finansal ve askeri olarak direkt ya da dolaylı olarak, açık ya da gizli destek sağlayarak Türkiye'nin iç ve sınır güvenliğini etkileyerek, diğer illegal faaliyetleri de desteklemektedir.

1.2.6. Sosyal İnşacı Yaklaşım ve Dış Politika

1980'ler boyunca iki tartışma, özellikle Amerikan ana akımında Uluslararası ilişkileri yapılandırmıştır. Birincisi, her ikisi de rasyonalist ekonomik teorinin mantığını uluslararası ilişkilere uygulayan neo-realistler ve neo-liberaller arasındaydı ancak; uluslararası işbirliği potansiyeli hakkında kökten farklı sonuçlara varmıştı. İkincisi, rasyonalistler ve eleştirel teorisyenler arasındaydı; ikincisi, neo-realizmin ve neo-liberalizmin epistemolojik, metodolojik ve normatif varsayımlarını kabul etmemişlerdir. Bu tartışmaların arasında uluslararası teoriye yeni bir yapılandırmacı yaklaşım yükselişe geçmiştir.(Christian Reus-Smit ; 2005, s. 188)

Konstrüktivist yaklaşım (Yapısalcı, İnşacı Yapı) Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle ortaya çıkan Uluslararası ilişkiler teorisidir. Bu teorinin oluşmasına katkısı olan Alexander Wendt, kimlik-dış politika ilişkisine değinmektedir. Bu teori Uluslararası ilişkileri açıklamak için sosyolojik kavramlardan sıklıkla yararlanmaktadır. Diğer yandan Konstrüktivist teori Uluslararası politikanın sosyal bakımdan inşa edilebileceğini öne sürmektedir.

Yapısal teorinin Realizm, Liberalizm, Marksizm ve Feminizmden farklı olarak açık bir politik gündemi yoktur. Yapısalcılar kültürel kimliğin bireysel ve devlet davranışları üzerindeki önemini vurgulamaktadır. Yapısalcılara göre kimlik siyaseti her zaman var

olan bir politikaydı; özellikle milliyetçiliğin yükselmesiyle birlikte, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden ve Sovyetler Birliğinin çökmesinden itibaren daha da artmıştır.(Booth, Erskine; 2016, s. 94)

Alexander Wendt'e göre ise, Konstrüktivizm (Yapısalcılık), bir uluslararası siyaset teorisi değildir. Yapısalcı yaklaşım, aktörlerin toplumsal olarak nasıl inşa edildiğine bakmamıza yardımcı olmakta; ancak bize hangi aktörlerin çalışacağını veya nerede oluşturulduklarını söylememektedir. Her hangi bir konu hakkında yapısalcı analiz yapabilmemiz için önce birimler ve düzeyler analizini ya da araçları ve içerdikleri yapıyı seçmek zorundayız.(Wendt; 2003, s. 95-102)

Son yıllarda konstrüktivizm (ya da daha doğrusu, sosyal konstrüktivizm) özellikle realist ve liberal anlayışları kışkırtıcı ve merak uyandırıcı bir biçimde sorgulamaktadır. Konstrüktivistlerin çıkış noktası, realistlerin ve liberallerin doğal karşıladığı aktörlerin çıkar ve kimliklerinin aslında gayet şekillendirilebilir olduğu, aktörlerin kendileri tarafından kurulduğu ve değiştirilmeye tabi olduğu iddiasıdır. Konstrüktivistler, realistlerin, aktörlerin az çok sabit bir doğaları olduğu, bencil ve güvenlik odaklı oldukları ve görünüşe göre her zaman öyle olacaklarına ilişkin tipik iddialarını sorgularlar. İster insan doğasını esnek olmayan ya da esasen değişmez olarak görmelerinden ister uluslararası ortamın anarşik halinden kaynaklanıyor olsun, realistler, devletlerin güç, nüfuz ve itibar için mücadeleye devam ettiklerini düşünürler.(Viotti, Kauppi; Çev. Erozan; 2014, s. 39-40)

Sosyal inşacı yaklaşım, realist teorinin açıkladığı güç kavramının aksine aktörlerin olayları algılama biçimine, değer yargılarının oluşma şekline önem verilmesi gerektiğini söylemektedir. Güç, kapasite, askeri unsurlar gibi maddi olgulardan çok devletlerin düşünce sistematiği gibi manevi noktalar ön plana çıkmaktadır. Toplumsal açıdan oluşturulan bu değerler sistemi, devletlerin söylemi, insanların kültürel yapısı devlet politikasının oluşmasında önemlidir(Sönmezoğlu, Güneş, Keleşoğlu; 2013, s. 57-58). Konstrüktivizm toplumsal yapıda şekillenen uluslararası sistemi ve devlet faaliyetlerini analiz etmektedir. Realizmin dışladığı kimlik, kültürel yapı gibi konuları güvenlik alanına dahil etmektedirler(Sandıklı, Emeklier; 2012, s. 40).

Konstrüktivizmin ontolojik özelliklerini (Arı; 2013) söylemek gerekirse ilk olarak, yapıların toplumsal ve siyasal aktörlerin (bireylerin ve devletlerin) davranışlarını şekillendirdiği varsayımıdır. İkinci olarak maddi olmayan yapıların devletlerin kimliklerini nasıl belirlediğinin önemli olduğunu, çünkü kimliklerin de çıkarları ve dolayısıyla eylemleri belirlediğini kabul etmektedirler. Üçüncü olarak, konstrüktivistlere göre, yapı ve yapan (structure-agent) birbirini karşılıklı olarak oluşturur.

Konstrüktivizm, Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan eleştirel teoriler arasında yer almaktadır. Geleneksel teorilerin uluslararası ilişkilerde yaşanan sistemsel değişikliği açıklamada yetersiz kalması üzerine ortaya çıkan boşluğu doldurma amacını benimsemektedir. Eleştirel teorilerin dayanak noktası “dünya siyaseti sosyal iletişim

yoluyla nasıl oluşturulur?” sorusunu açıklamaktır. Bu açıdan teorilerin iki önemli savı vardır; birincisi, uluslararası politikanın özelliği maddi değil, sosyal dinamiklere dayalıdır. İkincisi, bu dinamikler politika yapımcıların sadece eylemine değil, aynı zamanda kimliğine ve çıkarına da şekil verirken; bireyin, toplumun ya da devletin, içinde bulunduğu sistem ile karşılıklı etkileşimi dışlaması değil, üzerinde önemle durulması gereken mesele olmaktadır.(Ertem; 2012, s. 177-190)

Soğuk Savaş’ın bitişiyle birlikte Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya, Ortadoğu’da Avrupa Birliği, Slav Birliği türleri, Arap Birliği gibi meydana gelen jeopolitik değişimler Türkiye’nin Adriyatik’ten Çin denizine Türk Dünyası, Türk Birliği söylemleri; Ermeni, Rus, Arap, Fars ve Batılı ülkeler sözde provakatif bularak Pankürdist (Irkçı) PKK, DHKPC gibi radikal, bölücü terörist grupları desteklemekten çekinmemişlerdi.

Konstrüktivizm açısından bakıldığında PKK sorununa bir kimlik boyutu kazandırmak istenilmektedir. Kürt halkının insan hakları bakımından yeterli düzeyde olmaması, yaşadığı bölgenin ekonomik anlamda geri bırakılması gibi nedenler PKK’nın oluşmasına zemin hazırladığı izlenimi verilmeye çalışılmaktadır. PKK terör örgütünün yapılanmasında Kürtlerin belli bir oranda (örgütün yapısına göre küçük bir oran) destek verdiğinin kabul edilmesi gerekmektedir. Ancak çalışmanın ilerleyen bölümlerinde aktarılabileceği üzere örgüt asıl desteği Ermenilerden görmektedir.

Türkiye bu süreçte ulusal kimliğin tanımlanmasında ulus altı kimlikleri de kapsayıcı şekilde etnik söylemden ziyade sivil milliyetçiliği ön plana çıkaran bir söylemi; devletçi otoriter eski siyasi anlayıştan Türkiye’nin bütününe kapsayan bir demokratikleşme sürecini başlatmıştır. Bu yönüyle değişime uyum sağlayarak devlet millet yaklaşımında temsili demokratik sivil hükümet anlayışını güçlendirerek coğrafyasında yeni jeopolitik gelişmelerden oluşan yapılara seküler, Batılı, barışçıl, bölgesel ve küresel barışa katkı yapan örnek bir siyasi model yapısını öne çıkartmak istemektedir. Ayrıca AB süreci de Türkiye’nin demokratikleşme ve insan hakları gibi önemli konularda sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel konularda yapısal dönüşümler ve reformlar yaparak terörle mücadelesini çok daha kapsamlı bir çerçevede yürütmesini sağlamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuru hakkını (1987’den beri) tanıyarak terörle mücadelede kamu bürokratlarının hatalarını da hukuk önünde hesap vermesini sağlayarak terörle mücadelesindeki kararlılığını devam ettirmektedir.

Türk milletinin ulusal kimliğinin bir parçası ve ulusaltı etnik kimliklerden biri olan Kürt kökenli vatandaşlardan çoğunluğun, siyasal kültüründen ayrı alternatif bir yeni etnik siyasi kimlikten bir öteki kimlik oluşturmak için birçok siyasi, ideolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel farklılık oluşturmak istemektedir. Bunun için birçok bölgede küresel büyük güçlerden projelerin, politikaların terör üreterek uygulanmasına rağmen; Kürt etnik kökenli Türk vatandaşlarını, Türkiye’nin milli vatanından, her yerleşim alanından sosyolojik ve kültürel olarak bir arada yaşama ve ortak kader ve gelecek anlayışından vazgeçirememişlerdir. Fakat aynı durum Irak, Suriye ve İran Kürt toplulukları için durum oldukça vahim gözükmemekte, Kürtler ayrı bir ekonomik, siyasi ve gelecek arayışı

sürdürmekte; sınırları, şehirleri ve yaşam alanları politik ve siyasi coğrafyayı yeniden şekillendirme çabaları, askeri ve siyasi olarak büyük güçlerin de desteği ve müdahalesiyle devam etmektedir. Türkiye bu bağlamda hiçbir terör ya da silahlı grubun Türkiye'nin siyasi sınırlarına komşu olacak alternatif bir egemen jeopolitik kolektif kimliği tanımamakta; askeri, ekonomik ve siyasi olarak mevcut alanda varlığını kararlı bir şekilde sürdürmektedir. Sosyal, kültürel, siyasi ve jeopolitik bağlamda Türkiye, Kürtler gibi bütün akraba, soydaş ve dindaş ulus-altı topluluklara gerek demokratik, seküler, resmi temel vatandaşlık haklarından eşit yararlanması konusunda gerekse yakın ve uzak komşu ülkelerdeki akraba gruplarla geliştirdiği ilişkilerde ne bir ayrımcılık ne de bir öteki oluşturma ne de materyal emperyalist bir siyaset izlememektedir.

1.3. Dış Politika Araçları

Dış Politika, yukarıda sayılan tanımlamalardan yola çıkarak, en genel ifadeyle devletler arası ilişkilerdir. Devletlerin politika yapıcıları, amaçlarına ulaşabilmek için bir takım dış politika araçlarından faydalanmaktadır. Bu dış politika araçlarının tarihi oldukça eski dönemlere dayanmaktadır. Örneğin diplomasi Eski Roma'da, Yunan devletlerinde, Mısır'da ve Eski Çin döneminde kullanılmaktadır. Bu devletlerin birbirlerine gönderdiği elçiler, günümüz diplomatlarının yaptığı işleri görmektedir. Diğer araçlardan ise, ekonomik ilişkiler, savaş ve çatışmalar da, önceden beri kullanılagelmiş dış politika araçlarındandır. Zaman içinde değişime uğrasa da, bu dış politika araçları günümüzde de kullanılmaktadır. Ancak günümüzde insan hakları, kültürel haklar ve çevre hakları gibi konuların da, dış politikanın aracı olarak kullanıldığı söylenebilmektedir.

Terörizm; bir yandan dış politikanın parçası haline gelirken, diğer yandan “terörbilim” ya da “terörizm endüstrisi”nden bahsedilebilmektedir. Terörizm eğer bir endüstri ise, bu durumdan yararlanmaya çalışan yapılar olması kaçınılmazdır. Bu yapıların bazıları; meydana gelen terör endüstrisine fikir üreterek, gerekli malzemeyi sağlayarak, kamuoyu oluşturarak destek vermektedir. Devletlerin bir takım politikaları için aldıkları önlemler, bir yandan sivil halkın “karşı teröre” maruz kalmasına, diğer yandan terör örgütlerinin yeniden düşmanca faaliyet içine girmesine neden olmaktadır. Bu durum ise terörizmin sektör haline gelmesine ve dış politikada araç olarak kullanılmasına neden olmaktadır.(Canbolat; 2012, s. 192-194)

1.3.1. Diplomasi

Halk arasında “diplomasi” kavramı, genellikle “dış politika” ya da “uluslararası politika” ile aynı çizgide kullanılır. Oysaki, diplomasi, dış politika ya da uluslararası politikanın anlamından çok, bunların yürütülmesi biçimi ile ilgili olurken; ayrıca *diplomasi, bir devletin politikasını, davranışlarını, karşı devlete iletmesidir.*(Gönlübol; 2000, s.112). Bu süreçte, devleti temsil eden kişiler katılmaktadır. Diğer yandan, diplomasi, bu bağlamda uluslararası politikanın resmi kanallar aracılığıyla uygulamaya geçirilmesidir. Diplomasi, ayrıca devletler arası sorunların dostane şekilde, yumuşak güç kavramı ile çözme sürecidir.(Arı; 2004, s.306)

Diplomasi kavramının tanımlarına bakıldığında en genel anlamda; “ devletlerin çıkarlarının ve kimliklerinin bir başka devlet ya da örgütte bir temsilci aracılığıyla korunması ve bu kapsamda faaliyetler yürütülmesi” şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Bu tanımın yanı sıra önemli düşünürlerce yapılmış diplomasi tanımlarından bazıları şu şekildedir: (Aktaran Karabulut; 2016, s.75)

- Ernest Satow’a göre diplomasi; bağımsız devletlerin resmi işlerini, yasal temsilcileri aracılığıyla, zeka ve incelikle yürütmesi anlamına gelen barışçıl bir yöntemdir.
- Harold Nicolson’a göre diplomasi; Büyükelçiler veya diplomatlar tarafından uluslararası ilişkilerin görüşmeler aracılığıyla yürütülmesi sanatı ya da işidir.
- Hedley Bull’a göre diplomasi; devletlerin diğer uluslararası ilişkiler aktörleri ile ilişkilerini resmi araçları ile barışçıl yollarla yürütme faaliyetidir.

Diplomatik yaptırım türleri olarak nota vermek, protesto etmek, ultimatoma vermek ve diplomatik personelin geri çekilmesi sayılabilmektedir. PKK yüzünden, Türkiye, birçok ülkeyle diplomatik krizler yaşamıştır. Türkiye, bu konuda, krizlerde, genelde gerginliği tırmandırmamayı tercih etmekte; fakat çok boyutlu olarak ekonomik, siyasi, askeri ve diplomasinin her türlü aracını kullanmaktan da kaçınmamaktadır.

Sheehan’a göre “diplomasi, kapsayıcı ve uzun soluklu uluslararası, terör örgütlerini gözden düşüren, operasyonel olarak zayıflatan ve nihayetinde de en radikal gruplar üzerinde bile mutlak galibiyetle sonuçlanan çok etkin bir terörle mücadele stratejisidir.” Bu cümleyle adı geçen yazar, diplomasinin, diyalogun da önüne geçtiğini iddia etmekte ve ona göre diplomasi iç ve dış tüm faktörlerin kullanılarak müttefik olan veya olmayan tüm ülkelerin kararlarını etkileme sanatıdır.(Özeren, Cinoğlu; 2006, s. 86)

PKK terör örgütü, ABD, AB, Rusya, İran, Irak ve Suriye gibi devletlerle diplomatik ilişkilerimizi etkilemektedir. Bu devletler, uluslararası alanda, Türkiye’nin yanında olduğunu her zaman dile getirmektedir. Türkiye’nin terörle mücadelesinde destek verdiklerini söylemektedir. PKK konusunda bu devletler ile birlikte diplomasinin türlerinden olan mekik diplomasisi ve zirve diplomasisi kullanılmaktadır. Örneğin PYD konusunda, Türkiye ve ABD başkanları telefon görüşmesi gerçekleştirmektedir.

PKK’nın etkin olması ise, bu ülkelerde illegal uyuşturucu, insan ticareti vb. yanında, burada yaşayan birçok Kürt kökenli vatandaşın olmasıdır. Bunlardan haraç almasının yanında, legal görünümlü birçok dernek, şirket ve örgütlerle kamuoyu oluşturmaya çalışmakta ve bulundukları ülkede, Türkiye karşıtı, yerel, bölgesel ve ev sahibi ülkenin iç ve dış politikasını Türkiye’ye karşı etki oluşturmaya çalışmaktadır.

1.3.2. Ekonomik İlişkiler

Ekonomik olanakların dış politika aracı olarak kullanılması, çeşitli özellikler göstermektedir. Bunlardan birincisi, diplomasi ve savaş gibi yolların doğrudan bir uygulama ve etki alanı olmalarına karşılık, ekonomik olanaklar, dolaylı bir etki ve

uygulamayı oluşturmaktadır. Ekonomik tedbirlerin hedefi çoğu kez karar vericiler değil, toplumun tümüdür. Sonra, ekonomik tedbirlere başvurulabilmesi veya bu türlü tedbirlerin uygulanabilmesi için, ilgili devletler arasındaki ekonomik ilişkilerin buna elvermesi gerekir; aksi takdirde tedbirler, hiçbir yararlı sonuç doğurmazlar. Ticaretin dış politika aracı olarak kullanılması üç biçimde olabilir: (1) Bir devletin çeşitli mallara karşı gereksinimini kullanarak bu devleti ekonomik açıdan ödüllendirmek veya cezalandırmak; (2) dışarıda kendisine bağlı ekonomik uydular oluşturmak veya karşılıklı ekonomik bağlantılar kurup etki alanını oluşturmak ve (3) devletin finansal olanaklarını artırmak veya düşmanı ekonomik potansiyelden yoksun bırakmaya çalışmak.(Gönlübol; 2000, s. 123)

Dış politikada ekonomik ilişkilerin araç olarak kullanılması, ambargo, boykot, kota ve tarife gibi yöntemlerle kendisini göstermektedir. Bunları dış politikada kullanabilmek için öncelikle ekonomik açıdan güçlü devlet olmak gerekmektedir. Diğer yandan ekonomik ilişkiler, siyasi amaçlarla kullanılabilir. Bu amaçlar; ya diğer devleti istenilen politikalara uymaya zorlamak veya o devleti ödüllendirmek ya da belirli bir politikayı yapmaya ikna etmek şeklinde olabilir.

Türkiye, dış politikada ekonomik araçların etkisini II. Dünya Savaşından itibaren hissetmektedir. 1947 yılında yapılan Marshall ve Truman yardımları, ABD ile olan ekonomik ilişkilerimizi etkilemiştir. 1974 yılı Kıbrıs Barış Harekatı sonrasında ABD Türkiye'ye yönelik ambargo uygulamıştır. Çünkü bu konuda ABD, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesini istemiyordu. Türkiye ekonomik bakımdan cezalandırılarak, istenilen politikaya uygun hareket etmeye zorlanmıştır.

Ekonomik yardımlar, karşılıksız olabileceği gibi, bir takım politikaların yapılması şeklinde bir karşılıkla da yapılabilir. Türkiye, Uluslararası Para Fonu IMF'den ekonomik yardım isterken, her defasında bir takım isteklerini yapmak zorunda kalmıştır. 2003 Irak savaşından sonra da, Türkiye'nin Kuzey Irak'a yapacağı terör operasyonunu ve Suriye krizindeki müdahalelerini önlemek için uluslararası ekonomik kuruluşlar aracılığıyla büyük güçlerin ekonomik tehdit ve ambargolarına Türkiye maruz kalmıştır. 2008 sonrası Türkiye'nin IMF'ye olan borcunun bitmesi sonrası süreçte, daha bağımsız dış politika izleme olanakları artmıştır.

Ekonomik ve finansal yardımlar ile Türkiye, Güneydoğu Anadolu bölgesini kalkındırmak için inşa ettiği barajları ve sulama kanallarını, ne Ortadoğu, ne de Batılı finans kurumları ve ülkelerin kendisi vermeye yanaşmamış; Türkiye, Çukurova gibi bölgeyi tarım ve hayvancılık merkezi yaparak, Ortadoğu'nun gıda ambarı yapmak istemektedir.

1.3.3. Savaş, Çatışma ve Örtülü Operasyonlar

Uluslararası hukukta silahlı çatışmanın türlerini belirleyen normlar zaman içerisinde gelişerek BM dönemine kadar gelmiştir. Bu döneme kadar devletler arasında

olan silahlı mücadele geniş çaplı savaş kavramıyla ele alınırken; bombalama, abluka gibi durumlar, savaş nedeni görülmemiş; sınır bölgesinde yaşanan silahlı çatışmalar ise savaşa neden olamayan durum (measures short of war) olarak nitelenmiştir. Devletlerin içinde meydana gelen silahlı güç unsurları ise, o devletin iç güvenliği olarak görülmüş ve Uluslararası hukukun alanına dahil edilmemiştir. Birleşmiş Milletler dönemine gelindiğinde ise barış ve güvenlik kavramlarını düzenleyen uluslararası hukuk kuralları geliştirilmeye çalışılmıştır.(Pazarcı; 2009, s. 528) Bu değişim ve gelişime karşı dış politikanın aracı olan savaş kavramı da değişiklik göstermeye başlamıştır.

Savaş dış politika araçları içerisinde en son başvurulan yöntemdir. Bu yöntem doğrudan silah kullanmaya yönelik olabileceği gibi sınırlı müdahale şeklinde de olabilmektedir. Günümüzde gelişen silah teknolojisinin de etkisiyle savaşların maliyeti artmıştır. Ve literatüre vekaleten savaş, düşük yoğunluklu çatışma gibi yöntemler girmektedir.

Devletler, diğer devletin politikasını etkilemek için terör faaliyetlerini desteklemekte, gizli örgütleri aracılığıyla da devletin iç politikasında zor durumda kalmasına neden olmaktadır. Bunun nedeni, o ülke karar vericilerinin toplumsal açıdan desteğini azaltmasını sağlayarak, uluslararası politikada zayıflaması ve iç politikada daha çok enerji harcamasına neden olmaktadır. Bu durumlar devleti belirli bir politikadan vazgeçirmek için de kullanılmaktadır.(Arı; 2004, s.413)

Savaş ve çatışmalar günümüzde yıkıcı etkisini artırmasından dolayı tercih edilen bir yöntem olmamaktadır. Bunun yerine gerilla savaşları, gri savaşlar, asimetrik savaşlar, düzensiz savaşlar yapılmaktadır. Bunlardan birisi de düşük yoğunluklu çatışmadır. Burada devletlerin asıl amacı askeri üstünlüğü ele geçirmekten ziyade karşı tarafa politik üstünlük kurmaktır. Bu çatışma çeşidi uzun sürelidir ve içinde sosyal, politik, ekonomik boyutları olan çok boyutlu bir mücadeledir. Bu çatışma ortamına karşı düzenli ordular ile mücadele etmek zor olmaktadır. Netice itibarıyla savaşlar şekil değiştirmekte ve yeni savaş yöntemleri ortaya çıkmaktadır.

Savaşın yöntem değiştirmesiyle ortaya çıkan Gerilla Savaşları (Arı;2013,s.511) genellikle sömürge altında kalan ulusların bağımsızlık mücadelesinde başvurduğu bir durumdur. Azınlıkta kalan halkın işgalci devlete karşı başvurduğu mücadele yöntemidir. Bu bağlamda PKK'nın yürüttüğü savaş Gerilla savaşı olarak değerlendirilmemektedir. Çünkü Güneydoğu Anadolu bölgesinde sömürge faaliyetleri yapılmamakta ve ezilen bir halk bulunmamaktadır. Diğer yandan Rusya'nın Napolyon'un ordusuna, Afganistan'ın Sovyetlere karşı yaptığı mücadele Gerilla savaşı olarak değerlendirilebilmektedir.

Gerilla savaşı, esas itibarıyla savaşın bir çeşidi olup, çatışma yöntemi değildir. Gerilla savaşı, siyasi otoriteye karşı yapılan silahlı bir ayaklanma eylemdir. Ancak bu ayaklanma terörizmden bazı noktalarda farklılıklar göstermektedir. Terörizmde, asker sivil ayrımı yapmadan eylemler her kesime yönelirken; gerilla da silahlı eylem sadece askeri unsurları hedef almaktadır. Bu noktada, gerilla savaşçılarının uluslararası

kamuoyundan destek almaları daha kolay olabilmektedir. 20. Yy.da baş gösteren klasik ayaklanmalar sistemi değiştirmeyi amaçlarken; 21.yy. modern ayaklanmaları denilebilecek olanları ise, radikal sistemleri kabul ettirmeye yönelik eylemlerdir.⁴ Irak ve Suriye’de var olan modern ayaklanma unsurunu taşımaktadır.(Taşdemir;2015,s.80-91)

Soğuk Savaş ve öncesi dönemlerde savaşlar daha çok devletler arası bir durum iken Soğuk Savaş sonrası süreçte savaşlar daha çok devlet içi etnik ve dini-mezhepsel boyutlar kazanarak daha çok ulus altı ayrılıkçı mikro milliyetçilik eksenli olması ve dünyada etnik, dini ve bölgesel ve ideolojik farklılıkların çok fazla olması küreselleşmeyle birlikte bu yerel farklılıkların ayrıştırmacı olarak bölgesel ve küresel güçlerin de etkisiyle terör ve şiddet boyutu insanlık trajedilerine sebep olacak şekilde yayılmaktadır.

Ortadoğu’ya yapılan silah yardımlarının özellikle son beş yılda (2012-2017) iki katı oranında arttığı belirtilmiştir. Bunu Stockholm’de bulunan bir araştırma şirketi açıklamıştır. Bölgede silahların büyük çoğunluğunu ise Suudi Arabistan ithal etmektedir. ABD’nin ise büyük oranda (yarıdan fazla) silah ihraç ettiği bilinmektedir.⁵

Yeni dönemde savaşların önemli özelliğini, geleneksel savaş yöntemlerinden tahrip gücünün yüksek olması, maliyetinin ucuz olması oluşturabilmektedir. Bu savaşlar geniş bir bölgede yapılmakta, süresi belli olmamakta, toplumsal alanın her alanına yayılmak suretiyle düşük yoğunluklu (low intensity) savaş şeklinde kendisini göstermektedir. Bu savaş yönteminde sürekli bir istikrarsızlık ortamı oluşturulmakta ve savaş halinin devam ettiği düşüncesi insanlarda hakim kılınmak istenmektedir. Bu yeni savaş yöntemlerinde amaç, devlet kurmak, ulus bilinci oluşturmak yerine, devleti yıpratmak asıl amaç olarak görülmektedir. Çatışmalar sınırlı bir bölgede kalsa da etki alanı itibariyle dünya devletlerini ilgilendiren bir konuma gelmiş olmaktadır. Kaldor’a göre yeni savaş, artık devlet belirleyici bir faktör olmamakla birlikte; savaş ekonomisi, çıkar ve ekonomik kar gibi unsurları barındıran bir yöntem olmaktadır.(Eker; 2015, s. 42)

Düşük yoğunluklu çatışma, savaşlar gibi sıcak çatışma ortamının olmadığı daha çok gerilla savaşları olarak kendini göstermektedir. Bu çatışma yönteminde daha çok silahlı örgütler kullanılmaktadır. Düşük yoğunluklu çatışma yukarıda sayılan güvenlik sektörlerinin hepsini içine alan uzun süreli bir halk savaşı olmaktadır. Bu noktada düşük yoğunluklu çatışmayı kullanan örgüt faaliyet gösterdiği bölgedeki halkın desteğini kazanmak istemektedir. Bu çatışmanın maliyeti geleneksel savaş kadar maliyetli olmadığına devletlerin çoğunlukla kullandığı ve dış politikalarında yer verdiği bir yöntem olmaktadır.

⁴ Buraya Selefi cihatçı örgütler örnek olarak verilebilmektedir. Bu örgütler genel itibariyle demokrasiye ve milliyetçiliğe karşıdır. Bu örgütlerin ideolojileri Irak, Afganistan, Suriye gibi ülkelerde etkin olmakta ve bu örgütler El-Kaide ile birlikte olmaktadır. Bu ise İslam’ın yanlış yorumlanmasına ve İslam=Terör düşüncesine neden olmaktadır.

⁵ <http://www.milliyet.com.tr/ortadogu-ya-silah-satisi-ikiye-dunya-2625905/>

Bu çatışma şekli, uluslararası silah ticaretini yöneten büyük güçlere ciddi bir ekonomik kazanç sağlamaktadır. Hem terör gruplarına dolaylı silah sağlanmakta hem de ev sahibi ülkeye daha pahalı konvansiyonel silah ihracatı yapmaktadırlar. Böylece çatışma on yıllarca sürdürülmekte ve silah üretim kapasitesinin büyük çoğuna sahip olan büyük güçler sektörü yapısal olarak kontrol ederek kendi ekonomik ihtiyaç ve hedef ülke üzerindeki siyasi amaçlarına göre pozisyonlarını belirleyerek jeopolitik amaçlarına uygun kazanç elde etmektedirler.

Düşük yoğunluklu çatışmanın etki alanına Suriye örnek olarak gösterilebilmektedir. ABD, PYD/YPG aracılığıyla; diğer devletler muhalif gruplara destek vermektedir. ABD PYD aracılığıyla Suriye'nin kuzeyinde bir Kürt koridoru (terör bloğu) oluşturmak istemektedir. Türk devleti ise yaptığı açıklamalarda buna kesinlikle izin verilmeyeceğini beyan etmektedir. Bunun için sınır ötesi operasyonlar düzenlemektedir. 20 Ocak 2018 tarihinde Afrin'e gerçekleştirilen "Zeytin Dalı" harekati bunun bir göstergesidir. Suriye'nin kuzeyinde ABD ve Rusya başta olmak üzere Fransa ve İngiltere gibi birçok devletin silahlı gücü bulunmaktadır. Bu devletlerin kendilerinin savaşmayıp desteklediği unsurların savaşması, Düşük yoğunluklu çatışmanın göstergesidir.

Vekalet savaşı genelde devletin kendi olanaklarından çok diğer ülkelerdeki muhalif unsurları askeri, ekonomik, siyasi yönden destek vermek şeklinde kendini göstermesi Soğuk Savaş sürecinde oluşmuş ve Soğuk Savaş sonrasında etkisini artırarak devam etmiştir. Bu savaş yöntemi günümüzde en çok Ortadoğu bölgesinde terör, yumuşak güç savaşı şeklinde olmaktadır. Bu noktada Türkiye de bölgede oyun kurucu olarak rol almak istemesine karşın; ülkesinde PKK aracılığıyla vekalet savaşının bir örneği olan devlet olabilmektedir. IŞİD'in türetilmesi, PKK, PYD ve Haşdi Şabi gibi paramiliter grupların esas vekalet savaşlarının yürütücüsü büyük güçlere stratejik ve jeopolitik olarak çok önemli coğrafyalarda Neoemperyal askeri işgal ve müdahaleleri meşrulaştırmaktadır.

Asimetrik savaş iki hasmın kapasite ve stratejilerinde bir uyumsuzluk içerir. Daha ayrıntılı belirtmek gerekirse asimetrik savaş, devlet dışı bir tarafın, bir devletin kapasite ve kuvvetli yönlerini oldukça zayıflatıp önemsiz kılmak amacıyla kapasite ve stratejiler geliştirdiği durumlar olarak tanımlanmaktadır.(Viotti, Kauppi; Çev. Erozan; 2014, s. 336). Tarih boyunca yönetimdeki devletlere ve toplumlara karşı asimetrik savaştan faydalanan silahlı gruplar olmuştur. Tümünün ortak noktası, ellerindeki teknolojinin günümüz standartlarında ilkel olduğudur.(Viotti, Kauppi; Çev. Erozan; 2014, s. 337)

Bu bölümde, Dış Politikanın kapsamlı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Dış politikayı açıklamaya çalışan teoriler, çalışma konusu ile bağlantı kurularak ele alınmıştır. Bu noktada Yapısal Realizm'in temel varsayımlarından yararlanılmıştır. Ancak bu teorinin yetersiz kaldığı noktalarda Sosyal İnşacı Yapı ve Liberalizm gibi teorilerden de faydalanılmıştır. Kopenhag Okulu'nun Güvenlikleştirme modeli çalışmanın anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Diğer yandan Dış Politikanın araçlarına değinilmiş; terörün, dış politika

araçlarından savaş ve çatışmanın bir yöntemi olduğu görülmüştür. Bunda savaşın yöntemi, kapsamı ve amacının değişmesi etkili olmuştur.

Dış Politika kavramı açıklanmaya çalışıldıktan sonra, ikinci bölümde Terör ve Terörizm kavramları ele alınacaktır. Terör ve terörizmin çok fazla tanımı yapılması nedeniyle, çalışmanın konusuna ve amacına uygun olarak sınırlı sayıda tanıma yer verilecektir. Terör, terörizme göre daha geniş bir tanım içermektedir. Ancak özünde ikisi de şiddet, korku ve panik uyandırmayı amaçlamaktadır. Örnek vermek gerekirse; bir kişinin kamyonla insanların ölümüne neden olması terör faaliyetidir. Bu faaliyet, çalışmanın incelediği terör kavramından farklı olmaktadır. Çalışmada terörün tanımı ile birlikte, siyasal bir amacı içeren “Terörizm” konusuna da değinilecektir. Görülecektir ki, terörün nedenleri ve amaçları aynı zamanda terörizmin kavramının içinde yer almaktadır. Terörizm de ayrıca meşru düzeni ortadan kaldırma ve yeni bir düzen kurma amacı bulunmaktadır. Diğer yandan çalışma konusunun Terör ve Dış Politika olmasından ötürü, terörün Uluslararası Hukuktaki yerine kısaca değinmekte yarar görülmektedir.

BÖLÜM 2: TERÖR VE TERÖRİZMİN TANIMI, DEVLET DESTEĞİ VE ULUSLARARASI HUKUKTAKİ YERİ

Bu bölümde ilk olarak terör konusu üzerinde durulmaktadır. Terör örgütlerine verilen desteğin daha iyi anlaşılması için terör kavramı net bir şekilde anlaşılmalıdır. Hatta bu desteklerden birinin neden devlet olduğunun bilinebilmesi için terör kavramı her yönüyle incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle terörün tanımı, nedenleri, türleri, açıklanmaya çalışılacaktır. Bu kavramlar açıklanmaya çalışılırken literatür incelemesi neticesinde varılan kanaatlerden, resmi kurumların verilerinden, sayısal örneklerden, bu alanın uzmanları tarafından yazılan eserlerden yararlanılacaktır.

Terör kavramının tüm unsurlarıyla tartışılmasının ardından ikinci olarak devletlerin terörü destekleme nedenlerine değinilecektir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı açıklanacağı üzere; bir devlet için ayrılıkçı hareket olan terörist faaliyetler başka bir devlet için özgürlük savaşçısı olabilmektedir. Bu da terörün her devlet açısından geçerli olabilecek net bir tanımının olmadığı sonuca ulaştırmaktadır. Nitekim her devletin dış politikası farklı olmaktadır. Özellikle küreselleşmenin geldiği noktada bu politikaların çeşitlendiği görülmektedir.

Küreselleşmeye karşı anti globalist hareketlere göre terör grupları sadece terörist yöntemler değil birçok farklı hegomonik stratejiler izlemektedir. Bölgesel ya da küresel güçlerin dolaylı ya da doğrudan askeri, siyasi, ekonomik, finansal yardımlarıyla bu amaçları gerçekleştirmektedir. Ayrılıkçı grupların direk terör faaliyeti yürüten yapılarının yanında siyasi, sosyo-kültürel, mali, askeri destek için propaganda yürüten grupları da bulunmaktadır. Bu grupların içinde devletin muhalif, mülteci ve siviller olarak görülenler de bulunmaktadır.

Terör faaliyetlerinin uluslararası alanda ön plana çıkması ile terör dış politikanın söylemleri arasına girmiştir. Örneğin ayrılıkçı bir örgütün temsilcileri ABD’de, AB’de ya da Rusya’da devlet yetkilileriyle görüşmektedir. Söz konusu devlet yetkililerinin bu örgütlerle görüşme nedenleri, ülkelerinde yapılanmalarına verdiği destekler dış politika ve güvenlik çerçevesinde önemli sorulara işaret etmektedir. Söz konusu devletlerin terörle mücadele eden ülke ile ilişkileri bozulduğunda terör faaliyetleri neden artmaktadır? Bunlar çalışmanın yürütülmesinde öne çıkan sorunsalları teşkil etmektedir. Çalışmanın bu bölümü incelenirken; daha çok devletlerin politikalarına, karar vericilerinin açıklamalarına, resmi kurumlarının yapmış olduğu çalışmalara yer verilecektir.

Bu bölümde üçüncü olarak araştırılacak konu terörün finans kaynaklarını oluşturmaktadır. Terör örgütlerinin aslı amacı gelir elde etmek değildir. Amaçlarından bir tanesi faaliyetlerini devam ettirebilmek için mali kaynak elde etmektir. Terör örgütlerinin kendilerine finans kaynakları oluşturmaları yasal, yasal olmayan yöntemler ve dış destek olarak gerçekleşmektedir. Yasal yöntemler; dernek ve vakıflar yoluyla, örgütlere yapılan bağışlar, örgütsel yayınlar ve diğer sosyal etkinlikler sayılabilmektedir. Yasa dışı yöntemler ise; uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, insan ticareti ve sigara, alkol,

akaryakıt kaçakçılığı olarak sıralanabilmektedir. Dış destek karşımıza devlet yardımı olarak çıkabilmektedir. Ayrıca devletler örtülü operasyonları için bu tür terör gruplarını dış politika amaçları için taktiksel olarak kullanıp, kamuoyunu kendi lehinde etkilemek istemektedir.

Bu bölümde son olarak terörün Uluslararası hukuktaki yeri incelenecektir. Bu noktada BM bünyesinde yürütülen çalışmalara yer verilecektir. Uluslararası alanda terörle mücadelede Batılı ülke mevzuatlarının çok fazla olması ve bunların uygulama alanının genelde Ortadoğu olması dikkat çekmektedir. Diğer yandan Uluslararası alanda terörün net bir tanımının olmaması sorunlara neden olmaktadır.

2.1. Terör Nedir?

Terör Sosyal Bilimlerde inceleme alanı olan ve hakkında oldukça fazla araştırma yapılan bir kavramdır. Bunun nedenlerinden birkaç tanesini sıralamak gerekirse; net bir tanımının yapılamaması, nedenlerinin ve çeşitlerinin birden fazla olması, devletleri aşan uluslararası bir sorun haline gelmesi olabilmektedir. Terörün çeşitlerine bakıldığında; Dinci Terör, politik terör, devlet terörü, trafik terörü, uyuşturucu terörü vb. olarak sıralamak mümkündür. Bu çalışmada daha çok devlet terörü ve politik terör üzerinde durulmaktadır. Çünkü geline nokta terör örgütleri devletler tarafından kullanılmaktadır. Terörün nedenleri ise; politik, sosyolojik, dinsel, ekonomik, etnik, bölgesel ve ideolojik gibi nedenler olabilmektedir.

Terör konusunda yazılan eserler incelendiğinde genel olarak terör kavramı baskı, şiddet, korkutma, yıldırma yoluyla halkta korku uyandırmaktır. Yaşadıkları bölgeyi korumak, savunmak, hakim güçten kurtarmak amacıyla etnik, dinsel, siyasal gruplar bu yöntemleri sıkça kullanmaktadır. Bu gruplar belirli bir bölgede ortak geçmişe sahip olduklarından ilk olarak ideolojik yollardan bir araya gelmektedir. İdeolojik alt yapı oluşturulduktan sonra silahlı mücadele aşamasına geçmektedirler. Terör için bir ideoloji, amaç, örgüt ve terör eylemleri olmazsa olmazlarındandır. Buradan da terör örgütleri siyasi bir amaç için savaş hukukunun dışında her türlü sivil askeri, ekonomik, kültürel hedeflerini hiçbir kural tanımadan her türlü güç, tehdit ve silahlı eylemi devleti ve halkı korkutarak amaçlarını gerçekleştirmek istemektedir.

Terör kavramı daha geniş anlamda kullanılmaktadır. Terörizm ise terör faaliyetlerini belirli bir strateji doğrultusunda siyasi hedefleri gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Terörizm daha çok bir düşünce sisteminin adı olmaktadır. Bu düşünce; yakmak, yıkmak, yıpratmak, bölmek, korku uyandırmak vb. özelliklere sahip olmaktadır.

2.1.1. Terörün ve Terörizmin Tanımı

Terörizm, uluslararası politikada görülen bir durum olsa da, terörizmin kavramı noktasında fikir birliği bulunmamaktadır. Devletler terör eylemini desteklese bile, bu söylem düzeyinde kalmaktadır. Terör faaliyetlerinin etkinliği arttıkça, kendisine o kadar

fayda sağlar. Buradaki amaç, vatandaşların korku duygusunu artırmak, devletin kurallara olan bağlılığını zayıflatmaktır.(Canbolat; 2012, s.192) Bu durum ise belirli bir süreç gerektirmektedir. Ancak terörizm konusunda fikir birliğinin olmaması, bu süreçte yapılan çalışmaların etkinliğini azaltmaktadır. Ayrıca terörizm kavramı, terör kavramından geniş ve farklı bir yönünü oluşturmaktadır. Bu nedenle terör ve terörizm hakkında yapılan birden fazla tanımlar aktarılmaya çalışılacaktır.

3713 sayılı terörle mücadele konunun 1. Md. “ Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa’da belirtilen Cumhuriyet’in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyet’in varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemdir.” Şeklinde tanımlanmıştır.

Akademik olarak değişik şekillerde tanımlansa da üzerinde ittifak edilen bir terör tanımı bulunmamaktadır. Kavram olarak Fransız devrimi döneminde oluşmaya başladıysa da günümüze kadar teröre yüklenen anlamın çeşitli dönemlerde değiştiği görülmektedir. Walter Laquer, Martha Crenshaw, J.B. Bell gibi yazarlar terör ve terörizm konusunda çalışmaları olan kişilerdir. Ancak 30 yılı aşkın süredir bu çalışmaların sürmesine karşın, terör konusunun tanımı yapılmamıştır.(Karacasulu, Ovalı;2004, s. 53-54)

“Terör” ve “ terörizm” birbirinden anlam açısından farklıdır. Terör; şiddet hareketini içerirken; terörizm siyasal unsuru da içeren, yani düşünce sistematığı olan ve mevcut otoriteyi tahrip etmeyi amaçlayan faaliyetlerdir. Siyasal amacı olmayan şiddet, örgütlü olsa bile organize suç olarak tanımlanmaktadır. Terörizm faaliyetlerinin amacı, “bir ülkenin toplumsal, anayasal, ekonomik yapısını yıpratmak” amacıyla yapılmasıdır.

Sosyal Bilimler Ansiklopedisi’nin “terörizm” maddesini yazan J.B.S. Hardman, terörizmi, “önceden belirlenmiş hedefleri elde etmek için şiddet kullanan, şiddete başvuran bir grubun veya partinin kullandığı metot” şeklinde tanımlamaktadır. W.T. Mallison ile S.V. Mallison ise terörü şöyle tanımlamaktadır: “ Sosyal ve siyasal amaçları elde etmek için aşırı ölçülere varan şiddet kullanma ve şiddet tehdidi.”. bu tanım öncekine yeni boyut eklemektedir. Sosyal Bilimler Ansiklopedisi’nde “ önceden belirlenmiş” hedefler ifadesiyle anlatılan ve terör yoluyla ulaşmak istenen amaçların sosyal ve siyasal nitelikte olduğu söylenmektedir. Ayrıca sadece fiili şiddetle yetinilmemekte, şiddet kullanma tehdidi de kapsama dahil edilerek, kavramın kapladığı alan genişletilmektedir. (Yayla: 1990, s. 335-340)

Terörizm hakkında Doğu Ergil Terörizmin Mantığı ve Hedefi adlı eserinde şunlardan bahsetmektedir: Terör dehşet anlamına gelirken; dehşet salmak amacıyla yapılan eylemleri tehdit yoluyla uygulamaktır. Şimdiye kadar yapılmış en kapsamlı ve

anlamalı tanım şudur: terörizm, masum küçük guruptaki insanlara korku ve endişe salarak geniş kitleleri yıpratıp korkuturken; kanun dışı yollarla devlete karşı şiddete başvurmadır. Terörizm, kitle iletişim araçlarını da kullanarak bir konuya dikkat çekmek isterken; bir yandan da bu konunun savunuculuğunu yapmak adına baskıya şiddete başvurma stratejisidir. Terörizm siyasi amaçlar için de kullanılabilir.(Ergil: 1991, s. 36)

Terörizm bilinmeyen bir durum karşısında meydana gelen korku anlamından türetilmiş ve Fransız ihtilalini takip eden dönemlerde asıl adını duyurmuştur. Siyasal alanda yaşanan gelişmeler neticesinde terör kavramı sadece devletin insanlara karşı uyguladığı şiddet eylemlerinin yanı sıra insanlar tarafından devlet aleyhine işlenen şiddet faaliyetlerini de kapsamaktadır.(Öktem: 2004, s. 12-16)

Terör konusunda çalışan araştırmacı ve bilim adamlarının yaşadıkları ülke koşullarından ve kendi çalışma alanlarından etkilenmiş olmaları nedeniyle terörizm çok farklı şekillerde tanımlanmıştır. Thackrah (İngiliz terör uzmanı), terörizmi; “ yeni bir siyasal yapının oluşturulması için devrimci hareketler yoluyla şiddetin bilinçli olarak kullanılmasıdır.” Şeklinde tanımlarken; İsraili araştırmacı Netenyahu; “bilinçli bir şekilde masum insanları öldürme, onları sakat bırakma ve tehdit yoluyla, siyasi hedeflere ulaşabilmek için korku salma” olduğu ifade edilmektedir.(Bilgiç; 2012, s. 93-94)

Carl Wellman’a göre; “ terör kavramsal olarak, terör kavramı ve baskı rejimi parçalarından oluşmaktadır. Terör vazgeçilmez araç olarak görülürse baskı rejimi vazgeçilmez sonudur.” Wellman terörün devam ettirilebilmesi için gerekli bedele değinmiştir. Terör uygulamaya karar verenler baskı uygulamayı göze almalıdır. Pek çok terör örgütü ilk başta yola özgürlük sloganları ile çıkmasına rağmen ilk başta özgürlüğünü savunduğu halka gücünü kanıtlamak için ölüm getirmiştir.(Şen, 2011; s. 13)

Terörizm, maliyeti düşük, az insan kaynağı ile etkili eylem gerektiren ve gelişmiş iletişim imkanlarına bağlı aynı anda birçok noktayı etkileyen faaliyetlerdir. Karmaşık yapısı nedeniyle yok edilemeyen ancak etkisi en aza indirilebilecek olan ve çok fazla büyük organizasyon gerektirmeyen; ayrıca faaliyetin kaynağının ortaya çıkarılması ve herhangi bir devletle ilişkilendirilmesi imkansız olan terör örgütlerinin uluslararası alandaki boşluktan da istifade ederek yeni savaş stratejisi olarak günümüzde kullanılmaktadır.(Çitlioğlu, 2008; s. 13)

Terörizm hakkında fikir birliğinin olmaması sadece akademik anlamda değildir. Devletlerin farklı birimleri terör konusuna farklı açılardan bakabilmektedir. Örneğin ABD’de FBI terörü “ siyasi ya da toplumsal nedenler ile savunmasız insanlara karşı kanun dışı şiddet kullanarak insanları korkutup baskı kurmak” şeklinde tanımlamaktadır. ABD’nin Dışişleri Bakanlığı ise “ yasaya göre suç sayılan ve kişilere karşı uygulanan şiddettir. Ve bu şiddetin çeşitli yollarla devlet politikasını etkilemesidir.” ABD’nin Savunma Bakanlığı ise “ ideolojik, dini, siyasi amaçlar için devleti ve insanları korkutma amacıyla yapılan şiddet tehdididir.” şeklinde tanımlamaktadır.(Gücenmez; 2014, s.10)

2.1.2. Terörün Ve Terörizmin Nedenleri

Bir şiddet eyleminin terörizm kapsamında değerlendirilebilmesi için mutlaka siyasal bir amacının olması gerekmektedir. Aksi takdirde yapılan şiddet adi bir suç olarak kalmaktadır. Terörizm’de amaç, siyasal iktidarı, örgüt aracılığıyla yıpratmak ve örgütün kendi isteklerini kabul ettirmektir.

Terörizmin çok değişik nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenler dünyadaki terörün ortak paydasını oluştururken, o ülkeye hatta terör örgütüne ve/veya terör örgütünü kuran kişiye ait özelliklerden kaynaklanabilmektedir. Terörizm, ülke içerisindeki sorunlardan veya sorun olmadan önce dış faktörlerin konuyu bir sorun haline getirip farklılıkları da ön plana çıkarması ile ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle terörizm bir yandan ülkedeki mevcut sorunların nedeni diğer yandan mevcut sorunların bir sonucu olabilir. Aslında terörizm bir belirtidir. Şu veya bu nedenden dolayı ülkede bir şeylerin ters gittiğini, bazı devletlerin ülkedeki sorunları yönlendirdikleri ve terör örgütlerini desteklemeye başladıklarını, bizlere haber veren bir ipucudur.(Acar: 2012, s.168-169). Diğer yandan o ülkedeki demokrasi eksiklikleri, ekonomik geri kalmışlık, kaynakların azlığı, gelir dağılımı adaletsizliği, askeri ya da siyasi baskılar, sık sık askeri darbelerin olması terörü artıran nedenler olmaktadır.

Terörün tek bir nedeni bulunmamaktadır. Terör genel olarak ideolojik, ekonomik, sosyo-kültürel, psikolojik, etnik, dinsel, eğitimsel, politik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Terörün bu nedenleri aynı zamanda Terörizmin de nedenlerini oluşturmaktadır. Çalışmada, ekonomik, ideolojik, sosyo-kültürel nedenler üzerinde durulacaktır. Çünkü çalışmayı somutlaştırmak için incelenecek olan PKK, en çok bu nedenleri kullanarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Tablo 1: Terörün Unsurları

İdeoloji	Örgüt	Şiddet	Faaliyetin Niteliği
Evet Kanuni	Evet Kanuni	Hayır	Siyasi Faaliyet Kanuni
Evet Kanun Dışı	Evet Kanun Dışı	Hayır	Siyasi Faaliyet Kanun Dışı
Evet	Hayır	Evet	Bireysel Suç
Hayır	Evet	Evet	Organize Suç
Evet	Evet	Evet	Terör

Terör nedenlerini açıklamaya geçmeden önce terör unsurlarının açıklanması gerekmektedir. Terörün unsurları; ideoloji, örgüt, şiddet olarak sıralanabilmektedir. Bunların içerisinde ideoloji en önemli faktör olmaktadır. Bu ideoloji, ülkede hakim olan siyasi otoriteye karşı geliştirilmelidir. Terörün unsurları ve faaliyetleri ile ilgili yukarıdaki tablo örnek gösterilebilmektedir. Çalışmada ele alınmak istenen terör kavramının unsurlarını ideoloji, şiddet ve örgüt oluşturmaktadır. Bu üç unsuru bünyesinde barındıran

yapılar terör örgütü olarak adlandırılabilir. Bu örgütler belirli bir düşünce etrafında faaliyetlerini gerçekleştirir ve içinde bulunduğu meşru düzeni ortadan kaldırmayı amaçlarsa Terörizm kapsamında değerlendirilmektedir.

2.1.2.1. Ekonomik Nedenler

Bir terör örgütünün ayakta kalması, şiddet eylemlerine devam etmek için yeterli mali kaynak bulabilmesi için mücadele etmesi gerekmektedir. Michael Freedman'ın belirttiği gibi terörist grupların faaliyetlerini başka bir organizasyon şeklinde yürütebilmesi için paraya ihtiyacı vardır. Freeman'ın tipolojisi, terörist grupların finansal kaynaklarını dört kategoriye ayırır: devlet sponsorluğu, yasadışı faaliyetler, yasal faaliyetler ve popüler destek.(Freeman; 2011, s. 6-9). Martha Crenshaw, terörist gruplar için faaliyetlerini sürdürmesinin önemini şöyle vurgulamaktadır: “terörizm örgütsel olarak hayatta kalma zorunluluğu ile motive edilebilir.... Hayatta kalma herhangi bir organizasyonun asgari hedefidir.”(Crenshaw; 1985, s. 7-11)

Yaşamın asgari hedefini gerçekleştirmek için, teröristlerin finansal istikrarı destekleyen bir organizasyon yapısına sahip olmaları gerekir. Mali açıdan bakıldığında bir terör örgütünün kurulması; barınak, yiyecek, giyecek, ilaç ve silah gibi ihtiyaçların karşılanması gerektiğinden bir terör örgütünün ayakta kalması kolay olmamaktadır. Bu nedenle terörist grupların faaliyetlerine devam edebilmeleri için kararlı, güvenilir ve tutarlı kaynakları bulması gerekir. Yukarıda Freeman'ın öne sürdüğü finansal kaynaklar, terörist grubun uluslararası arenada popüler olup olmamasına göre değişmektedir. Bu açıdan bakıldığında PKK'ya aktarılan ekonomik kaynaklar ile Yemen'deki bir gruba aktarılan yardımlar arasında farklılık görülmektedir.

PKK varlığını sürdürmek için maddi kaynaklara oldukça fazla ihtiyaç duyan terör örgütlerinden biri olmaktadır. PKK faaliyetlerine devam edebilmesi için yukarıda sayılan bütün finans kategorilerinden faydalanmaktadır. Sovyetler Birliği'nin çökmesi nedeniyle devlet desteği azaldığında, kaybını telafi edebilmek için yasa dışı faaliyetlere yönelmektedir. Böylece Ortadoğu'da değişen konjonktüre uygunluğu ve daha geniş bir finansal çeşitlilik sağlamıştır. Bu nedenle PKK birincil mali kaynağını devlet sponsorluğundan yasa dışı faaliyetlere yönelterek hayatta kalmayı sağlamıştır.

Terör siyasi bir sorun olarak nitelendirilse de; siyasi ve politik karar alma mekanizmaları aldıkları kararlar ile ekonomiye yön vermektedirler. Alınan bu ekonomik kararlar, daha fazla adaletsizlik, gelir eşitsizliği ve yoksulluk meydana getiriyorsa; bu kararlar yüzünden sıkıntı çeken insanlar, isteklerini politika yapıcılara iletmektedir. Dolayısıyla doğrudan bir nedeni olmasa da, ekonomik koşullar ile terör arasında bir bağlantı bulunmaktadır.

Ekonomik açıdan yaşanan sıkıntılar, toplumu, sadece ekonomik değil, moral ve psikolojik açıdan da etkilemektedir. Toplumda adil olmayan bir ekonomik dağılım, terör için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Ekonomik dengesizlik, halkın ekonomik

açından zor durumda olması, istismara açık bir yapının oluşmasına neden olmaktadır. Terör örgütü eylemlerini bu insanlar aracılığıyla faaliyete geçirmektedir. Sol ideolojiye mensup terör örgütleri kapitalizmin meydana getirdiği eşitsizliğin çatışma ortamına zemin hazırladığını söylemektedir.(Caşın; 2008, s. 282)

Ağır ekonomik koşullar altında yetişen bir insan, bu durumu istismar edilerek çok rahat kullanılabilir. Terör örgütleri de, bu durumda olan insanlardan en iyi şekilde yararlanmaya çalışırlar. Özellikle genç yaştaki kişiler, çeşitli vaatler verilerek (genellikle parasal vaatler) terör örgütünün tuzağına düşürülmektedir. Ekonomik sıkıntılardan dolayı eğitim almamış cahil insanlar da istismar edilmeye çok müsaittirler. Bu şekilde kendine ve topluma yabancılaşan bu insanlar, ilk öğrendikleri ideolojiye kendilerini adapte etmeye çalışırlar. Zorluklarla büyümüş, her türlü sıkıntıyı çekmiş, hayattan hiçbir beklentisi kalmamış insanların, intikam hissiyle topluma savaş açması kaçınılmazdır.(Bozkurt; 2013, s.24). Böyle bir ortamda terör örgütleri ulus-altı ayrılıkçı etnik milliyetçilik propagandası için ötekileştirme, aidiyet, ulusa bağlılık, sadakat kavramlarına alternatif kendi grup, etnik, bölgesel ve yerel bir kimlik ideolojisi kurarak, yeni bir siyasal bilinç oluşturmak ister.

Diğer yandan bir bölgenin ekonomik anlamda geri kalmasında o bölgenin fiziki şartları, ülke ekonomisinin durumu, bölgede yetişmiş insan gücünün olmayışı vb. nedenler etkili olabilmektedir. Maddi açıdan zor durumda olan halk devletten göremediği desteği terör örgütlerinden görebilmektedir. Çünkü ilerleyen bölümlerde aktarılacağı üzere terör örgütlerinin finans kaynakları gerek illegal faaliyetler gerekse dış destek yönünden oldukça zengindir. Terör örgütlerinden maddi destek almak istemeyen halk ise ya göç etmeye zorlanmakta ya da ölüm ile tehdit edilebilmektedir.

Bölge halkının ekonomik zorluk içinde olmasının diğer bir nedeni de güvenlik zafiyeti olabilmektedir. Aslında bakılırsa bunların birbirini destekleyen iki unsur olduğu görülmektedir. Çünkü ekonomik açıdan yeterli imkanların olmaması, hırsızlık, yağma, anarşi ortamını etkilemektedir. Dolayısıyla güvenlik sorunları ortaya çıkmakta; hatta güvenlik konuları ekonomik sorunların önüne geçebilmektedir. Dolayısıyla kamusal yatırım imkanlarının sınırlı olduğu bölgede özel sektörü cezbedecek sosyal açıdan ve güvenlik açısından cazibe merkezi olmaktan ziyade hali hazırda durum bölgeye yatırım yapacak sosyal ekonomik dinamiklerden diğer batı ve sahil bölgelerine göç ettiği görülmektedir. Dolayısıyla bölgenin sistematik şekilde ekonomik kalkınmasını engelleyerek kendine ucuz, fakir sosyal bir ekonomik bataklık oluşturarak, militan devşirme ve istihdamlarında zorluk çekmeyecektir.

Terörün nedenlerinden olan ekonomik faktörler, az gelişmiş ülkelerde daha önemli olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, terör faaliyetlerinin daha çok Ortadoğu ve Afrika bölgelerinde yoğunlukta olduğu görülmektedir. Ancak maddi zorluk içerisinde olan bölge devletlerindeki terörist gruplar, terör eylemi için gerekli olan malzemelerin neredeyse tamamına ulaşabilmesi, bir dış destek aldığını göstermektedir.

Bu hipotezi somutlaştırmak için Afrika'nın güneyindeki Yemen Devleti ele alınabilmektedir. Yemen'in yapısı incelendiğinde Zeydiler, Şiiler, Sünniler ve çok az sayıda Hristiyan bulunmaktadır. Yemen'in Kuzey'inde ayrılıkçı Huti direnişi yine Güney'inde ayrılıkçı bölge sorunu, ülkede faaliyet gösteren El-Kaide sorunu bulunmaktadır. Bu ayrılıkçı hareketlerin incelenmesi konumuzun dışında olmasına karşın; ülke için terörist eylemler içinde olan bu grupların faaliyetlerini sürdürebilmeleri için silah temin etmesi gerekmektedir. Silah yapacak endüstrisi olmayan, ekonomik verileri düşük, fakirlik ve açlığın yüksek olduğu bu ülkedeki gruplar silahı iç piyasadan temin edememektedir. İran'ın dünyanın her yerindeki Şiilere yardım yaptığı ve ABD'nin de Sünnilere destek verdiği Uluslararası kamuoyunda sıklıkla dile getirilmektedir. Dolayısıyla bu durum ayrılıkçı grupların gerekli malzemeye ulaşmalarına karine teşkil etmektedir. Suudilerin de radikal Selefi cihatçıları desteklediği taktiksel ya da stratejik açıdan bilinmektedir.

Yemen örneği çok uzun bir tarihsel geçmişe sahip merkezi devlet yapısını miras almıştır. Ortadoğu'da ilk bağımsız devlet olması, Yemen halkının hepsinin aynı ortak bir soy, ırk, etnisite ve milliyete sahip olmasına rağmen, mezhepsel ve bölgesel ve küresel farklı büyük güçlerin müdahalesi ülkeyi daha büyük bir küresel savaş alanına dönüştürmüştür.

Terörün oluşumunda ekonomik faktörler ele alındığında değişik bir sonuç karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik gelişme açısından geri kalan Etiyopya'da terörist faaliyetler görülmezken AB'de ETA ve IRA'nın görülmesi ekonomik faktörlerin teröre neden olduğu argümanını çelişkili hale getirmektedir. Diğer yandan ABD'de terörist faaliyetlerin olmasına karşın Çin'de böyle bir durumun olmaması da bunu açıklamaktadır. (Öztürk; Çelik; 2009, s. 91)

Bu açıdan bakıldığında, terör, sadece ekonomik durumu iyi olmayan ülkelerde görülmemektedir. Ancak ekonomik nedenler terör faaliyetlerinin oluşumunda, dolaylı bir etkiye sahip olmaktadır. Yolsuzluk, gelir dağılımı adaletsizliği, işsizlik, başarısız devletler terör yuvalarına dönüşmektedir. Somali, Yemen, Afganistan gibi. Bu da tezimizin genel hipotezini destekleyici mahiyette iç ve dış faktörlerin bölgesel ve küresel güçlerden çok farklı bağlamda dolaylı ya da direkt destek almaları, konuyu ve sorunun küreselleşme sürecinde çok karmaşık, zor ve tehlikeli boyuta ulaşarak, ulusal, bölgesel ve küresel uluslararası barışı, istikrarı tehdit ettiğini gözlemekteyiz.

2.1.2.2. İdeolojik Nedenler

Terörist gruplar ideolojiyi, o düşünceye inanan halkı etkilemek ve daha geniş kitlelere ulaşmak için bir araç olarak kullanılmaktadırlar. Bu ideoloji ülkede hakim olan devlet felsefesine karşı geliştirilen bir ideoloji olmaktadır.

Terörün alt yapısını oluşturan ideoloji, örgütün siyasi hedefinin belirlenmesinde önem arz etmektedir. Örgüt bütün amaçlarını bu ideoloji çerçevesinde belirlemekte ve

politik amaçlarına ulaşmak için mensuplarını bu strateji etrafında eğitmekte; örgüt elemanlarının aidiyet duygularının gelişmesi sağlanmaktadır. Terör örgütlerinin dayandığı ideolojiler din, etnik, sol (Komünizm) kaynaklı olabilmekte ve bu guruplar devlet kurma düşüncesiyle hareket edebilmektedir.(Gençtürk; 2012, s. 3-4) Bu guruplara radikal fundamentalist gruplar olan Hizbullah, DAESH, El-Kaide gibi yapılar da eklenebilmektedir. Diğer yandan terörizm siyasi hedefleri gerçekleştirmek için araç olabilmektedir.(Kılıç; 2007, s.11)

Neo-Marksist Gramsciyan karşıt hegomonik gruplar, siyasette şiddeti doğal bir manevra aracı olarak görmektedir. Bu amaçla, kapitalizm ve emperyalizmle mücadeleyi (sözde) meşrulaştıran silahlı gerilla grupları, akımları, etnik ayrılıkçı hareketleri sosyalizm, komünizm gibi ideolojiler ile sempati kazandırarak uluslararası enternasyonal destek arayışı içinde olmaktadır.

İdeolojik unsur örgütün hareket noktasını oluşturmaktadır. Bu nedenle terörün mutlaka bir ideolojik alt yapıya sahip olması gerekir. Örgütler belirledikleri ideolojilere göre strateji belirlerler. Terör örgütleri düzenledikleri siyasi eğilimlerle örgütün temelini oluşturan bu ideolojiyi örgüt mensuplarına benimseterek onları örgütün hedefleri konusunda bilinçlendirmek isterler. Bu süreçte örgüt mensuplarının örgüte bağlılığı sağlanır. Günümüzde terör örgütlerinin kullandığı belli başlı ideolojiler arasında Komünizm, Milliyetçilik, din gibi farklı kaynakları temel alan, ancak hedef olarak rejim değişikliğini veya bölünen topraklar üzerinde yeni bir devlet kurmayı amaçlayan ideolojiler yer almaktadır.⁶

İdeolojik unsur, hem örgütün kuramsal şekillenmesini hem de bireyi militanlaştırarak örgüt ideolojisi kullanarak silahlı eylemlere, intihar eylemlerine kadar her türlü şiddetsel eyleme uyuşturulmuş robot beyinleri göndermeyi amaçlamaktadır.

2.1.2.3. Sosyo- Kültürel Nedenler

Ulus devletlerin ortaya çıkması, farklı etnik unsurları bünyesinde tutan imparatorlukların yıkılmasını hızlandırmıştır. Ancak günümüz devletlerinde farklı etnik yapılar hala bulunmaktadır. Bu etnik gruplar, bazı devletlerde azınlık statüsünde iken bazı devletlerde, o ülkenin vatandaşı olarak yaşamaktadırlar. Toplumda farklı kültüre, dile ve yaşam tarzına sahip bu etnik gruplar arasında yaşanan çatışmalar, ülkede, birliğin ve düzenin bozulmasına yol açmaktadır.

Burada geç modernleşen doğulu ulus devletlerin birçoğu güçlü, kapsayıcı, bütün halkı içine alacak şekilde rasyonel siyasal bir ulusçu devlet, milli kimlik, ulus inşasında başarılı olamamışlardır. Bu devletlerin birçoğunun jeopolitik sebeplerle emperyal kolonici güçler tarafından inşa edilmeleri, o ülkenin nüfus, sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi, tarihi, coğrafî, ahlaki ve moral gerçekliklerle uyuşmaması, bu devletlerin

⁶ http://tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_nedir, Yayın Tarihi: 13.02.2007, Erişim Tarihi : 22.10.2015

toplumsal meşruiyetlerine ve bağımsızlıklarına hanel getirmektedir. Oysa Türkiye Cumhuriyeti bağımsız bir ülkesel ulus devlet inşasında başarılı olmuştur. Her ne kadar belli dönemlerde merkez çevre kapsamında sorunlar yaşasa da farklı kıtalarda ve bölgede ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel gelişmişlik olarak cazibe merkezi olmuştur.

Diğer yandan bu etnik gurupların dışlanması, baskı altına alınması, terör için uygun ortamı hazırlamaktadır. Bu etnik gurubu içine alan terör faaliyetlerinin artması da, ülke genelinde tepkiye neden olmaktadır. Terör faaliyetlerinin hız kazanması neticesinde ülkede toplumsal çatışmanın da olasılığı artmaktadır. Bu durum, iç savaş ihtimalini de gündeme getirmektedir.

Toplumlardaki sosyolojik yapı, zaman içerisinde değişiklik göstermektedir. Ancak toplumu meydana getiren bazı ortak değerlerin değişmesi, yok edilmesi, bir takım sorunlara neden olmaktadır. Bir toplumsal yapı, ortak kültür, tarih, dil, toprak parçası vb. unsurlardan oluşmaktadır. İnsanların bunlardan uzaklaştırılması, unutturulmaya çalışılması, en düşük düzeyde de olsa, şiddet hareketlerini ortaya çıkartmaktadır. Terörist guruplar, bu ortamdan istifade ederek halkı etkilemekte ve destek bulmaktadır.

Etnik grubun yoğunlukta olduğu bölgenin ekonomik gelişmişlik düzeyinin yeterince iyi olmaması, eğitim düzeyinin düşük olması, sosyo-kültürel yapıyı da etkilemektedir. Bu sosyal yapının bozulması, bölgede yaşayanlar için dışlanmışlık duygusunu oluşturabilmektedir. Bu açığı doldurmak isteyen terör örgütleri, insan kaynağına kolayca ulaşabilmektedir.

Ülkede yaşanan siyasi istikrarsızlık ortamı da, sosyal yapıyı etkilemektedir. Siyasi otoriteden yoksun kalan bölgede aşiret liderleri, toprak ağaları etkili olmaktadır. Bu liderlerin terör örgütleri ile iş birliği içinde olması, halkın kitlesel olarak terör faaliyetlerine destek verdiği algısını oluşturmaktadır. Bu liderlerin ayrıca birbirleri arasındaki çatışma da, terör örgütlerinin aradığı fırsatı vermektedir.

Bölgenin coğrafi yapısı da, sosyal ve kültürel değerlerin üzerinde etkili olmaktadır. Ulaşım olanaklarının elverişsiz olması, köyler ile şehirler arasındaki iletişimi engellemektedir. Arazi yapısının dağlık olması terör örgütlerine avantaj sağlamaktadır. Korku ve panik havası hakim olan bölgede, insanların dış dünya ile ilişkileri kesilmektedir.

Etnik, dilsel ve sosyo kültürel farklılıklar bazen bölge halkının ulusal eğitim sisteminden bütünüyle yararlanıp, ulusal ekonomik ve sosyal sisteme tam anlamıyla entegre olup, vatandaşlık haklarından tam olarak yararlanmadığında, aidiyet ya da kimlik krizi yaşayarak, terör örgütleri için potansiyel bir psikolojik, ideolojik ve siyasal zemin oluşabilir.

Bölgenin yerel, kültürel ve sosyal değerlerini ulusal kültürle harmanlayan ve görünür kılan sanatsal, kültürel ve sosyal faaliyetlerin desteklenmesi ve geliştirilmesi

gerekmektedir. Dolayısıyla toplumun kimlik, değer, norm, aidiyet ve güven duygusunun güçlenerek, politik psikolojisinin ülkenin doğal ekonomik, siyasi ya da diğer sorunlar karşısında sağlıklı analiz yaparak normal tabi vatandaşlık haklarının geliştirilmesi için barışçıl demokratik hukuki yöntemleri kullanarak, hak arayışını sürdürecektir.

2.1.2.4. Demografik Nedenler ve Bölgesel Faktörler

Ulus devletlerin farklı bölgesel ve ulus altı sosyal ve etnik grupları siyasi olarak ulusal kimliğe entegre etmede çevre merkez gibi kültürel faktörleri etkileyerek bütünleştirmesi gerekmektedir. Devletlerin demokratik bir siyasi sistemde sosyal, ekonomik, kültürel, adalet, eşitlik, özgürlük gibi temel konularda vatandaşları arasında ortak bir aidiyet, vatanseverlik, dayanışma gibi milli bir kimliğe aidiyet konusunda güçlü bir duygusal birliktelik hissi oluşturacak politik psikolojiyi oluşturması, şekillendirmesi gereken yatırımlardan özellikle kültürel ve sanat alanlarında doğal zenginliğin geliştirilmiş olması gerekmektedir.

Komşu üç ülkede (İran, Irak, Suriye) yaşayan akraba Kürt gruplarının durumu, bu ülkelerin ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel yönden bakıldığında; Türkiye’den daha geri ve başarısız devlet olduğu görülmektedir. Bu devletler, PKK gibi terör gruplarına hem kolay militan hem de güvenli sığınma ve kamp yerleri oluşturmaktadır. Bu da, bölgedeki güvenliksiz ortamın yapısal bir sorun oluşturmaya neden olmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye’nin doğusuna yönelik dış faktör haline gelen bu durum, iç çelişkisinin açmazını daha da artırmaktadır. Ayrıca, Türkiye’nin geri kalmışlığını derinleştirmekte ve sosyal-kültürel nedenler olarak hem ulusal sınırlar içerisinde hem de bölgede bir illegal ekonomik faaliyetlerin transit coğrafyası olarak Asya-Avrupa-Afrika suç trafiğini şekillendirmektedir.

Bölgede azımsanmayacak oranda çok hızlı nüfus artışı olmuştur. Bu durum etnik homojenite oluşturmak için PKK ve çizgisindeki siyasi gruplar tarafından bölgenin çok kültürlü demografik dengesini bozarak ırkçı bir anlayışla bölgedeki farklı etnik ve dini grupların yerinden edilerek şehirlerin, kasabaların, vilayetlerin demografik yapısı değiştirilmiştir. Burada her türlü baskı ve şiddet ve örgütlenme ve gasp uygulanarak insanlar mülteci pozisyonuna konularak göç ettirilmiştir.

PKK bölgenin çok kültürlü demografik yapısını bozarak sadece kendi ideolojik, militan, ırkçı fraksiyon ve homojen tahakkümünü oluşturmak istemekte ve bunu Güneydoğu’da Suriye’nin ve Irak’ın Kuzeyinde uygulamakta ve dış destek olarak askeri, teknik, finansal ve her türlü yardımı almakta ve her türlü bölgesel ve küresel güçlerle gönüllü işbirliğinden kaçınmamaktadır.

2.1.3. Terörün Türleri

Terörün türlerinden kastedilen aslında terörün kaynağının neler olduğunu göstermektir. Terörün kaynağı dinsel, etnik, devlet, uluslararası, siber terör vb. olarak

karşımıza çıkmaktadır. Kaynağı ne olursa olsun terörün asıl amacı mevcut devletin otoritesini, egemenliğini, siyasal iktidarını ortadan kaldırmak veya yıpratmaktır. Terör örgütleri de faaliyetlerini bu amaç doğrultusunda yürütmektedir.

Din kaynaklı terörün ortaya çıkmasında 11 Eylül saldırıları etkili olmuştur. Bu tarihten sonra Radikal İslamcı guruplar terörist faaliyetlerin kaynağı olarak gösterilmiştir. ABD bu saldırılardan sonra Ortadoğu'daki birçok devleti (İran, Suriye, Irak, Libya vb.) terör örgütlerine destek veren devletler olarak ilan etmiştir. Bu olaydan sonra birçok batılı yazar İslam dinini terörün dini olarak göstermiştir. Bunda İran'ın terörü devlet politikasının bir aracı olarak kullanması etkili olmuştur. Çünkü İran'ın 1979 devriminden sonra bölgede rejim ihraç etmesi birçok dini referanslı Şiilik gibi mezhepsel ideolojik grupların terör eylemlerine başvurmasına neden olmuştur.

Etnik kaynaklı terör ise, kendisini bulunduğu ülke sınırları içinde ortak tarih, dil, kültür gibi nedenlerle farklı gören azınlığın; bir takım haklar istemesiyle başlayan ve çatışmaya kadar uzanan süreçte ortaya çıkan terör nedenidir. Etnik terörün ortaya çıkmasında devletçe uygulanan baskı ve şiddet politikası da etkili olmaktadır. Bu da etnik azınlık içinde milliyetçi duyguların gelişmesine sebebiyet vermektedir. Etnik azınlık I. Dünya Savaşı'ndan sonra geliştirilen "self determinasyon" ilkesi gereği özerk bir yapı elde etme politikası geliştirebilmektedir. Ancak uluslararası alanda yabancı aktörler bu isteğe ilk etapta sıcak bakmamaktadır. Çünkü devletin toprak bütünlüğü uluslararası hukukta kabul edilmiş bir ilkedir. Yabancı devletler de ayrımcılıkla mücadele eden devletin yanında yer almaktadırlar. Etnik teröre yapılan destek ise gayri resmi yollarla yapılmaktadır. Ancak günümüzde ABD açıkça PKK'nın Suriye yapılanması olan PYD'ye silah yardımı yaptığını açıklamakta; bunu da DAES'e karşı savaş ve mücadeleyle meşrulaştırmak istemektedir. Oysa Türkiye bu durumu kabul etmeyerek askeri müdahalede bulunmuştur. Demokratik siyasal sistemlere sahip ülkelerde bu tür müdahalelere hoş bakılmayıp uluslararası hukuk yasaklamaktadır. Fakat otoriter ve totaliter sistemlerde temsilde adalet ve eşitlik ilkesi yoksa uluslararası toplum sessiz kalarak bu tür müdahaleleri onaylar gözükmektedir.

Daha öncesinde de Nasır'ın Mısır'da bir darbe yaptıktan sonra PanArabçı milliyetçi bir ideolojiyi diğer Arap ülkelerine ihraç etmek için askeri darbeleri, müdahaleleri destekledikleri gözlenmiştir. Arap İsrail savaşlarıyla da taraflar birbirlerine karşı ve diğer emperyal güçlere karşı savaşın dışında örtülü, gizli, farklı etnik, ideolojik, dini, militan ya da milli grupları doğrudan ya da dolaylı devlet terörü de dahil her türlü sabotaj, saldırı ya da suikast eylemlerine Ortadoğu'da ya da dünyanın herhangi bir yerinde Filistin'de, İsrail'de, Lübnan'da sivil ya da askeri her türlü hedefi vurmaktadırlar.

Terörün türlerinden bir diğeri ise devlet terörüdür. Devlet terörü en genel anlamda, devlet tarafından yapılan terörist eylem ve faaliyetlerdir. Bu devletler savaş adı altında yaptıkları bu müdahalelerle insanlık suçu işlemektedirler. Örneğin Batı Şeria'da ve Gazze'de İsrail'in yaptıkları, Doğu Türkistan'da Çin'in yaptığı faaliyetler, Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinde Ermenistan'ın yaptığı zulümler devlet terörünün göstergesini

oluşturmaktadır. Hiçbir devlet sahip olduğu silahlı gücünü belirli bir dini, etnik kesime karşı kullanmamalıdır. Bu durum çatışma ortamının daha da artmasına ve azınlık kesime karşı bir soykırım politikasına kadar gidebilmektedir. 1999'da Roma Uluslararası Ceza Mahkemesi kurulmuştur. Artık bireyler ve siviller de soykırım, sivillere karşı savaş suçu işlerse yargılanacaktır. 2005'te BM Konferansında Koruma Sorumluluğu⁷ anlayışı getirilerek BM'ye üye ülkenin egemenliği kendi halkını koruma sorumluluğu altında olduğu yoksa dış müdahaleyi kendi halkına işkence ya da soykırımı meşrulaştırmadığı söylenmiştir.

Devlet terörü genelde totaliter ve otoriter ülkelerde kullanılmakta ise de kendi halkına karşı büyük ya da bölgesel güçler de hegomonik mücadelelerinde sınır aşan örtülü operasyonlarında devlet terörü uygulanmaktadır. BM Güvenlik Konseyi üyesi olanlar için herhangi bir yaptırım olmamaktadır.

BM'de terörizm kavramı “ uluslararası sorun olan bir konunun, istenilen yönde ilerlemesini sağlamak için diğer devletin sınırları içinde yabancı vatandaşlara uyguladığı şiddettir. Bu durumda terörizm kendi uyruğundan olmayan vatandaşlara yönelirse ve diğer devletler de destek verirse; ayrıca yabancı bir devletin politikasını etkilemek amacıyla olursa sorun uluslararası alana taşınmış olmaktadır.”⁸(Güleç; 2012)

Siber terör, ağlar ve bilgisayarlar vasıtasıyla devlete ait sistemleri etkilemek, bozmak ve devleti zor durumda bırakmak için yapılan hareketlerdir. Bilgisayar silah şeklinde kullanılmakta; elektronik ortamda orduların gizli bilgileri ele geçirilmekte, bankacılık sistemlerine nüfuz edilebilmekte, kurumların sitesi çökertilebilmektedir. Maliyeti nispeten ucuz olabilmektedir.⁹(Akman; 2017)

Terörün yukarıda sayılan türleri devletlerin olaya bakış açısına göre farklılık göstermektedir. Örneğin Türkiye açısından PKK sorunu bölücülük sorunu iken Batılı devletler açısından Kürt sorunu (Etnik) olarak algılanmaktadır. AB bünyesinde özellikle insan hakları ihlalleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum olaya bakan tarafın çıkarları gereği terörü farklı yorumladığını göstermektedir. Ayrıca konunun ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte terörün neden olduğu karmaşık ikilem ve çelişkiler kaotik bir durum oluşturarak içinden çıkılmaz bir hale gelmesine neden olmaktadır. Bunun için de her düzeyde sağlıklı, güçlü, insani güvenliği ve demokratik kurumları etkin kılacak mikro makro ölçekte bir yönetim gerekmektedir.

⁷“ Koruma Sorumluluğu BM çerçevesinde kabul edildiğinde üç nokta belirlenmiştir. Birinci nokta, devletin insanlığa karşı işlenen suçlar açısından vatandaşlarını koruması önemlidir. İkinci nokta, koruma sorumluluğunu uygulayamayan devletlerin uluslararası alanda diğer devletlerce yaptırıma tabi tutulacağı belirtilmektedir. Üçüncü nokta, insanlığa karşı suçlardan vatandaşını koruyamayan ya da ihmal eden devlete karşı BM çerçevesinde müdahalede bulunulacağı ifade edilmiştir. İnsanlığa karşı işlenen bu suçların sürekli hale gelmesine ise silahlı müdahalede bulunulması gerektiği belirtilmiştir. (Halatçı Ulusoy; 2013, s. 274)

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Merve Gülçin Güleç, <http://www.tuicakademi.org/uluslararasi-terorizm/>, Y.T: 17 Haziran 2012, E.T: 30 Kasım 2017

⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ünal G. Akman, <https://www.stratejikortak.com/2017/05/siber-teror.html>, Y.T: 19 Mayıs 2017, E.T: 27 Aralık 2017

İyi yönetim ve demokrasinin kurumsallaşmadığı coğrafya ve demokratik olmayan ülkelerde terör etkin olmakta ve bu durumda devletler başarısız olmakta ya da çökmektedirler. Bu ise uluslararası göç, sığınmacı, mülteci ve ihtilalci insanların çok sayıda artması; sorunun insani bir krize dönüşerek ulusal, bölgesel ve küresel hale gelip uluslararası barış ve istikrarı tehdit etmektedir.

2.2. Teröre Verilen Devlet Desteği

Terör'ün her çeşidi, ahlak dışı yöntemleri benimsediği için Uluslararası alanda kınanmaktadır. Ancak bazı devletler bile çıkarları için terörist faaliyetleri desteklemektedir. Genel olarak bir devletin terörü desteklemesi ve araç olarak kullanması üç durumda olmaktadır.(Arı;2013,s.529). Birincisi, devletin kendi halkına veya başka bir halka şiddeti uygulamasıdır. İkincisi, devlet istihbaratının diğer ülke topraklarında terörist eylemde bulunmasıdır. Üçüncüsü, devletin terör örgütleriyle anlaşıp onlara destek vermesi ve bu sayede çıkarlarını veya amaçlarını gerçekleştirmesidir. Bu çalışmada üçüncü durum incelenmeye çalışılmıştır.

Terörist gruplar devletlerden askeri malzeme sağlamak, eğitim desteği ve istihbarat alanında gerekli bilgileri verme, ülkelerinde teröristler için barınma sağlama, terör örgütü faaliyetlerine müsaade gösterebilmektedir. Bu destek örgütün faaliyetlerini sürdürmesini sağlamaktadır. Bu durum diğer devletlerin teröre destek veren devlete müdahalede bulunmalarını gündeme getirmektedir.(Taşdemir; 2006, s. 45)

Bir devletin teröre destek vermesi çeşitli şekillerde olabilmektedir. Çalışmada verilen siyasi, ekonomik, askeri destek tartışılacaktır. Bunlar arasında siyasi destek daha çok pasif nitelikli faaliyetlerden oluşmaktadır. Ancak ekonomik ve askeri destek ise aktif olarak devletin terör örgütüne destek verdiğini ortaya koymaktadır. Bir devletin teröre destek vermesinin nedenlerinden biri, terör örgütünü siyasi ve ideolojik olarak kendisine yakın görmesidir. İkincisi teröre ve teröristlere destek vererek rakip devleti dış politikada zayıf duruma düşürmektir. Üçüncüsü ürettiği teknolojiye ve askeri malzemelere pazar alanı oluşturma düşüncesi etkili olmaktadır.

Devletlerin birbirlerinin istikrarsızlığa sürüklemesi, eski güç dengesi politikalarından biridir. Savaş ortamının yaşanmadığı durumlarda devletler, diğer devletin etnik, sosyal veya ekonomik sorunlarını kullanarak onların iç işlerini karıştırmayı düşünmektedir. Böyle zamanda genelde muhalif guruplar kullanılır ya da terörist örgütlere destek verilir. Bu duruma Uluslararası alanda örnek verilecek olursak, Libya 1980 ve 1990'lı yıllarda ABD'ye karşı terör örgütlerine destek verirken, Suriye de Türkiye'ye karşı bu gibi örgütsel faaliyetleri desteklemiştir. Teröre destek veren ülkelerin temel düşüncesi kendilerini diğer ülke karşısında zayıf hissetmeleridir.(Helvacıköylü; 2007; s.1)

ABD'nin Ortadoğu'da İsrail'in korunması, doğal kaynakların (petrol, doğalgaz vd) serbestçe uluslararası pazarlara girişi, dost ve müttefik rejimlerin korunması, bölgesel

ve büyük güçlerin hegemonya kurmasını önlemek, bölgenin güçler dengesini korumak, nükleer silahların yayılmasını önlemek, radikalizmle mücadele vb. politikaların yürütülmesi gibi amaçları bulunmaktadır. Bu politikaların bazılarını gerçekleştirmek için bölgenin çok dinamik siyasetinde daha az maliyetli terör gruplarını desteklemek ABD'ye olan hem bölgesel tepkileri azaltacak hem de güvenlik maliyetini kendisi açısından azaltmış olacaktır.

Devletler ulaşmak istedikleri noktaya klasik savaş yöntemi yerine terörizmi kullanarak gelebilmektedir. Bu durum açıktan yapılırsa karşımıza Devlet terörü olarak çıkmakta ve yeni bir savaş yöntemi olabilmektedir. Devletler destek verdikleri terör örgütlerinin amaçlarını belirlese de bu örgütleri yönetme faaliyetine girişmezler. Devlet ülkesinde terör örgütü olduğunu bilmesine karşın her hangi bir mücadele içine girmemişse, bu terör örgütüne karşı dolaylı destek verdiği anlamına gelir. AB ülkeleri ve ABD bu noktada eleştiri almışlardır.(Ergil; 1992; s.46-54)

Her ülkenin yasal hükümleri yabancı ajanlık ve istihbarat faaliyetlerini yasaklamıştır; fakat her ülke sistematik ve bilinçli bir şekilde birbirlerinden siyasi, ekonomik, ticari, mali birçok alanda yetenek ve kapasitelerini legal ya da illegal yöntemlerle meşru kurumsal istihbarat ya da gizli birim ve bireylerle yürütür. Yakalandığında ev sahibi ülke cezalandırır. Ayrıca temsil ettiği ülkenin siyasi iktidarının alacağı karara göre yaptırımlar öngörebilir.

2.2.1. Siyasal Destek

Devletler kendisiyle aynı ideolojiye sahip olan terör örgütlerine siyasi açıdan destek vermektedir. Siyasi destek devlet açısından ek mali yükümlülük getirmemektedir. Terör örgütünün ülkesinde propaganda yapmasına, dernekler kurmasına, yayın organları aracılığıyla medya faaliyetlerine izin vermesi bu kapsamda değerlendirilebilmektedir. Bu açıdan siyasal destek, terör örgütüne verilen dolaylı destek olabilmektedir.

Soğuk Savaş dönemi boyunca SSCB sol ideolojiye mensup terör örgütlerine; ABD ise sağ ideolojiye mensup terör örgütlerine açıkça destek vermiştir. Çünkü bu devletler siyasal rejimlerini dünyaya yayma amacı gütmektedir. Diğer yandan bu devletler ülkelerinde faaliyet sürdüren terör örgütlerini ülkelerinden çıkartmayarak, faaliyetlerini engellemeyecek şekilde de destek sağlamaktadır.

Bir devletin terör örgütü ile bağlantısı olan ya da terör örgütünün içinde aktif olarak yer alan kişi veya kurumlarca resmi kanallar vasıtasıyla görüşmesi de siyasi destek kapsamında değerlendirilebilmektedir. Örneğin Türkiye'de HDP'nin PKK ile bağlantısı olduğu herkes tarafından bilinmektedir. HDP eş başkanı Selahattin Demirtaş Aralık 2015 tarihinde Rusya'ya ziyarette bulunmuştur. Gidiş amacının ise Türkiye ve Rusya arasında yaşanan kriz olduğu yönünde beyanlarda bulunmuştur. Bu ziyaret sırasında Rus Dış İşleri Bakanı Lavrov *"Türkiye'de Kürtlerin her alanda yürüttüğü özgürlük mücadelesini destekliyoruz ve desteklemeye devam edeceğiz. Kapsamlı işbirliği yapabiliriz. Partinizi ve*

görüşlerinizi desteklemeye devam edeceğiz.¹⁰” açıklamasında bulunması Türkiye açısından istenilen bir durum olmamaktadır.

Bu bağlamda bu gruplara karşı yasal süreç işletilmektedir. Büyük güçler Soğuk Savaş sonrası süreçte mikro ölçekteki etnik devletleri (Kosova, Abhazya, Güney Osetya vb) destekleyerek kendisine bölgesel ve küresel hakimiyeti için askeri ucuz üsler ve kendisine tam anlamıyla bağımlı mini devletçikler oluşturmak istemektedirler.

2.2.2. Ekonomik Destek

Terörü bir politika malzemesi yapmak isteyen devlet, terör örgütü mensuplarının ülkesinde barınmasına izin verirken; diğer yandan finansal imkanların da sağlanması örgütün yasal kuruluşlarına parasal yardım sağlaması da gündeme gelmektedir. Yapılan yardımlar terör örgütüne gitmekte ve örgüt gerekli olan insan kaynağı için çalışmalarını artırmaktadır. Ekonomik açıdan güçlü olan terör örgütleri maddi açıdan zorda olan insanlarca desteklenmekte ve örgütler sempati kazanmaktadır.(Aykın, Sözman; 2008, s. 41). Bu açıdan büyük güçler, Paul Kennedy’nin “büyük güçlerin trajedisi” olarak nitelendirdiği toprakların aşırı genişlemesinin getirdiği güvenlik maliyetli açmaz paradoksundan da kurtularak bölgesel ve küresel hegemonyasını ekonomik olarak da rantable hale getirmiş olmaktadır.

2.2.3. Askeri Destek

Devletlerin terör örgütlerine verdiği desteğin en üst aşaması askeri destek olmaktadır. Diğer yandan bir devlet askeri desteği veriyorsa, terör örgütü ile arasında oldukça yakın bir ilişkinin varlığından söz edilebilmektedir. Askeri destek sadece silah yardımı olarak kendini göstermemektedir. Terör örgütü üyelerinin askeri açıdan eğitilmesi, faaliyet gösterdiği ülkeye karşı örgüte askeri istihbarat sağlanması da askeri destek kapsamında değerlendirilmektedir.

Devletler terör örgütlerine verdiği askeri desteği her zaman gizli tutmak istemektedir. Çünkü uluslararası alanda terör örgütü ile ilişkisinin ortaya çıkması diğer devletler tarafından tepki görmesine neden olabilmektedir. Ancak günümüzde terör örgütü olan PYD’ye ABD tarafından verilen destek dünya kamuoyu önünde gerçekleşmektedir. Ancak ABD bu desteği IŞID terör örgütüne karşı savaşmaları için verdiğini beyan etmektedir. Fakat Türkiye açısından bu destek olumlu karşılanmamaktadır. Çünkü PYD/YPG, PKK’nın Suriye kolu olarak faaliyet göstermektedir. Dolayısıyla verilen her destek aslında PKK’ya verilen destek olmaktadır. Türkiye de bu manipülatif söylem ve argümanlara karşı siyasi ve diplomatik ve psikolojik olarak haklılığını ve kararlılığını siyasi, askeri, ekonomik ve azimli devlet duruşu ve milli çıkarını kararlı bir şekilde sürdürmektedir.

¹⁰ <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2016/01/03/demirtasin-rusya-ziyaretinin-nedeni-belli-oldu>

2.3. Terörün Finans Kaynakları

Küreselleşme ile birlikte terör örgütleri de legal ve illegal yapılarıyla ulus ötesi (transnational) ağlar şeklinde çok yaygın ve farklı örgütlenme türleriyle dünyanın bir çok ülkesinde örgütlenerek kendi kompleks yapılarını oluşturmuştur. Bu açıdan legal ve illegal finans kaynaklarıyla kendisini büyümekte; organizasyonel olarak militan devşirmekte de zorlanmamaktadır.

Bir canlı için kan ne ise terör örgütü için de para odur. Vücudun zinde kalması için, yeterince kana sahip olmanın yanında bu kanın sürekli olarak hücrelere ulaştırılması da gerekir. Terörizmin finansmanı açısından fon sağlamak veya toplamak kadar, bu fonların terör örgütü üyelerine ulaştırılması da hayati öneme sahiptir. Terör örgütlerinin, hem yasal hem de yasa dışı kaynaklardan elde ettikleri fonları yetkili birimlerin dikkatini çekmeden ilgili bölgelere ve hücrelere transfer edebilmeleri gerekmektedir. Terörün finansmanı esas itibarıyla üç saçı ayağı üzerinde şekillenmektedir: (1) fon sağlama ve /veya toplama, (2) yasadışı nitelikteki fonların aklanması ve (3) fonların terör örgütüne veya doğrudan teröristlere ulaştırılması. Terör örgütlerinin finansman temini için her türlü suç alanına girmesi ve özellikle uyuşturucu ticareti ile uğraşmaları nedeniyle elde ettikleri muazzam rakamların olduğu görülmektedir. Ayrıca, bunların muhafazası ve terör örgütü üyelerine doğrudan para veya çeşitli değerler şeklinde ulaştırılması son dönemde, özellikle finansal sistemde bunları tespiti yönelik olarak artan önlemler sonrasında, terör örgütleri açısından aşılması gerekli ciddi bir sorun haline gelmiştir.(Aykın, Sözman; 2008, s.42)

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından 2009 yılında yayınlanan rehberine göre ticari faaliyet yürütmeyen kurumlar bir takım nedenlerle terör örgütlerince kullanılmaktadır. Bu kurumlar kamuoyunda güvenilir olduklarından terör örgütleri bu kurumlar aracılığıyla parasal yardımları daha kolay toplamaktadır. Bu kurumların uluslararası bir ağına sahip olmaları örgütün küresel alanda bir etkiye sahip olmasına da neden olmaktadır.(MASAK; 2009)

Nasıl ki yasal bir örgüt finansal gereksinim duymaktadır; terör örgütleri de ekonomik ve iktisadi kaynaklara gereksinim duymaktadır. Bu ihtiyaç, hırsızlık, adam kaçırma, gibi yasa dışı yollardan karşılanırsa da yasal yollardan elde ettiği kaynakları da bulunmaktadır. Bu paralar insanlar aracılığıyla taşınmaktadır.(Alkan; 2007, s.146-147)

2.4. Terörizmin Uluslararası Hukuktaki Yeri

Terörizm, Uluslararası Hukukun önem verdiği alanlardan biri olmaktadır. 1973 yılında diplomatlara karşı işlenen suçların önlenmesini içeren sözleşme ve 1988 yılındaki Deniz Ticaretinin güvenliği için yapılan sözleşme gibi terör faaliyetlerini önleyici birtakım andlaşmalar bulunmaktadır. Bu yapılan sözleşmelere rehin alma, terörizmin finansmanı, terörist bombalamalar gibi yeni sözleşmeler de eklenmiştir. Günümüzde uygulanmakta olan Uluslararası Hukuk sisteminde terörizm ile ilgili iki temel sorun

bulunmaktadır. Birincisi, terörizmin henüz bir tanımının yapılamamasıdır. İkincisi, artan terör eylemleri ile Uluslararası Hukukta nasıl mücadele edileceğidir. Terörün uluslararası barış ve güvenliği etkilemesi noktasında, BM Andlaşmasının 51. Maddesine göre devletlerin meşru savunma hakkını kullanabilmesi gündeme gelmektedir.(Pazarcı;2009,s.205-206).

Terörizm oldukça eski zamanlara dayansa da 11 Eylül saldırılarından sonra uluslararası alanda daha fazla gündeme gelmiştir. Bu olayın ardından ABD Afganistan'a ve Irak'a askeri müdahalelerde bulunmuş ve hukuk alanında terörizm ile ilgili yeterli mevzuat olmadığını göstermiştir. BM'nin karar neticesinde devletlere meşru müdafaa hakkı tanınmış ve AB de terörle mücadele noktasında geliştirdiği mevzuatı yürürlüğe almıştır. Bu açıdan devletlerin üzerinde ittifak edebileceği bir terör tanımı oluşturulması amaçlanmıştır.(Saraçlı; 2007, s. 1050)

Uluslararası hukukta, tanınmış olan bir devletin hükümetine karşı ayaklanarak; ondan ayrılma veya ayrı bir hükümet kurma amacını taşıyan kuvvetlere, savaştan (muharip) statüsü verilmektedir. Diğer üçüncü devletlerin, ayaklanma döneminde bu kuvvetleri tanıdığı görülmektedir. Üçüncü devletler, ülkenin bir bölgesinde ayaklanan bu kuvvetlere muharip statüsü tanıyarak; bu ülkeye karşı amaçlarını, çıkarlarını gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Ayaklanan statüsü ise yasal hükümete karşı yapılan silahlı kuvvete birtakım hakların tanınmasıdır. Bu nedenle savaştan statüsünden dardır. Üçüncü devletler, savaştan statüsünde baş kaldıran kuvvete geçici bir kimlik kazandırmak istemedikleri zaman ayaklanan statüsü vermek istemektedir. Diğer yandan, gerek savaş gerekse iç savaş zamanında bağımsızlık mücadelesi veren güçlere karşı; bunları destekleyen devlet, savaştan statüsü yerine başka hukuksal çözümler getirmektedir. Bunlardan ilki Ulus, diğeri Ulusal Kurtuluş Hareketidir. Tanımının kapsamı tanıyan devletçe belirlenir ve bağımsızlık mücadelesi veren topluluklara siyasi, hukuki destek verilmektedir. (Pazarcı;2009,s.346-348)

Global bazdaki problemler yine uluslararası arenada çözülebilir. Uluslararası terörizm, insanlık aleyhine işlenen suçlardan olmakla birlikte; özellikle son dönemlerde oldukça sık gündeme gelmektedir. Ancak uluslararası terörizm, dünyadaki hiçbir devlet tarafından tek başına ortadan kaldırılamayacağından; terörizm faaliyetlerine verilecek sert ve etkin cevap da bu terörizmden etkilenen ülkelerin uluslararası işbirliği arzusunun bir sonucu olacaktır. BM Sekreteri Kofi Annan'ın söylediği gibi, terörle mücadele faaliyetleri tarafları içerisine almalı, tarafları dışlamamalıdır. Sheehan (2004) makalesinde, uluslararası terörizmin tanımı olarak meşru olmayan metotlar kullanan politik bir aktiviteye indirgenebileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla, bu türden aktiviteleri sıra dışı savunulmayacak derecede farklı kuralları olan bir politik faaliyet olarak kabul etmek yanlış olmayacaktır. Sonuç olarak, terörizmle yerel kaynakları kullanarak mücadele etmekten vazgeçilmiş; ülkeler bir araya gelmek durumunda kalmışlardır. Fakat tüm bunların yanında uluslararası bir anlayışın oluşmamasını sağlayabilecek konular da bulunmaktadır. Bunlar kısaca; terörü anlatan kanunların azlığı, birlikte hareket etme

noktasındaki yetersizlik, devletlerin ulusal yapılarından kaynaklanan sorunlar şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar.(Özeren, Cinoğlu; 2006, s. 90-96)

En geniş terörizm tanımlarından birisi İslam Konferansı Örgütü tarafından benimsenmiştir. Terörizm nedeni ne olursa olsun halkı korkutmaktır. Halka zarar verme ve insanların yaşam ve güvenliklerini tehlikeye sokma; diğer yandan kamu mallarına zarar verme ve insanların mallarını gasp etme şeklinde kendini göstermektedir. Bütün bu suçları bireysel veya örgütsel olarak şiddet eylemleri şeklinde yapmaktır.(Kaya; 2005, s. 10)

Terörizmle mücadelede devletler arasında uluslararası işbirliğinin iyileştirilmesine yönelik çabalar belki de resmi yasal anlaşmalardan daha önemlidir. Genelde sancılı ve büyük bir sabır gerektiren diplomatik ilerleme bazı grupların teröre başvurmalarını azaltabilir. İş birliği, başka bir devletin terör karşıtı girişimlerine diplomatik destek, ortak askeri hareketler, muhaberat paylaşımı, hukuki yaptırım, işbirliği veya güvenlik yaptırımı ve eğitimi gibi çok çeşitli biçimler alabilir. Ancak böyle bir iş birliği kolay elde edilmez. Uluslararası terörizm birçok devletin ortak endişesi olsa da dış siyaset konuları arasında önceliği her zaman aynı değildir. Demokrasilerin terörle mücadele adına nahoş rejimlerle gayri resmi iş birliğine gidecek olması istenmeyen bir durum ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Genellikle terör sorunları dünyada demokratik rejimlerin istisna olduğu bölgelerden kaynaklanmaktadır. Batılı devletler böyle rejimlere destek vererek terörle mücadeleden ziyade liderlerin iktidarlarını sürdürmeye yönelik baskıcı iç politikalarla bağdaştırılabilir.(Viotti, Kauppi; Çev. Erozan; 2014, s. 358). Hiçbir devletin terörist saldırıya uğramayacağından emin olamayacağı küresel karşılıklı bağımlılığın hakim olduğu bu dönemde uluslararası iş birliği özellikle önem kazanmaktadır.(Viotti, Kauppi; Çev. Erozan; 2014, s. 359)

Bağlantısızlar Hareketi ise terörün bir ırka, dine bağlanamayacağı ve hangi amaçla olursa olsun halka tedirginlik ve şiddeti yayma güdüsüyle amaçlarını meşrulaştıramayacağı; ayrıca ulusal bağımsızlık hareketlerini kontrol etmek için bu hareketlerin terörizm ile bir tutulmasını kabul etmemiştir. Sonuçta terör gayri meşru bir faaliyettir ve devletlerin diğer devletlerin yapısını bozacak şekilde teröre destek vermesi kabul edilmemektedir.(Kaya;2005,s. 22-23)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1999 yılında terörle ilgili ilk komitesini kurmuştur. 11 Eylül sonrasında terör konusunun artan bir şekilde gündemde üst sıralara doğru tırmanmasıyla da hem 1267 Komitesi'nin görevleri genişletilmiş hem de biri 2001 ve diğer 2004'te olmak üzere iki yeni komite daha kurulmuştur. Bu komitelerin hepsi terörün uluslararası barış ve güvenliğe karşı bir tehdit oluşturduğu gerçeğinden hareketle Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin VII. Bölümü uyarınca kurulmuşlardır. Bu bağlamda kuşkusuz terörle mücadele Güvenlik Konseyi'nin görevleri arasında yer almaktadır. Terörün globalleşmesi ona karşı bir ya da birkaç devletin aldıkları önlemlerle başarılı olunamayacağını göstermiş ve global bir mücadeleyi gerekli kılmıştır.(Kaya; 2005, s. 119)

Tüm bunlara rağmen anarşik uluslararası sistemin yapısı düşünöldüğönde devletler arasında jeopolitik, siyasi, ekonomik, askeri rekabet hala realist düzlemde güçler ve çıkarlar dengesi bağlamında devam etmektedir. Bu durumda uluslararası ilişkilerde hegomonik ve çıkar çatışmalarından dolayı devletler terör konusunda da aralarında tam bir rekabet yüzünden, işbirliği yapamamaktadır. Küresel ölçekte Interpol, Avrupa’da Europol olmasına rağmen terör örgütleri küresel ölçekte ve uluslararası alanda faaliyet gösterebilmektedir.

Soğuk Savaş ’ın ardından ABD’nin küresel hegemonyasına karşı devlet aktörünün yerini 11 Eylül ile birlikte terörist örgütler almıştır. ABD ise terörist gruplara karşı önleyici saldırı (preventive attack) stratejisi kapsamında dünyanın güvenliği için terörist unsurlara karşı Irak ve Afganistan’da demokrasinin gelmesini sağlamak için uluslararası kamuoyunda, yapacağı müdahaleleri meşru göstermek istemiştir. Afganistan ve Irak müdahalelerinin asıl amacının ABD’nin küresel hegemonyasını güçlendirmek için yaptığı izlenimi dünyada yankı bulmuştur. Özellikle Irak’ın işgali BM kararı olmadan gerçekleşmiş ve uluslararası hukuk yok sayılmıştır. Irak işgali BM sözleşmesi 51. Md. Olan meşru müdafaa hakkı kapsamında değerlendirildiğinde; önleyici olmasından çok tahmini/önleyici” (anticipatory/preventive) müdafaa niteliği gösterdiğinden, yani ileride tehdit olabileceği göz önünde tutularak yapılmıştır. ABD’nin bu politikaları Rusya ve Çin tarafından olumsuz karşılanmış ve BM çerçevesinde her defasında dünyanın tek kutuplu değil çok kutuplu bir yapıda olması gerektiğini vurgulamıştır.(Alakel ve Yıldırım; 2014, s. 153-157). Buna karşın Türkiye’nin BM Genel Kurulunda sıklıkla dile getirdiği “dünya beşten büyüktür” söylemi; küresel güçlerin Ortadoğu’da, Afro-Asya coğrafyasında hegemonya kurmasına karşı çıkıldığının bir göstergesi olmaktadır.

İkinci bölümde Terör ve Terörizm kavramları açıklanmaya çalışılmıştır. Terörizm Terör kavramını da içeren ancak hedeflediği nokta itibariyle terörden ayrılmaktadır. Ayrıca Uluslararası alanda tanım sorununun olması devletlerin terör ve terörizme bakış açısının da farklı olmasına neden olmaktadır. Bu durum ise, terör örgütleri ile mücadele eden devletlerin uluslararası alanda yalnız kalmasına neden olabilmektedir. Bu bölümde ayrıca devletlerin askeri, siyasi ve ekonomik açıdan teröre destek verme nedenlerine değinilmiştir. İlerleyen bölümlerde ise çalışmayı somutlaştırmak için hangi devletlerin PKK terör örgütünü bir araç olarak kullandığı ele alınacaktır. Diğer yandan terörün dış politika ile bağlantısının incelenmesi noktasında Uluslararası hukuktaki yerine kısaca değinmenin yararlı olacağı düşünülmektedir.

İlk iki bölümde Dış Politika ve Terör kavramları ele alındıktan sonra Üçüncü Bölümde, PKK terör örgütünün kurulması, siyasallaşma süreci, aldığı dış destek ve finans kaynakları ele alınacaktır. Türkiye’nin Dış Politikasını etkilemesi açısından PKK terör örgütünün yapısının araştırılması yerinde olacaktır. Araştırma neticesinde Üçüncü bölümde, PKK’nın kurulduğu ilk dönemlerde tamamen askeri yöntemlerle Türkiye’den toprak almak ve Kürt halkının bağımsızlığını kazanmak gibi bir amaçla yola çıktığını; ancak zaman içinde bunun mümkün olmadığını gördüğü zaman siyasallaşma yoluna

gittiği görülecektir. Bu süreçte, PKK'nın aldığı dış desteğin içeriğine, PKK'nın bölgesel ve küresel aktörler ile olan ilişkisinin nedenlerine ve Türkiye'ye yansıması ele alınacaktır.

BÖLÜM 3: PKK TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN GELİŞİM SÜRECİ

Dış politika incelemesi teoriler kapsamında yapıldıktan ve terör konusu her yönüyle incelenmeye çalışıldıktan sonra bu bölümde ilk olarak PKK terör örgütü incelenecektir. Bu kapsamda öncelikli olarak PKK'nın kuruluşu ve tarihçesinden bahsedilecektir. Hangi amaçla kurulduğu ve hedefinin ne olduğu araştırılacaktır. PKK terör örgütünün geçirdiği tarihsel süreç dönemsel olarak açıklanacaktır. Bu dönem Körfez Savaşı öncesi ve sonrası dönem olarak ayrılacaktır. Ve bu dönemde PKK ile olan ilişkilerin ABD, Rusya, İran, Suriye, Irak ile olan ilişkilerimize nasıl yansıdığı araştırılacaktır. Nitekim bu devletler ile oldukça ciddi sorunların yaşanmasına sebep olmuştur.

İkinci olarak PKK'nın siyasallaşma sürecine değinilecektir. Çünkü PKK'nın zamanla siyasallaştığı görülmektedir. PKK istediklerini askeri yöntemler ile elde edemeyeceğini anladıktan sonra siyasallaşma sürecine girmiştir. Bu kapsamda Siyasi parti oluşturma ve KCK yapılanması bunun göstergesidir. Siyasallaşma süreci; silahlı eylemlerin azaltılıp, bölge halkının desteğini alacak propaganda faaliyetleri yapmak ve demokratik yollarla şekillendirilmesini kapsamaktadır. Diğer yandan bu bölümde PKK'nın bir suç örgütü olarak nasıl kullanıldığı konusu da çalışma açısından önem arz etmektedir.

PKK'nın finansal kaynakları çalışmada ele alınacak üçüncü alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda yukarıda anlatılan terörün finans kaynakları PKK terör örgütü için de geçerli olmaktadır. PKK'nın mali kaynakları yasal, yasa dışı ve dış destek şeklinde kendini göstermektedir.

Bu bölümde son olarak PKK'ya verilen dış destek konusu incelenecektir. Bir terör örgütü halkın desteğini alsa bile dış destek almadıktan sonra çok uzun süre ayakta kalamamaktadır. İran, Irak, Suriye bölgedeki devletler PKK'nın ülkelerinde kamplar kurmalarına müsaade etmeleri örgütün daha da güçlenmesine neden olmuştur. 12 Eylül 1980 Askeri darbesinden sonra PKK'nın yapılanmasını Avrupa'ya taşıdığı görülmektedir. Toplantılarını, Kongrelerini yurt dışında yapmaya başlamıştır. Örgütün yurt dışında yapılanma içine girmesi, çalışmada sayılan devletlerin dikkatini çekmiştir. Ve Ortadoğu üzerinde politika oluşturmak isteyen devletlerce kullanılan bir araç haline gelmiştir.

Bu bölümde amaçlanan hiçbir devleti itham altında bırakmak değildir. Ancak gerek Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi organlarının yayınladığı raporlar ve bu alanda yapılan çalışmalar; gerekse bu örgüte yardım ve destek veren devletlerin açıklamaları bu araştırmanın yapılmasına neden olmuştur.

3.1. PKK'nın Kuruluşu ve Gelişimi

PKK'nın kuruluşunu ve yapısını incelemeye geçmeden önce bölgenin genel yapısına değinilecektir. Bu konuda bölge ile ilgili kapsamlı bir araştırma yapan Mehmet

Sadi Bilgiç ve Salih Akyürek'in izlenimleri bize yol gösterici olacaktır. Türkiye'de Kürtler ve Toplumsal Algılar isimli kitabında özetle aşağıdaki hususlardan bahsetmektedir: (Bilgiç, Akyürek; 2012, s. 32-167)

“Bölgede feodal sistem hakim olmasının neticesinde insanların sömürülmesi gündemdedir. Bu feodal sistemin kırılmasının yolu öncelikle toprak reformundan geçmektedir. Ancak Osmanlı zamanından beri bölgedeki aşiret yapılanmasının ön planda olması, bu yapının kırılmamasına ve başka bir biçimde kendisine yaşama imkanı bulmasına neden olmuştur. Sosyal yapıda belirli bir aşirete aidiyet duygusunun hakim olması bu düzenin devamını sağlamıştır. Ayrıca örgüt destek sağlamak amacıyla bölgede feodal yapıya baskı uygulamıştır. Bölge halkının adalet sistemine olan güveni oldukça düşük; kamu kurumu ve görevlilerine olan güveni ise daha fazladır. Bu da göstermektedir ki, bölgede haklı olanlar devlet tarafından yeterince korunamamaktadır. Güçlünün adil olduğu bir düzen hüküm sürmektedir. Adaletin devlet tarafından sağlanamaması ise bölge halkını KCK gibi illegal yapılara itmektedir. Bu coğrafyada ayrılıkçı söylemlerin çok sıkça söylendiği görülse de bölge halkının %86'sı gibi bir oran Türkiye Cumhuriyetinden ayrı bir yönetim sisteminin varlığını kabul etmemektedir. Ayrıca bazı toplumsal taleplerin PKK ile bağdaştırılmasının yanlış olduğu, bu talepleri isteyenlerin PKK ile hareket eden insanlardan sayıca fazla olduğu belirtilmiştir. Öcalan noktasında ise PKK'nın yoğun olduğu alanda yaşayan Kürtler, 1/3 oranında Öcalan'ı hareketin meşru lideri olarak kabul etmektedir.”

PKK (Partiya Karkeran Kürdistan) yani Kürdistan İşçi Partisi 27 Kasım 1978 tarihinde Diyarbakır Lice ilçesinde Abdullah Öcalan ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. Daha önceleri ise “Apocular”, “Küdistan Devrim Muhafızları” gibi çeşitli isimler almışlardır. PKK, kuruluşunda Marksist- Leninist bir ideolojiye sahiptir. Örgüt felsefesi Kürt halkının bağımsızlığını kazanması üzerine kurulmuştur. Ancak örgütün kurucusu olan Abdullah Öcalan'ın aslen adı Artin Agopyan olan bir Ermeni olduğu bilinmektedir. Doğup büyüdüğü yer Ermeni köyüdür.¹¹ PKK'nın üst düzey yöneticilerinin tamamına yakını Ermeni kökenlidir. Bu da örgütün Kürt halkının temsilcisi olduğu tezini ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca PKK kurulduğu andan günümüze kadar Kürt köylerine, Türkmen köylerine, Arap köylerine baskınlar düzenlemiştir. Ancak Ermeni köylerine silahlı bir baskının olmaması, örgütün kimler için çalıştığı hakkında fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır. Aynı şekilde HDP-DEP çizgisindeki parti liderlerinin de sistematik bir şekilde sözde Ermeni soykırımı olduğu şeklinde açık siyasi söylem ve argümanları kullanmaktadır.

Türkiye'ye yönelik gerçekleşen terör faaliyetlerinin aynı noktadan çıktığının göstergesi ASALA ve PKK'da kendisini göstermektedir. Bu iki örgüt Lübnan'da 1980

¹¹ Abdullah Öcalan'ın doğduğu köy Urfa'nın Halfeti ilçesine bağlı eski adıyla Amar (Ömerli) köyüdür. Halfeti ilçesinin bazı köyleri Türklerin, bazıları Kürtlerin, bazıları Ermenilerin, bazıları da bir arada yaşayan insanlardan oluşmaktadır. Ömerli köyü bir Ermeni köyünü olan Cîbin köyü yanındadır. Burada Ermeni aileler yaşamaktadır. Öcalan'ın Ermeni olduğunun diğer bir kanıtı da 31 Mayıs 1999 tarihinde İmralı'da yaşanan duruşmada gerçekleşmiştir. Aslen Kürt olan şehit babası Öcalan'a hitaben Kürtçe olarak söylemde bulunmuş ancak Öcalan şehit babasını anlamamıştır ve cevap verememiştir.

yılında düzenledikleri bildiride Türkiye'ye karşı hareket edeceklerini bildirmişler; ancak yapılacak çalışmaların gizli devam etmesini kararlaştırmışlardır. Bu olaydan sonra Türkiye'nin elçiliğine ve Türk hava yolları ofisine olan eylemler bu iki örgütçe üstlenilmiştir. 1980 yılında yayınlanan başka bir bildiride bölgede yaşayan Arap, Kürt ve Ermenilerin Türkiye'ye karşı ortak hareket etmesi kararlaştırılmıştır. 1987 yılında ise Ermeniler ve PKK arasında; Ermenilerin örgütte eğitim faaliyeti yapması, PKK'ya her insan için para ödenmesi, Ermenilerin de örgüt operasyonlarına katılması gibi maddeler belirlenmiştir.(Manaz; 2006, s. 17)

PKK lideri Öcalan Suriye'de ASALA'nın faaliyet gösterdiği Anjar'da faaliyetlerini sürdürmesi için yer tahsis edilmiş ve Öcalan ile Suriye istihbaratı temsilcisi arasında 1990 yılında bir anlaşma imzalanmıştır. Buna göre; PKK ve ASALA yönetim bakımından birlikte hareket edecek, Türkiye'ye karşı eylemlerde Ermeniler istihbarat sağlayacak, eylemlerin neticesinde elde edilen topraklar eşit paylaşılacak, kamp masraflarının üçte ikisini Ermeniler karşılayacak, eylemlerin Türkiye'nin her yerine yaygınlaşması kararlaştırılmıştır.(Sarı; 2017, s. 64)

PKK'nın teşkilatlanma çalışmaları Ankara'da başlamıştır. Örgütün yönetici kadrosu burada oluşturulmuştur. Bu kadronun içinde bilindiği kadarıyla; Abdullah Öcalan, Cemil Bayık, Şahin Dönmez, Murat Karayılan gibi isimler yer almaktadır. Bu isimlerin kurduğu dernekler sol fikirlerin içinde gelişme alanı bulmuştur. Fakat kurulan bu örgüt faaliyetlerini gerçekleştirmek için Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde etkili olmak istemiştir.

PKK bölgede etkin olabilmek için aşiretler arası çatışmaları kullanmıştır. Örneğin Siverek'te Bucak'lara karşı, Hilvan'da Süleymanlılara karşı diğer aşiretleri desteklemiştir. Urfa milletvekili Celal Bucak'a düzenlediği saldırıda PKK adını duyurmuştur. PKK halkın eğitimsizliğinden, yoksulluğundan ve ideoloji boşluğundan yararlanmıştır. Destek bulamadığı halka karşı şiddet yoluna başvurmuştur. Birçok vatandaşın topraklarını terk etmesine neden olmuştur. Bu durum kırsal kesimde nüfusun azalmasına ve arazilerin ucuza satılmasına neden olmuştur.

PKK'nın genişleme süreci ile meydana gelen sorunlar Öcalan'ın yurt dışına kaçmasına neden olmuştur. Her açıdan TSK tarafından zor durumda bırakılan örgüt bitme noktasına gelmiştir. Yapılan mücadeleler neticesinde Öcalan yakalanma noktasına gelmiştir. Yeniden güç toplayabilmek için örgüt lideri sağlık sorunlarını öne sürerek yurt dışına kaçmıştır. Lübnan'da örgüt elemanlarına askeri eğitimi sürdürüp tekrar Türkiye'ye göndermeyi amaçlamıştır.(Ersever; 1993, s.55)

PKK Türkiye'de bu faaliyetlerine başladıktan sonra örgüt lideri Abdullah Öcalan 1979 yılında Suriye'ye geçmiştir. Burada örgütün eğitim faaliyetlerini organize etmiş ve PKK'yı Suriye'den yönlendirmiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra örgüt diğer sol örgütler gibi ülkeden tasfiye edilmiştir. Ancak bu dönemde özellikle Diyarbakır cezaevinde yapılan işkenceler nedeniyle halk devletin politikalarına karşı söylemler

geliştirmiştir. PKK'nın bu dönemde sempatzan sayısı artış göstermiştir. PKK 15 Ağustos 1984'te Şemdinli ve Eruh baskınlarıyla silahlı mücadelenin başladığını duyurmuştur. 1985 yılında örgüt Irak'ın Kuzeyinde Barzani yönetimiyle temas kurmuş ve örgütün bölgede kamplar kurmasına izin verilmiştir. 1986 yılında gayri nizami harp unsurları kullanılarak 200'e yakın vatandaşımız şehit edilmiştir. Genel itibariyle 1980'li yıllar örgüte katılımın arttığı, faaliyetlerinin şiddetli hale geldiği dönem olmaktadır.

PKK'nın Türkiye'ye karşı eylemlerini artırması, Türkiye açısından sınır ötesi müdahaleyi gündeme getirmiştir. Bu müdahale bölge devletleri tarafından endişe ile karşılanmış ve İran böyle bir durumun tekrarlanması durumunda karşılık vereceğini bildirmiştir. Amerika ise bu olayı Kerkük ve Musul'a bağlamıştır. Ardından Özal Suriye ile bölgede devletlerin terör faaliyetleri desteklememesi hususunda anlaşmaya varmıştır. Türkiye'nin bu sınır ötesi müdahalesi Kuzey Irak yönetimini de etkilemiş ve Barzani yönetimi PKK'yı terör örgütü ilan edip Türkiye'nin yanında olduğunu bildirmiştir.(Özgür, Baykal, Balcı; 2014, s. 23)

1991 Körfez Savaşı sonrasında BM kararıyla Irak devleti için 36. paralel sınırı getirilmiştir. Irak ordusu bu sınırın dışına çıkmadığı için PKK'nın bölgede kamplar kurduğu görülmektedir. PKK'nın yerleştiği bölgede bulunan Irak ordusuna ait silahlar, PKK'nın kontrolüne bırakılmıştır. 1991'li yıllarda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Irak'ın Kuzeyine düzenlediği sınır ötesi operasyonlarla örgüt faaliyetleri önemli ölçüde azaltılmıştır. PKK bu gelişmelerden sonra 1993 yılında ateşkes önerisinde bulunmak zorunda kalmıştır. Ayrıca 1991 yılında Halkın Emek Partisi (HEP), 1993 yılında Demokrasi Partisi (DEP) ve Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) PKK'nın siyasal ortamda ilişki içinde olduğu partiler olmaktadır. Bu partiler Anayasa Mahkemesi kararıyla kapatılmıştır. Örgüt lideri Abdullah Öcalan bu yıllarda sürekli yurt dışında bulunmaktadır. 1999 yılında yakalanarak Türkiye'ye getirilmiştir.

Körfez Savaşı Türkiye'nin Irak ile ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. Petrol sorunu yaşayan Türkiye Kuzey Irak'tan gelen petrol ile bu ihtiyacını gidermiş ve Barzani'yi yönetimini Ankara'da ilişkileri geliştirmek için davet etmiştir. Ayrıca Irak'ın kuzeyden çekilmesi ile bölgedeki Kürt hareketler Ankara için bir sorun oluşturmaya başlamıştır. PKK burada etkinliğini artırmış ve Türkiye'ye yönelik faaliyetlerini artırmıştır.(Özgür, Baykal, Balcı; 2014, s. 27)

Abdullah Öcalan yakalandıktan sonra PKK silahlı mücadelesini değiştirmek zorunda kalmaktadır. Demokratikleşme, kültürel hakların verilmesi gibi konular tartışmaya açılmaktadır. 2000'li yıllar boyunca PKK silahlı eylemlerine devam etmiştir. 2004 yılında ABD ve AB PKK'yı terör örgütleri listesine dahil etmiştir.

Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından sonra ifade etmiş olduğu söylemler Türkiye açısından bir anlam ifade etmemiş ve genel kabullerde bir değişiklik olmamıştır. Abdullah Öcalan'ın yakalanmış olması ve konjonktürel koşullar nedeniyle, PKK göreceli olarak hedef küçültmüştür. Asıl hedef gizlenmiş ve uzağa atılmıştır. Dönem itibariyle

doğrudan bağımsızlığı hedefleyen ve her türlü şiddeti içeren bir strateji gerçekçi bulunmamıştır. Şimdilik kültürel özerkliği amaçlayan yöntem benimsenmiştir. “Ulusal Kurtuluşçuluk” yerine “ Demokratik Kurtuluşçuluk” konulmuştur.(Bila; 2004, s. 56-62)

Öcalan’ın yakalanmasından sonra örgüt içinde birtakım bölünmeler yaşanmış ve örgütün büyük kısmı Kuzey Irak bölgesine çekilmiştir. Örgüt siyasallaşma girişimlerine ağırlık verirken silahları da bir süreliğine bırakma politikası izlemiştir. Öcalan etkisi olsa da örgütten ayrılmalar yaşanmakta ve yeni liderlik belirlenme süreci çeşitli tartışmaları getirmektedir. Diğer bir kavga da artık siyasallaşma çabalarına hız verilmesi silahların bırakılma taraftarları ile silahlı mücadelenin artırılmasını savunanlar arasında olmuştur. (Bal; 2006, s. 181-182)

PKK terör örgütü, Abdullah Öcalan’ın yakalanması sonrasında benimsediği “sivil itaatsizlik” stratejisi paralelinde yaptığı tüm taktik denemelere rağmen başarısız olması ve uluslararası konjonktürdeki değişimlerin de etkisiyle, 2003 yılı sonrasında itibaren yeni arayışlar içerisine girmiştir. Yeni stratejiye göre; örgütün yeniden teşkil edilmesi ve tespit edilen faaliyet metotlarına göre eylemlerin geliştirilmesi aşamasında, Öcalan’a ve yeni stratejisine olan inançsızlığa bağlı olarak bir iç hesaplaşma yaşamaya başlamıştır. İleri sürdüğü tezlerin örgüt içinde bir hesaplaşma zemini meydana getirdiğini fark eden terörist başı ise, *“devletin Kürt sorununu çözmek yerine inkarcı politikalarda ısrar ettiği”* iddiasını dile getirerek, örgüte dönük olarak *“tek taraflı ateşkesi sonlandırabilecekleri”* mesajını vermiştir. 2004 yılı itibariyle örgüt, daha da ağırlaşan iç ve dış sorunların üstesinden gelebilmek için, terörü/şiddeti yeniden tırmandırmayı bir çıkış olarak benimsemiştir. Bu çerçevede 2002’de feshedilen PKK’nın yeniden inşası gündeme gelmiş ve Nisan 2005’te PKK’nın yeniden kuruluşu gerçekleştirilmiştir. Terörist başı Öcalan, silahlı faaliyetlerin yeniden tırmandırılması talimatıyla, bir yandan örgüt içinde meydana gelen inançsızlık, çözülme, ayrılma gibi hususların önüne geçmeyi, diğer yandan kendisine can güvenliği vb. konularda zarar geldiği takdirde elinde bulundurduğu silahlı potansiyelin tehdit boyutunu göstermeyi istemiştir. Bu çerçevede PKK terör örgütü, Mart 2005’te “KKK-Kürdistan Demokratik Konfederalizmi” ve son olarak da Mayıs 2007’de “KCK- Kürdistan Topluluklar Birliği” adını almıştır.(Kaya; 2013, s.279)

2003 yılında ABD’nin Irak’ı işgal etmesiyle birlikte ortaya çıkan süreçte PKK terör örgütü askeri kapasitesini günden güne artırmaya başlamıştır. Özellikle 2011’de başlayan Arap Baharı, PKK terör örgütü açısından bir dönüm noktası olmuştur. Suriye’de yaşanan iç savaş hali terör örgütüne Irak’ın kuzeyinden başlayarak Suriye’nin kuzeyini takip eden bir hat üzerinden Akdeniz’e uzanan bir terör koridoru yaratma hayali vermiş ve terör örgütü bu hayali gerçekleştirmek için Batılı ülkelerden aldığı destekle harekete geçmiştir. Meskûn mahal hurbine dair pratiklerini Ayn el-Arab’ta geliştiren terör örgütü; Suriye’nin kuzeyinde bulunan Afrin’de Rusya tarafından, Menbiç’te ise ABD tarafından verilen eğitimler ve sağlanan teçhizatlar ile askeri kapasitesini daha da güçlendirmiştir.(Korkmaz; 2017, s.72)

2009 yılındaki en önemli gelişme “Kürt Açılımı” kapsamında oluşturulan Demokratik Açılım sürecidir. Bu yüzden 2009 yılı “terörle müzakere yılı” olarak da değerlendirilebilir. Ocak ayında Kırmacı TRT 6’nın yanına başlamasıyla açılımın ilk önemli adımı atılmıştır. 10 Kasım 2009’da AK Parti Hükümetinin “Kürt Açılım Programı”nı açıklayana kadarki süreçte önemli gelişmeler olmuştur. Siyasi ilişkiler sadece Irak ve Türkiye arasında değil Irak’ın kuzeyindeki yönetim ve ABD’nin de içinde bulunduğu çoklu bir ortam içinde şekillenmiştir. Kürt Açılım Stratejisi, Washington’da bir düşünce kuruluşu, “think tank” bünyesinde çalışan David Phillips tarafından hazırlanmıştır. ABD’nin bu açılım üzerindeki çıkarları, terör örgütü PKK’nın Kuzey Irak’taki varlığına son vererek, atılacak siyasi adımlarla Türkiye’ye dönüşünün sağlanmasıdır. Çünkü Irak’tan çekildikten sonra, Kuzey’deki Kürt yönetiminin varlığı, Türkiye’nin desteğine bağlıdır ve PKK’nın Kuzey Irak’taki varlığı buna engel olmaktadır. Kuzey Irak’taki yönetim de bunun farkındadır.(Özsoy; 2011, s. 7-12)

PKK’nın şehir yapılanmalarında başlattığı halk ayaklanması, hendeklerin kazılması, özerklik taleplerinin daha çok ön plana çıkması, bazı noktalarda öz savunma stratejisi uygulaması 300’den fazla askerin şehit olmasına neden olmuştur. Türkiye bu noktada kazılan hendeklere karşı operasyonlar başlatmış ayrıca Kuzey Irak’ta PKK kamplarına yönelik müdahaleler gerçekleştirmiştir. Bunun neticesinde örgütün şehir yapılanması ağır darbe almış ve şehirden kırsala eylemlerini tekrar kaydırmıştır.(Yeşiltaş vd. ; 2016, s. 3). Görülmektedir ki Türkiye, meşru müdafa bağlamında PKK’ya karşı Saldırgan Realizm kapsamında politikalar oluşturmuş ve askeri güç unsurlarını, terörün kamp ve üslerinin olduğu Irak ve Suriye’ye anlık istihbarata göre özel hava ve kara gücünü etkili biçimde kullanmaktadır.

3.2. PKK’nın Siyasallaşma Süreci

PKK kurulduğu andan günümüze kadar bir kısmı yurtiçi bir kısmı yurtdışı olmak üzere 18 tane Kongre yapmıştır. Bu Kongrelerde örgütün izleyeceği yol, plan ve stratejiler, mücadele yöntemleri belirlenmiştir. Bölgedeki Kürt halkının desteğinin alınması, propaganda faaliyetlerine hız verilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca yurt dışı bağlantılarının kurulmasına da önem verilmektedir. Örgüt lideri yakalandıktan sonra PKK, daha çok demokratik söylemlere yer vermektedir.

Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK); demokratikleşme süreci kapsamında kendini gösteren, PKK terör örgütü ve stratejisi kapsamında kendini gösteren, örgütün siyasallaşma sürecinde ve kendini kabul ettirme noktasında geldiği aşamayı gösteren bir yapılandırma olmaktadır. KCK yapılanması geniş bir coğrafyayı içine alan yapılanma olmaktadır. Bu amaçla Suriye’de PYD (Partiya Yekitiya Demokrat- Demokratik Birlik Partisi), Irak’ta PÇDK (Partiya Çaresera Kürdistan- Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi), İran’da PJAK (Partiy Jiyane Azade Kurdistan- Kürdistan Özgür Yaşam Partisi) faaliyet göstermektedir. Bu örgütler aynı zamanda PKK’nın bir kolu olmaktadır. KCK’nın kurulmasında yasama, yürütme, yargı güçlerine yer vermesi bir devlet gibi hareket ettiğini göstermektedir.

KCK yapılanmasının ve PKK'nın kontrol etmeye çalıştığı bölgede resmi bir örgüt kurulabilmesi için Türklerin, Arapların, Kürtlerin Ve Farsların ortak hareket etmesi gerekmektedir. I. Dünya Savaşı ile birlikte Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonra bu bölgede Arapların çoğunlukta olduğu yerde Irak ve Suriye devletleri kurulmuştur. Kürtlerin ise büyük bir çoğunluğu Türkiye ve İran'da yer almaktadır. Türkiye'de bulunan Kürtlerin, Türkiye'nin dört bir taraftan işgal edildiği en zayıf anında Anadolu'daki Milli Mücadele hareketine katıldığı görülmektedir. Dolayısıyla PKK'nın Kürt halkının bağımsızlığını öne sürerek Türkiye'den toprak talep etmesi gerçeği yansıtmamaktadır.

PKK terör örgütü kurulduğu günden itibaren bağımsız Kürdistan Devleti'ni kurma hedefini gütmüş, bu hedef doğrultusunda çeşitli stratejiler benimsemiş ve bu hedefe ulaşmak için kendi çizdiği yolda değişiklik yapılması yönünde ortaya çıkan tartışmalara hiçbir zaman sıcak bakmamıştır. Bu anlamda örgüt içerisinde ortaya çıkan fikir ayrılıklarını gerek şiddet ve zor kullanma yoluyla gerekse de örgüt içi infaz çerçevesinde ortadan kaldırma yöntemini seçmiştir. Ancak zaman içerisinde söz konusu bu hedeflerdeki katı düşünce yapısı yumuşamış ve salt silahlı mücadeleye ek bazı strateji ve politikalarla sıcak bakmaya başlamıştır. Diğer yandan 4. Kongrede, silahlı mücadele haricinde çeşitli siyasal ve sosyal alanlarda da faaliyet gösterilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Öcalan, silahlı mücadelenin temel rolünün değişmediğini ve Kürdistan'da ancak şiddete ve zora dayalı ve uzun vadeli bir savaşla sonuca varılabileceğini, silahlı şiddetin temelinde yeni gelişen "serhildanlar" olarak adlandırılan izinsiz halk gösterilerinin "halkın siyasal zoru" ve bir anlamda "halk ayaklanması" olduğunu belirtmiştir. Silahlı faaliyetlerden vazgeçmeyeceğini defalarca yineleyen terör örgütünün siyasal zeminde faaliyet gösterme hazırlıklarını da bahsi geçen bu kongre sonrasında hızlandığını kongrede alınan kararlardan anlamak oldukça kolaydır. Çeşitli yasal derneklere, cemiyetlere ve siyasal partilere sızarak bu alanlarda sempatican edinme ve siyasal faaliyetlerde rol üstlenme çabası artık örgütün siyasi yönünün askeri yönden daha belirgin hale gelmeye başladığının bir belirtisi olarak adlandırılabilir.(Törel; 2002, s. 35-64)

PKK terörü başladığı ilk günden 1990'lı yıllara dek şiddeti siyasallaştırdığından ya da başka bir deyiş ile siyasal isteklerini şiddet yoluyla aktarmayı tercih ettiğinden çözümün de aynı sertlikte ve doğası gereği hemen hemen aynı yollarla verilmesi gerektiğine dair bir inanç olduğu kanaatindeyiz. Aslında terör örgütü eylemlerine başladığı günden bu yana stratejilerini farklılaştırarak ilerlemiştir.(Şen, Özuyar; 2015,s.111)

PKK'nın stratejisi, şiddeti ve terörü Marksist-Leninist-Stalinist çerçevede tereddütsüz en kanlı şekilde kullanmaktır. Siyasal ve ideolojik mücadeleyi ise şiddet ve terörü bırakmadan bir savaş unsuru gibi görüp devletin her türlü otoritesine hem sivil, yerel hem de kurumsal, hukuki, askeri üst yapısına karşı bir alternatif baskıcı Marksist hegomonik bir tahakküm yapısı kurmak istemektedir. Bu hedeflerini gerçekleştirmek için de her türlü yerli, enternasyonel, bölgesel ya da küresel emperyalist güç odaklarıyla ilkesiz bir işbirliği ve sözde pragmatik ittifaklar yapmaktan kaçınmamaktadır.

ABD Irak'ın Kuveyt'i işgali sonrasında bölgeye müdahale etmek için önemli bir adım atmış ve bu açıdan da bölgede enerji alanlarını kontrol etmek için PKK gibi bir örgütün amaçları ve stratejisi de değişim göstermektedir. PKK vekalet savaşının bir unsuru haline gelmiş, küresel güçler ile işbirliği gündeme gelmiştir. Sovyet Rusya'nın da yıkılması sonrasında PKK silahlı mücadelesini siyasal düzleme çekmiştir.(Karaca; 2010, s. 34-35)

Pratik olarak Sovyetler (1990) ve Çin Komünizmi de hali hazırda kendilerini sosyalist olarak görmektedir. Şiddete yaklaşımı değişmediği sürece söylem retorik eylemsel pratiği hiçbir zaman etkilememektedir. Çünkü Komünizm devletsiz, ordusuz, bürokratik olmayan anarşik bir toplum öngörmektedir. Bu noktada PKK da siyaseten Avrupa, Batı ve dünyanın diğer ülkelerindeki marjinal sosyalist ve komünist gruplarla işbirliği ve destek arayışını sürdürmektedir.

Siyasallaşma çabaları olan örgütün, terörizmle mücadele kapsamında başlatılan "çözüm süreci"ne ise çok ilgi duymadığı dikkat çekmiştir. Şiddet inisiyatifi elinde bulundurmaya gayret eden PKK, kendisinden başka muhatabın varlığını kabul etmemiş ve bu sürecin olumlu sonuçlanması önünde engel oluşturmuştur. Özellikle 2010'dan itibaren şehirlerde faaliyet göstermeye önem veren PKK, yasadışı gösteriler düzenlemesi, yol kesme ve kimlik kontrolü yapması, aidat, bağış ya da yardım gibi adlar altında para toplaması gibi faaliyetlerde bulunmuştur. Bu süreçteki eylemsizlik ortamından istifadeyle silahlı elemanları şehirlere inmiş, keşif, istihbarat çalışmalarının yanı sıra silah, teçhizat ve patlayıcı malzemelerin temini ve depolanması faaliyetlerinde bulunmuştur.(Demir; 2017, s. 37)

Siyasallaşma süreci PKK'nın mobilizasyon sürecinin bir gereği değildir. PKK askeri yöntemler ile istediğini alamayacağını gördüğü zaman, ateşkes ilan etmiş ve mücadele yöntemini demokratik yollarla sürdürmeye çalışmıştır. Diğer bir ifadeyle siyasallaşma sürecine girmek zorunda kamıştır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi Soğuk Savaş sonrası Sovyetlerin yıkılmasıdır. Ancak silahlı unsurlarını hiçbir zaman tam anlamıyla terk etmemiştir.

11 Eylül sonrası süreçte terörle mücadelenin bölgesel ve küresel ölçekte geniş bir kamuoyu oluşturması, NATO'nun Afganistan'da başarılı olması, Irak'ın işgaliyle birlikte sürecin tersine dönmesi gündeme gelmiştir. Oysa Türkiye demokratikleşme reformlarıyla hem AB sürecinde adaylık ve üyelik müzakerelerini başlatmış, Büyük Ortadoğu Projesi gibi siyasi ortaklıklar kurmuştur. 1 Mart tezkeresi sonrası süreçte Ortadoğu'ya örnek bir ülke olarak arabuluculuk, sıfır problem, çok boyutlu dış politika, ekonomik işbirliği, liberalleşme, barış süreci, sivil asker ilişkilerinde demokratik sürecin kazanması, ekonomik büyüme, IMF'ye olan borcun bitmesi gibi makro ekonomik başarılar ve STK'ların öneminin artması gibi süreçte PKK'nın şiddet ve teröre sistematik olarak devam etmesi onu bölgesel ve küresel aktörlerin gözünde önemini azaltmıştır. Türkiye'nin demokratikleşme süreciyle çözüm sürecini başlatarak bütün sivil dinamiklere özgürlükler ve insan hakları bağlamında AB çıtasıyla ve küresel güçlerin desteğiyle,

Türkiye'nin bölgesel ve küresel kurumlarındaki artan rolüyle, PKK siyasi dinamikleriyle çözüm sürecine hem Türkiye'de hem de küresel arenada meşruiyet kazandırmak için destek vermiştir.

Arap baharıyla başlayan süreçte Suriye ve Irak'ın da DAESH'le birlikte rejimlerinin zayıflamasıyla PKK bölgesel ve küresel güçlerle yeni bir jeopolitik gerçeklik oluştuğunu düşünmüştür. Doğuda kazandığını düşündüğü yerel, kırsal ve şehirdeki manevra alanındaki tahakkümünü, Suriye ve Irak'taki geçici kazanımlarına benzer egemenlik alanı ve otorite kurmaya çalışmıştır. Türk devletini yok sayarak silahlı işgal ve ayaklanma başlatmak istemiştir. PKK, Türkiye'de iç siyasetteki kumpas ve manipülasyonlar neticesinde Türk devletini zaafa uğratılmak istemiştir. Ama Türkiye her türlü acil tedbiri alarak PKK'nın askeri ve sivil alanda oluşturduğu tahakküm siyasetine son vermiştir.

Türkiye'de PKK'ya karşı verilen askeri mücadele ve çözüm sürecine benzer bir durum İspanya'da meydana gelmiştir. Burada faaliyet gösteren ETA karşısında Franco sonrası rejim demokratikleşme yolunda adım atmış ve Bask bölgesinde özerk yapı ilan etmiş, bölgeye ait askeri ve polis gücü oluşturulmuştur. ETA'nın siyasi kanadı da yasal parti statüsünü kazanmış; ayrıca bölgede yaşayan insanlara kültürel, ekonomik hakların verilmesi ETA ile yapılan silahlı mücadele de sürdürülmüştür.(Sandıklı, Kaya; 2012, s. 403-406) İngiltere'de faaliyet gösteren IRA örgütüne karşı mücadele de aynı düzlemde devam ettiği görülmüştür. Ekonomik ve siyasi haklar silahlı unsurlar ile birlikte yürütülmüştür. Yapılan anlaşma ile çözülme süreci başlamış IRA faaliyetlerini durdurmuştur. Silahsızlanma komisyonu adında oluşturulan yapı örgütün silahları 2005'te bıraktığını göstermiştir.(Sandıklı, Kaya; 2012, s. 406-408) Hem AB hem de komşu bölgesel ve küresel aktörler bu barış sürecine olumlu katkıda bulunmuşlardır.

Türkiye Demokratik Açılım politikasını kararlı bir şekilde devlet politikası olarak yürütmüştür. Ancak örgütün Türkiye'deki genel seçimlerden sonra HDP 80 vekil ile TBMM'ye girmiş ve temsili sistemde MHP'den fazla milletvekili çıkarmıştır. PKK, HDP'nin bu durumundan yararlanarak Kuzey Suriye'nin büyük güçlerin de silah, mali, asker ve hava desteğiyle İŞİD'e karşı kazanımlar elde etmiştir. Bu durumdan cesaret alarak bölgede görev yapan polis ve askerleri haince katletmesi hem Türk kamuoyunda hem de uluslararası kamuoyunda bütün devletlere rağmen boşa çıkmış görünmektedir.

Bir yandan Türkiye Demokratik Açılım çalışmalarını sürdürürken diğer yandan PKK ile mücadelesinde İngiltere ve İspanya gibi başarılı olamadığı görülmektedir. PKK hala silahlı eylemlerine devam etse de Türk Güvenlik birimleri PKK'nın terör eylemlerine sıfır toleransla oldukça etkili şekilde azaltmıştır. HDP'nin siyasi faaliyetlerine ırkçı, ayrılıkçı, şiddet ve terörü öven söylemlerine rağmen Türkiye'nin demokratik siyasal kültürü içerisinde hoşgörülle bakılmakta ve barışçıl siyasal düzene katılımcı, siyasal sosyalleşme, öğrenme, içselleştirme ve normalleşme sürecinde entegre edilmesi beklenmektedir.

İnsan hakları, Kürt sorunu ve demokratikleşme noktasında AB, uzun zamandan beri Türkiye’de iç politikanın aktörü haline gelmiştir. Türkiye’nin AB üyeliği için başvurduğu 1989 AB Komisyon raporu ile 2000 yılı Katılım Ortaklığı Belgesi ve sonrasındaki yıllık ilerleme raporunda demokrasi, insan hakları ve etnik sorunlar önemli konuları oluşturmuştur. Burada artan sivil toplum inisiyatifleri de Türkiye’nin demokratikleşme yolunda önemli mesafe kat etmesini sağlamıştır. Türkiye insan hakları ve demokratikleşme konusunda BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar sözleşmesini 2000 yılında imzalamış ve 2003 yılında yaptığı kanunlara bunları yansıtmıştır.(Sever;2012, s. 65)

Birçok demokratik reform gerçekleştirilmiş eğitim, Kürtçe televizyon ve kültürel olarak birçok reformlar yapılarak demokratik açılım süreci tamamlanmıştır. Bu süreçte PKK’nın yeniden şiddete başvurması henek çatışmalarını başlatıp Kuzey Suriye, Kuzey Irak gibi benzeri bir fiili durum oluşturmak istemesi Türk hükümetinin PKK’yı ortadan kaldırmak için hem Türkiye hem Suriye hem de Irak’ta başarılı operasyonlar yapmasına neden olmuştur.

PKK’nın siyasallaşma çabası Soğuk Savaş ile birlikte silahlı mücadele yerine insan hakları, siyasal faaliyetler noktasına gelmesi Türkiye’nin uluslararası alanda zor durumda kalmasına neden olmuştur. Demokratik söylemlerin etkisiyle PKK bu sorunu Avrupa’ya taşımış ve burada birçok yasal kurum aracılığıyla faaliyetlerini sürdürmüştür.(Demir; 2008, s. 76)

3.3. PKK’nın Finans Kaynakları

Örgüt 1993 yılı sonlarına kadar maddi sorunlarını, yurt içinde, halktan vergi, yol kesme, gönüllü bağış, işadamları ve bürokratlardan haraç, müteahhitlerden yaptığı işin karşılığı belirlenen yüzdeden alınan paralar ile çözmeye çalıştı. 1993 yılı sonlarında köylerin boşaltılması, alan kontrollerinin yaygınlaştırılması sonucu kaynaklarının azalmasına neden olduğundan tedbir olarak parti önderliği mali konuları merkezden yönetmeye çalıştı. Bu maksatla yurtiçi gelirlerinin yanında yurtdışındaki imkanlar değerlendirildi. Özellikle yeniden teşkilatlanma yapıldı. Her ülkeyi bir eyalet olarak görüp teşkilatlandırıldı Avrupa’da, finansman kaynağını eyaletlerden bölgelere, bölgelerden alan dediği illerine kadar tek tek belirledi. İllerde örgüte yakın yerleşik nüfustan, daha çok esnaftan oluşan komiteler kurdu. Bu komitelere bölge sorumlularının denetiminde bilet satışı, gazetelerin dağıtılması, haraçların toplanması gibi temel görevler verdi. Gelir kaynaklarını sistemli hale getirmeye çalışan terör örgütü her yıl yaptığı toplantılarla her eyalette (Avrupa ülkesinde) toplanması gereken para miktarını belirleyerek hedef olarak verdi. Toplanan paraların büyük bir kısmını nakit olarak, yönetiminin bulunduğu Brüksel’e aktardı. Legal faaliyetler olarak; Avrupa Cephe Merkezi çatısı altında Avrupa’da ülkelerin yasal mevzuatları gözetilerek kurulan dernek ve vakıflar vasıtasıyla yerel yönetimlerden alınan, maddi yardımlar örgüte aktarıldı. Avrupa’da yaşayan Kürt nüfusunu meslek, din ve sosyal statülerine göre örgütlü hale getirerek kontrol altına aldı.(Temizöz; 2012, s. 317-318)

PKK kurulduğu yıllarda yasa dışı faaliyetler ile gelir sağlamış; 1980’den sonra da yurt dışı bağlantılarını artırması yeni faaliyet alanlarının oluşmasını sağlamıştır. PKK’nın mali açıdan merkezini Avrupa’da Kürt Demokratik Halk birlikleri oluşturmaktadır. PKK 2001’de Uluslararası Kürt İşverenler Birliği’ni kurmuştur. PKK’nın ekonomik faaliyetlerini yasadışı, yasal ve dış destek olarak sıralanması mümkündür.(Gücenmez; 2014, s. 55-56)

PKK, Genel Kurmay Başkanlığı’nın da ortaya koyduğu 2010 verilerine göre toplamda 500 milyon Euro yıllık gelire sahiptir. PKK terör örgütünün bu gelirin 200-250 milyon Euro miktarındaki kısmını uyuşturucudan, 100-150 milyon Euro’yu kaçakçılıktan, 15-20 milyon Euro’yu toplanan yardımlardan ve 20-25 milyon Euro’yu da “diğer başlığı” altındaki faaliyetlerden elde ettiği görülmektedir. Gerekçeli kararın ilgili maddesinde net ve detaylı bir şekilde belirtilen gelir kalemlerinin birçoğu, PKK terör örgütü tarafından düzenlenen kongrelerde alınan kararların birer neticesi olmuştur. 26-30 Ekim 1986 tarihleri arasında gerçekleştirilen 3. Kongrede örgüte maddi gelir sağlamak adına alınan “Vergileme Kanunu” başlıklı kararla Kürt kökenli işadamları, müteahhitler, taşeronlar ve ekonomik faaliyetlerde bulunan her türlü şahıstan vergi adı altında tehdit, baskı veya korkutma yoluyla para alınması kararlaştırılmıştır. Haraç olarak nitelenebilecek olan bu paralar aynı zamanda “bağış” adı altında da alınabilmektedir.(Algan; 2012, s.67)

Mali Suçları Araştırma Komisyonu (MASAK)’nın yayınladığı Terörün Finans Kaynakları¹² adlı raporunda örgüte verilen finansal yardımların çeşitleri görülebilmektedir. Bu raporda belirtilen gelir kaynakları; aidat ve bağışlar, kar amacı gütmeyen kuruluşların kullanılması, örgütsel yayınlardan elde edilen gelirler, dış destekler (eğitim, silah, beslenme vb.), ticari faaliyetler, sosyal etkinlikler, uyuşturucu kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, sahtecilik, haraç toplama fidye alma olarak açıklanmaktadır. PKK’nın finans kaynaklarına yukarıda sayılanlardan başka son zamanlarda kaçak tütün¹³ ticareti ortaya çıkmıştır.

PKK’nın en önemli yasadışı finans kaynaklarından birisi uyuşturucu kaçakçılığıdır. Bunun nedenlerinden birincisi, PKK Türkiye’nin Suriye, İran ve Irak ile sınırı olan bölgede aktif olarak faaliyet göstermektedir. İkicisi Türkiye’nin Güneydoğu bölgesi, güvenlik güçlerinin bölgeyi denetlemesini azaltacak şekilde dağlık bir yapıya sahiptir. Üçüncü olarak, PKK’nın etki alanı Asya’nın en büyük eroin üreticisi olan Afganistan, İran ve Pakistan devletlerine yakındır. Son olarak, PKK bu sayılan devletler ile Avrupa’da sona eren eroin ticaretin arasında köprü vazifesi görmektedir. Bu ticaret ağının kontrolünü sağlayarak gelirini artırmakta ve yapacağı eylemler için kaynak temin etmektedir.

¹² <http://www.masak.gov.tr/tr/content/terorun-finans-kaynaklari/72>

¹³ <http://www.google.com.tr/amp/s/m.hberler.com/amp/iste-teroristlerin-yeni-gelir-kaynagi-acik-tutun-9772761-haberi/> (yayım tarihi: 28.06.2017, erişim tarihi: 23.10.2017)

Kayda değer sayıda Kürt, PKK'nın Türkiye'nin her yanındaki Kürtlerden “vergi topladığından” söz etmektedir; örgütün Kürtlere (fırsat bulduğunda da Türklere) ait her türlü işyerinden zorla para toplamakta ne kadar etkili olduğunu gösteren dolaylı kanıtlarda mevcuttur. Örgüt, Iraklı ana Kürt gruplarının yaptıkları gibi, sınırdan geçen kamyonlardan (ki bunların arasında kaçakçılar da vardır) gümrük vergisi olarak gelir elde ettiğini itiraf etmektedir. “İşbirlikçi toprak ağalarından” da gelir sağlanmaktadır. Bir diğer önemli gelir kaynağı da Batı Avrupa’da yaşayan geniş Kürt nüfusedir. Sayıları beş yüz bini bulan Avrupa’daki Kürtler PKK’ya son derece cömert bağışlarda bulunmaktadırlar. Bu paralar örgütün Avrupa’daki faaliyetlerinin desteklenmesinin yanı sıra silah satın alımında da kullanılmaktadır. Türkiye’de olduğu gibi, bu paraların bir kısmı maaşlarının neredeyse yüzde yirmisini bağışlayan gönüllülerden, geri kalan kısmı da zorla alınmaktadır. İnsanların tehdit edildikleri ve kendilerinden zorla koruma parası talep edildiğine dair bilgiler sıklıkla gelmektedir.(Fuller, Barkey; Çev. Kaya; 2013, s. 57)

3.4. PKK’ya Verilen Dış Destek

PKK’ya verilen askeri, siyasi, ekonomik destek gerek İran, Irak, Suriye gibi bölge devletlerinde; gerekse ABD, Rusya, AB ülkeleri gibi uluslararası düzeydeki devletler tarafından gelmektedir. Bölge devletleri ve uluslararası alandaki devletlerin PKK’yı kullanmak istemelerindeki amaç Türkiye ile politik bir sorun yaşadıkları zaman PKK’nın eylemlerinin artmasını sağlamaktır. Bu da Türkiye’nin dış politikadaki elini zayıflatmaktadır. PKK terör örgütünün kırk yılı aşkın süredir devam etmesinin altındaki en önemli sebep aldığı dış destektir. Bu sayılan devletlerin hepsi Türkiye’nin terörle mücadelesinde yanında olduğunu ifade etmektedirler. Ancak diğer yandan PKK’nın ülkelerinde kamplar kurmasına, eğitim faaliyetlerine destek vermektedir.

PKK kurulduğu andan itibaren iç ve dış destek görmüştür. Ancak ilk örgütlenmesi Türkiye’de faaliyet gösteren sol gruplar içerisinde olmuştur. İlk olarak Türkiye İşçi Partisi (TİP) içinde Kürt grupları barındırmıştır. Daha sonra 1965 yılında bu Kürt gruplar ayrılarak merkezi Diyarbakır olan Türkiye Kürdistan’ı Demokrat Partisini (TKDP) kurmuşlardır. Bu Kürtlerin ilk siyasal hareketi olarak bilinmektedir. 1960’ların sonlarına doğru Avrupa’da görülen sosyalist hareketler Türkiye’yi de etkisi altına almıştır. TİP içerisinde görüş ayrılıklarının yaşanması nedeniyle bazı Kürt gençler ayrı bir örgüt kurmak için partiden ayrılmışlardır. 1969 yılında Devrimci Doğu Kültür Ocakları ortaya çıkmıştır.(Çalışkan; 2010, s. 14-19)

PKK bölgedeki sorunu bir Kürt sorunu gibi gösterme çabasıdadır. Bunun nedenlerinden bir kaçını sıralamak gerekirse; ilk olarak bölgede yaşayan Kürtler birden çok devlet içinde ve sorunlu bölgede yaşamaktadırlar. İkinci olarak Kürtler komşusu oldukları Türk, Arap ve İran kültürlerinden farklılık göstermektedir. Bu durum bölgedeki devletlere ve küresel güçlere politika üretme imkanı vermektedir. Üçüncü olarak, bu bölgede Kürtlerin mağdur edildiğine yönelik dünya genelinde yapılan propaganda faaliyetleri uluslararası kamuoyunda bir sempatinin oluşmasına neden olmaktadır. Dördüncü olarak, uluslararası yükselen değerlerle (Birinci Dünya Savaşından sonra

milliyetler ilkesi, Soğuk Savaş sonrası demokrasi, insan hakları, kültürel haklar) Kürtlerin taleplerin kesişmesi veya yakınlaşması sorunu uluslararası alana taşımaktadır. Son olarak, uluslararası sistemdeki köklü değişiklikler bölgede sınırların değişeceği beklentisini birlikte getirmesi küresel güçlerle temas kurulmasını sağlamıştır.(Kurubaş; 2009, s.49) Ancak tekrar belirtmek gerekir ki bölgedeki sorun Kürt sorunu değil, bölücülük ve terör sorunu olmaktadır.

Kürt sorunu (aslında PKK sorundur) uluslararası bir boyut kazanmış olmasına rağmen, uluslararası örgütler nezdinde ele alınan bir mesele haline gelmemiştir. PKK ve diğer Kürt organizasyonların yoğun faaliyetine rağmen BM kapsamında konu ile ilgili bir çalışma olmamaktadır. Çünkü mesele sadece Türkiye'yi ilgilendiren; uluslararası sistemi sarsan bir boyutta olmadığı için uluslararası yapılar buraya dahil olmak istememektedirler. İnsan hakları ihlallerinin yaşandığı öne sürülecek olsa da ikili ilişkiler ile sorun çözülmektedir. Ancak bölgedeki Kürt gruplar devletler açısından gündeme gelmekte ve dış politika ilişkilerinde bu soruna yer verilmektedir.(Kurubaş;2009, s.50)

Devletlerin verdiği dış desteğin gizli olması gerektiğinden, terörist grupları destekleyen devletlerin sayısı hakkında kesin bir sayıdan bahsetmek zor olmaktadır. Roht ve Sever'e göre PKK, 2000'li yılların başına kadar çok sayıda devletin destek verdiği bir örgüttür. Sovyetler Birliği, Küba, Bulgaristan Libya, Yunanistan, Kıbrıs ve Ermenistan, çeşitli zamanlarda PKK'ya destek verdi.(Roht, Sever; 2006). Diğer yandan Sovyetler Birliğinin yıkılması ile komünist ülkelerin terörist gruplara verdiği desteğin azaldığı görülmektedir. Çünkü Sovyetler Birliği dünya genelinde Komünizmin yayılması için ülkelerdeki sol örgütlere Soğuk Savaş boyunca destek vermiştir. PKK gibi jeostratejik açıdan önemli bölgelerde faaliyet gösteren terörist örgütler için dış destek bulmak hem kolay hem de mali açıdan karlı olmaktadır. Ancak PKK sürdürülebilir mali kaynaklar bulmak için dış desteğin yanında yasadışı faaliyetlere de önem vermektedir.

Irak, İran ve Yunanistan çeşitli zamanlarda PKK'ya destek sağlamıştır. Örneğin Irak, terörist grup için kuzeyde kamplar kurmasına izin vermiştir. Gerçekte Irak yönetiminden ziyade Irak Bölgesel Kürt Yönetimi başkanı olan Barzani yönetimi bu desteği sağlamıştır. ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgali sonrasında PKK kuzeydeki kamplarının sayısını artırmıştır. İran PKK'ya lojistik destek sağlamıştır. İranlı yetkililer o yıllarda bu desteği inkar etmişlerdir. Ancak PKK'nın İran'da da kamplarının olduğu bilinmektedir. Yine İranlı yetkililer PKK'lı teröristlerin ülke sınırlaması olmaksızın seyahat etmesine izin vermiştir. Benzer şekilde Yunanistan PKK'ya lojistik destek ve eğitim imkanı sağlayarak yardım etmiştir. Yunanistan'ın yardım etmesindeki diğer bir neden ise çıkarlarının bir gereğidir. Çünkü Türkiye'nin doğuda PKK sorunuyla ilgilenmesi batıya karşı politika geliştirmesine engel olmaktadır. Diğer yandan Abdullah Öcalan'ın Kenya'da Yunan büyükelçiliğinde Kıbrıslı Rum pasaportuna sahip olması Yunanistan'ın PKK'ya destek verdiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak PKK Türkiye'nin komşularından destek bulma noktasında güçlük çekmemektedir.

PKK Bölge devletleri (İran, Suriye, Irak), bölgede bulunan Kürtlerin akraba topluluklarından, bölgedeki Türkiye'nin diğer komşularından (Yunanistan, Ermenistan, SSCB/Rusya), ABD ve Avrupalı devletlerden ve bölgesel kuruluşlardan destek almaktadır. Bu konuda aşağıda yapılan tablolar konunun daha iyi anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

Tablo 2: Yabancı Aktörlerin Karışma Düzeyi ve Etkisi

Karışan Yabancı Aktörler	Karışma Düzeyi	Karışma Biçimi	Karışma Nedeni	Türkiye'nin Tutumuna Etkisi
Ortadoğulu Komşular (Suriye, Irak, İran)	Yüksek ve Doğrudan	PKK'ya Somut Destek	Reel Politik	Askeri/güvenlik önlemlerine zorlayıcı
Akraba Topluluklar (Suriye, İran, Irak Kürtleri)	Yüksek ve Doğrudan	PKK'ya Somut Destek	Etnopolitik ve Reel politik	Askeri/güvenlik önlemlerine zorlayıcı
Diğer Komşular (Yunanistan, Ermenistan, SSCB/Rusya)	Orta ve Dolaylı	PKK'ya Somut Destek	Reel Politik	Askeri/güvenlik önlemlerine zorlayıcı
ABD, Avrupalı Devletler ve AB	Yüksek ve Dolaylı	Kürtlere siyasal-kültürel destek, PKK'ya göz yumarak dolaylı somut ve moral destek, Türkiye'ye karşı resmi açıklama ve barış çağrısı	Araçsal ve kısmen ilkesel	Siyasal çözüme ve reforma zorlayıcı
Bölgesel IGOs (AK, AGİT)	Orta ve Doğrudan	Kürtlere hukuksal destek, Resmi açıklamalarla barışçı çözüm ve reform çağrısı ile çeşitli resmi belge ve mahkeme kararları	İlkesel (insan hakları ve kültürel haklar)	Hukuksal reformlara zorlayıcı
BM ve NATO	-	-	-	Etkisiz
NGOs (Uluslararası Af, Helsinki Watch vs)	Yüksek ve Doğrudan	Açıklama ve raporlarla kamuoyu çağrısı oluşturma	İlkesel (İnsan hakları ve kültürel haklar)	Etkisiz

Kaynak: Kurubaş, 2009

Yukarıdaki tabloda görülmektedir ki; Suriye, İran, Irak gibi bölge devletleri ve burada yaşayan akraba toplulukları soruna doğrudan müdahil olmaktadır. Bu durum ise Türkiye’yi askeri önlemler almasını gerektirmektedir. Nitekim Türkiye ile Irak ve Suriye arasında yaşan su sorunu politik malzeme olarak kullanılmıştır. Ve bu sorunun yaşandığı 1980’li yıllarda PKK terör örgütünün faaliyetlerinin de arttığı ve Türkiye’nin uygulamak istediği GAP projesinin yarım kaldığı görülmektedir. Bölge dışı aktörlerin ise soruna yaklaşımı doğrudan veya dolaylı olabilmektedir. Bu durum ise Türkiye’yi hukuksal ve siyasal açıdan etkilemekte, Türkiye’yi Uluslararası alanda insan haklarını önemsemeyen ülke konumuna getirmektedir.

Tablo 3 : Yabancı Aktörlerin Destek Düzeyi ve Biçimleri

Karışan Yabancı Aktörler	Somut Destek Düzeyi/ Biçimi	Diplomatik- Siyasal Destek Düzeyi/Biçimi	Hukuksal Destek Düzeyi/Biçimi	Türkiye’ye Temel Etkisi
Ortadoğulu Komşular (Suriye, Irak, İran)	Resmen gizli-yüksek/her türlü maddi ve lojistik destek	Düşük/ilgilenme	-	Ulusal güvenliğe tehdit/ülkesel bütünlüğe tehdit
Akraba Topluluklar (İran,İrak, Suriye Kürtleri)	Resmen gizli-Yüksek/ her türlü maddi ve lojistik destek	Yüksek/ Self-determinasyon hakkı olarak görme	-	Ulusal güvenliğe tehdit/ Pankürdist tehdit algılaması
Diğer Komşılar (Yunanistan, Ermenistan, SSCB/Rusya)	Resmen gizli-Yüksek/ Lojistik	Düşük/ilgilenme	-	Ulusal güvenliğe tehdit/ ulusal çıkarlara tehdit
ABD, Avrupalı Devletler, AB	Açık- Düşük/ dolaylı lojistik destek	Yüksek/ Moral destek,sözlü açıklama ve dolaylı raporlarla diplomatik baskı	AB müktesebatına uyum çerçevesinde yüksek	İttifak ilişkilerine tehdit/ Sevr algısı
Bölgesel IGOs (AK, AGİT)	-	Yüksek/ Çözüm için çağrı ve resmi raporlar	Yüksek/ insan hakları ve kültürel haklara ilişkin resmi belgeler, mahkeme kararları	Batılılaşma idealine tehdit
BM ve NATO	-	-	-	-
NGOs (Uluslararası Af, Helsinki Watch vs)	-	Yüksek/ moral destek, çözüm için çağrı ve resmi raporlar	Yüksek/rapor yayınlama	Uluslararası imaja tehdit

Kaynak: Kurubaş, 2009

Bu tabloda ise bölge devletlerinin ve akraba topluluklarının PKK sorununa verdiği desteğin üst düzeyde olduğu ve Türkiye'nin bu durumu Ulusal güvenliğine tehdit olarak algıladığı görülmektedir. Bunun nedeni bölge devletlerinin PKK'ya her türlü askeri, siyasi ve ekonomik desteği vermesi ayrıca Türkiye'den toprak talep etmeleridir. Bölge dışı aktörler ise soruna daha çok siyasi ve hukuki açıdan yaklaşmakta ve sorunun çözülmemesi halinde Türkiye'yi Batı'nın oluşturduğu organizasyonlara dahil etmemek ile tehdit etmektedir.

Türkiye, 1990'lardan itibaren 12 Eylül askeri darbe sonrası süreçte hızla demokratik sisteme yeniden geçerek AB süreciyle de Anayasal demokratik yapısını güçlendirerek vatandaşlarının temel hak ve özgürlüklerini artırmıştır. Ayrıca siyasal örgütlenme hak ve olanaklarını artırarak sorunu siyaseten barışçıl yollardan çözmeye çalışmakta ama silahlı saldırı ve terör eylemlerine engel olamamaktadır. Bu sorunu gündeme taşıyan siyasi partilere TBMM'de geniş temsil hakkı verilmiş ama ülkenin siyasal ve toprak bütünlüğüne saldıran PKK terör örgütüne karşı 15 Temmuz 2016 tarihinden itibaren yoğun bir askeri operasyon başlatılmıştır.

Üçüncü bölümde PKK terör örgütün yapısı ve aldığı desteğe değinilmiştir. PKK'nın yapısının ortaya konulması, faaliyet gösterdiği bölgenin açıklanması, aldığı desteğin gösterilmesi Türk Dış Politikasına olan etkisinin açıklanmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca bu bölümde PKK'ya verilen dış destek ABD, Rusya, İran ve bazı AB ülkeleri ile sınırlandırıldığı görülmektedir.

PKK'nın yapısı ve geldiği nokta incelendikten sonra Dördüncü Bölümde; ABD, Rusya, AB Ülkeleri (İngiltere, Fransa, Almanya vb.) ve İran'ın PKK ile ilişkileri ele alınacaktır. Diğer yandan bu bölümde küresel ve bölgesel güçlerin PKK'yı taktiksel, stratejik ve siyasi açıdan desteklemesinin nedenleri; ilk iki bölümde açıklanan teorik yaklaşımlar çerçevesinde incelenecektir. Netice itibariyle bölgesel ve küresel güçler Ortadoğu'da güçlü bir Türkiye'nin varlığını istememektedir. Amaçları, PKK'yı kullanarak Türkiye'yi yıpratmak ve Türkiye'nin bölgede bir denge unsuru olmasını engellemektedir.

BÖLÜM 4: ABD, RUSYA, İRAN, AB'NİN PKK'YA YAKLAŞIMI

Bu bölümde ilk olarak ABD'nin PKK'ya yaklaşımı incelenecektir. ABD ile Türkiye'nin ilişkileri, Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzansa da; ilişkilerin tam anlamıyla gelişmesi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonrasına dayanmaktadır. İki devlet arasındaki ilişkiler askeri, ekonomik ve siyasi açıdan bakıldığında günümüze kadar gelişerek gelmiştir. Zaman zaman durma noktasına gelse de (Örneğin Kıbrıs sorunu) ilişkilerin genel olarak devam ettiği görülmüştür. PKK konusunda ise, ABD PKK'yı 1997 yılında terör örgütleri listesine dahil etmiştir. Ayrıca PKK ile mücadele sürecinde Türkiye'nin yanında olduğunu tekrarlamasına rağmen, PKK ve uzantılarına (PYD gibi) destek verdiği görülmektedir. En son olarak, basında çıkan haberlerde yaklaşık 800 kişilik bir askeri birliğin ABD tarafından PYD'ye yardım amaçlı bölgeye sevk edildiği ortaya çıkmıştır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde verilen diğer destekler de, ayrıntılarıyla aktarılmaya çalışılacaktır.

İkinci olarak Rusya'nın PKK'ya yaklaşımına değinilecektir. Rusya'nın PKK'nın etkin olduğu bölge ile olan ilişkisi Çarlık Rusya'sı dönemine kadar gitmektedir. Çünkü Rusya'nın sıcak denizlere inme politikalarından biri de, Anadolu'nun Doğu'sunda bir Ermeni devleti kurup; bu bölge üzerinden Akdeniz'e inmektir. Bunun neticesinde bölgede ayrılıkçı hareket olan PKK ile ilk kurulduğu yıldan itibaren yakından ilgilenmiştir. Verdiği destek günümüzde de devam etmektedir.

Bu bölümde üçüncü olarak İran faktörü incelenecektir. PKK'nın diğer bir kolu olan PJAK İran'da faaliyet göstermektedir. Daha öncesinde Ocak 1946 yılında Rusya destekli Mahabad Cumhuriyeti İran'ın Kuzey bölgesinde kurulmuştur. Ancak aynı yıl Rusya'nın bölgeden çekilmesi üzerine İran tarafından yıkılmıştır. Bu Cumhuriyet'in Genel Kurmay Başkanı Molla Mustafa Barzani Rusya'ya kaçmıştır. İran böyle bir sorun yaşamasına karşın PKK'nın ülkesinde kamplar kurmasına müsaade etmektedir. Diğer yandan sınırda PKK'nın kaçakçılık yapmasına izin vermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde son olarak AB'nin PKK'ya karşı yaklaşımı ele alınacaktır. Avrupa, Birliği tek bir devlet gibi hareket edememektedir. Bu yüzden içinde bulunan Fransa, İsveç, Almanya, İngiltere ve Belçika gibi devletlerin PKK'ya olan yaklaşımları incelenecektir. PKK'nın yurt dışında yapılanmasının en fazla olduğu yer, Avrupa'dır. AB üyesi ülkeler, PKK'nın, ülkelerinde yapılanmasına izin vermektedir. AB, PKK'yı terör örgütü olarak 2002 yılında yayınladığı raporda tanımıştır. Almanya 1993, İngiltere 2001 yılında terör örgütü olarak tanımıştır. AB'nin ve sayılan üye devletlerin PKK'ya askeri, ekonomik ve siyasi alanda destekleri olmuştur. Ancak açıklamalarında her zaman Türkiye'nin toprak bütünlüğünden yana olduğunu ifade etmiştir.

Sonuç olarak PKK, kurulduğu andan itibaren, dış destek görmektedir. İlk etapta, askeri yöntemlerle ayrılıkçı bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonra siyasallaşma sürecine girmiştir. Türkiye'nin toprak bütünlüğünü istemeyen ve Ortadoğu bölgesine politika üretmek isteyen devletler (ABD, Rusya ve AB gibi) PKK'yı kullanma yoluna gitmişlerdir. Ayrıca Türkiye'nin, Ortadoğu bölgesinde ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel ilişki kurmasına ve Türkiye'nin bölgeye nüfuz eden bir siyasi liderlik etmesinin önüne geçilmek ve bölge ile bağının kesilmesi istenmektedir.

4.1. ABD'nin PKK'ya Yaklaşımı

Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerimiz, Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında başlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında, ekonomik alanda bir takım ilişkiler kurulmuştur. Ancak asıl ilişkilerin gelişmesi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra olmaktadır. Çünkü bu savaştan sonra, ABD'nin, SSCB'yi "çevreleme politikası" gündeme gelmiştir. Bu açıdan ABD, Türkiye'yi, Batılı müttefikleri arasında görmek istemiştir. Bu kapsamda, Soğuk Savaş'ın hemen sonrasında Truman ve Marshall yardımları ile ekonomik ve askeri alanda ilişkiler başlamaktadır. Soğuk Savaş dönemi boyunca ilişkiler Türkiye'nin jeopolitik konumundan ve Türkiye'nin ve Batı'nın güvenlik ihtiyacından kaynaklanmıştır.

1950 yılında Demokrat Parti yönetiminin iktidara gelmesi daha Batı yanlısı politikaların izlenmesine neden olmuştur. SSCB ve dünyaya ihraç etmek istediği komünizm, Türkiye tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Ayrıca bu süreçte Türkiye'nin Batı'nın askeri kanadını oluşturan NATO'ya üyeliği gerçekleşmiştir. Diğer yandan bu dönemde Türkiye Bağdat Paktına üye olmuştur. Yine bu yıllarda ABD'nin SSCB tehdidine karşı Türkiye'ye orta menzilli nükleer başlık taşıyan füze sisteminin kurulması askeri ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır. Bu dönem, ilişkilerin, en yoğun olduğu dönem olmuştur.

1960'lı yıllarda ilişkiler, Soğuk Savaş'ın yapısına uygun olarak ilerlemiştir. ABD'nin Türkiye'ye Jüpiter füzelerini, SSCB'nin Küba'ya nükleer başlıklı füzeleri yerleştirmesi Türkiye ve Sovyetler Birliği ile ilişkilerin bozulmasına neden olmuştur. Türkiye'nin Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunacağını açıklaması, Türkiye-ABD ilişkilerinin bozulmasına neden olmuştur. Johnson mektubu olarak bilinen bu olayda ABD açıkça Türkiye'nin bu müdahalesini istemediğini bildirmiştir. Ardından ABD'nin Türkiye'de haşhaş ekimini yasaklaması ve 1974 yılı Kıbrıs Barış Harekâtından sonra silah ambargosu uygulaması, iki ülke arasındaki ilişkileri durma noktasına getirmiştir.

12 Eylül askeri darbesi, ABD tarafından oldukça olumlu karşılanmıştır. Bozulan ilişkiler yeniden normalleşme sürecine girmiştir. Askeri darbeden sonra, Özal hükümetinin iş başına gelmesi, liberal politikaların uygulanmasını sağlamıştır. ABD ile savunma ve ekonomik iş birliği anlaşması imzalanarak, ilişkiler düzeltilmeye çalışılmıştır. 1980'lerin sonuna kadar, PKK'nın Türk-Amerikan ilişkilerine etkisinin ileri düzeyde olmadığı görülmektedir.

1991 Körfez Savaşı sonrası, Irak kuvvetleri, Kuveyt'ten çıkarıldıktan sonra, güneyde Şiiilere ve kuzeyde Kürtlere saldırı başlatınca Irak'tan Türkiye'ye sivil mülteci akını olmuştur. Bunun üzerine BM Güvenlik Konseyi, 36. Paraleli ve Irak'ın güneyini uçuşa yasak bölge ilan etmiştir. Türkiye'nin daveti üzerine Çekiç güç oluşturulmuştur. Her yıl süresi uzatılan Çekiç Güç'ün, PKK ile askeri ilişkileri olmuştur. Kuzey Irak bölgesinde Türkiye bu durumdan rahatsızlığını iletmiştir. Çekiç güç Kuzey Irak bölgesinde, Erbil- Süleymaniye'de Kürt nüfusunun yoğun olduğu bölgeleri korumaya ve bölgede siyasal açıdan bağımsız bir Kürt bölgesi oluşması için görev yapmıştır. Ayrıca BM ve Batı menşeli STK'lar bölgede Türkiye ve Arap karşıtı bir kimlik ve siyasal,

ekonomik yapı oluşması için de nüfuz ve eğitim gibi siyasal yeni aidiyet duygusu oluşturmuş ve bölgeye teknik yardım yapmıştır.

1991 Körfez savaşı sırasında, ABD, Kuzey Iraklı Kürtleri Saddam'a karşı korumak için Çekiç Güç'ü Türkiye'ye yerleştirmiştir. Bunun nedenini, Eşref Bitlis Paşa, ABD'nin Kürtlere bir devlet kurdurmak istediğini söyleyerek, durumu raporlamıştır. Eşref Bitlis, sorunun, bölge devletleri ile çözüleceğine inanmakta, Irak'ın üniter yapısının korunması gerektiğini söylemekteydi. ABD ise bunun tam tersini istese de, Eşref Bitlis bölgesel Kürt liderler ile bir araya gelip, ABD'nin bölgede etkinlik kurmasını istememektedir.(Kısacık; 2012, s. 321-322).

Çekiç gücün Türkiye faaliyetlerine izin verilmemesi durumunda çeşitli yaptırımlar ile karşılaşılacağı her fırsatta dile getirilmiştir. Bu noktada Necmettin Erbakan bu konuyu masaya yatırıp istediklerini alabileceğini düşünmüştür. Yürütülen politikalar neticesinde Türkiye'nin istekleri kabul edilmek zorunda kalındı. Bu kapsamda ABD'nin PKK'ya yaptığı yardımlara son verilmesi, Çekiç Gücün araçları, askeri malzemeleri Türkiye'nin kontrolüne verilmesi gibi maddeler kabul ettirilmiştir.(Kısacık; 2012, s. 328)

Soğuk Savaş sonrası 1990'larda Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine seküler, Batılı, modern ulus devlet modeli olarak Türkiye gösterilmiştir. Aynı şekilde 1950'lerde yine Batı tarafından Afro-Asya ülkelerine rol model gösterilmesi gibi gelenekten Batılı modernleşmeye geçen, gelişen, kalkınan, modern Türkiye rol modeli; jeopolitik bir oyun kurucu eşit ortaklıktan ziyade, Batılı çıkarları aktaran bir köprü rolü oynayan, taktiksel işbirliği yapılan eşitsiz bir pozisyon verilmiştir.

Necmettin Erbakan 1992 yılında TBMM'de yaptığı konuşmasında özetle şunlardan bahsetmektedir: “ *Riyad’da Amerikalı bir Albay’ın bizim gazetecimize vermiş olduğu demeçte şunları söylemektedir: “İşte, harita üzerinde Kürt devleti burada kurulacaktır. Savaş bitecek. Saddam çökmüş olacak. Bu yörede devlet kalmayacak. Devlet otoritesinden yoksun bir boşluk doğacak. Kürtler buradaki boşluğu dolduracak. Yeni bir devlet kuracak. Belki de Türkiye’den toprak isterler. Türkiye bunu kabul etmeyeceğini açıklamış bulunuyor dendiği zaman, o zaman çarpışacaksınız. Türkiye’nin düzenli orduları, uçakları olduğu söylendiğinde ise; Irak’ın Kuzeyi’ndeki Kürtlerin de yakında çok büyük silahları olacak. Saddam’ın bıraktığı silahlar onlara kalıyor.”*¹⁴ Aynen bu şekilde olmuştur. Ve 25 Eylül 2017 günü Irak’ın Kuzey’inde gerçekleştirilen sözde “Bağımsızlık Referandumuna” giden sürecin başlangıcını oluşturmuştur.

PKK’nın ABD’de faaliyet gösteren kuruluşları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

S. NO	Kuruluş Adı	Örgütü	Örgüt Sorumlusu	Adresi
1	Amerikan Kürt Enformasyon Ağı (American Kürdîsh Information Network-Akın)	PKK	Ghani Gulam Namet Gündüz	Merkez: 2600 Connecticut Avenue NW 1Washington, DC 20008-1522 Şube: 8124 West Third Street

¹⁴ Necmettin Erbakan Meclis konuşması, <https://www.youtube.com/watch?v=geccdGxvH9A>

				Los Angeles/ US
2	Washington Kürt Enstitüsü (WKI)	PKK	Necmeddin Kerim	Washington
3	Kuzey Amerika Kürt Ulusal Kongresi (KNC)	PKK	Fuat Derviş Gavan Azboy	Silver Spring MD 20914-0627 P.O. Box. 10627 / Michigan Tel: 301 9827100 Fax: 3014742218

Kaynak: Turkishnews, 2016

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra ABD'nin politikalarında değişiklik olmuştur. Büyük Ortadoğu Projesi geliştirilmiş ve ABD, İslam dünyasına savaş açmıştır. Bu kapsamda Ortadoğu terörün merkezi olarak nitelendirilmiş ve bazı devletler (İran, Irak gibi) “şer eksen”i, “haydut devlet” olarak nitelendirilmiştir. Bu noktada Türkiye ABD için hem Ortadoğulu hem de Müslüman bir ülke olarak önem kazanmıştır. “Model Ülke” kavramı tekrar gündeme gelmiş, Türkiye, Ortadoğu devletlerine örnek ülke olarak gösterilmiştir. Ancak Türkiye'nin Batı yanlısı (ABD endekli) politikalar izlemesi, İslam dünyası ile ilişkilerine zarar vermiştir. Diğer yandan 11 Eylül saldırılarından sonra, “önleyici savaş” kavramı geliştirilmiştir. Buna göre Amerika, kendi ülkesine karşı tehdit algıladığında, karşı tarafa müdahale edebilecektir. Burada eleştirecek olan husus, tehdit algılamasını belirleyecek olan devletin, ABD olmasıdır. ABD, bu amaçla önce Afganistan'a, sonra da Irak'a savaş ilan etmiştir.

ABD'nin geliştirdiği bu stratejinin özetini açıklamak faydalı olacaktır. Öncelikle tehlikenin nereden geleceği tespit edilmektedir. Diğer yandan kitle imha silahlarının terör örgütlerinin eline geçme ihtimali söz konusu olmaktadır. Sonra bunun doğruluğu araştırılmaktadır. Bunun için öncelikle BM kapsamında heyetler gönderilmektedir. Bu raporlara istinaden ABD, gereken müdahaleyi yapmaktadır. ABD, 11 Eylül saldırılarını El-Kaide isimli terör örgütünün yaptığı gerekçesiyle Afganistan'a savaş ilan etmiştir.

“Haydut devletlere” ve “küresel terörizme” karşı uygulanmak istenen “önleyici savaşın” yapılacağı alanlar: Avrasya'dan Kuzey Afrika'ya kadar olan ve Müslümanların yoğun yaşadığı devletler olmaktadır. ABD, bu savaşı haydut devletlere karşı yaparken; Ortadoğu'da var olan, ancak klasik devlet örgütlenmesini tamamlayamamış (Aşiret tipi) devletler, İngiltere ve ABD etkisi altında bulunmaktadır. ABD'nin küresel ekonomik gücünün sağlayabilmesi için çıkarları gereği bölgedeki devletlere savaş açabilmektedir. Burada önemli olan; ABD'nin oluşturmak istediği küresel güce uygun olmayan devletlerin, sisteme dahil edilmesidir. Devletlerin veya devlet adamlarının geçici ve değişken olması önemli değildir.(Peköz;2015,s.315)

2003 yılında, Irak Savaşı öncesinde ise, ABD, bir takım gerekçeler ileri sürmüştür. Bunlardan birkaçı; Irak'ın kitle imha silahları bulundurması ve üretmesi, Irak'ın demokratikleştirilmesi, Irak'ın El-Kaide ile ilişkisi olduğunun öne sürülmesi gibi nedenlerden oluşmaktadır. Ancak uluslararası kamuoyu, bu sebepleri gerçekçi bulmamış ve ABD'nin müdahalesini istememiştir. Ancak ABD, buna rağmen Irak'a savaş ilan etmiştir. Türkiye'den ise bu noktada lojistik destek istemiştir. 1 Mart tezkeresinin TBMM'den geçmemesi ve ABD askerlerinin Kuzey Irak'ta Türk askerinin başına çuval geçirmesi, iki ülke ilişkilerinin bozulmasına sebep olmuştur.

2004 yılından günümüze kadar Irak sınırından gelen terör olaylarında artışlar meydana gelmiştir. Bunun oluşmasında, güvenlik zafiyetinin devam etmesi, PKK'nın yeniden toparlanma sürecine girmesi, saldırılarında artışa gitmesi gibi nedenler, etkili olmuştur. 2007 yılında meydana gelen Dağlica baskını, terörle mücadelede hükümetin aktif bir politika izlemesini gerekli kılmıştır. Bu baskın sonrasında, 5 Kasım'da yapılan Bush-Erdoğan görüşmesinde istihbarat paylaşımının iki ülke arasındaki ilişkileri geliştireceğinin altı çizilmiş ve "ortak mücadele" kararı çıkmıştır. Tüm bu gelişmelere rağmen, terörün, 2008 ve 2009 yıllarında devam etmesi, Türk kamuoyunda, ABD'nin verdiği sözlerin tutulmadığı izlenimini yaratmıştır.

2005 yılında, PKK, Türkiye ile ABD arasında sorun olarak devam etmiştir. Bu kapsamda ABD, Türkiye'yi ziyaret ederek, Kuzey Irak'ta PKK'ya karşı mücadelede Irak'ın da katılacağını bildirmiştir. Türkiye'ye gelen Iraklı yetkililer, PKK konusunda gerekli olan desteği vereceğini bildirmiştir. PKK ile mücadele konusunda gerekli olan yardımı, Türkiye, gerek ABD gerek Irak açısından görememiştir.(İnat; 2005, s. 9-10)

ABD, Ortadoğu'da kendi amaçları doğrultusunda politikaları hayata geçirmek için bölgedeki PKK/YPG gibi terör unsurlarına yardım yapmaktadır. ABD yönetimi ise, Uluslararası hukuk ile bağdaşmayan bu durumu meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Bunu terör ile mücadele açısından değerlendiren ABD, mücadele alanı olarak da Büyük Ortadoğu Projesinin etkin olduğu coğrafyada yapmaktadır. ABD, bu coğrafyada yaşayan devletlerin (22 tane) siyasi sınırlarının değişmesi gerektiği, petrol alanlarının yönetiminde değişiklikler olması da gündemde olan ve bu amaç doğrultusunda faaliyet gösteren dini, mezhepsel ve etnik unsurların desteklenmesinin gerekli olduğunu ifade etmektedir. Bu iş birliğine, bölgede etkin olan PKK/PYD gibi terör örgütleri ve ABD yanlısı politikalara sıcak bakan ılımlı İslam'ı benimseyen devletler olmaktadır. Ayrıca geçmişte Doğu sorunu kapsamında Osmanlı'ya karşı ayaklanma için teşvik edilen Nasturi, Kürt, Süryani Ermeni, Arap unsurları, günümüzde de benzer şekilde üniter yapıli devletlere karşı kendi özerk yönetimlerini kurmaları noktasında harekete geçirilmeye çalışılmaktadır. Terör örgütlerinin de bu dini, etnik unsurların olduğu yerlerde faaliyet göstermesi, bunun bir kanıtı olmaktadır.(Güven; 2018, s. 4-6)

Son sekiz yıl, Doğu Akdeniz'e yönelik ABD politikasının eski sütunlarını yerinden etti. Geleneksel bir Amerikan güvenlik ortağı olan Mısır, şaşırtıcı bir politik ve ekonomik krizle karşı karşıya kalmıştır. Suriye, görünürde bir çözüm bulunamayan korkunç bir iç

savaşa dönüşmüştür. Lübnan, uzun süredir devam eden mezhepsel gerilimler ve muazzam bir mülteci krizine rağmen, istikrara ulaşmaya çabalyor. Ürdün, güçlü bir ABD müttefiki olmayı sürdürüyor, ancak demografik eğilimlerden ve Suriye'deki savaştan kaynaklanan yapısal tehditler ile karşı karşıya. Irak, bir kez daha, Başbakan Haydar el-İbadi ve taraftarlarının, Irak'taki azınlıklara karşı kabul edilemez bir şekilde kendi çıkarlarını kurumsallaştırdıklarına dair algılarla, kısmen de olsa bir militanlığa karşı mücadelede boğulup kalmaktadır. Elbette, bölgedeki hükümetler, şiddet içeren Selefi cihatçıların artan etkisiyle yüzleşmek için mücadele ediyorlar.(Werz & Hoffman, 2014, s.1)

2009-2013 arası dönemde Ortadoğu'yu ve ABD'nin bölgedeki emperyal amaçlarını, İslam coğrafyasını, Arap toplumlarını derinden etkileyen, Arap Baharı olarak adlandırılan, ama savaş ve çatışma ortamının hakim olduğu bir dönem başlamıştır. Yukarıda ifade edildiği gibi, ABD, bölgede BOP ile birlikte birçok devletin siyasi sınırlarının değişeceğini belirtmiştir. Bu kapsamda, Tunus'ta başlayan olaylar, geniş bir alana yayılmıştır. Buradaki amaç, Ortadoğu'da diktatörlüklerin yıkılıp yerine laik-demokratik düzenlerin getirilmesidir. Bu kapsamda Türkiye, hem Müslüman hem de laik devlet olması nedeniyle; oluşturulmaya çalışılan "Sünni plüralizmi" düşüncesi ile Arap devletlerine model olarak gösterilmiştir. Ancak bu noktada halkın laik-demokratik sistem ile ilgili düşünceleri önemsenmemiş, ve Arap Baharı döneminde ilk etapta İhvan hareketi etkin olmuş, Müslüman Kardeşler, Mısır'da Mursi önderliğinde iktidara gelmişlerdir. İslamcı kesimlerin yönetimde söz sahibi olmaları, Ortadoğu'da ılımlı İslamcı kesimin etkin olmasını isteyen ABD açısından olumlu karşılanmamıştır. Neticesinde kendisine yakın olan hükümet ve hükümet dışı unsurlar ile iş birliğine giderek, jeo-stratejik hedefleri için bölgeye müdahale etmiştir.

2011 yılında Suriye iç savaşının ortaya çıkması, Suriye'nin kuzey bölgesinde yaşayan Kürt unsurların PYD/YPG'nin zamanla bölgede siyasi hakimiyet alanı kurması ve ABD'nin DAESH ile mücadele noktasında PYD'ye yardımlar yapmasını gündeme getirmiştir. Bu durum Türk Dış Politikası açısından endişe ile karşılanmıştır. Çünkü PYD, ABD desteği ile birlikte, Türkiye'nin sınırına çok yakın yerler olan Tel-Abyad, Cerablus, Cezire, Kobani gibi bölgeleri, DAESH'ten alması, PYD'nin Türkiye ile sınır komşusu olmasına ve PKK ile bağlantıları artırmasına neden olmuştur.

Bu bağlamda, Türkiye ve sınırlarındaki son gelişmelerin potansiyel etkileri, ABD'nin çıkarları ve bir bütün olarak Orta Doğu'nun uzun vadeli izleri için kritik hale gelmiştir. Kürtler, ayrı ayrı, Kuzey Irak'ta özerk bir hükümeti sağlamlaştırdı ve kuzey Suriye'de yarı bağımsız bir bölgeyi oluşturdular. Gerçekten de, kuzey Irak'taki Kürt güçleri ve daha az ölçüde, kuzey Suriye, IŞİD gibi cihat gruplarına ve mezhep çizgisinde kırılan bir bölgede istikrarın kalesine karşı bir siper haline gelmiştir. Bu gerçek, ABD açısından, Kürt siyasal gruplarına yönelik politikasını yeniden değerlendirmesini ve Türkiye'nin barış sürecini yeniden canlandırmasını istemesini gerektirmektedir.(Werz & Hoffman, 2014, s.1)

Suriye iç savaşı devam ederken Kobani'nin DAESH'ten alınması için PYD ve Peşmerge birlikte hareket etme noktasına gelmiş; Türkiye Peşmergenin Türkiye'den geçmesine müsaade etmiştir. Bu sırada PYD, ABD'nin yardımlarını almaya başlamış ve ABD'nin bölgedeki proxy örgütü konumuna gelmiştir. Bu ve bundan sonraki ABD yardımları dünyanın gözü önünde yapılmıştır. Türkiye stratejik ortağı olarak gördüğü ABD'nin bu tutumuna karşı çıkmış ve endişelerini dile getirmişse de, ABD'nin bu yardımları 5000 tırı geçtiği görülmüştür. ABD, bu yardımların DAESH ile mücadelede kullanıldığını ve PKK'nın da bir terör örgütü olarak kabul ettiklerini ifade etselerde bu durum Türkiye açısından PYD-PKK ilişkisi kapsamında değerlendirildiğinde, PKK bundan destek almakta ve gücünü toparlayıp Türkiye'de eylemler yapmaktadır.

ABD'nin PKK ve daha sonra PYD'ye yaptığı yardımlar, Obama döneminden itibaren başlamış ve artarak devam etmiştir. Kasım 2017 tarihi itibarıyla ABD'nin PYD'ye yaptığı silah yardımı, 3000 (üç bin) Tır'ı¹⁵ geçtiği görülmektedir. Obama döneminde yapılan yardımlardan farkları ise; askeri açıdan desteğin artık dünyanın gözü önünde yapılıyor olması ve bu askeri yardımın ağır silahları içermesidir. ABD tank, tanksavar, uçaksavar ve ağır makinalı silahları içeren bu yardımların, DAESH ile mücadelede kullanılacağını belirtmiştir.

Türkiye 15 Temmuz FETÖ darbesinden sonra, ABD ile arasında PKK/PYD dışında yeni bir sorun baş göstermiştir. FETÖ'nün ABD ile ilişkilerinin ortaya çıkması, Türkiye tarafından stratejik ortaklığın sorgulanmasına neden olmuş ve ABD ile ilişkilerin durma noktasına gelmiştir. Türkiye de, bölgede çıkarları doğrultusunda hareket ederek, Suriye politikasını revize etme kararı almış ve Rusya, İran, Suriye ile müzakerelere başlamıştır. Türkiye'nin Rusya ile yakınlaşmasını engellenmek için, Rus uçağı düşürülmüş, ayrıca Rus Büyükelçisi Ankara'da öldürülmüştür. Bu olayların arka planından da, yapılan inceleme neticesinde¹⁶ FETÖ'nün ortaya çıktığı görülmüştür. Ancak bu durum Rusya ile ilişkilerimizi kopma noktasına getirmemiş, tarafların sağ duyulu yaklaşımları ile diplomatik krize dönüşmeden çözümlenmiştir.

Türkiye, NATO müttefikleri ABD'nin bu tutumuna karşı kendi güvenlik politikasını belirlemiş ve bu kapsamda Rusya, İran ve Suriye ile görüşmelere başlamıştır. Bu görüşmeler neticesinde, ilk etapta 15 Temmuzdan sonra, Fırat Kalkanı hareketini, ardından da Ocak 2018 tarihinde Zeytin Dalı hareketini yaparak, Türk askerinin Suriye'nin kuzeyinde Özgür Suriye Ordusu ile birlikte PYD'ye karşı mücadelesini başlatmıştır. Bu harekattan sonra Menbiç de gündeme gelmiş ve bu bölgede, ABD'nin çok sayıda askerinin bulunmasından ötürü, ABD ile müzakerelere girmiştir. Bu çalışmalar, günümüz itibarıyla de devam etmektedir.

¹⁵ <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/11/10/pydye-verilen-silahlar-3-bin-tiri-gecti>

¹⁶ 23 Kasım 2018 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tamamladığı iddianamede, suikastı gerçekleştiren Mevlüt Mert Altıntaş'ın FETÖ terör örgütünün emri ve talimatı doğrultusunda gerçekleştirdiği belirtilmiştir.

Sonuç itibariyle ABD, PKK konusunda, Türkiye'ye istenilen düzeyde destek vermemiştir. Gerek PKK'ya gerek de PYD'ye askeri, ekonomik ve siyasi desteğini vererek, Ortadoğu'da NATO ortağı ve stratejik müttefiki Türkiye ile ilişkilerinin bozulmasına sebebiyet vermiştir. Türkiye'nin ulusal güvenliğini ve ulusal çıkarlarını hayati derecede ilgilendiren toprak bütünlüğü ve siyasal birliği konularında Türkiye S400 hava savunma füze sistemi ve F35 5.ci nesil savaş uçağı konusunda ABD ile ciddi bir görüş ayrılığına düşmüş durumdadır. Sorun iki süper askeri hegemonik güçle olan ilişkisini ulusal çıkarlarını dengeleme siyaseti izlemektedir. Bu durum Türk Dış politikası açısından Suriye, Irak ve Ortadoğu bölgesinde Türkiye'nin realpolitik gereği sınırlarını güvence altına almak için Rusya ve Suriye ile işbirliğine giderek, terör yapılanmalarına son vermeyi amaçlamaktadır. Ancak ilerleyen dönemlerde, Rusya ve Suriye ile yürütülen bu politikaların yerini ABD ve Batı ile olan yeni ilişkilerin alması, Türkiye'nin çıkarları gereği mümkün olabilmektedir.

4.2. Rusya'nın PKK'ya Yaklaşımı

Kürtlerle olan somut ilişkilerin başlangıcı, 19. Yüzyılda Rusya Çarlığı sınırlarının Kafkasların güneyine, Azerbaycan ve Ermenistan'a kadar ulaştığı döneme dayandırılabilir. Çarlık döneminde (özellikle Ekatarina II döneminde) güney sınırların korunmasında ve Osmanlı ile savaşlarda, bazı Kürt aşiretler, Çarlık Rusya'sı ile birlikte olmuştur. Rus yazar Basil Nikitine "*Kürtler*" isimli kitabında yer alan "Rusya'nın Kürdoloji Alanındaki Rolü" başlıklı makalesinde, Rusya'da özel olarak Doğu Bilimi Kürdoloji incelemelerinin yapılmasının, bu tür ilişkilerin kurulması için en elverişli zemini sağladığını söyler. Bu dönem, Kürtlerle ilgili belgeler, özellikle başkent St. Petersburg'da toplanmıştır. Hatta Ekatarina döneminde, onun isteği ile akademi üyesi Pallas tarafından hazırlanan ve bütün dilleri içeren karşılaştırmalı sözlük içinde Kürtçe sözlük de vardır ve bu kitap, bu konuda yayınlanmış ilk bilimsel eser sayılmaktadır. Rusya, bu politik amaçlı kültürel faaliyetler yanında, bölgedeki bazı isyanlarda da aktif sayılacak bir siyaset izlemiştir. Bu dönemdeki tezlere göre, Osmanlının parçalanması, Rusya'nın sıcak denizlere inmesi, ancak bölgede kurulacak bir "Kürt Devleti"¹⁷ ile mümkün olabilecektir. Çarlık Rusya'sı döneminde Kürtler ve Ruslar arasında var olan ilişkiler, 1920'lerden itibaren SSCB zamanından günümüze kadar sürmüştür. Bu ilgi, Soğuk Savaş döneminde sadece Iraklı Kürtlerle sınırlı kalsa da, SSCB, 1980'lerden itibaren artık PKK meselesinde etkili bir aktör olmaya başlamıştır. SSCB, Barzan aşiret reisi olan Molla Mustafa Barzani'nin 1959'dan itibaren ABD'ye yönelmesinden sonra Celal Talabani'yi desteklemeye başlamıştı. 1991'de SSCB dağıldıktan sonra dahi, Kürt sorunu, Türkiye ve Rusya ilişkilerinde önemli bir yer tutmaya devam etmiştir. (Mirzaliyeva; 2016, s.3)

Rusya'nın PKK terör örgütü ile azımsanmayacak derecede bir ilişki geçmişi bulunmaktadır. Hafız Esad döneminde uzun süre Suriye'de konuşlanan PKK, bu yıllarda Sovyetlerin yoğun desteğini almıştır. Marksist-Leninist bir ideoloji ile hareket eden terör

¹⁷ Rusya'nın diğer bir politikası da Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurulmasıdır. Bu da sıcak denizlere inme politikasının bir gereğidir.

örgütü, Sovyetlere bağlılık konusunda oldukça hassas davranmış ve bunun karşılığında da önemli siyasi ve askeri destek elde etmiştir. Örneğin Abdullah Öcalan, Rus İstihbarat servisi KGB kontrolünde, 1986'da Bulgaristan'a 2 aylık ziyarette bulunmuştur. Buradan 1987'de Doğu Berlin ve Macaristan'a geçen terör örgütü lideri, Rusya'nın kontrolünde temaslar gerçekleştirmiştir. Soğuk Savaş sonrasında, Rusya'nın PKK ile ilişkileri devam etmiştir. O dönemlerde Rusya'da PKK ofislerinin açıldığı artık sır değildir. Rusya terör örgütüne verdiği bu desteğin karşılığını, Türkiye'nin enerji politikalarını sekteye uğratılması noktasında almıştır. 1993'ten itibaren PKK'nın terör saldırılarını, Kuzey/Doğu Anadolu bölgesine taşımasında, Türkiye-Azerbaycan arasında kurulması planlanan Bakü-Ceyhan boru hattını engelleme amacı önemli bir yer teşkil etmiştir. Diğer taraftan Türkiye'nin yoğun baskıları sonrasında, Suriye'yi terk etmek zorunda kalan terör örgütü liderinin 1998'de sığındığı ilk durağın Rusya olduğunu ve PKK'nın Rusya tarafından terör örgütü olarak kabul edilmediğini hatırlatmakta da yarar bulunmaktadır.(Gülşen; 2017, s. 4-6)

Türkiye, Irak, İran ve Suriye gibi bölge ülkelerini ilgilendiren PKK sorunu küresel güçler gibi Rusya'nın da çıkarlarını ilgilendiren bir konuma gelmiştir. Özellikle Sovyetler zamanında Kürtler ile yakın ilişkiler kurulmuştur. PKK'nın Sovyetlerin desteğini aldığı her zaman gündemde olmuştur. Rusya'nın bu desteği vermesinin ardındaki neden Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya bölgesine olan etkisinden endişe etmesidir. Rusya'da Putin'in iktidara gelmesi, PKK'ya verilen yardımın devam ettiği görülmektedir. Operasyonlarda ele geçirilen Rus yapımı silahlar bunun bir göstergesidir. Wikileaks belgelerinde de bu durum ifade edilmiş ve Rusya'nın amacının, Türkiye'deki istikrarı bozmak olduğu ifade edilmiştir. Diğer yandan PKK, Rusya tarafından terör örgütü olarak tanınmamaktadır.(İsmayilov; 2015, s. 3-4).

Ortadoğu bölgesindeki genel güç boşluğu ve kaos nedeniyle PKK gücünün zirveye çıktığı dönem, 1991-1993 arası yıllardır. 1993 yılından itibaren Rusya, PKK'nın ülkesinde faaliyet göstermesine izin vermiştir. Rusya'yı buna teşvik eden nedenlerden ilki, ideolojik bir sempatiye dayanan ve PKK'nın kuruluş manifestosunda da ifade edilen Marksist-Leninist ideolojidir. Hem PKK'nın hem Rusya'nın aynı ideolojiden beslenmesi, SSCB döneminden itibaren Rusları ve PKK'yı birbirine yaklaştıran en önemli motivasyon olmuştur. PKK-Rusya yakınlaşmasının o döneme ilişkin en dikkat çeken sebeplerinden bir diğeri ise, Çeçenistan meselesidir. Çeçenistan sorunu çerçevesinde Türkiye'nin Çeçenleri desteklediğine dair Rusya'nın iddialarının pratikteki yansıması, PKK desteği olarak ortaya çıkmıştır. Rusya'ya göre Çeçen ve Kürt sorunu aynı nitelikte olduğundan, Türkiye'nin Çeçenlere desteğini engellemenin yolu, PKK'yı koz olarak kullanmaktır. Resmi olarak Türkiye, Çeçen sorununa her zaman ihtiyatla yaklaşmış, Rusya'nın toprak bütünlüğünün korunması ve sınırlarının bozulmaması gerektiğini söylemişse de, Moskova yönetimi, bu ifadeleri dikkate almamıştır. Çeçenistan'da yaşanan savaş, Türkiye'de faaliyet gösteren Kuzey Kafkasya diasporası için hassasiyet taşıdığından, Türkiye'nin devlet düzeyinde Çeçenleri desteklediğine dair kanıt bulunmasa da, ülkede faaliyet gösteren Kafkas diasporasının çalışmaları, Rusya'nın iddialarına dayanak oluşturmuştur. Rusya'yı Türkiye'ye karşı PKK'ya yaklaştıran bir diğer sebep, bölgesel jeopolitik

sebeplerle ilgilidir. Türkiye'nin giderek Orta Asya ve Kafkaslarda güçlenmesinden rahatsızlık duyan Rusya, bu durumun önünü almaya çalışmaktadır. Orta Asya ve Kafkasya, jeopolitik ve jeostratejik açıdan hem Rusya hem Türkiye için çok önemlidir. (Mirzaleyeva; 2016, s. 3-6)

Rusya, 1995 yılında Türkiye ile yaptığı anlaşma çerçevesinde, PKK için tedbirli davranmasına rağmen, Rus yönetiminin onayı olmadan PKK'ya yardımın gelmesi mümkün görülmemektedir. Rusya büyükelçisi “ camdan evde oturanlar etrafa taş atmamalıdır” diyerek Türkiye'ye Çeçen konusunda verdiği desteği hatırlatmaktadır. Türkiye'nin Kafkasya söylemlerine paralel olarak Rusya da, PKK'ya yönelik tutumlarında pasif politika izlemektedir. (Yılmaz; 2010, s. 36).

Rusya'nın Kürt politikasında ve PKK desteğinde komünistlerin ve aşırı milliyetçilerin çoğunlukta olduğu parlamento alt kanadı Duma'nın Jeopolitik Komitesi ve Vlademir Jirinovski'nin liderliğindeki Liberal Demokrat Parti önemli rol oynamaktaydı. Rusya, 1993'ten itibaren izlediği Kürt politikasında, Ermenistan'ı da bir dış politika aracı olarak kullandı. Örneğin Rusya, Ermenistan topraklarında PKK'nın kamp kurmasını sağladı. Ermenistan'ın Karabağ sorunundan ötürü, Türkiye'ye karşı böyle bir koza sahip olması da işine geldi.(Kurubaş; 2004, s.274) Türkiye, Rusya'nın kendisine yönelik endişesini yatıştırmak için Rusya ile ekonomik ve ticari ilişkilerini, özellikle petrol ve doğalgaz alanında artırmıştır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi, 36 milyar dolara ulaşmış, taraflar hedef olarak ilişkilerini stratejik düzeye çıkararak, 100 milyar seviyesine çıkarmayı amaçlamıştır. Tarafların ilişkileri, Suriye'deki savaş yüzünden, uçak düşürme, PYD ve Esad'a destek yüzünden 2015'ten itibaren bozalsa da, ilişkileri tekrar eski seviyeye getirmektedirler.

Türkiye, 15 Temmuz darbe sürecinden sonra Rusya ile ilişkileri siyasi, ekonomik ve askeri olarak tekrar düzene koymuştur. ABD'nin Suriye'de PYD, PKK ve Kuzey Irak'taki tutumundan dolayı, Rusya ve İran ile ilişkilerini, bölge ülkelerini de yanına alarak Suriye'de ve Irak'ta statükonun ve bu devletlerin toprak bütünlüğünü korumak için Astana süreci ve bölgesel işbirliği ve barış görüşmeleri başlatmıştır. Ayrıca Türkiye, Suriye'de DEAŞ'a karşı Fırat Kalkanı, Afrin'de PYD'ye karşı Zeytin Dalı operasyonunu başlatmıştır. Türkiye, ABD'yi dengelemek için Rusya ile ilişkilerini geliştirerek, onun, PKK, PYD ve Kuzey Irak'la ilişkisini kendi lehine göreceli olarak dengelemiş gözükmektedir. Ayrıca Rusya ile Türk akımı, Nükleer santral anlaşması gibi önemli projelere imza atarak bölgesel çıkarlarını dengelemiş gözükmektedir.

4.3. İran'ın PKK'ya Yaklaşımı

Türkiye ile İran arasındaki sorunlar, genellikle çatışma noktasına gelmeyen bir gerginlik şeklinde kendisini göstermiştir. Bölgede İran ve Türkiye, kendi etki alanını oluşturmak için bir çıkar mücadelesi içinde bulunmaktadır. Tarihsel mezhepsel ve kültürel açıdan bu rekabet, Cumhuriyet öncesinde de devam etmiştir. İki ülke arasında

meydana gelecek sıcak çatışma ortamının devletler açısından büyük sorun olacağı bilinmektedir.(İnat; 2014, s. 3)

“Türkiye ve İran bölgede tarihsel açıdan rekabet halinde olsa da; bölgenin iki büyük ve güçlü ülkesidir. Sınırları 1639 Kasr-ı Şirin antlaşmasından beri değişmeyen bu iki ülke, tarihsel olarak rekabet etmelerine karşın, birbirlerine yönelik bir toprak talebi ve sınır ihlalleri yoktur. Bir zamanlar iddia edildiği üzere, İran’ın Türkiye’ye rejim ihracı çabaları da son bulduğundan; İran, Türkiye açısından tehdit sıralamasında son yıllarda alt sıralarda gelmektedir. İran’ın güçlü, gerçekçi, akılcı ve pragmatik bir diplomasi anlayışına sahipken; Türkiye ile dengeleri gözetdiği gibi, Avrupa ülkeleriyle de doğrudan karşı karşıya gelmemektedir.”(Doster; 2013, s. 5-6)

Türkiye, İran ile rekabet halinde olmasına karşın, İran’a uygulanacak bir ekonomik yaptırımın askeri müdahaleyi de getirmesinden endişe duymaktadır. İran’a askeri güç kullanılmasının bölgedeki istikrara zarar vereceği öngörülmektedir. Çünkü İran, PKK’ya karşı bir tutum sergilemeye başlamış ve ülkesindeki PKK unsurlarını etkisiz hale getirmiştir. Amerika’nın bir askeri müdahalesi, Türkiye’yi de bölgede zor duruma sokmakta ve Irak gibi istikrarsız bir ortamın doğmasına neden olmaktadır.(Stein; 2012, s. 2)

Türkiye ile İran arası ilişkiler genelde ekonomik ve güvenlik noktasında devam etmiştir. Her alanda bir ilişkiden söz etmek mümkün değildir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında çeşitli yapılanmalar çerçevesinde bir araya gelinse de bunlar Batılı devletlerce oluşturulmuş yapılardır. Diğer yandan PKK ve sınır güvenliği konusunda İran, Suriye ile bir araya gelmiş, ancak başarılı olamamıştır.(Elik; 2014, s. 22)

İran, Öcalan’ın yakalanmasından sonra, PKK’ya verdiği desteğe son vermiştir. PKK da, Öcalan yakalanana kadar İran Kürtleri konusunu geri planda bırakmıştır. İran’daki Kürtler ’in rejim tarafından dışlanması, PKK’nın desteğini gündeme getirmiştir. İranlı Kürtler PKK’nın bir kolu olan PJAK’a destek vermesine karşın, İran askeri müdahale ile PJAK unsurlarını Kandil bölgesine sürmüştür.(Marcus; Çev. Alkan; 2017)

İran’ın PKK’ya 1990’lı yıllarda desteğini artırması, Türkiye ile ilişkilerinin bozulmasına neden olduğu görülmektedir. İran, Türkiye’yi, Irak’ın Kuzeyine yaptığı askeri müdahaleler için eleştirmektedir. 2000’li yıllarda Türkiye’de muhafazakar bir partinin iş başına gelmesi, ilişkilerin normalleşmesini sağladı. Diğer yandan İran’ın, PKK’yı terör örgütü ilan etmesi, ekonomik ilişkilerin gelişmesi, ilişkilerin olumlu yönde ilerlemesini sağlamıştır.(Doğan; 2016).

Irak’ta bir Kürt devleti kurulması gündeme geldiğinde, Türkiye ve İran, birtakım anlaşmalar imzalamış ve Avrupa’daki Kürt hareketlerinin önlenmesi için Türkiye ile birlikte Şam’da bir araya gelmiştir. Güvenlik zirvesi Dışişleri bünyesinde devam etmiştir. 1993 yılında Ankara’da yapılan toplantıda, PKK’nın faaliyetlerine izin vermeme noktasında anlaşmışlardır. İran ile Türkiye; PKK’nın İran’a geçişinin engellenmesi,

PKK'nın Rusya'ya geçiş yolunun engellenmesi, Türkiye'nin İran'daki PKK yollarına askeri müdahalesine müsaade göstermesi noktasında anlaşmışlardır.(Olson'dan Aktaran Bozkurt; 2013, s. 149-152)

1990'lı yılların, özellikle Cumhurbaşkanı zal'ın 1993'teki ölümünün ardından, Türk-İran ilişkilerinde Cumhuriyet tarihi boyunca yaşanan en sorunlu dönem olduğu tespiti yanlış olmayacaktır. Bu dönemde Türkiye'nin genel olarak bütün komşularına karşı uyguladığı çatışmacı dış politikadan İran ile olan ilişkiler de nasibini almış ve iki ülke arasındaki gerginlikler silahlı çatışmanın eşiğine varmıştır. İlişkilerin bu derece kötüleşmesine yol açan dört temel unsurdan bahsedilebilir:

- 1- Türkiye'de iç politikada İslamcıların güçlenmesi sonucunda Laik-İslamcı mücadelesinin tırmanması ve dış politikanın, özellikle de İran ile ilişkilerin, bu politikaya sürekli olarak alet edilmesi
- 2- 1996 tarihli “Iran and Libya Sanctions Act (İran ve Libya Yaptırım Yasası)” (ILSA) gibi yaptırım kararlarıyla İran'a karşı izlediği yalnızlaştırma siyasetini yoğunlaştıran ABD'nin bu konudaki baskılarının artması. İç politik mücadelenin artması da, Türkiye'yi bu baskılara daha açık hale getiriyordu.
- 3- Türkiye'nin giderek artan bir şekilde İran yönetimini PKK'yı desteklemekle suçlaması, buna karşılık Tahran'ın da Ankara'yı ülkesinin güvenliğine karşı faaliyetler içerisinde olan Halkın Mücahitleri rgt gibi gruplara destek vermekle itham etmesi.
- 4- Türkiye'de tırmanan iç siyasi gerginliklerin bir ürünü olarak İslamcılığa karşı kesimin sembol isimleri arasında yer alan bazı aydınların öldürülmesinde İran'ın payı olduğu yönünde kamuoyunun bir kesiminde kanaat oluşması.(İnat; 2014)

PKK/PJAK konusunda iki ülke birlikte bir mücadele sergilemekte; bu durum iki ülke arasında oluşturulan güvenlik konusuna katkıda bulunmaktadır. Ancak 2011 yılı füze kalkanı meselesi, ilişkilerin gerilmesine neden olmuş; arkasından gelen PKK liderinin İran tarafından yakalandığı iddiası, güven ilişkisinin sorgulanmasına neden olmuştur. Ancak yapılan açıklamalarda bunların yalan haberler olduğu belirtilmiştir.(İnat; 2012)

İran'ın politikalarını gerçekleştirmek için terörü kullandığı iddiası, İslam ile terörün birlikte anılmasına neden olmaktadır. Bu konuda İran, düşman ülkelerle mücadelesinde, terörü, devlet politikası haline getirmesinden ötürü, İslam, terör ile birlikte değerlendirilmiştir. İran devrimi, İslami temellere dayandığı için yapmış olduğu ve destek verdiği terörist gruplar, bu düşüncenin İran İslam devrimi olarak anılmasına neden olmuştur. Tahran'daki rehine krizi ve Lübnan'da Hizbullah'ı desteklemesi, bu durumu güçlendirmektedir. Dünya çapında terör eylemlerinin altından İran'ın çıkması, İran, İslam ve terörün ortak anılmasına neden olmakta; burada, İran'dan çok, İslam dini zarar görmektedir.(Sağlam; 2015, s.10)

Soğuk Savaş 'ın ardından İran- Türkiye arasındaki ilişkilerin şekillenmesinde Körfez savaşı, İran'ın rejimini ihraç etmesi, Sovyet sonrası Kafkaslardaki otorite boşluğu gibi durumlar gösterilmektedir. Öcalan'ın yakalanmasından sonra İran'da gerçekleşen PKK gösterileri, Türkiye açısından olumsuz karşılanmıştır. İran'ın Türkiye ile yakınlaşmasının arkasında; ABD'nin İran'a karşı PKK'yı faaliyete geçirebilme ihtimali, İran muhalefetine desteklenmesi durumu, İran'da PJAK'ın kurulması, ABD ile yaşanabilecek çatışma ortamında Türkiye'yi dışarıda bırakmak istemesi gibi nedenler olmaktadır.(Tan, Aliyev ; 2012)

2003 Irak işgali sonrasında, İran, Irak'ta aktif rol oynamaya başlamış, Türkiye ile Kuzey Irak Kürt bölgesine nüfuz rekabetine girmiştir. Aynı şekilde Arap Baharı ile birlikte Suriye, Lübnan, Yemen, Suudi Arabistan ve Körfez ülkeleri üzerinde de nüfuz kurmak ve askeri müdahalelerde bulunarak, Ortadoğu'da bölgesel liderlik konumunu sürdürmeye devam etmektedir. Suriyeli Kürtler ile PYD-PKK üzerinden de işbirliği yapmaktan çekinmemekte; DAESH'e karşı, PYD ile birlikte operasyonlar da düzenlemiştir.

Türkiye ile İran'ın Irak ve Suriye'deki mücadelesi mezhepsel bir dış politika izlenimi uyandırmıştır. Türkiye'nin Katar, Suudi Arabistan ve Mısır'a yakın politika izlemesi; İran'ın da Hizbullah'ı, Suriye ve Irak'ta rejimi desteklemesi bunun göstergesi olmaktadır.

4.4. AB'nin PKK'ya Yaklaşımı

Batılı devletler her ne kadar PKK'ya destek vermediklerini söyleseler de bunun tam tersini yapmışlar ve PKK'nın ülkelerinde yapılanmasına kadar varan desteği vermişlerdir. AB'nin üst düzey yetkilileri PKK ve Kürdistan'ı destekleyecek birtakım açıklamalar yapmışlardır. Kürtlerin kendi devletlerini kurması gerektiği, Kürdistan sıklıkla belirtilerek bölgede kurulması gerektiği dile getirilmektedir. PKK'nın da amacı bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasını sağlamaktır. Bu amaçla PKK kamplarında Batılı devletlerin vatandaşları dahi görülmektedir.(Bayraktar;2009, s. 75-76)

Türkiye, PKK/KONGRA-GEL terör örgütü ile mücadelesinde gerek kurumsal bazda AB'den, gerekse ülke bazında AB üyelerinden somut destek görmemektedir. AB, Türkiye'nin PKK/KONGRA-GEL terör örgütü ile mücadelesinde somut destek sağlamamasına ilave olarak, AB Komisyonu tarafından Türkiye'ye ilişkin ilerleme raporlarında ortaya konulan hususlar ile PKK/KONGRA-GEL terör örgütünün kongrelerinde belirlediği amaçlar arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Bu durum, AB'nin PKK/KONGRA-GEL terör örgütünün ulaşmayı hedeflediği siyasi ortamı desteklemesi yani uygun siyasi zemin hazırlamasına katkı olarak değerlendirilebilir. Bir başka ifade ile bu benzerlikler, PKK/KONGRA-GEL terör örgütünün Türkiye'yi bölmeye yönelik olarak gerçekleştirmek istediği amaçların, AB tarafından yasal olarak hazırlanan İlerleme Raporları aracılığı ile Türkiye'den istediği izlenimini güçlü bir şekilde ortaya koyacaktır. Bu durum ise ülkeyi bölmek isteyen PKK/KONGRA-GEL terör örgütünün

amaçları ile AB'nin amaçlarının örtüştüğü düşüncesini kuvvetlendirmektedir.(Oruç; 2009, s.14)

PKK/KONGRA-GEL terör örgütünün Avrupa'daki faaliyetleri ile ilgili olarak, Anayasa Mahkemesi tarafından 14 Temmuz 1993 tarihinde kapatılan Halkın Emek Partisi (HEP)'nin kapatma kararında; “ Yurt dışında dış merkeze bağlı olarak Avrupa Temsilciliği ve Ortadoğu temsilciliği şeklinde faaliyet sürdürülmektedir. F. Almaya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İsveç, İsviçre, Yunanistan, PKK'nın faaliyet gösterdiği ülkelerdir. Bu ülkelerden F. Almanya, Fransa, Danimarka, Hollanda, İsveç ve İsviçre'deki çalışmalar, Dernekler aracılığıyla devam ettirilmektedir. F. Almanya'da legal olarak Kürdistan Yurtsever İşçi Kültür Birlikleri Federasyonu, Kürdistanlı Yurtsever Sanatçılar Derneği (HUNER-KOM) ve bağlı dernekleri tarafından örgütsel faaliyetler sürdürülmektedir. F. Almanya'da bu iki örgüte bağlı olarak faaliyet gösteren 19 derneğin yanı sıra 8 PKK şubesinin ve bir komitenin bulunduğu tespit edilmiştir. Fransa'da 2 dernek ve bağlı 3 şubesi, Danimarka'da 1 dernek, Hollanda'da 3 dernek ve 3 bağlı şubesi ile bir komite, görünümlü faaliyetlerini sürdüren PKK'nın Avusturya, Belçika ve Yunanistan'daki çalışmalarını taraftarlarından istifadeyle yürüttüğü belirlenmiştir.” Şeklinde tespitler bulunmaktadır. Yine aynı kararda, PKK/KONGRA-GEL terör örgütünün Avrupa'daki yayın faaliyetleri (periyodik olarak yayın yapanlar) ile ilgili olarak; “ F. Almanya'da Serxwebun (Bağımsızlık) adlı Türkçe-Kürtçe gazete ve Kürdistan Report (Kürdistan Raporu) adlı Almanca Dergi, Berxwedan (Direnme) adlı Türkçe- Kürtçe ve Arapça dergi, Fransa'da Dossler Du Kurdistan (Kürdistan Dosyası) adlı Fransızca dergi ve Bulletin Deş Kurdistan-Komitees (Kürdistan Komite Bülteni) adlı bülten ve Hollanda'da Soreşa Kürdistan (Kürdistan Devrimi) adlı Türkçe dergiler yayımlamıştır.” denilmekte ve Danimarka, İsviçre, Hollanda ve Fransa'da yayın yapan radyolardan da propaganda maksatlı istifade edildiği belirtilmektedir.¹⁸ (Oruç; 2009, s.33-34)

Avrupa'daki Kürt diasporasının varlığı, Avrupa hükümetlerinin sürece müdahalesini artırmıştır, çünkü Kürtlerin siyasi olarak faaliyet sürdürmeleri, Ankara üzerindeki baskının devam etmesine yardımcı olacaktır. Avrupa'da yaşayan Türklerin sayısı Kürtlere oranla çok daha fazla olsa da, Kürtler mağdur sıfatıyla davalarına destek toplayabilme avantajına sahiptirler. PKK, Almanya'da yasaklanmış olmasına rağmen, ülkede sayıları iki milyonu bulan Türk/Kürt nüfusu içerisinde 500.000 Kürdü örgütleme konusunda Türkiye'deki Kürtler arasındaki faaliyetlerine oranla çok daha başarılı olmuştur. Almanya'daki Kürtler ile Türkler arasında yaşanan çatışmaların yoğunlaşması, hatta Türklere ait işyerlerinin bombalanmasıyla Kürt sorunu, Alman hükümeti açısından içinden bir türlü çıkamadığı önemli bir iç mesele haline gelmiştir. Dolayısıyla, uzun vadede Alman hükümeti çok büyük ihtimalle Ankara'nın ülke içinde çok daha uzlaşmacı bir duruş sergilemesi için çalışacaktır. Bonn yönetimi¹⁹, kısa vadede, ülkedeki iki topluluk arasındaki şiddet olaylarının yayılmasını önlemek amacıyla Başbakan Kohl'un üst düzey

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Resmi Gazete tarih/sayı: 18.08.1993/21672

¹⁹ Kitapta 1995 yılına ait bilgiler içerdiğinden Almanya'nın o döneme ait hükümetindeki kişiler kullanılmıştır.

bir istihbarat danışmanını PKK lideri Abdullah Öcalan'la görüşmesi için Suriye'ye göndermiştir.(Fuller, Barkey; Çev. Kaya; 2013, s. 238)

PKK'nın yapılanmasının büyük bir kısmı Avrupa'da bulunmakta ve Batılı devletlerin yasak düzenlemelerinden de yararlanarak temel hak ve hürriyetleri de suistimal ederek yasa dışı faaliyetlerini sürdürmektedir. AB devletlerinin PKK'nın ülkelerinde gösteri yapmasına izin vermesi, AB ülkelerinde terörist eylem yapmasa bile Türkiye'deki faaliyetleri için yardım alması, AB'nin Türkiye'ye karşı dürüst politika izlemediğinin göstergesidir. AB tarafından PKK terör örgütü olarak tanınmaktadır. Avrupa'da medya tarafından Türkiye'de terör değil insanlık suçunun olduğuna dair yayınlar yapılması, insanlar tarafından PKK'nın Kürtlerin temsilcisi olduğu imajını güçlendirmekte ve PKK elemanları özgürlük savaşçısı olarak tanınmaktadır. Bu da, Avrupalılar tarafından sempati ile karşılanmaktadır.(Zengin; 2016)

PKK, Avrupa'nın, ABD'nin ve de birçok Batılı devletin terör örgütü olarak tanıdığı bir yapıdır. AB, 2004 yılında, NATO'nun ise çeşitli kaynaklarında terör örgütü olarak tanınmaktadır. Birtakım ülkelerde PKK terör örgütü aleyhine açılmış davalar da bulunmakta; ayrıca PKK'nın eylemlerine karşı açılmış ve sürmekte olan davalar da bulunmaktadır. Europol aracılığı ile yayımlanan raporda PKK'nın çeşitli yerlerden gelir elde ettiği ortaya koyulmaktadır.²⁰

PKK'nın Avrupa'nın hemen hemen her ülkesinde yapılanmasının olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada ise Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere gibi ülkelerde faaliyet gösteren kuruluşlarından bazıları aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 4: PKK'nın Almanya'da faaliyet gösteren kuruluşları

S.NO	KURULUŞ ADI	ÖRGÜTÜ	ADRES
1	ACHEN KÜRT İŞÇİ BİRLİĞİ	PKK	OTTOSTR. 73 52349 AACHEN
2	BONN KÜRT MERKEZİ	PKK	MAX STR. 50-52 53117 BONN
3	DÜSSELDORF MEDYA KÜLTÜR EVİ	PKK	WORİNGENSTR. 99 40210 DÜSSELDORF
4	DÜİSBURG KÜRT DAYANIŞMA MERKEZİ	PKK	KAİSER WİLHELM STR. 281 47169 DÜİSBURG
5	DORTMUND AHMEDE XANİ KÜLTÜR MERKEZİ	PKK	RHEİNİSCHE STR. 78-80 44317 DORTMUND
6	DÜREN KÜRT KÜLTÜR EVİ	PKK	JOZEF SCHREGEL STR. 54, 52349 DÜREN
7	ESSEN KÜRT DİLİ VE KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRME DERNEĞİ	PKK	ALTENDORFER STR. 269, 45143 ESSEN
9	HAGEN KÜRT-ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	ALTENHAGE STR. 80 58097 HAGEN
11	KÖLN KÜRDİSTAN EVİ	PKK	GENOVEVA STR. 20, 51065 KÖLN

²⁰ <http://www.mfa.gov.tr/pkk.tr.mfa>

12	LEVERKUSEN MEZOPOTAMYA GENÇLİK EVİ	PKK	ROTE NAUSTR. 139 51373 LEVERKUSEN
13	MÜNCHENGLADBACH PKK DERNEĞİ	PKK	ALSSTR. 9, 41063 MÖNCHENGLADBACH
15	WUPPERTAL PKK DERNEĞİ	PKK	ZOLL STR. 7, 41203 WUPPERTAL
16	BERLİN KÜRT-ALMAN KÜLTÜR MERKEZİ	PKK	ZOSSENERSTR. 41 10961 BERLİN
17	DRESDEN KÜRT ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	KÖNIGBRUCKER STR. LARCHENWEG DRESTEN
18	LEİPZİG KÜRT ALMAN KÜLTÜR DERNEĞİ	PKK	DRESDENERSTR. 17, D 04103 LEİPZİG
19	HALLE/SAALE PKK DERNEĞİ	PKK	GROUSSESTEİN STR. 22 HALLE
20	MAGDEBURG PKK DERNEĞİ	PKK	CHEMLERSTR. KAT : 2 MAGDEBURG
21	ZWICKAU KÜRT-ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	POETENEG 1 ZWICKAU
23	FREIBURG KÜRT-ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	OLTTMANNSTR. 3479100 FREIBURG
24	GÖPPINGEN PKK DERNEĞİ	PKK	ZIEGELSTR. 12 73033 GÖPPINGEN
25	HEILBRONN KÜRT HALKEVİ	PKK	UHLAND STR. 60 74074 HAİLBRONN
26	KARLSRUHE KÜRT KÜLTÜR DERNEĞİ	PKK	RHEINSTR. 41 76185 KARLSRUHE
27	PFORZHEİM KÜRT VELİLER BİRLİĞİ	PKK	OSTLICHE KARL-FRIEDRICH STR. 47 75175 PRFORZHEİM
28	STUTTGART MEZOPOTAMYA KÜLTÜR DERNEĞİ	PKK	PORSCHESTR. 19 70435 STUTTGART
29	SINGEN MEZOPOTAMYA KÜLTÜR DERNEĞİ	PKK	TEL NO : 0773. 13145
32	ASCHAFFENBURG KÜLTÜR MERKEZİ	PKK	GOLDBACHERSTR. 16, 63741 ASCHAFENBURG
33	DARMSTADT ENFORMASYON VE DAYANIŞMA MERKEZİ	PKK	ELİSABETHENSTR. 44 64283 DARMSTADT
35	GIESSEN KÜRT-ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	STEINSTR. 49/E 35390 GIESSEN
36	HANAU KÜRDİSTAN KÜLTÜR MERKEZİ	PKK	ITSTERUSSTR. 29 HANAU
37	LUDWIGSHAFEN KÜRT KÜLTÜR DERNEĞİ	PKK	BİSMARKSTR. 45/A LUDWIGSHAFEN
38	RÜSSELSHEİM PKK DERNEĞİ	PKK	MELLİ RUCHPLATZ 4 RÜSSELSHEİM
39	SİEGEN KÜRT KÜLTÜR DERNEĞİ	PKK	KOBLENZ STR. 3357072 SİEGEN
40	SAARBRÜCKEN KÜRDİSTAN İŞÇİ KÜLTÜR BİRLİĞİ	PKK	ALTEFEUR WACHE AM LANDWEHR 66111 SAARBRÜCKEN
41	MAİNZ SÜVEYDA KÜLTÜR SANAT MERKEZİ	PKK	MÜNSTERSTR 21 MAİNZ
42	FRANKFURT KÜRDİSTAN ENFORMASYON MERKEZİ	PKK	KLEYERSTR. 74 FRANKFURT
45	MÜNİH KÜLTÜRLERARASI İŞÇİ DERNEĞİ	PKK	LANDWEHRSTR. 70 A, 80336 MÜNİH
46	NÜRNBERG KÜRT ALMAN	PKK	EBERHARDSHAFSTR. 11 90431

	KÜLTÜR DERNEĞİ		NÜRNBERG
47	ULM MED KÜLTÜR MERKEZİ	PKK	MÖRICKE STR 5, 89077 ULM
48	BIELEFELD KÜRDİSTAN MERKEZİ	PKK	DUPPELSTR. 11/A 33602 BIELEFELD
49	BRAUNSCHWEİG MUSA ENTER ALMAN KÜRT DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	MADAMENWEG 116 38118 BRAUNSCHWEG
50	CELLE KÜRT KÜLTÜR MERKEZİ	PKK	CARTENSTR. 1 29225 CELLE
51	ERFURT PKK DERNEĞİ	PKK	JURİ GAGARİN RİNG 41 ERFURT
52	HANNOVER KÜRT ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	KORNSTR. 25 30167 HANNOVER
53	KASSEL KÜRDİSTAN MERKEZİ	PKK	JAGERSTR 1-3 34117 KASSEL
54	OSNABRÜCK KÜRT KÜLTÜR DERNEĞİ	PKK	KOLLEGIENWALL 4 49074 OSNABRUCK
56	BREMEN KÜRT ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	LANGENSTR. 30 28195 BREMEN
57	BREMENHAVEN KÜRT ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	NEUBRÜCKSHELMDERSTR. 21 27576 BREMENHAVEN
58	HAMBURG KÜRDİSTAN HALKEVİ	PKK	NEVERKAMP 30, 20359 HAMBURG
59	KİEL KÜRT ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	BONINSTR. 50 24114 KİEL
60	OLDENBURG KÜRT ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ	PKK	ZIEGELHOF 14, 26121 OLDENBURG
61	KOMKAR GENEL MERKEZİ	PSK-KOMKAR	BUNSEN STR. 7 D-51145 KÖLN
62	KÜRT-ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ E.V. (HEVALTİ)	PSK-KOMKAR	OSKAR JAGER STR. 101, 4050825 KÖLN-MULHEİMER STR. BURGERHAUS KALK/KÖLN
63	ETNİK AZINLIKLARI TEŞVİK DERNEĞİ	PSK-KOMKAR	BERGMANN STR. 35 80339, MÜNİH-BAYER STR 77/A MÜNİH
64	KÜRT-ALMAN DOSTLUK DERNEĞİ E.V.	PSK-KOMKAR	STERKRADER STR. 19 47166 DUISBURG
65	KOMKAR DERNEĞİ	PSK-KOMKAR	AUGUSTEN STR. 41, 70178-STUTGART-LERCHEN STR 11, STUTGART
66	KÜRDİSTAN İŞÇİ DERNEĞİ	PSK-KOMKAR	EBERHARDSHAF STR. 12, 90428 NÜRNBERG
67	KÜRDİSTAN İŞÇİ DERNEĞİ	PSK-KOMSAR	SPORT CENTER WEST STAND, MAGIRUSHAFSTR. 6 89077 ULM-ZEUGHAUS ZUGHAUSGASSE 16 89073 ULM
68	KÜRDİSTAN İŞÇİ DERNEĞİ	PSK-KOMKAR	POSTFACH 131831 5600 WUPPERTAL-ALTERFEVERWACHE GATHE 6 42107
69	KOMKAR DERNEĞİ	PSK-KOMKAR	WEHRINGHAUSER STR 76 5300 HAGEN
70	KOMKAR DERNEĞİ (HEVALTİ)	PSK-KOMKAR	GERCHTS STR. 3 BOTTROP
71	KÜRT DERNEĞİ	PSK-KOMKAR	SCHİLD STR. 12-19 28195 BREMEN
72	GELİŞİM A.Ş. (GEL-AG)	PSK-	BREMEN

		KOMKAR	
73	KÜRT HALK EVİ	PSK-KOMKAR	KURDISCHAS VOLKHAUS E.V. V3-22 MANNHEİM
74	KÜRDİSTAN YARDIM DERNEĞİ (HEVİ)	PSK-KOMKAR	PAUL LİNCKEUFER 44/A 10999 BERLİN-FLUG STR. 35 12053 BERLİN
75	KÜRT KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ	PSK-KOMKAR	MARIENER STR. 28 KREUZBERG-BERLİN-GLOGANER STR. 11/B C/0 1000 BERLİN 36-KURDİSTAN KULTUR UND HIFSVERIN E.V.
76	KOMKAR DERNEĞİ	PSK-KOMKAR	BUDAPSTERSTRASSE 44, 20359 HAMBURG
77	ULUSLARARASI KÜRDİSTAN İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (IMK)	PSK-KOMKAR	POSTFACH 200738 D-53137 BONN
78	KARACADAĞ DOSTLUK DERNEĞİ (KARAWİTT)	PSK-KOMKAR	HAUPSTR. 40A 58542 WITTEN
79	KÜRT HALKEVİ	PSK-KOMKAR	GUTLEUT STR. FRANKFURT
80	KOMKAR DERNEĞİ	PSK	UHLEN STR. 45 KARLSRUHE
81	KÜRDİSTAN İŞÇİ DERNEĞİ	PSK-KOMKAR	DUSSELDORF
82	KÜRDİSTAN ENFORMASYON VE DOKÜMANTASYON MERKEZİ (NAVEND)	PŞ-KAWA	DOROTHEEN STR. 49, 53111 BONN
83	GENEL MERKEZ	PDK/BAKUR	BERLİNER STR. 11 40880 RATINGEN
84	KÜRT KÜLTÜR EVİ (HOYBUN)	PRK / RIZGARİ	KYFHAUSER STR. 10/A 50674 KÖLN

Kaynak: Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/iste-pkkyay-dim-toplayan-dernekler-8208194>

Tablo 5: PKK'nın Avusturya'da faaliyet gösteren kuruluşları

S. N O	Kuruluş Adı	Örgüt	Adres
1	Avusturya Kürt Dernekleri Federasyonu	PKK	Rampestorfer Str. 68, 1050 Viyana
2	Mezopotamya Kültür Merkezi	PKK	Dinkhofer Str. 54, Linz
3	Şafak Kürt Kültür ve Gençlik Derneği	PKK	Harol Grabenweg 21, 6971 Bregenz
4	Mezopotamya Gençlik Evi	PKK	Kongradgasse 8, 1020, Wien
5	Viyana Kürdistan Göçmenler Birliği (KOM-KURD)	PKK-KOMKAR	Weissgerberlande 24/1 1030/ Wien
6	Kürdistan Aleviler Birliği	PKK	İn Linke Wienzeile 78 Wien

Kaynak: Turkishnews (2016)

Tablo 6: PKK'nın Belçika'da faaliyet gösteren kuruluşları

S.NO	Kuruluş Adı	Örgüt	Adres
1	Avrupa Kürt Dernekleri Konfederasyonu (KON-KURD)	PKK	Reu J. Stass 41, St. Gilles/Brüksel Tel: 0032/216479953
2	Belçika Kürt Dernekleri Federasyonu (FEK-BEL)	PKK	Rue Des Guildes 14, 1040 Brüksel Tel: 0032/89384203
3	Genk Kürdistan Kültür Derneği	PKK	Hersstraat, 16 3600 Genk
4	Liege Kürt Kültür Derneği	PKK	Rue Des Porteaux, 184 4020 Leige Tel:0032/43410355
5	Verviers Kürt Kültür Derneği	PKK	Rue De Hodimont, 51-55 4800 Verviers Tel:0032/87352419
6	Brüksel Kürt Enstitüsü	PKK	Bonneelstraat 16, 1210 Brüksel
7	Belçika Kürt Dostluk Derneği	PKK	Rue Michel Pire 42 4821 Andrimont

Kaynak: Turkishnews (2016)**Tablo 7: PKK'nın Danimarka'da faaliyet gösteren kuruluşları**

S. NO	Kuruluş Adı	Örgüt	Adres
1	Danimarka Kürt Dernekleri Federasyonu	PKK	Victoriagade 16 C, 1660 Kopenhag Tel:45/31/225923
2	Danimarka Kürt Kültür Derneği	PKK	Bannebregsgade 1,1 Sal 1660 Kopenhag
3	Aarhus Kürt Derneği	PKK	Klostergade 37, 8000 Aarhus
4	Kürdistan İşçi Derneği	PKK	Torvet 5 Hillrod Kopenhag
5	Kürdistan Öğrenciler Birliği	PKK	Viktoriagade 16 C, 1655 Kopenhag
6	Özgür Kadın Partisi (PJA) Temsilciliği	PKK	Viktoriagade 16 C, 1758 Kopenhag
7	Danimarka Kürdistan Komitesi	PKK	Vesterbragade 24, A 3 Sal 1620 Kopenhag

Kaynak: Turkishnews (2016)**Tablo 8 : PKK'nın Fransa'da faaliyet gösteren kuruluşları**

S. NO	Kuruluş Adı	Örgüt	Adres
1	Fransa Kürt Dernekleri Federasyonu FEYKA-Kürdistan	PKK	16 Rue D'enghien 75010 Paris
2	Kürdistan Halkevi	PKK	29 Bd. Longchamp Marsilya
3	Ahmet Kaya Kültür Merkezi (CCK)	PKK	17 Rue Petites Ecuries 75010 St. Denis
4	Kürdistan Enformasyon Merkezi (CIK)	PKK	147 Rue La Fayette 75010 Paris
5	Kürt Kızılayı	PKK	31 Rue Du Faubourg Saint Denis 75010 Paris
6	Kürt-İslam Toplumu Dini Derneği (	PKK	Rue De La Fidelite 75010 Paris

	Şeyh Sait Cami)		
7	Kürdistan Kadınlar Birliği (PJA) Bürosu	PKK	17 Rue Fouye Rauve 75020 Paris

Kaynak: Turksihnews (2016)

Tablo 9: PKK'nın Hollanda'da bulunan kuruluşları

S. NO	Kuruluş Adı	Örgüt	Adres
1	Hollanda Kürt Dernekleri Federasyonu (FED-KOM)	PKK	Sloterkade 10, 1058 HD Amsterdam Tel:31/20/6141816
2	Arnhem Kürt İşçiler Derneği	PKK	Hommelsweg 115/A 6821 LD Arnhem Tel: 0031/264453889
3	Den Haag Kürt İşçiler Derneği	PKK	Stationweg 137, 2515 BM Den Haag Tel: 0031/703895025
4	Amsterdam Kürt Derneği	PKK	Slotenkade 10-1058 HD Amsterdam
5	Rotterdam Kürdistan Merkezi	PKK	Vijverhof Straat 27-3032 SB Rotterdam

Kaynak: Turkishnews (2016)

Tablo 10: PKK'nın İngiltere'de faaliyet gösteren kuruluşları

S. NO	Kuruluş Adı	Örgüt	Adres
1	İngiltere Kürt Dernekleri Federasyonu (FEK-BİR)	PKK	Selby Centere, Selby Road Tottenham N 17 8JN Londra
2	Halkevi	PKK	92-100 Stake Newington Road, N16 7XB Londra
3	Kürdistan İşçi Derneği	PKK	Portland Gardens, Harringey, N4 Londra
4	Croydon Kürt Toplum Merkezi	PKK	122, London Road, Croydon, Londra
5	Kürdistan Enformasyon Merkezi	PKK	10, Glasshouse Yard, Barbican EC1A 4JN Londra
6	Kürt Kızılayı (HSK)	PKK	Shalelewell/K. Londra
7	Londra Kürdistan Gençler Birliği	PKK	11, Portland Gardens, Harringey, N4 Londra
8	Londra Rum-Kürt Dayanışma Komitesi	PKK	49 Leicester Road East Finchley London N2 9 DY

Dördüncü bölümde PKK'ya verilen dış desteğin hangi devletler tarafından yapıldığına değinilmiştir. Bu devletler Uluslararası alanda Türkiye'ye terörle mücadelesinde yanında olduklarını ifade etmelerine rağmen destek vermesi aktarılmaya çalışılmıştır. Küresel güçlerin hegemonik amaçlar için, bölgesel aktörlerin de stratejik amaçları için PKK terör örgütüne verdikleri destek askeri, siyasi ve ekonomik açıdan olmaktadır. Ayrıca bu bölümde PKK'ya destek veren sivil toplum kuruluşları da gösterilmektedir. Bu kurumlar aracılığıyla gayri resmi amaçlarına yasal bir zemin

hazırlamaktadır. PKK, sorunu askeri çatışma alanından çıkartarak siyasi ve hukuki zemine taşımayı amaçladığı görülmektedir.

PKK terör örgütü ele alındıktan sonra Beşinci Bölümde, PKK'nın Türk Dış Politikasına yansıması ele alınacaktır. Çalışmanın ilk iki bölümü teorik alt yapısını oluşturmaktadır. Üçüncü ve Dördüncü bölümde ise çalışma somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Son bölümde ise PKK ve Türk Dış Politikası dönemseller olarak aktarılmıştır. PKK'nın Türk Dış Politikasına etkisi, PKK ile mücadele yöntemini de gündeme getirmektedir. Çünkü Türkiye mücadelesini dış destek alan bir örgütle sürdürmektedir. Ayrıca Beşinci Bölümde PKK'ya karşı verilen mücadelede, iç politikada yaşanan gelişmelere değinilecektir.

BÖLÜM 5: PKK’NIN TÜRK DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİ

Türkiye, Hem Asya hem Avrupa kıtalarının kesiştiği, çok önemli ticaret yolları ve enerji koridorları üzerinde bulunmaktadır. Bölgesel ve küresel çekişmelerin hep sürdüğü Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu coğrafyasına komşu olması, Karadeniz, Ege ve Akdeniz ile çevrili yarımada olması ve bu denizleri birbirine bağlayan Marmara Denizi üzerinde boğaz geçişlerine sahip olması Türkiye’yi çok önemli bir stratejik alan yapar. Türkiye sınırlarını, Batı’da Yunanistan ve Bulgaristan ile Doğu’da Gürcistan, Ermenistan ve İran ile Güneydoğu’da Suriye ve Irak ile paylaşmaktadır. Türk Dış ve Güvenlik Politikası, bulunduğu coğrafya, sahip olduğu tarih, iç politika etkenleri ile uluslararası bağlamlar ile şekillenmektedir.²¹(Duran, 2018; s.1)

Bu bölümde ilk olarak PKK’nın Türk Dış Politikasını nasıl etkilediği incelenmeye çalışılacak daha sonra ise Terörle mücadele yöntemleri açısından PKK konusuna değinilecektir. PKK, Türk Dış Politikasını, hem bölgesel hem de küresel düzeyde etkilemektedir. Bölgesel düzeyde etkilenmesi, ekonomik, siyasi ve toplumsal açıdan olmaktadır. Bölge devletleri ile sınır sorunları oluşmakta, bu durum dış ticaretimizi, dış politikamızı olumsuz etkilemektedir. Küresel düzeyde ise terörün tanımı sorunu nedeniyle PKK bazı devletlerce terör örgütü olarak kabul edilmemekte, bazı devletler ise (ABD gibi) terör örgütü olarak kabul etse bile, dolaylı olarak yardım ve destek vermektedir. Bu durum ise Türkiye’nin terörle mücadele sürecinin uzamasına ve dış devletler ile ilişkilerimizin istenilen seviyelere ulaşamamasına; ayrıca siyasal gerçekçilik, siyasal kültürü ve siyasal olay ve olgular açısından imkansız olurdu. Yine emperyalist bir müdahale karşısında Türkiye, siyasal dengeleri korumak için reelpolitik izlemektedir. Yurtta sulh cihanda sulh söylemiyle de Türkiye’nin irredentist bir dış politika izlemeyeceğinin Kerkük-Musul sorununun çözümünün Milletler Cemiyetine bırakılmasıyla bu mesaj verilmiştir.

Ortadoğu coğrafyası, Türkiye’nin bölgesel dış politika gündeminde çoğu kez birinci sırada yer almıştır. Türk Dış Politikasının Ortadoğu’daki geleneksel politikasının temeli, Arap ülkeleri arasındaki çatışmalarda tarafsız kalmak, mümkün olduğunca bu tür sorunların içinde yer almamak, Batı ile yapılan askeri ve siyasi işbirliğinin bölge ülkeleri ile olan ilişkilerini etkilemesine engel olmak, Arap-İsrail anlaşmazlığında dengeli bir politika izlemek şeklinde özetlenebilmektedir.(Sönmezoğlu;2016,s.139)

5.1. PKK’nın Türk Dış Politikasına Etkisi

Türkiye’nin güneyini çevreleyen Irak ve Suriye toprakları, I. Dünya Savaşı’nda İngiltere ve Fransa tarafından Sykes-Picot anlaşmasıyla belirlenmiş olup, daha sonra ABD’nin Ortadoğu coğrafyasına müdahalesine kadar oluşturulan bu düzen devam

²¹ Duran, B. (2018). *Two Things Turkey Accomplished in Afrin*. Ankara: Foundation for Political, Economic and Social Research, SETA. Haziran 21, 2018 tarihinde <https://www.setav.org/en/two-things-turkey-accomplished-in-afrin/> adresinden alındı

etmiştir. I. Dünya Savaşı'nı Osmanlı açısından bitiren Mondros mütarekesinden hemen sonra Mustafa Kemal, Suriye'deki birliklere gönderdiği mesajda “*Suriye sınırının Lazkiye kuzeyinden Hanşeyhun güneyinden geçen sınır*” olduğunu belirtmiş ve Misak-ı Milli'nin aslında güney sınırını belirlemiştir. Bu sınır bir hat boyunca Irak'ın kuzeyinden de geçmektedir. Çünkü Suriye'nin kuzeyinde birçok şehir (Humus, Lazkiye, Halep, Reyhaniye, Menbiç gibi); ayrıca Irak'ın Kerkük, Musul, Süleymaniye gibi yerleri Türkmenlerin çoğunlukta olduğu yerlerdir ve Misak-ı Milli sınırlarına dahil edilmesi gerekmektedir.(Güven; 2018, s. 6-10)

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanıyla çok milletli Osmanlı devletinden bakiye olan Anadolu'da yaşayan büyük çoğunluğu Türkler ve Müslüman topluluklardan bir ulus devlet inşasına geçiş süreci başlamıştır. Bu geçiş sürecinde ülkesel, milli, modern, Batılı ve halk egemenliğine dayanan yeni Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Yeni Cumhuriyet, kendine en büyük tehdit olarak dini eksenli bir rejim kurulmasını görmüştür. Bu bağlamda, ülkenin iç, doğu, batısındaki birçok ayaklanmayı sert bir şekilde bastırmıştır. Bazı araştırmacılar, Doğu Anadolu'daki ayaklanmaları (Şeyh Sait gibi) etnik Kürtçü ayaklanma gibi bilinçli bir yorum yapılsa da; dönemin siyasi kültürü, ayaklanmaları liderleri, zamanlaması, dönemin temel muhalefet altyapısı, merkezin geleneksel çevrenin bütününe her anlamda milli ulus devletin yeni hakimiyet reform ve yenilikleri, batılı anlamda modernleşme politikalarına tepki olarak görülmektedir. Aksi takdirde bu kadar taraftar toplaması siyasal gerçeklik ve olgular açısından imkansız olurdu.

1923 yılında Cumhuriyet'in kuruluşu itibarıyla Türk Dış Politikası iki ana eksen etrafında döndü: 1) Ülkenin bağımsızlığının korunması ve Sovyetlerin ideolojik ve bölgesel yayılmasının karşısında güvenliğin sağlanması. 2) Ülkenin modernist, laik, ulusal rejiminin korunması. Türkiye'yi yönetenlerin son derece büyük bir önem attıkları bu dış politika standart pratik ve stratejik kaygıların yanı sıra Türkiye'ye özgü tarihsel faktörler temelinde şekillendi. Ülkeyi yönetenler her ne kadar Türkiye'nin Osmanlı İmparatorluğu ve tarihiyle hiçbir ilgisi olmayan “yeni” bir ülke olduğunu iddia etseler de, gerçekte Türkiye Cumhuriyeti kültürel, stratejik, tarihsel ve dinsel anlamda bütün olumlu ve olumsuz yönleriyle Osmanlı İmparatorluğu'nun varisidir.(Karpaz; 2012, s. 161)

1923 ve 1945 yılları arasında Türk Dış Politikası büyük ölçüde “var olma” siyaseti üzerinden yönlendirilmiştir. İçten dışa doğru bir siyaset izlendiği söylenebilir. 1923-1945 arası biraz daha az, 1945'ten 1990'lara kadar daha net olmak üzere “devletten devlete” bir dış politika anlayışı var olmuştur. Dış politikanın toplumsal ayağı ve ekonomik boyutu ise ikinci planda kalmıştır. Dış politika uygulaması “devletten devlete” olunca da genel olarak farklılaşmış güvenlik çizgisinden hareket eden bir dış politika resmi çizilmiştir. Böylesi bir durumda, bir devletin ya tamamıyla düşman ya da tamamıyla dost olarak kabul edilmesi düşüncesi yaygın olmuştur.(Dedeoğlu; 2009, s. 69)

1920 ve 1930'lar boyunca Türk Dış politikası incelendiğinde, o dönemki jeopolitik konumda göreceli olarak başarılı olunduğu söylenebilir. Türkiye'nin İkinci

Dünya savaşına girmemesi, Türkiye'nin 1920'lerden sonra takip ettiği dış politikanın başarısı olarak görülmelidir. 1940'ların sonunda İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında Stalin'in Boğazlar ve Türkiye'nin Doğu bölgesindeki taleplerinden sonra Türkiye, Batı'yı yanına çekmeye, müttefik aramaya çalışmış ve bir denge politikası takip etmeye başlamıştır. Soğuk Savaş döneminde Türkiye jeostratejik konumundan dolayı bir ranta sahip olmuş ve Türk dış politikası da bu rantı mümkün olduğu kadar yüksek tutmakta çok başarılı olmuştur. Soğuk Savaş süresince Türkiye geliştirmekte olan ülkeler dünyasında göreceli olarak en önde gelen ülkelere biri olmasına rağmen, askeri ve ekonomik yardımlar bağlamında Batı'dan en büyük yardımları alan ülke olmuştur.(Kirişçi; 2009, s. 2-3)

Türkiye bir süre sonra Batılıların ittifak sistemi olan NATO'ya dahil olarak Batı ile yakınlığını sürdürmüştür. 1950'lerde iktidara gelen Demokrat Parti Batı ile ilişkilerine ağırlık vermiştir. Ancak 1960'ların başında Kıbrıs sorunu ortaya çıkınca; 1950'lerde çok fazla yakınlık gösterdiği Batı'dan kendi sorunlarına karşı yeterince ilgi görmemiştir. Türkiye'de bu duruma karşı çok yönlü dış politika diye adlandırılan bir açılım yeniden oluşmuştur. Çünkü Türk dış politikasının temelinde sadece Batı ile ilişkilere önem verip, Doğu ile ilişkileri bir kenara bırakmak söz konusu değildir.(Kürkçüoğlu; 2009, s. 23) Ortadoğu'da ve Arap coğrafyasında İkinci Dünya Savaşından sonra yönetime gelen sosyalist iktidarlar, genellikle Sovyetler ile yakın ilişkiler kurmuşlardır. Türkiye ise yeni oluşan Üçüncü Dünya hareketine ve komşuları olan Arap devletleri ile ilişkilerini gözden geçirmek durumunda kalmıştır. Günümüze kadar Türkiye'nin bu çok yönlü dış politika anlayışı devam etmiştir. Günümüzde ise komşular ile sıfır sorun politikası, bunun bir göstergesi olmaktadır.

1950'li yıllarda Arap ülkeleri ile kurulmak istenen bölgesel savunma ve işbirliği, Bağdat Paktı ile oluşturulmak istenmiştir. Ancak Mısır'da yönetime gelen Nasır, Arap milliyetçiliği politikasını benimsemiş ve Suriye'yi yanına almak istemiştir. Arap milliyetçiliği ve Türkiye'nin Batı'nın Ortadoğu'daki müttefiki imajı Bağdat Paktı'nın amacına ulaşamamasına neden olmuştur. Özellikle Nasır'ın, Süveyş Kanalı'nı millileştirme politikasına İngiltere, İsrail ve Fransa karşı çıkarak savaş ilan etmiştir. Türkiye ise bu durumun hukuk dışı olduğunu belirtmiş; ancak Mısır'ı suçlayan söylemlerde bulunmuştur. 1957'de Suriye'nin ABD elçilerini ülkeden çıkarması ve 1958'de Irak'ta darbe sonucu ABD karşıtı yönetimin kurulması Bağdat Paktı'nı sona erdirmiş ve CENTO'nun kurulmasına neden olmuştur.(Balcı;2017,s.119)

1947'den bu yana, Soğuk Savaş'ın varlığı Türkiye'nin dış ilişkilerinde belirleyici faktör oldu. Soğuk Savaş sadece Türkiye'nin NATO'ya katılmasına yol açmakla kalmadı, Türkiye'nin kültür ve siyasal rejiminin daha belirgin şekilde Batı'ya yönelmesini sağladı. 1991'de Sovyetler Birliği'nin bir anda çöküşü, Türk dış politikasının temel ilkesi olan Batı'yla bağlayıcı ilişkiler tesis etme ilkesine ciddi bir darbe vurdu ve sadece eski Sovyetlerle değil, Batı ve Ortadoğu'yla ilişkileri de derinden etkiledi.(Karpaz; 2012, s. 162)

Türkiye'nin Soğuk Savaş dönemi Orta Doğu siyasetine baktığımızda da sistemsel iki kutuplu yapının dış siyasette iç dinamiklerden daha etkin olduğu genellemesini özellikle 1950'lere ilişkin olarak Neo-realist teoriden yararlanarak yapmak mümkün görünüyor. Aktör temelli yaklaşımlar söz konusu olduğunda ise, karar vericilerin niteliği, bürokratik siyaset modeli, birey ya da sosyal grupların konumu gibi pek çok açıdan analiz yapılabilir. Dış politikanın belirlenmesinde devletlerin kendi öznel koşulları mı yoksa uluslararası sistemin mi etkili olduğu, dış politikaya ilişkin olarak hep sorgulanan bir ikili düzlem oldu. Bu dönem için Türkiye'de de, devletin tek ve homojen bir aktör olarak rasyonel kararlar almak suretiyle ulusal çıkarlara uygun "milli bir dış politika" yürüttüğü savı geçerli oldu.(Sever; 2012, s. 6-7)

PKK'nın Kürt sorununa geçişi ve dış politikada sorun olmaya başlaması, 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrası olmuştur. 1987 yılında, AB tam üyelik başvurusu AB Komisyonu'nun Türkiye hakkında rapor oluşturmaya başlaması, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine 1987'den itibaren bireysel başvuru hakkını elde etmesinden sonra, İnsan hakları bağlamında sorun olmaya başlamıştır.1980 askeri darbesi AB ile ilişkilerimizin bozulmasına neden olmuştur. 1990'larda Soğuk Savaş'ın bitmesi Türkiye'nin Batı için Komünizm ve SSCB tehdidine karşı öneminin artması, PKK'nın 90'larda silahlı saldırılarını artırmasına neden olmuştur. Böylece Türkiye'de terörle mücadelede güvenlik ve askeri bürokrasinin etkin olmasına neden olmuştur. Türkiye bu süreçte, bölgede yaşayan sivillerin bu çatışmadan ve olağanüstü halden olumsuz etkilenmesi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine çok başvuru olması Türkiye'nin tazminata hükmedilmesine neden olmuş ve bu da AB ile ilişkileri olumsuz etkilemiştir.

1980'li yıllarda PKK konusu Irak ve Suriye ile ilişkilerimizi diplomatik açıdan etkilemiş ve Türkiye ilk defa sınır ötesi operasyona başlamıştır. Türkiye ilk olarak Suriye'ye tepkisini göstermiştir. Çünkü Öcalan 12 Eylül darbesinden sonra Suriye'ye geçmiş ve Türkiye de GAP projesini hayata geçireceğini ilan etmiştir. Türkiye ile Suriye arasında PKK ve Su sorunu Öcalan'ın 1999 yılında Türkiye'ye iade edilmesine kadar devam etmiştir. Bu döneme kadar PKK'nın eylemleri ile Fırat suyunun paylaşılma konusu paralellik göstermiştir. Irak'ın İran ile savaş halinde olması Kuzey bölgesinde PKK'nın Kürt gruplarıyla ilişki kurmasına zemin hazırlamıştır.(Balcı;2017,s.200-202). Bu bağlamda Türkiye Savunmacı realizm kapsamında sınır güvenliğine öncelik vermiş, Irak ve Suriye ile güvenlik antlaşmaları imzalamıştır. Sonraki yıllarda ise üçlü görüşmelerin yapıldığı görülmektedir. Diğer yandan Türkiye ne zaman Suriye ile savaşın eşiğine gelse, Rusya Türkiye'yi uyarmıştır. Bu da Rusya ile olan ilişkilerimizi etkilemiştir. Türkiye ise gerek Madrid ve Oslo Barış süreci ve gerekse Körfez Savaşı sonrası süreçle İsrail ile güvenlik ve askeri teknoloji ve PKK ile olan mücadelesinde bir müttefik bulmuş kısmen ABD, Avrupa ve güney komşularından gelen olumsuz yaklaşımları dengeleyebilmiştir.

Türkiye, Suriye ile olan PKK sorunu için 1998 yılında Adana mutabakatını imzalamıştır. Buna göre Suriye, PKK'nın Suriye'deki kamplarını kapatacak ve Öcalan'ın Suriye'ye girmesine izin vermeyecekti. Dolayısıyla Adana mutabakatı, Suriye ile

ilişkilerin normale girmesini sağlamış, Öcalan da Yunanistan'a gitmek durumunda kalmıştır. Ancak Suriye bu sözleşmeye uymamış ve PYD'nin bölgede yapılanmasına izin vermiştir.

Türkiye, 1980'den beri PKK terörü ile mücadele etmektedir. PKK'nın en önemli amacı, bölgede bir Kürt devleti kurmaktır. 1991 Körfez Savaşı'ndan sonra, Türkiye, PKK terör örgütüne, Irak'ın kuzeyinde doğrudan müdahale etme hakkını elinde tutmaktadır. Ve sadece ABD ile Irak hükümeti, bu bölgeye Türkiye'nin teröristleri ve onların sızmalarını engellemek için doğrudan müdahale etmesine, bölgenin istikrar ve güvenliğini tehdit ettiği iddiası ile karşı çıkmaktadırlar. PKK terör örgütünün, Türk dış politikasına etkisini, çok daha güncel olması nedeniyle, Suriye örnekleminde değerlendirecek olursak; Türkiye, Irak'ta karşılaştığı benzer sorunları, burada da yaşamaktadır. PKK unsurlarının Amerika Birleşik Devletleri tarafından silahlandırılmasına net bir şekilde karşı çıkmakta, oluşacak fiili Kürt devletini, PKK terör örgütü hedefi olarak görmekte ve ülke güvenliğine gerek iç gerekse dış bağlamlarda tehdit olarak görmektedir. Bu bağlamda Afrin'e müdahale etmiş, buradan Kandil'de bulunan terör örgütü liderlerine mesaj vermiştir. Burada Türk askerinin varlığı, PKK/YPG örgütünün emellerini kötü bir kâbusa çevirmiştir. Müdahale, hem Suriye'de terörist unsurlarının varlığını, hem de Irak'ta kurmayı hayal ettikleri Kürt devletinin geleceğini karartmıştır.²²(Duran, 2018, s. 1)

Avrupa, özellikle de Fransa, Kürt sorununu Türkiye'yi kontrol altında tutmak ve önemli bir bölgesel rol oynamasını sağlamak adına atabileceği her adımın önüne geçebilmek için bir silah olarak benimsemekte gecikmedi. Nitekim Fransa ve İngiltere tarih boyunca Ortadoğu, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya'daki çıkarları açısından güçlü bir Türkiye'nin (veya Osmanlı İmparatorluğu'nun) varlığını istememektedir. (Örneğin Barbara Bush, Beyaz Saray'daki yıllarıyla ilgili anılarında, Danielle Mitteran'ın bir ABD ziyareti sırasında, muhtemelen First Lady'nin kocası üzerinde etkili olacağı beklentisiyle, ABD'nin Kürtlere karşı daha dostane bir tutum benimsemesini sağlamak için hiçbir fırsatı kaçırmadığını, hatta makam arabalarıyla bir yerden bir yere giderken bile hep bu konudan bahsettiğini anlatmaktadır.)(Karpaz;2012, s. 163)

Bu durum Batının Osmanlının son zamanlarında uyguladığı "böl ve yönet" politikasının bir gereği olmaktadır. Ancak Anadolu'da yaşayan Kürtlerin durumu Suriye, Irak ve İran'da yaşayan Kürtlerin durumundan farklılık göstermektedir. Türkiye'nin komşu ülkelerinde yaşayan Kürtler bulundukları devletlerden baskı, şiddet, sosyal ve kültürel anlamda ayrımcılık gördükleri için Türkiye'yi güvenli ülke olarak görmektedir. Bu ülkelerde PKK yapılanmaları ise halktan gerekli desteği bulabilmektedir. Ancak Anadolu'da bulunan Kürtler PKK'ya istediği desteği tam anlamıyla vermemekte ve büyük bir çoğunluğu Türkiye'den ayrılmak gibi bir düşüncüyü benimsememektedir.

²² Duran, B. (2018). *Two Things Turkey Accomplished in Afrin*. Ankara: Foundation for Political, Economic and Social Research, SETA. Haziran 21, 2018 tarihinde <https://www.setav.org/en/two-things-turkey-accomplished-in-afrin/> adresinden alındı

Soğuk Savaş'ın ardından Türkiye'yi dış politikada en çok meşgul eden iç sorun Kürt sorunu ve beraberinde PKK terör örgütü olmuştur. Bu konu güvenlik açısından önemli bir yere sahip olsa da, çözümüne dair bir adım atılabilmiş değildir. Sorun dış politikayı etkilemesine rağmen, PKK çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu açıdan ABD'nin Irak'a yerleşip Türkiye'nin komşusu olması, diğer yandan AB'ye üyelik söz konusuken diğer yandan PKK'ya bakış açısındaki tutarsızlıkları; sorunun dış politikada önemini artırmaktadır.(Kurubaş; 2009, s. 40-41)

Türklerin çoğu, Avrupa'nın "Kürt sorunu"nu gündeme getirme ve ön plana çıkartma gayretinin içerik açısından on dokuzuncu yüzyılda Osmanlı Hristiyanlarını koruma çabalarından farklı olduğunu kabul etmekle birlikte, özünde ikisinin de büyük ölçüde aynı olduğunu düşünmektedir. Avrupa'nın amacı, aleyhteki bütün sorunlara rağmen, Türkleri, Batı'nın temel demokratik ve hümanist değerlerinden yoksun bir millet olarak göstermektedir.(Karpas;2012, s. 165)

Batılı devletler, AB'ye üyelik süreci devam eden Türkiye'yi dış politikada zor durumda bırakmak için PKK sorununu (Batı'da Kürt sorunu) sürekli gündemde tutmak istemektedir. Kürtlere daha fazla haklar verilmesini öne sürerek, Kürtleri Türkiye'de azınlık statüsüne sokmayı düşünmektedir. Oysa Türkiye'nin, ülkesinde yaşayan Kürt kökenli vatandaşları ile bir problemi bulunmamaktadır. Hatta Suriye iç savaşı sırasında ve daha öncesi Körfez savaşı sırasında Kürtlere kapılarını açmıştır. Kürtler, Türkiye'de azınlık statüsünde olmamışlar ve her zaman bu ülkede herkesin sahip olduğu kişisel, sosyal, siyasal haklardan faydalanmışlardır.

Diğer yandan bölge halkı ile yapılan yüz yüze görüşmelerde, özellikle 12 Eylül askeri darbesinde, askeri vesayetin suçu olsun ya da olmasın, bölge halkına şiddet uyguladığı dile getirilmektedir. Bunun da bölge halkının devlete karşı güvenini zayıflattığı söylenebilmektedir. Batılı ülkeler de bu durumu sürekli masaya getirip, Türkiye'yi demokratik, insan haklarına saygılı olmayan bir ülke pozisyonuna getirmeyi amaçlamaktadır.

Bir Kürt devletinin de facto oluşması ve Huzur hareketi, Türkiye'nin dış politikası açısından birbiriyle bağlantılı üç sorun kümesini ortaya çıkarmıştır. Birincisi, Kuzey Irak'ın, PKK'nın, Türkiye'ye karşı düzenlediği terörist saldırılar için kullanılması ihtimalidir. İkincisi, birinciyi önlemek için Türkiye'nin göstereceği çabaların, Irak'ın toprak bütünlüğünü zedelemesi ve Türkiye'nin Suriye ve İran'la ilişkilerini olumsuz yönde etkilemesiyle ilgilidir. Sonuncusu ise, Türkiye'nin Huzur hareketindeki rolünün PKK'ya karşı Batı'nın desteğinin harekete geçirilmesinde kullanılmasıdır.(Sönmezoğlu;2004, s. 319)

PKK kurulduğu andan itibaren bölge devletleri ile olan ilişkilerimizi olumsuz etkilemiştir. Dış politikada Suriye, İran ve Irak ile sorunlar yaşamamıza neden olmuştur. Körfez savaşı sırasında otorite boşluğundan faydalanan PKK, bölgede kamplar kurarak

gücünü arttırmıştır. Irak yönetimi ile diplomatik ilişkiler geliştirilmiş ve PKK ile mücadelede realpolitik açıdan çıkarlarımız gereği çalışmalar yapılmıştır.

1991 Martı'na gelindiğinde Irak Kürtleriyle ilişki kurmak yönünde ilk adımı atan Turgut Özal olmuştur. Kürt yetkililer, Turgut Özal dahil Türk yetkililerle görüşmeler yapmak üzere Ankara'ya davet edilmişlerdi. Bu temaslar sırasında, Talabani ve Barzani'ye dış ülkelere, özellikle ABD'ye gidebilmelerine imkan tanımak için Türk diplomatik pasaportları verildi. Kuzey Irak'taki Kürt liderliğiyle Türk hükümeti arasında düzenli danışma görüşmeleri oluyordu. Kuzey Irak Kürtleri ile Türkiye arasındaki ilişkileri artıran Huzur Harekatı idi. Bunun, her iki tarafın da birbirleri hakkındaki olumsuz imajlarını değiştirmelerine yardımcı oldu.(Sönmezoğlu;2004, s. 319) Yine de Türk dış politika yapıcılarının Türkiye'nin güvenlik ihtiyaçlarıyla Kuzey Irak Kürtlerinkilerin çelişmesi arasında bir denge arayışları, Ortadoğulu komşularıyla ilişkilerini zorlaştırmıştır. Türk yetkililer için dış politika gündeminin ilk maddesini Irak'ın toprak bütünlüğüdür. Oluşturulacak Kürt devleti bölgesel dengeleri zarara uğratabileceğinden, Irak'ın dağılmasının komşu ülkeler arasında büyük bir rekabeti ortaya çıkaracağından endişelenmektedirler. Bu nedenledir ki, Kasım 1992'de Ankara'da İran, Suriye ve Türk yetkilileri arasında üç taraflı bir danışma mekanizması harekete geçirilmiştir.(Sönmezoğlu;2004, s. 320)

Türkiye dış politikasında sınır güvenliği söz konusu olduğunda askeri yöntemlere başvurulması her zaman gündeme gelmiştir. Sınır güvenliğini sağlamak için askeri sevkیاتlar hız kazanmıştır. Özellikle 12 Eylül darbesinden sonra Asker, defansif realizmin bir gereği olarak, ülkede güvenlik sağlanıncaya kadar her alanda etkisini hissettirmektedir. Bu politikalardan birisi de sınırların güvenliğidir. Türkiye PKK konusunda daha önceden sorun yaşadığı devletler ile masaya oturarak işbirliği sürecine girmiştir. Türk dış politika yapıcılarının benimsediği prensiplerden birisi, Ortadoğu'da kurulmak istenen bir Kürt devletinin oluşumunu engellemektir.

1991-2002 arası dönemde, Ortadoğu bölgesinde bir takım belirsizlikler bulunmaktaydı. Örnek vermek gerekirse; Irak'ın Uluslararası sistemdeki rolünün ne olacağı, Suriye ve Irak ile yaşanan ve devam eden su sorununun ne yönde gelişme göstereceği, bölgedeki çeşitli terör odaklarının barınmasına uygun ortamın varlığı, kitle imha silahlarındaki artış bunlardan bazılarını oluşturmaktadır. Özellikle bazı otoriter rejimlerin elinde kullanılma ihtimali olan kitle imha silahları endişe verici boyuta ulaşmıştır. Ayrıca bu dönemde Arap devletleri ve İsrail ile ilişkilerin dengeli bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. (Sönmezoğlu;2016,s.141)

Diğer yandan Soğuk Savaş sonrası döneme denk gelen 1990-2001 arası dönemde, ideolojik kamplaşmaya dayalı askeri rekabet ve çatışma ortamı sona ermiş ve yeni güvenlik tehditleri çok boyutlu ve çok yönlü bir yapıya ulaşmıştır. Bu dönemde; siyasal açıdan ayrışma ve bütünleşme hareketleri ile liberal demokrasiler yükselişe geçerken, iktisadi açıdan hızlı bir küreselleşme sürecinin meydana gelmesidir. Bu yeni dönemde

Türk Dış Politikası ise köklü bir değişiklik yaşamamıştır. Batı merkezli tamamlayıcı ittifak politikalarını göre Dış Politikasını şekillendirmiştir.(Çomak;2013,s.7-11)

2002 yılında AK Parti'nin iktidara gelmesi, bu zamana kadar Türkiye'nin uyguladığı Ortadoğu politikasında önemli değişikliklere neden olmuştur. ABD'nin Irak'a saldırması, yaşanan Davos Krizi ve sonrasında yaşanan Mavi Marmara baskını, Arap Baharı, dış politikada Ahmet Davutoğlu etkisi Türkiye'yi bölgede merkez ülke konumuna getirmiştir. Türkiye'nin bu yeni dönemdeki öncelikli amacı, komşularıyla sıfır sorun politikasına uygun davranmak ve bölgede çıkan uyuşmazlıklarda arabuluculuk rolü oynamaktır. Yeni dönemde bölge ile ekonomik ilişkileri geliştirmenin yanında, bölge ülkeleri ve küresel güçler ile de güvenlik alanında gelişmelerin yaşandığı görülmektedir.

Ahmet Davutoğlu'nun Dışişleri Bakanı olduğu 2013 yılında hazırlanan raporda Türkiye'nin Ortadoğu politikası ile ilgili bazı noktaları belirtmiştir. Türk Dış Politikası bu coğrafyada çeşitli sorunların olmasına karşın barış ve istikrar noktası olmaya devam etmekte ve bölgede yaşanan olayları yakından takip etmesi gerekmektedir. 2011 yılında başlayan Arap Baharı dış politikamızda önemli bir yere gelmiştir. Savaş ve çatışma ortamı oluşmadan demokratik yollarla mücadelenin başarıya ulaşması, barışa katkı sağlaması açısından önemli hale gelmektedir.

Türkiye'nin komşularla sıfır sorun politikasının amacı çevredeki sorunların çok fazla büyümeden, bölgesel sorunlara harcanacak enerjiyi ülkenin iç sorunlarında kullanılması amaçlanmaktadır. Türkiye'nin çıkarları ön planda tutularak uygulanmak istenen bir dış politika yöntemidir. Bu politikanın amacında çevre ülkelerinin iç politikalarına karışmamayı ön görmekte ilişkilere tamamen pragmatik olarak bakmayı hedeflemektedir. Bu açıdan bakıldığında Westphalian devlet sistemine uygun bir yaklaşımdır.(Oğuzlu;2012,s. 9-11)

Sıfır sorun politikası çerçevesinde, Türkiye, proaktif inisiyatifler alarak, diplomatik faaliyetlere öncelik vererek, bölge ülkelerinin sorunlarında arabuluculuk yöntemini kullanarak, Suriye, Irak, ve İran ile PKK sorununda çıkarları işbirliği yapma yoluna gitmişlerdir. Türk dış politikasında, Ortadoğu bölgesinde, askeri etkilerden çok, ekonomi ve ticari ilişkilerin öne çıktığı, karşılıklı bağımlılığın arttığı, diğer bir deyişle “yumuşak güç” faktörlerinin kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu durum, reelpolitik nedenlerin ve ulusal çıkar kavramının geri plana atıldığı anlamına gelmemektedir. Ancak Türkiye'nin Ortadoğu'da kullandığı araçların ve söylemlerin zamanla değiştiği görülmektedir.

2009 yılında İsrail ile yaşanan Davos Krizi, aynı yıl Ermenistan ile yakınlaşma siyasetinin başarısız olması, 2011 Arap Baharı'nın Suriye ve Irak ile ilişkileri olumsuz etkilemesi, komşularla sıfır sorun politikasının etkili olmayacağını göstermiştir. PKK'nın ise 2007 itibarıyla saldırılarını artırması önceliğin ekonomi ve siyasetin yerine güvenlik politikalarına ağırlık verilmesine neden olmuştur.(Balci;2017,s.315). PKK'nın saldırılarını artırması ABD, Türkiye, Irak arasında üçlü görüşmelerin başlamasını

sağlamıştır. Buradaki amaç, PKK'yı hedefe alarak terör konusunda bilgi alışverişinde bulunmaktır. Ancak beklentileri karşılamamış ve dağılmıştır.(Sönmezoğlu;2016,s.569)

Üç taraflı görüşmeler, Türk hükümetine, PKK sorununa ilişkin olarak İran ve Suriye'den işbirliği talepleri için ek bir forum oluşturuldu. GAP'ın 1983'de inşasının başlamasının ardından, Fırat nehrinin akışının düzenlenmesi için Suriye'nin Türkiye üzerinde baskı oluşturmak amacı ile PKK'ya desteğine dair düzenli bilgiler gelmekteydi. Bu sorun konusunda Suriye ve Türkiye yetkilileri arasında düzenli ikili görüşmeler yapılmaktaydı. Türk karar alıcıları ve kamuoyunun büyük bir kısmı, Suriye'nin aktif olarak PKK'yı desteklediğine inanmakta ve PKK lideri Apo'nun Suriye'de rahatlıkla hareket edebilme imkanına sahip olmasını kabul edilemez bulmaktaydı.(Sönmezoğlu;2004, s. 321)

PKK sorunun başlangıcında, Türkiye, realist politikalar çerçevesinde askeri güç unsurlarını denemiş ve bölge ülkeleriyle savaşın eşiğine geldiği anlar da olmuştur. Bölge ülkelerinin rejimleri ile yaşanan sınır problemleri, kaçakçılık ve terör faaliyetleri çatışma söylemlerinin tırmanmasına neden olmaktadır. Böylesi durumlarda, güvenlik politikaları, öncelikli konular arasına gelmektedir. Türkiye de, sınırlarının güvenliği için sınır ötesi operasyonları her zaman uygulamaktadır. Çünkü Türkiye'de yaşanan terör faaliyetlerinin kaynağı, ya Irak'ın ya da Suriye'nin kuzeyi olmaktadır. Bu durum ise Irak ve Suriye açısından iç işlerine müdahale şeklinde algılansa da; Türkiye'nin iç güvenliği, söz konusu olmaktadır. Bunların neticesi olarak da dış politika söylemleri zamanla değişebilmektedir.

Öyle gözüküyor ki Türkiye'nin Ortadoğu'lu komşularıyla Kürt hareketine bağlı olarak iyi ilişkiler kurma çabaları pek başarılı olmamıştır. Bu büyük bir oranda, bu ülkelerin yönetimlerinin birbirlerine karşı besledikleri güvensizlikten kaynaklanmaktadır. Türkiye, bu yönetimlerle, Kürtleri rencide edecek her türlü işbirliğinin, Batı ile ilişkilerinde çok zararlı etkiler yaratabileceği olgusu yüzünden gerçekten zor bir durumda kalmıştır. Bu durum Türkiye Hükümeti'nin, PKK'ya karşı Batı'nın desteğini arkasına almaya çalıştığı göz önüne alındığında, Türkiye'nin Batı ile ilişkilerinde büyük öneme sahiptir. Kürt sorunu, Türkiye'nin Batı ile ilişkilerini temelden etkilemektedir.(Sönmezoğlu;2004, s. 323-324)

PKK sorunu çerçevesinde ele alınan Kürt sorunu, AB tarafından Türkiye'nin üyelik müzakerelerine etki etmektedir. Türkiye, bu sorunu ortadan kaldırmak için "Demokratik Açılım" konusunu gündeme getirmiş ve demokrasi, insan hakları, barış ve güvenlik sorunlarının çözüleceğine ilişkin imajı AB'ye vermek istemiştir. Türkiye'nin böyle bir açılım stratejisi belirlemesinin nedeni, özellikle Soğuk Savaş sonrasında yaşanan ekonomik ve kültürel değişimin neden olduğu kimlik ve değerler eksikliğini yaklaşımların ve çatışmaların ön plana çıkmasıdır. Kendilerini Kürt halkının temsilcisi gibi gösterenlerin, özellikle 1990'lardan itibaren barış, demokrasi, özgürlük, kültürel haklar vb. konulara yönelmesi, AB'nin dikkatini çekmiş ve Türkiye'ye bu konuda baskı yapmaya çalışmıştır.

2008-2013 arası yıllar Demokratik Açılım çalışmalarına öncelik verilen konu olmasına rağmen, iki tarafın da karşılıklı güvensizlik içinde olduğu görülmektedir. 2009 yılında Demokratik ve Toplum Partisinin kapatılması, PKK'nın dönem dönem silahlı eylemlere girişmesi, karşılıklı diyalog sürecini engellemiştir. PKK, silah bırakmayı hipotetik olarak reddetmesine rağmen, Kürt siyasi hareketinin temsilcisi olarak öne çıkan partiler, demokratik ve kültürel hakların gelişmesi için Kandil ve Türkiye arasında arabuluculuk rolüne bürünmüşlerdir. Ancak bu süreç başlarken ve devam ettiği sırada Türk hükümeti, öncelikli olarak PKK'nın silah bırakmasını öne sürmüştür. Sürecin sonuna bakıldığında ise, PKK, daha da güçlenmiş ve şehirlerde hendek kazma yoluna gitmiştir. Bu sürecin sona ermesi, AK Parti'nin 2014 seçimlerinden istediğini elde edememesi üzerine rafa kaldırılmıştır. Ve 15 Temmuz 2016 darbesinden sonra PKK'ya yönelik Güneydoğu bölgesinde yoğun müdahalesi ile şehir yapılanması ortadan kaldırılmıştır. Açılan hendekler kapatılmış ve PKK'nın yaptığı mühimmatlar ele geçirilmiştir.

Demokratik açılım süreci, PKK'nın, Kuzey Suriye'de elde ettiği kazanımları, demokratik çözüm sürecini yürütmekteki amacının samimi olmadığı, aynı anda Türkiye ile İran, Irak ve Suriye'de savaşılamayacak olmasından dolayı, Suriye'deki ABD destekli DAESH karşıtı koalisyonunda yer almasını sağladı. Kuzey Suriye'deki toprak kazanımları, PKK'nın Türkiye'deki beklentisinin, barışçıl demokratik siyasi sisteme katılmaktan ziyade, siyasi, ekonomik, güvenlik ve askeri olarak KCK yapılanmasıyla bütün sivil yerleşim alanlarında Gramscian hegemonik fiili düzeni kurduğunu düşünmüştür. Ayrıca PKK, bu meselede bölgesel ve küresel güçlerin, Arap Baharıyla ve Gezi süreciyle Ortadoğu'da Türkiye'ye karşı PKK, PYD ve Kuzey Irak'taki yapıların askeri, siyasi ve ekonomik olarak Türkiye karşıtı bir blok oluşturduğunu düşünmüştür. PKK, HDP dinamikleri ile bölgede görev yapan korucu, asker, polis ve diğer güvenlik birimlerine açıkça suikast ve öldürme eylemlerini sistematik şekilde sürdürdüğü görülmektedir. Ulusal siyasette ise 7 Haziran 2014 tarihinde AK Parti hükümeti tek başına hükümet kuramamıştır. Ardından Kobani olaylarının başlaması, PKK'nın kurumlara saldırı düzenlemesi Davutoğlu hükümetinin PKK'nın şehir yapılanmasına karşı mücadelesi başlamış ve sonunda başarıya ulaşmıştır. Daha sonra 15 Temmuz darbe sürecini de Türk halkı başarıyla yenilgiye uğratarak Türkiye PKK, FETÖ ve bölgesel ve küresel güçlerin Türkiye'ye karşı bu jeopolitik kumpası akamete uğrattı Suriye'ye başarılı bir operasyonla tüm dünyaya gücünü ve saldırılara karşı artık ulusal sınırlarda değil, bölgesel ve küresel ölçekte reaksiyon vereceğini göstermiş oldu.

Türkiye, genel olarak olduğu gibi, Kürt sorunu konusunda da, ABD ile ilişkilerine en büyük önemi vermeğe devam etmektedir. Türk halkının büyük bölümü, Türkiye'nin Irak'a karşı BM liderliğindeki koalisyonu destekleme kararı alarak büyük bir ekonomik fedakarlık yaptığına inanmaktadır. Aynı zamanda, Türkiye'nin Körfez krizi sırasında ABD'yi destekleme kararıyla Kürt ayrılıkçı şiddetinin tırmanması arasında bir çeşit bağ görmektedir. Huzur hareketini ABD'nin önderlik ettiği ve Türkiye'yi bölerek bir Kürt devletinin kurulmasına yardımcı olmaya yönelik bir komplo olarak görme noktasına kadar gelmektedir.(Sönmezoğlu;2004, s. 326)

Son yıllarda Türkiye; ABD arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde, PYD faktörü etkili olmaktadır. ABD, PKK'yı terör örgütü olarak görmesine rağmen onun bir kolu olan PYD'ye silah yardımını yapması, ilişkilerde gerginliğin yaşanmasına neden olmuştur. Bu ilişkilerin temeli, DAESH'in 2014'te PYD hakimiyetinde olan Kobani'yi işgaliyle başlamıştır. PKK eylemlerinde artışlar yaşanması ve PYD desteği ilişkilerin bozulmasına neden olmuştur.(Kanat vd.;2017, s.18-19) Bir NATO müttefiki olan Türkiye'nin sınırlarını tehdit eden bir örgütüne ABD'nin destek vermesi, Türkiye açısından dış politikada ciddi tartışmalara neden olmaktadır.

Türkiye'nin politika yapıcıları, ABD'yi, terör ile mücadele ve ekonomik, siyasi alanda da stratejik ortak olarak görmektedir.²³ Aynı zamanda, ABD'nin zorlamasıyla “federalizme yönelmek gibi çözümleri” gündeme almak zorunda kalmak ihtimaliyle ilgili olarak da özellikle endişe duymaktadır. Bu endişelere, ABD'nin Kürt sorununa bütünüyle askeri bir yaklaşım güdülmesine pek de hoşgörülü bakmadığı gerçeğinin bilinmesi de eşlik etmektedir. Bu sıkıntılar, Türkiye, Irak'ın toprak bütünlüğünü açıkça ihlal etmeden Kuzey Irak Kürtlerine yardım ettiği sürece, ABD'nin Türkiye'deki Kürt hareketlerine sert karşılıklar verilmesine itirazlarını ifade etmekten sakınacağına bilinmesiyle bir ölçüde giderilmektedir.(Sönmezoğlu;2004, s.327) ABD bölgede yaşayan Iraklı, Suriyeli ve Türkiyeli Kürtlere desteğini sağlamaktadır. Bu politikasını bölgedeki oluşacak olan istikrarsızlığa rağmen devam ettirmektedir. Çünkü bölge devletleri, böylesi bir Kürt devletini istemediklerini açıkça beyan etmektedirler.

ABD tarafından PKK'nın bir terör örgütü olduğu yasama ve yargı organı kararlarında belirtilmiştir. ABD Dışişleri Bakanlığı da, PKK'yı bir terör örgütü olarak kabul etmiştir. Diğer yandan ABD'nin iç hukuku da, terör örgütlerine yardımı suç saymaktadır. Dolayısıyla YPG ile ABD askeri güçlerinin yakın ilişkisi, bu kapsamda suç sayılmaktadır. ABD vatandaşlarının birey olarak PKK'ya katılması veya bu örgütü çeşitli yollarla desteklemesi suç sayılırken, ABD silahlı kuvvetlerinin ya da yönetiminin bu terör örgütü unsurlarına silah sağlaması çelişkili hale gelecektir. ABD'nin YGP ve PYD gruplarını desteklemesi, PKK'nın faaliyetlerini doğrudan ya da dolaylı olarak onaylaması anlamına gelmektedir.(Yücel; 2018, s. 4-5)

Kürt sorununu çözmekte kararlı olan, bütünleşmiş bir Türkiye, ekonomik, siyasi ve toplumsal alanda birlik oluşturamamış bir Türkiye'ye oranla bölge için bir istikrar kaynağı olacaktır. Aksi takdirde Türkiye, insan haklarına ve başka ülkelerin toprak bütünlüğüne pek saygısı olmayanların eline düşebilecektir. Şiddet yanlısı aşırı Kürt milliyetçiliği, aşırı Türk milliyetçiliğinden bir karşılık gördüğü takdirde, kargaşanın esas kaynağı o zaman su yüzüne çıkacaktır. Böylesi bir Türkiye'nin dış politikası bölgede bir istikrar kaynağı olmanın çok uzağında kalacaktır.(Sönmezoğlu;2004, s. 328)

Türkiye bölgesindeki sorunları çözmeye, çevre ülkelere model olmak ve Ortadoğu'da aktif dış politika izlemek istiyorsa, öncelikle Anadolu'da siyasi birliği temin

²³ Ancak günümüzde ABD bu özelliğini kaybetmiştir. Bunun nedenleri arasında PKK'nın bir kolu olan PYD'ye yaptığı yardımlar ilk sıralarda yer almaktadır.

etmek zorundadır. Bunun için PKK terör örgütü tasfiye edilmeli ve “Kürtler ülkede dışlanıyor, demokrasi istiyor” algısı kırılmalıdır. Türkiye’de Kürtlerin kültürel ve demokratik haklar noktasında herhangi bir probleminin olmadığı uluslararası kamuoyuna dış politikanın da araçları kullanarak anlatılmalıdır. Türkiye’nin Doğusu ile Batısı arasındaki ekonomik farklılıklar giderilmeli; PKK’nın insani, mali, siyasi her türlü destek alabileceği bağlantıları kesilmelidir.

PKK’ya karşı bölge ülkeleriyle geliştirilen güvenlik politikaları devam ettirilmelidir. ABD, Türkiye ve Irak tarafından oluşturulan mücadele yöntemi sürdürülürken, PKK’nın bir terör örgütü olduğu ve sadece Türkiye değil bölge ülkelerinin de güvenliklerini tehdit ettiği argümanı sıklıkla dile getirilmelidir. Uluslararası alanda örgüte verilen destek ortaya konulmalı ve engellenmelidir. Dışişleri personeli PKK’nın bağımsızlık mücadelesi değil terör faaliyeti yaptığını ilgili ülkelere aktarması gerekmektedir.(Sandıklı, Kaya; 2012, s. 436-437)

PKK’nın başarısında diğer devletlerden aldığı gizli desteğin hayati önemi vardır. Kürt sorununun Türkiye’nin en zayıf noktası olması itibariyle, Türkiye’nin tehdidini hisseden veya Ankara’nın ciddi anlaşmazlıklar ve çatışmalar yaşadığı ülkeler için PKK Türkiye’yi cezalandırmakta kullanılabilecek değerli bir araçtır. Dolayısıyla, İran ve Irak’ın PKK’ya finans sağlamasına yardım etmeleri için önemli gerekçeleri vardır. Suriye yönetimi bugüne kadar örgütün en büyük destekçisi olmuştur; Suriye denetimindeki Lübnan’ın Beka vadisinde örgüte eğitim imkanı sunmaktadır, Öcalan ise Şam ile Beka arasında mekik dokumaktadır. Toprak ve su anlaşmazlıkları nedeniyle Türkiye’yle ilişkileri gergin olan Suriye, Öcalan’ı Ankara’ya karşı bir koz olarak kullanmaktadır. Bunların dışında Yunanistan ve Ermenistan gibi Türkiye’ye düşman devletlerin PKK ile en azından gayri resmi temaslarının olduğu bilinmektedir; bu ülkelerdeki kişiler PKK’yı destekleyerek Türkiye’ye baskı yapmayı isteyebilirler. Rusya, Türkiye Moskova’nın çıkarlarına aykırı politikalar izlediği zamanlarda Moskova da açıkça PKK konferanslarına ev sahipliği yapmaktadır. Rusya’nın PKK’yı açık biçimde desteklemesi, göreve gelen tüm Türk hükümetlerinin Çeçen direnişine veya Azerbaycan ile Orta Asya’daki Pantürkçü hareketlere çok fazla anlayışla bakmalarını engellemektedir.(Fuller, Barkey; Çev. Kaya; 2013, s. 59)

Terörle mücadele kapsamlı bir boyutta ele alınmalıdır. Eğitim, sağlık, ekonomik, askeri, sosyal alanlarda oluşturulan projelerin birbirleri ile bağlantılı olması mücadelenin etkinliğini artıracaktır.(Bilgiç; 2014, s. 91) PKK ile mücadele konusunda askeri önlemler başta olmak üzere her türlü hukuki, siyasi, ekonomik tedbirlerin alınması gerekmektedir. PKK insan ihtiyacının büyük bir kısmını bölge halkından karşılamaktadır. Güvenlik ortamı oluşturulmadığı takdirde PKK’nın etki alanını genişletmesi mümkündür.

Terör örgütü PKK’nın destek bulduğu bir başka nokta ise siyasal Kürtçülük boyutu olmaktadır. Çünkü PKK’nın hedefi siyasal Kürtçülük kapsamında büyük Kürdistan’ı kurmak olduğundan, Kürtçülük düşüncesi PKK’nın faaliyetlerinde halk desteğini alabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bölgenin demografik ve kültürel yapısı

gereği ana dilde eğitimin getirilmesi, bölge ve yer isimlerinin Kürtçe adlarının verilmesi, TRT Şeş (TRT 6) kurulması siyasal Kürtçülüğün engellenmesine yönelik olarak düşünülmüş ancak netice itibariyle başarının sağlanamadığı şeklinde eleştirel de yapılmaktadır. Demokratik açılım kapsamında atılan adımlar, siyasi Kürtçülük akımının önüne geçememiş ve bu süreçte PKK giderek şiddet ve baskıyla sahada şehir yapılanmalarının etkinliğini artırarak bölgedeki alternatif demokratik oluşumlara müsaade etmemektedir.

Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde yapmış olduğu reformlar, demokratik ve kültürel hakların tanınması ve diğer reformlar PKK'yı bütünüyle bitirmemiş, ancak Siyasal Kürtçülüğü ve PKK'nın gelişip büyümesini artırmamıştır. Tam tersine, PKK'nın ve Siyasi Kürtçülüğün, terör ve demokratik haklardan yararlanma stratejisinin meşru olmayıp çifte standart, ikiyüzlü bir siyaset olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti güvenlik güçleri meşru, yerel ve uluslararası hukuka uygun şekilde hem ulusal hem de uluslararası ölçekte orantılı orantısız güç ya da sivilleri öldürüyor, savaş suçu işliyor gibi eleştirilere maruz kalmamaktadır. Çünkü büyük güçler açıktan PKK/PYD'ye her türlü konvansiyonel silahları tank, top, uçaksavar, insansız hava aracı ve daha birçok silahı bu örgüte kendi kısa, orta ve uzun vadede jeopolitik çıkarlarını gerçekleştirmek için vermektedirler. Türkiye de kendi ulusal çıkarlarını korumak için savaş, diplomasi, ekonomik yardım, altyapı inşası, güvenlik duvarları ve mültecilerin korunması ve ağırlanması dahil her şeyi yapmaktadır.

PKK birçok Batılı ülke ve ABD tarafından ayrıca bölge ülkeleri tarafından da terör örgütü kabul edilirken; BM, AB ve NATO kapsamında da terör örgütü listelerinde bulunmaktadır.(Sandıklı, Kaya; 2012, s. 439). Avrupalı devletler de PKK'yı terör örgütü olarak kabul etmelerine rağmen; uluslararası hukuku hiçe sayarak PKK'ya destek vermesi, Avrupalı devletler ile dış politikamızda sorunlara neden olmaktadır.

Terörle mücadelenin, demokratik toplumlarda iki boyutlu olarak yürütüldüğü, terörü önlemeye yönelik sosyal, siyasal ve ekonomik projelerin muhakkak başarılı bir “teröristle (silahlı) mücadele” süreci ile desteklenmesi gerektiği, diğer ülke örnekleri incelendiğinde açıkça görülmektedir. Nitekim dünyaca ünlü RAND düşünce kuruluşunun 648 terör örgütü üzerinde 2008 yılında yapmış oldukları çalışma, teröristle mücadelede en başarılı stratejilerin; demokratik gözetim ve denetim altındaki kolluk güçlerinin ve istihbarat örgütlerinin koordineli bir şekilde çalışması ile gerçekleştirilebileceği gerçeğini desteklemektedir. Dolayısıyla devlet, terörle mücadele sürecindeki inisiyatifi, minimum hata ve maksimum etkinlik ile sürdürüleceği, teröristle mücadele faaliyetleri ile elinde tutmuş olacaktır. Bunun için devlet, önleyici istihbarat ve suç istihbaratını doğru yapmalı, operasyonu yapacak birimin eşgüdüm ve koordinasyonunu sağlamalı, çıkan yasaları uygulayacak kişiler profesyonellerden seçilmeli, yargılama süreci, profesyonel bir çalışma sonucunda hukuki delillerle desteklenmeli ve kriz süreçlerini doğru yönetmelidir. (USAK Raporu; 2008, s. 25-26)

Türkiye PKK ile mücadelesinde yukarıda belirtilen önlemleri ivedilikle hayata geçirecek politikaları uygulamalıdır. Bu çalışmaların bölgede uygulanması noktasında devlet görevlileri gerekli hassasiyeti göstermeli ve halkın devlete olan güvenini tesis etmelidir. Devlet örgüte gençlerin katılımını azaltacak yatırımlara hız vermelidir. Bölge halkının devlete olan güveni tesis edildiğinde PKK insan kaynağından yoksun kalacağından, örgüte önemli bir darbe vurulacaktır.

Türkiye 15 Temmuz 2016 FETÖ darbe girişiminden itibaren yeni dış politika paradigmaları belirlemeye başlamıştır. Özellikle Batı güvenlik bloğu olan NATO kapsamında yapılan politikaların artık geçerliliğini yitirdiği görülmüştür. NATO çatısı altında dost ve müttefik ülke olarak nitelendirdiğimiz ve yaklaşık 1950'lerden itibaren politikalar geliştirdiğimiz ABD'nin PKK/PYD ve FETÖ'ye açıkça destek vermesi; Türk Dış Politikasında yeni referans noktalarını belirmesini zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda Ortadoğu coğrafyasında müttefik olarak görülen ABD yerine müttefik olmayan Rusya ve Suriye yönetimiyle anlaşmaların yapılması; Suriye'nin kuzeyinde bulunan PYD/YPG'ye askeri müdahaleye ortam hazırlamış ve Fırat Kalkanı ile Zeytin Dalı hareketlerinin yapılmasına zemin hazırlamıştır. Bu hareketler başarı ile sonuçlandırılmış ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin de etkinliğini artırarak, dış politikada Türkiye'yi tehdit eden unsurlara karşı daha etkili mücadele etmemizi sağlamıştır. Türkiye'nin dış politikasındaki bu işbirliği çıkarları doğrultusunda olup; ideolojik boyutta bir ittifak olmamaktadır. İleride yaşanabilecek bir çıkar çatışması durumunda yeni dış politika stratejisi belirlenip, yeni müttefikler ile politika belirlenmesi mümkün olabilmektedir.

Türk Dış Politikasında önemli olan bir diğer unsur terörle mücadele olmaktadır. Terör örgütleri (özellikle PKK, FETÖ gibi) Türkiye'yi istenilen yönde hareket etmesini sağlamak için araç olabilmekte; bu durum ise bölgesel güç olma yolunda ilerleyen Türkiye'yi iç ve dış politikada bu yapılarla mücadele etmesini gündeme getirmektedir. Suriye'nin ve Irak'ın kuzeyine yapılan askeri operasyonlar bazı noktalarda Rusya'ya, ABD'ye ve diğer AB ülkelerine karşı yapılmaktadır. Askeri olarak yapılan bu mücadelenin yanında, bu terör yapılanmalarının ABD ve Avrupa gibi ülkelerde faaliyet gösteren finans odaklarının engellenmesi dış politikanın amaçlarından biri olabilmektedir.

Türk Dış Politikasının terör örgütleri ile mücadele etmesinin yanında Ortadoğu'da çıkarılmaya çalışılan İran- Suudi Arabistan gerginliğinin de diplomasi ve arabuluculuk girişimleriyle önlemesine yönelik amaçları olabilmektedir. Çünkü bölgesel çatışma ortamının varlığı terör yapılanmalarının etkinliğini artırmasına ve devletlerin güvenlik politikalarında zafiyet yaşanmasına neden olmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin bölgede etkin politikalar izlemesi Suudi ve İran devletlerince endişe uyandırabilmektedir. Çünkü bu devletler arası mücadele mezhepsel boyutta olmaktadır. Türkiye mezhepsel yapısı gereği birleştirici bir Sünni Müslüman politikası izlemesinden ötürü İran ile diğer yandan oluşturulmaya çalışılan Sünni bloğun liderliğini almaya çalışan Selefi Vahabi Suudi devleti ile Türk Devletinin politikaları çatışabilmektedir.

Türk Dış politikasında bölgesel güç olma kavramı yeni olmayıp Soğuk Savaş Sonrası Özal ile birlikte Kafkasya ve Türk Cumhuriyetleri ile ilişkiler kurmakla başlamış ve Balkanları, Ortadoğu'yu da çevreleyen bir şekle ulaşmıştır. Ancak geleneksel Türkiye Dış Politikası Batıya yönelik bir çizgide olsa da zaman zaman ilişkilerin durmak noktasına geldiği anlarda politika tercihlerini Doğu'ya yöneltebileceğini ifade etmiştir. 2010 sonrası dönemde ise proaktif bir dış politika anlayışını benimseyerek Ortadoğu'da etkin bir rol almak istemiştir. Fakat Türkiye'nin bölgesel güç olma noktasına engel olmak isteyen bölgesel ve küresel güçler Proxy örgütler aracılığıyla bu politikaların önüne geçmiştir.

2012 yılına gelindiğinde Türkiye'nin Ortadoğu'daki konumu, Arap Baharı ile rejimleri değişen ülkelerin açıklamalarıyla daha da güçlenmiştir. Bu devletler Türkiye'yi "model ülke" olarak belirlemişler ve yakın ilişkiler kurmuştur. Ayrıca Türkiye kendisini bölgede düzen kuran ülke konumunda görmüştür. Bunun için Libya'ya 300 milyon dolar ve Mısır'a 2 milyar dolarlık yardımı yapmıştır.(Balci;2017,s.341)

Suriye iç savaşı etkisini artırmaya başladığında Türkiye de sınır güvenliğini sağlamak için politikalar üretmeye başlamıştır. Bu savaş esnasında savaştan kaçanlar, kaçakçılık faaliyetleri yürütenler Türkiye sınırına yığılmaya başlamıştır. Türkiye gerekli güvenlik önlemlerini almasına rağmen tam anlamıyla engellenememiştir. Bu kapsamda Türkiye ilk etapta NATO'dan sınır güvenliğini sağlamak amacıyla gerekli askeri desteğe başvurmuştur. 2014 yılında ise IŞİD'in bölgede etkinliğini artırması çok sayıda insanın Türkiye sınırına gelmesine neden olmuştur. Uluslararası alanda gerekli desteği bulamayan Türkiye mülteci sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye daha fazla fiziki güvenlik önlemini hayata geçirmek için yaklaşık 900 km uzunluğundaki güvenlik duvarı oluşturmaya başlamıştır. Bu duvarın oluşturulmasındaki diğer bir amaç Suriye'nin Kuzeyinde iç savaşın da etkisiyle PYD'nin Kürt milliyetçiliği yapmasıdır. PKK'nın bir kolu olan bu örgüt Kürt unsurların desteğini almaya çalışmakta ve Türkiye sınırını tehdit etmektedir. Diğer yandan bölgede 2013 yılından itibaren yasa dışı geçişlerde artışlar görülmüştür. Ayrıca sınır bölgesindeki karakol sayıları arttırılmış; teknik ve fiziki kapasitesi de güçlendirilmiştir.(Yeşiltaş; 2015, s. 14-32)

Eğer Suriye'de bağımsız bir Kürt devleti kurma girişimi gerçekleşirse, bu durum Irak ve Türkiye'de ulusal birlik ve güvenliği tehdit unsurlarına cesaret verip, kirli emellerine ulaşma konusunda hızlanacakları anlamına gelir. İngiltere hükümeti bu konuda Türkiye'nin mücadelesini meşru bularak destek vermiştir. Türkiye'nin PKK/YPG konusunda kaygılarına son derece hak vermiş ve Suriye'nin toprak bütünlüğünü savunmuşlardır. İngiliz hükümeti, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin mülteci krizi konusunda çok önemli bir ülke olduğunu vurgulayarak, terör ve teröre karşı işbirliği yapma çağrısında bulunmuştur.²⁴ (Daily Sabah , 2017, s. 1)

²⁴ Daily Sabah . (2017). *Unlike US, British Government Fully Backs Turkey's Syria, PKK policies*. War on Terror. İstanbul: 2016. Nisan 12, 2018 tarihinde <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2016/06/11/unlike-us-british-government-fully-backs-turkeys-syria-pkk-policies> adresinden alındı

2014 yılına gelindiğinde Türkiye içeride ve dışarıda bir takım krizler ile karşılaşmıştır. İçeride Suriyeli sığınmacılar, FETÖ ve PKK'nın faaliyetleri, dışarıda PYD ve ISID'ın sınır güvenliğini tehdit ettiği görülmektedir. Bu kriz döneminde Türkiye, "milli irade" politikasını gündeme getirmiş; iç ve dış tehditlere karşı bu argümanı kullanmıştır. Türkiye milli çıkarlarına uygun güvenlik politikalarını geliştirirken, ABD ve Rusya'nın Ortadoğu'daki pozisyonunu göz ardı etmemiştir. Diğer yandan Türk Dış Politikası'nın "milli çıkar" söylemi ile yaşadığı dönüşüm, dış politika değerlerinin ortadan kalkmadığı; "ahlaki realizm"²⁵ noktasında kendini bulan bir konuma geldiği görülmektedir. Örneğin, PKK, PYD ve ISID ile askeri güç unsurları ile mücadele eden Türkiye; Suriyeli mülteciler konusunda üzerine düşeni yapmaya devam etmiştir.(Balcı;2017,s.346-348)

15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimi Türk Dış Politikası için de dönüm noktası olmuştur. Ortadoğu'da küresel ve bölgesel güçlerin kurmaya çalıştığı yeni düzende Batı yanlısı politikalar izlemek rasyonel bir tercih olmuştur. Ancak 2016 yılı itibariyle Rusya ile yakınlaşması, bölgede oluşturulmaya çalışılan dengeleri etkilemiştir. Bu yeni dönemde, Türk Dış Politikasının kullandığı araçlar ağırlıklı olarak diplomasi ve askeri güç unsurları olmuştur. Özellikle Suriye politikasında diplomasi çok etkin kullanmış; Rusya ve İran ile ortak hareket edilip askeri operasyonlar yapılmıştır. Ayrıca Rusya ile S-400 füze savunma sistemi anlaşmasının yapılması ve İran ile yapılan enerji anlaşmaları gündeme gelmiştir. Sonuçta, NATO müttefiki olan Türkiye'nin bu politikaları, ABD tarafından olumsuz karşılanmıştır.

Türk Dış Politikası, gerçekçi akılcı ve bölge ülkeleri ile barış ve istikrarı sağlamak için mücadele vermektedir. Dostane ilişkileri artırarak kriz ve çatışma ortamından uzak durmak istemektedir. Son zamanlarda Ortadoğu'da artan kriz ve istikrarsızlık ortamında, çok taraflı bir dış politika izleyerek başarı elde etmiştir. Ortadoğu'da yaşananlara kayıtsız kalması mümkün değildir.(Ayata; 2018,s. 408-410).

Sonuç olarak, 2002 öncesi Türk Dış Politikası Batı endeksli ve Transatlantik merkezinde bir dış politika olarak bilinmektedir. Batının demokratik değerleri içselleştirilmeye çalışılmakta ve yoğun bir işbirliğini amaçlamaktadır. NATO'nun bir müttefiki olarak, AB üyesi olmak için çalışmaktadır. Statüko yanlısı bir politikayı benimsemiştir. Ancak 2002 sonrasında AK Parti iktidarı ile birlikte çok kimlikli, çok yönlü, çok boyutlu, çok merkezli bir dış politikaya dönüşmüştür. Bu değişim bazı kesimlerde eksen kayması olarak nitelendirilse de aslında Realpolitik ve ideal değerlerin iç içe geçtiği akılcı bir politikayı yansıtmaktadır.(Çomak;2013,s.121-124)

²⁵ Ahlaki Realizm; askeri güç unsurlarının yanında insani faktörlerin de gözetilmesini kapsayan bir görünüm göstermektedir. Bu noktada bölgesel ve Küresel güçler Suriye'de güç ve çıkarları için sadece askeri unsurları kulanırken; Türkiye, insani durum ile güvenliği ve realizm ile ahlaki birlikte uygulayan bir politika izlemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Fuat Keyman, <https://www.karar.com/gorusler/e-fuat-keyman-yazdi-firat-kalkanindan-afirin-ve-munbice-ahlaki-realizm-799782>)

5.2. Terörle Mücadele Yöntemleri Açısından PKK

Terörizm ile mücadele; terör faaliyetlerini uygulayan örgütlere ve gruplara karşı, bu faaliyetler neticesinde ortaya çıkan sonuçlara karşı alınan önlemleri içeren politikalar olarak değerlendirilmektedir.(Şen; 2017, s. 105). Küreselleşmenin getirdiği nokta, rakip devletleri yıpratma girişimleri, bir devletin diğer devleti istenilen politika doğrultusunda hareket ettirilmesi gibi durumların ortaya çıkması terör örgütlerine destek veren ülkeler ile mücadele de terörle mücadele kapsamında değerlendirilebilmektedir. Bu da terörle mücadelenin yöntemi ve alanının genişlediğini göstermektedir. Yöntem ve amaç çeşitlenmesine rağmen; terörle mücadele noktasında iç politika ve dış politikada eş zamanlı ve çok boyutlu bir yöntem benimsemez ise başarılı olunması mümkün olmamaktadır.

Terörle mücadele eden devletler ilk etapta silahlı güç unsurlarını kullanarak terör örgütlerine karşı kullansalar da; ilerleyen dönemlerde terörle sadece askeri yöntemler kapsamında çatışma odaklı olmasından ziyade ekonomik, toplumsal, siyasal boyutlarını da gündemine alarak terör örgütleriyle geniş çaplı bir mücadele yöntemini benimsemektedirler. Bunda güvenliğin kapsamının genişlemesi ve küreselleşmenin etkisi etkili olmaktadır. Askeri yöntemlerin yanında ekonomik, toplumsal, siyasal unsurların sürece katılması, terör örgütünün tamamen etkisiz hale getirilmesini ve bölgede kalıcı barışın sağlanabilmesini amaçlamaktadır. Terör örgütünün ortaya çıkardığı çatışma ortamının ve güvensiz yapının önüne geçilebilmesi için mücadele yöntemleri geliştirilmiş ve buna günümüzde terör örgütleri ile müzakere yönteminin de eklendiği görülmektedir. Ancak bu müzakere yöntemleri çoğu kez gizli tutulmaktadır. Çünkü terör örgütleri ile mücadelede kamuoyunun tepkisi gündeme gelebilmekte ve devletin örgütle mücadelede zafiyet gösterdiği imajının güçlenmesine neden olmaktadır.

Teröre ve terörizme karşı mücadele yöntemleri açısından askeri güç unsurlarına dayanmayan daha çok diplomatik ve küresel kuruluşlar oluşturma yolunun benimsenmesinin önündeki en önemli sorun tanımlama sorunu olmaktadır. Bir devletin diğer devletin egemenlik haklarına saygı göstermeyerek o ülkedeki terör faaliyetlerini doğrudan veya dolaylı olarak desteklemesi hem tanım sorununu güçleştirmekte hem de mücadele yöntemlerinin etkisini ortadan kaldırmaktadır. Her devletin sınırları içinde egemenlik hakkı kutsaldır ve hiçbir ayrılıkçı hareketin desteklenmesi söz konusu olmamalıdır. Ancak terör örgütüne verilen destek dış politikada kendisini göstermektedir. Bunun en açık örneği jeo-stratejik öneme sahip olan, küresel ve bölgesel aktörlerin hedefi konumunda olan Türkiye’de faaliyet gösteren PKK olmaktadır.

Devletler terörle mücadele ederken zulme neden olacak uygulamalardan kaçınmalıdır. Bu konu özellikle etnik terör ile mücadele eden devletler noktasında kendisini göstermektedir. Ülkenin bir bölgesinde ayrılıkçı hareket gösteren guruplara destek veren sivillere karşı da terörle mücadele politikaları uygulanmaktadır. Bu bölgedeki halkın terör örgütüne jeo-stratejik destek vermesi devlet tarafından önlenmesi gerekmektedir.

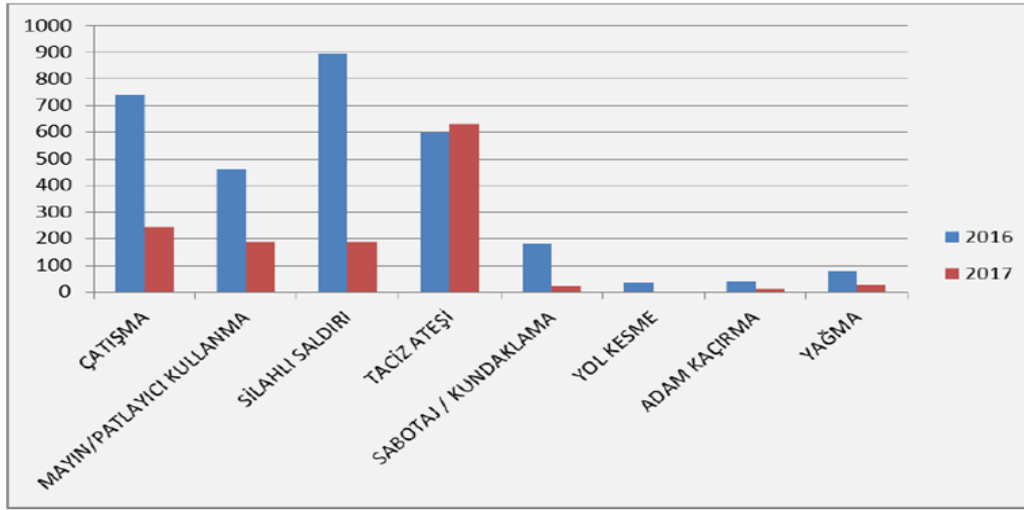
Türkiye'nin terörle mücadele kapsamında PKK ile ilk etapta askeri yöntemlerin ağırlıkta olduğu bir yöntem benimsenirken 2000'li yıllardan sonra siyasi, ekonomik, toplumsal açıdan geniş çaplı bir mücadele stratejisi benimsenmiştir. Askeri yöntemlerin uygulandığı dönemlerde (özellikle 12 Eylül darbesi sırasında) bölge halkına karşı çok sert tedbirler alınmış, bu yöntemler bölgenin devlete olan güveninin sarsılmasına neden olmuştur. Diğer yandan bu dönemden sonra PKK'nın örgüt elemanı sayısında artış olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu dönemde PKK ile mücadelede ekonomik, siyasi ve toplumsal politikalar geri planda kalmış, silahlı güç unsurları ön planda tutulmuştur.

Türkiye'nin terörle mücadelesi açısından Öcalan'ın yakalanması dönüm noktası olmuş ve silahlı mücadele yöntemi siyasi boyutunu da içermeye başlamıştır. Ancak siyasallaşma süreci de mücadelede etkinliği yakalamaya yeterli olmamıştır. Örgütün siyasi boyutunu oluşturan partiler kurulmuş, sorun uluslararası alanda toplumsal ve kültürel yönü olan terörle ilgisi olmayan bir konuma getirilmeye çalışılmıştır. Türkiye insan hakları suçu işleyen bir ülke haline getirilmek istenmiştir. Bu da mücadelenin uluslararası boyutunu gündeme getirmiş ve Türkiye terörle mücadelesine kültürel ve toplumsal hakları da içeren “Demokratik Açılım” kavramını gündeme getirmiştir. Sürecin bundan sonraki kısmında Türkiye terör örgütüyle mücadelesine müzakere yöntemini de ekleyerek çok yönlü bir mücadeleyi başlatmış olmaktadır.

Terörle mücadele netice itibariyle bir süreçtir. Türkiye otuz yılı aşkın süredir terörle mücadele etmektedir. Mücadelenin ilk dönemlerinde terör örgütünün ciddiye alınmaması, önemli görülmemesi sorunun daha ileri boyutlara ulaşmasına neden olmuştur. Mücadelenin başarısının daha çok terörist öldürmek üzerine kurulduğu bu dönemde hukuki olmayan yöntemlerin uygulandığı, terör örgütüne destek veren köyler ülkenin batısına göç ettirildiği, bazı dönemler itibariyle askeri üstünlüğün kurulduğu görülse de örgütün eleman ihtiyacını karşıladığı ve toparlanma sürecinin ardından yeniden eylemlerine devam ettiği görülmüştür. Demokratik açılım süreci mücadele yöntemini ciddi anlamda etkilemiş ve çatışma ortamının nispeten azaldığı görülmüştür. Ancak PKK terör örgütü Demokratik açılım sürecinde de silahlı eylemlerine devam etmiştir.(2009 Dağlica baskını bunun bir örneğidir.) Türkiye'nin terörle mücadelesinin değiştiği bu dönemde, terör örgütü ile müzakereler yaptığı, bölge halkını dinlemek için “Akil İnsanlar” heyetini oluşturduğu, kültürel hakların ön plana çıkartıldığı bir süreç yaşanmıştır. Bu görüşmeler yapılırken Türkiye'nin öncelikli amacının PKK'nın silah bırakması olduğu her zaman gündemde kalmıştır.

Türkiye'nin terörle mücadelesinin yöntem değiştirmesiyle birlikte PKK'nın da yöntem değiştirdiği görülmektedir. KCK yapılanmasının da bu değişimin bir göstergesi olduğu kabul edilebilmektedir. Diğer bir gösterge ise kurulduğunda Kürt, Türk, Arap köylerine baskınlar verip sivillerin de ölmesine neden olan PKK artık eylemlerini güvenlik güçlerine karşı yapmaktadır. Bu şekilde dünya kamuoyunda amacı bölge halkının yanında olduğunu ve hedef ülke Türkiye'nin sivil vatandaşları ile bir sorunun olmadığı imajını oluşturarak sorunun “Kürt Sorunu”, “Güneydoğu Sorunu” olarak anılmasını sağlamaktır. Bunu aşağıdaki tabloda daha net görmekteyiz.

Tablo 11: PKK'nın Silahlı Saldırı Çeşitleri

Grafik 1 - 2016 ve 2017 Yıllarında PKK Terör Örgütü Saldırı Çeşitleri

Kaynak: <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2017/12/29/8780/turkiyenin-2017-yilinda-terorle-mucadele-stratejisi-onleyici-kolluk-ve-kesintisiz-mucadele>

Türkiye'nin terörle mücadelesinde farklı uygulamalara başvurulması mücadelenin aslında çok zor bir süreç olduğunu göstermektedir. Tanım sorununun olması, sınıflandırmanın farklı olması, faaliyet alanlarının ayrılması gibi durumlar da terörle mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Bütün bu zorluklara rağmen dini, dili, ırkı, inancı, siyasi düşüncesi, mezhebi, yaşam biçimi ne olursa olsun insan hayatını kasten yok etmek terör faaliyeti olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak bu sayılan durumlar daha çok terörün nedenini oluşturmaktadır. Bu durum ise mücadele yöntemlerini etkilemektedir.

SONUÇ

Klasik Uluslararası sistem devletler arası çatışmaları önlemek üzerine kurulmuştur. Soğuk Savaş sonrası süreçte çatışmalar devlet içi, etnik, ideolojik, ayrılıkçı mikro milliyetçilik, demokratik olmayan ülkelerde iç savaş, silahlı çatışma, asimetrik savaş ve teröre başvurulması, küreselleşme sürecinde uluslararası ilişkileri daha karmaşık, zorlu ve tehlikeli, güç ve hegemonik mücadelelere dönüştürmektedir. Ayrıca uluslararası siyaset daha çatışmacı ve kırılgan hale gelmektedir.

Liberal demokratik temsili sistemlere sahip olmayan otoriter ve totaliter sistemlerde etnik, dini ve ideolojik farklılıklar terör oluşması için yapısal alanlar oluşturmaktadır. Bu durum ise bölgesel ve küresel güçlerin hegemonik müdahalelerini kolaylaştırmaktadır. Buradaki amaç demokratik, özgürlük, insan hakları, eşitlik ve kültürel haklardan ziyade sonu belli olmayan çatışmalarla uluslararası barış ve istikrarı tehdit etmektedir.

Terör konusu uzun geçmişe sahip bir kavramdır. Amacı, yöntemleri, etki alanı zaman içerisinde değişiklik gösterse de toplumda korku ve endişe uyandıran şiddet hareketi olarak kendini göstermektedir. Ancak terörün tanımı sorunu her zaman güncelliğini korumuş ve net bir tanımı yapılamamıştır. Özellikle Soğuk Savaş dönemi terör faaliyetlerinin artmasına neden olmuştur. Devletler savaşmak istemedikleri devletlere karşı terör faaliyetlerini desteklemeye başlamıştır.

Terörün, bir savaş yöntemi olarak gelişmesi savaşların daha uzun süre devam etmesine neden olmaktadır. Çünkü geleneksel yöntemle yapılan savaşlarda taraflar askeri güçleri oranında karşı karşıya gelir, belirli bir süre çatışmalar yaşandıktan sonra barış yapılır ve kazanan kaybeden ülke olurdu. Ancak savaşın yeni bir boyut kazanmasının ardından, amaç rakip devleti (ya da düşman devleti) yok etmekten ziyade; o devleti yıpratmak ve istenilen politikalar doğrultusunda hareket etmesini sağlamak olabilmektedir. Denilebilir ki, eskiden savaşlar devletler arasında yapılırken günümüzde devletler adına hareket eden yapılar tarafından yapılmaktadır.

Terörün kullanılmasında ana aktör yine devlet olmaktadır. Devletlerin dış politikaları ise iç politikalarında iyi veya kötü olmasına bağlı olabilmektedir. İçyapısında siyasi istikrarsızlık, ekonomik sorunlar ve toplumsal çatışmanın olduğu devletler teröre açık bir konuma gelmektedir. Ancak bu özelliklerin görüldüğü her devlette terör vardır demek doğru bir görüş olmamaktadır. Yine bu özelliklerin sıklıkla Ortadoğu ülkelerinde görülmesi ve terörün de Ortadoğu'da yoğun faaliyet göstermesi; siyasi, ekonomik, toplumsal istikrarsızlık olan ülkelerde terör olaylarının olduğu görüşünü desteklemektedir.

Terörizm ise terör konusundan siyasi bir amaç içermesi yönüyle farklılık göstermektedir. Terörizm terör örgütlerinin ideolojik boyutunu oluşturmaktadır. Terörün unsurlarından olan ideoloji olmazsa terörizmden bahsedilememektedir. Ancak terör ve terörizm; ekonomik, ideolojik ve siyasal nedenleri ve türleri (etnik, dini, devlet vb.) bakımından benzerlik gösterebilmektedir.

Terörün kullanılması Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında devlet politikası halini almaktadır. Örneğin SSCB Soğuk Savaş döneminde rejim ihracı amacıyla ülkelerdeki sol örgütleri desteklemiştir. Yine İran ülkesindeki rejimin yayılması için terörü devlet politikası olarak benimsemekten kaçınmamaktadır. Bu da İslam'ın terörle anılmasına neden olmaktadır.

Terör ve terörizm için 11 Eylül saldırıları önem arz etmektedir. Bu saldırılar ile ABD gibi bir devletin terör saldırılarına maruz kalabileceği anlaşılmıştır. ABD kendisine düşman olarak gördüğü yapılara karşı “önleyici savaş” adı altında müdahalede bulunabileceğini açıklamıştır. Ayrıca bu saldırılardan sonra nükleer silahların terör örgütlerinin eline geçeceği düşüncesi, terörle mücadelede devletleri daha etkin karar almalarını sağlamıştır. Terör örgütleri ise devletleri yıpratmak için kullanılan birer aktör haline gelmiştir.

Çalışmanın konusuna, amacına, yöntemine uygun olarak terör ve dış politika konuları incelenmiştir. Belirtilen hipoteze uygun olarak terörün dış politikaya olan etkisi Yapısal Realizm çerçevesinde araştırılmaya çalışılmıştır. Devletlerin dış politikalarında terörü neden, nasıl ve hangi yöntemlerle kullandığı tartışılmıştır. Bu kapsamda devletler kendi çıkarlarına uygun olarak, savaşın değişen koşullarını da göz önüne alarak terörü ve terör örgütlerini kullanmaktadır. Çalışmada belirtildiği üzere amaç karşı tarafı askeri açıdan mağlup etmek değildir. İstikrarsızlığın devam etmesini sağlayarak savaş ekonomisini her zaman canlı tutmak ve düşman olarak belirlediği yapının (devlet, örgüt gibi) var olmasını sağlamaktır. Bu durum sürdürülebilir istikrarsızlık olarak da ifade edilebilmektedir. Bunun yanında terör sorunlarının yaşandığı ülkelerde bölgesel ve küresel güçlerin lehine jeopolitik yeni sınırlar ve uydu devletçikler inşa edilmek istenmektedir.

Çalışmanın teorik kısmını oluşturan birinci ve ikinci bölümler hipotezin kapsamından uzaklaşmadan ve fazla ayrıntıya girmeden incelenmiştir. Dış politika analizinde kullanılan Uluslararası İlişkiler teorileri Liberalizm, Realizm ve Sosyal İnşacı yapı olmaktadır. Bu teoriler kapsamında geliştirilen yöntemler ile dış politikaya bakış açıları irdelenmiştir. Diğer yandan bu teoriler aracılığıyla Türkiye'nin PKK ile olan ilişkisi verilmek istenmiştir. Çünkü PKK terör örgütü faaliyetleri, aldığı destek ve mücadele yöntemleri açısından tek bir teoriyle açıklanabilecek bir konu olmamaktadır. Dış politika araçları çalışmada aktarılandan fazla olmasına rağmen sınırlandırılmış ve hipotez kapsamına uygun olan dış politika araçları seçilmiştir. Netice itibarıyla terör, dış politika araçlarından savaş ve çatışma başlığı altında değerlendirilmiş ve dış politikada bir araç olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır. İkinci bölümde ise terör konusu ve devlet desteği genel hatlarıyla ele alınmıştır. Uluslararası hukuktaki yeri ise, bu alanda yapılan sözleşmeler dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Çalışmayı somut hale getirebilmek için PKK terör örgütü (bazı bölümlerde uzantıları olan PJAK ve PYD) inceleme alanı olmuştur. PKK'nın kuruluşu ve gelişim süreci, siyasallaşma süreci, finans kaynakları ve verilen dış destek çalışmanın teorik kısmında belirtilen konulara uygun olarak incelenmiştir. Türkiye'nin dış politikasında

PKK terör örgütü önemli bir etken olmaktadır. Özellikle destek veren ülkeler ile aramızda sorunlara neden olabilmektedir.

Çalışmada PKK terör örgütüne karşı ABD'nin, Rusya'nın, İran'ın ve AB ülkelerinin (tamamı değil) yaklaşımları altında verdikleri destek incelenmiştir. Bu devletler uluslararası alanda terör örgütüne destek veren ülke konumunda bulunmaktadır. Ancak Rusya açısından da Türkiye terör örgütüne destek veren ülke konumundadır. Çünkü Rusya'ya göre Çeçenler bir terör faaliyeti içerisindedir ve Türkiye de buna destek vermektedir. AB ülkeleri ise konuya insan hakları ve demokratikleşme sorunu olarak bakmaktadır. İran ise çıkarları doğrultusunda hareket ederek rakibi olarak gördüğü Türkiye'yi zor durumda bırakmak istemektedir. ABD ise PKK'yı terör örgütü olarak tanımakta, diğer yandan stratejik ortağı olmasına rağmen Türkiye'ye karşı PKK'ya destek vermektedir. PKK'ya verilen bu destekler incelendikten sonra, son bölümde çıkarımlarda bulunulmuştur.

Türkiye Soğuk Savaş'ın sonlarında oluşan yeni jeopolitik oluşum ve dengelerde bölgesel ekonomik, kültürel, siyasi ve sosyal bağlamda çok yönlü çok boyutlu ilişkiler geliştirme sürecinde Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da yeni sorunlar ve imkanlarla karşılaşmıştır. Bu yeni imkan ve fırsatları değerlendirme sürecinde bir yandan AB üyesi olmak için dış politikası ve iç politikasını şekillendirirken; dış politika araçlarından yararlanarak siyasi istikrarını, ekonomik büyümesini, demokratik gelişmesini güçlendirmek istemektedir.

Türkiye farklı kriz çekim kuvvetlerinden, jeopolitik çıkar bölgelerinden güçler dengesini oluşturmak isterken birçok sorunla da karşılaşmıştır. Türkiye 1990-2000'lerin başlarında ekonomik krizler, terör saldırıları, koalisyonlar, iç istikrarsızlıklar ile mücadele etmekteydi. Türkiye'nin bölgesel bir aktör olarak krizlere müdahil ve taraf olma siyaseti izlediğinde askeri, ekonomik, maddi kapasitesinin kısıtlı olduğu görülmüştür. Bu kapasitenin sınırlandırılması için bölgesel ve küresel güçlerin terör eksenli, vekalet ve örtülü savaş operasyonlarına maruz kalmıştır.

Netice itibarıyla neoemperyal ve bölgesel güçler hegemonik çıkar ve amaçları için, Türkiye'yi zayıflatmak istemektedir. Bunun için her türlü etnik, dini, yerel, bölgesel ve ideolojik grup ve yapıları dolaylı ya da doğrudan desteklemektedir. Ekonomik, siyasi, askeri, finansal, terör ve darbe de dahil her türlü manipülatif araçları kullanarak; kendi dış politika amaçları uğruna Ortadoğu'ya etki ve nüfuz ederek hedef ülke Türkiye'yi baskılamaktadır.

Türkiye'nin güvenlik güçleri polis jandarma ve askeri unsurları bakımından Kenneth Waltz'ın savunmacı realizmini doğrulayan bir pozisyonda iken; büyük güçlerin PKK'ya doğrudan askeri, mali, finansal vb. destekleri Türkiye'yi bölmek için hem içerden hem de dışarıdan bölgesel ve küresel ölçekli askeri açıdan tehdit etmeye başlamıştır. Bu durumda Türkiye Kıbrıs harekatında olduğu gibi savunma ve güvenlik politikalarında kara, hava, deniz ve her türlü konvansiyonel silah teknolojisinde yerleşme ve milli silah endüstrisinin gelişmesi sayesinde silahlı taarruz kabiliyetini geliştirerek bölgesel ve küresel ölçekli askeri operasyon gücü kazanmıştır. Bu da tıpkı Jhon Mearshimer'in saldırgan realizmi bağlamında askeri taarruz ve caydırıcı kapasiteye

ulaştığını göstermektedir. Bu durumda Türkiye bölgesel gücünü arttıran ve küresel güç olma yolunda önemli adımlar atan ülke konumuna gelmiştir.

Sonuç olarak terörün, dış politikanın bir aracı haline geldiği görülmektedir. Bu kapsamda PKK, bölgesel ve küresel güçlerin Türkiye'yi dış politikada engellemek için kullandığı bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Türkiye, Uluslararası Hukuk'a da uygun bir şekilde mücadelesini yürütmektedir. Bölgede gerek askeri gücü ile gerekse işbirliği yoluna giderek sorunun çözümü için politikalar geliştirmektedir.

KAYNAKÇA

ACAR, Ünal (2012), **A'dan Z'ye Terörizm**, Kripto Yayınları, Ankara

AĞIR, Bülent Sarper (2013), Güvenlik Çalışmaları Alanında Kopenhag Okulu'nun toplumsal Güvenlik Kavramsallaştırması Çerçevesinde Bir Etnik Çatışma Örneği Olarak Kosova Sorunu, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

AKGÜL AÇIKMEŞE, Sinem (2008), Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmalarında Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine bir Değerlendirme, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ALAKEL, Murat ve A. Sefa Yıldırım (2014), 11 Eylül Sonrası ABD'nin Irak İşgali Sürecinde Hegemonya-Emperyalizm Tartışmalarına Eleştirel Bir Bakış, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:5, Sayı:8

ALGAN, Özgür (2012), PKK Terör Örgütünün Kuruluşu, Faaliyetleri ve Siyasallaşma Süreci, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü

ALKAN, Necati (2007), **Söz Bitmeden: Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, USAK, Ankara

ARI, Tayyar (2004), **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, Alfa Yayınları, İstanbul

ARI, Tayyar (2013), **Uluslararası İlişkiler Teorileri Çatışma, Hegemonya, İşbirliği**, MKM Yayıncılık, Bursa

ARI, Tayyar (2013), **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, MKM Yayıncılık, Bursa

AYKIN, Hasan ve H. Kevser Sözmen (2008), **Terörün Finansmanı ile Mücadele**, Mali Suçları Araştırma Komisyonu Yayınları, Ankara

BAL, İhsan (2006), **Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara

Bal, İhsan (2006), **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara

BALCI, Ali, KARDAŞ, Şaban (2014), **Uluslararası İlişkilere Giriş**, Küre Yayınları, İstanbul

BALCI, Ali (2017), **Türkiye Dış Politikası İlkeler, Aktörler ve Uygulamalar**, Alfa Yayınları, İstanbul

BAYRAKTAR, Muharrem (2009), **Batı'nın Kanatları Altındaki PKK**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul

BAYLIS, Jhon (2008), Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt:5, Sayı:18

BİLA, Fikret (2004), **Satranç Tahtasındaki Yeni Hamleler Hangi PKK?**, Ümit Yayıncılık, Ankara

BİLGİÇ, Mehmed Sadi, Salih AKYÜREK (2012), **Türkiye'de Kürtler ve Toplumsal Algılar**, Bilgesam Yayınları, İstanbul

BOZKURT, İhsan (2013), Terör, PKK ve Dış Destek, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Brown, M. E., Lynn-Jones, S. M., & Miller, S. E. (1995). *The Perils of Anarchy Contemporary Realism and International Security International Security Readers*. Londra, Birleşik Krallık: The MIT Press. Nisan 11, 2018 tarihinde <http://b-ok.xyz/book/2378260/e1e445> adresinden alındı

BURCHİLL, S., Andrew, LİNKLATER, Richard, DEVETAK vd. (2005), **Theories of International Relations**, Palgrave Macmillan, New York

BUZAN, Barry (1983), **People, States and Fear: The National Security Problem in International Realions**, Harvester Books, Chapel Hill, University of North Carolina Press, Brighton

BOOTH, Ken and Toni Erskine (Edt.) (2016), **International Theory Today**, Polity Press, USA

BOW, Brian (2009), The Politics Of Linkage Power, Interdependence, and Ideas in Canada-US Relations, UBC Press, Columbia

CANBOLAT, S. İbrahim (2012), **Uluslararası İlişkilerde Türkiye; Savaş ve Barış Arasında Dünya**, Aktüel Yayın, Bursa

CAŞIN, Mesut Hakkı (2008), **Uluslararası Terörizm**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

CRENSHAW, Martha (1985), An Organizational Approach to the Analysis of Political Terrorism, Orbis 29, no:3

ÇALIŞKAN, Elif (2013), **PKK Terör Örgütüne Dış Destek: Dönemsel Çerçeve Analizler**, Çatı Kitapları, İstanbul

ÇİÇEK, Ceyhun (2012), **Uluslararası Güvenlik Çalışmaları Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kuramı**, Kriter Yayınları, İstanbul

ÇİTLİOĞLU, Ercan (2008), **Gri Tehdit Terörizm**, Destek Yayınları, İstanbul

ÇOMAK, Hasret (2013), **Türk Dış Politikasında Yeni Yönelimler**, Beta Yayınları, İstanbul

ÇOMAK, Hasret vd. (2016), **Uluslararası Güvenlik**, Beta Yayınları, İstanbul

DAVUTOĞLU, Ahmet (2012), 2013 Yılına Girerken Dış Politikamız, Ankara

DEMİR, Cenker Korhan (2017), Etnik Ayrılıkçı Radikalleşme: PKK, **Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi**, Cilt:9, Sayı: 80

DEMİR, Cenker Korhan (2008), Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt:5, Sayı:19, s. 57-88

DOĞAN, Soner (2016), Türkiye-İran İlişkilerinde Suriye Faktörü: Risk Üçgeninde İstikrar Arayışı, İnsani Araştırmalar Merkezi

Donnelly, J. (2000). **Realism and International Relations (Themes in International Relations)**. Cambridge, Brileşik Krallık: Cambridge University Press. Mart 11, 2018 tarihinde <http://b-ok.xyz/book/842195/ac2f1c> adresinden alındı

DOSTER, Barış (2013), Irak, Suriye ve İran'ın Türkiye Politikaları, Ortadoğu Analiz, Cilt:5, Sayı: 57

EFEĞİL, Ertan (2018), **Dış Politika Analizi Ders Notları**, Gündoğan yayınları, İstanbul

EKER, Sami (2015), Savaş Olgusunu Dönüşümü: Yeni Savaşlar ve Suriye Krizi Örneği, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:1

ELİK, Süleyman (2014), Türkiye- İran İlişkileri Tahlillerine Kuramsal ve Yöntemsel Bir Yaklaşım, Bilge Stratejileri, Cilt: 6, Sayı:11

ERCAN, Murat (2018), **21. Yüzyılda Küresel ve Bölgesel Aktörler Bağlamında Türk Dış Politikası**, Efe Akademi Yayınları, İstanbul

ERGİL, Doğu (1992), Uluslararası Terörizm, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 47, Sayı: 3

ERSEVER, Cem (1993), **Kürtler, PKK, Abdullah Öcalan**, Kitap Yayınları, Ankara

FRANKEL, Joseph (1972), ***Contemporary International Theory and Behaviour of State.*** , Free Press. New York

FREEMAN, Michael (2011), The Sources of Terrorist Financing: Theory and Typology, <https://calhoun.nps.edu/handle/10945/47781>

FULLER, Graham E. ve Henri J. Barkey (2013), **Türkiye'nin Kürt Meselesi**, Çev. Hasan Kaya, Profil Yayıncılık, İstanbul

GIBSON, Hugh (1944), **The Road Of Foreign Policy**, Doubleday, New York

GÖNLÜBOL, Mehmet (2000), **Uluslararası Politika İlke-Kavramlar-Kurumlar**, Siyasal Kitapevi, Ankara

GÜCENMEZ, Bekir (2014), Terörizmin Finansmanı: PKK, ETA ve IRA Terör Örgütlerinin Karşılaştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü

GÜLER, R. ve Rifat Serav İLHAN (2015), Stratejik İletişim ve Politik Psikoloji Bağlamında Terörizmle Mücadele Yöntem ve Uygulama Alanları, Millî Güvenlik ve Askerî Bilimler Akademik Dergisi, Sonbahar/Fall 2015, Cilt/Volume 2, Sayı/No 8, 65-99

GÜLŞEN, Halil (2017), Rusya ve Kürtler, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, Cilt:9, Sayı: 81

GÜVEN, V. Fatih (2018), Güney Sınırımızdan Ülkemize Yönelen Büyük Tehdit-1, Devlet Dergisi, Sayı: 476

Hammes, T.X. (2005). War evolves into the fourth generation. Contemporary Security Policy, 26 (2), 189-221.

HELVACIKÖYLÜ, Gamze (2007), Terör Nedir?, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_nedir , Y.T : 13.02.2007, E.T : 18.11.2017

HOLSTİ, K. J. (1978), **International Policis: A Framework For Analysis**, Prentice Hall of India Pvt. Ltd., New Delhi. 11000

<http://www.turkishnews.com/tr/content/2016/12/14/pkk-orgutu-dosyasi-pkk-teror-orgutunun-yurt-disindaki-teror-burolari-listesi-ekte-dir/>

İNAT, Kemal (2006), “Türkiye’nin Ortadoğu Politikası 2005”, Kemal İnat ve Ali Balcı (Ed.), **Ortadoğu Yıllığı 2005**, Nobel Yayınları, Ankara

İNAT, Kemal (2011), Türkiye’nin İran Politikası 2011, İNAT, Kemal vd.(edt.); (2012), **Ortadoğu Yıllığı 2011**, Açılım Kitap, İstanbul

İNAT, Kemal (2014), “Türkiye’nin Ortadoğu Politikaları” [(eds.) Davut Dursun ve Tayyar Arı (2014), **Ortadoğu’da Siyaset**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir

İSMAYILOV, Elanur (2015), Türkiye’nin Ortadoğu’da Terörle Mücadele Politikası ve Rusya’nın Yaklaşımı, BİLGESAM, No:1241

İŞYAR, Ömer Göksel (2009) , **Karşılaştırmalı Dış Politika Yöntemler Modeller Örnekler ve Karşılaştırmalı Türk Dış Politikası**, Dora Yayıncılık, Bursa

KANAT, Kılıç B., Keri Lyn Michalke, Jackson Hannon (2017), Türkiye-ABD İlişkileri ve Yeni ABD Yönetimi, SETA, Sayı:187

KARABULUT, Bilal (2016), **Uluslararası İlişkiler Kavramlar-Teoriler-Kurumlar**, Barış Kitap, Ankara

KARACA, Bilal (2010), Düşük Yoğunluklu Çatışma Sürecinde PKK’nın İdeolojik ve Stratejik Dönüşümünün Analizi, 21. Yüzyıl Dergisi, Sayı:14

KARACASULU, N. Ve Şevket Ovalı (2004), Terör: Kavramsal Çeşitlilik, Mülkiye Dergisi, Cilt: 28, sayı: 243

KARPAT, Kemal (2012), **Türk Dış Politikası Tarihi**, Timaş Yayınları, İstanbul

KAYA, İbrahim (2005), **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara

KAYA, Osman (2013), **Türkiye’de Etnik Terör**, A Kitap Yayınevi, Ankara

KALKAN KÜÇÜKSOLAK, Övgü (2012), Turan-Sam Yayınları, Yıl 2012, Cilt 4, Sayı 14

KEOHANE, Robert O. Ve Joseph S. Nye; (2001), **Power and Interdependence**, Addison Wesley, Longman, New York

KEOHANE, Robert O. (2002), **Power and Governance in A Partially Globalized World**, Routledge, New York

KISACIK, Raşit (2012), **Minareden Kandile PKK**, Ozan Yayıncılık, İstanbul

KORKMAZ, Sertaç Canalp (2017), Gelişen Askeri Kapasitesi Bağlamında PKK/PYD Terör Örgütü, Ortadoğu Analiz, Cilt: 9, Sayı: 82

KURUBAŞ, Erol (2004), **Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye** Cilt:2, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

KURUBAŞ, Erol (2009), Etnik Sorun- Dış Politika İlişkisi Bağlamında Kürt Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt: 8, No:1

Mali Suçları Araştırma Kurulu (2009), Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Kötüye Kullanılmalarının Önlenmesine Yönelik Rehber

MACMILLAN, Jhon (2007), Liberal Internationalism, GRİFFİTHS, Martin (Edt.), **International Relations Theory For The Twenty-First Century An Introduction**, Routledge, New York

MANAZ, Abdullah (2006), **Türkiye'ye Yönelik Terör Odakları**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul

MARCUS, Aliza; (2017), **Kan ve İnanç PKK ve Kürt Hareketi**, Çev. Ayten Alkan, İletişim Yayınları, İstanbul

MEARSHEİMER, J. Jhon (2001), **The Tragedy of Great Power Politics**, W. W. Norton Company, New York

MİRZALİYEVA, Fatima (2016), Türkiye'nin PKK Sorunu ve Rusya'nın Rolü, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, Analiz 12

MODELSKİ, George (1962), **A Teory of Foreing Policy**, Pall Mall Press, Londra

OĞUZLU, Tarık (2012), Komşularla Sıfır Sorun Politikası: Kavramsal Bir Analiz, Ortadoğu Analiz, Cilt:4, Sayı:12

ORUÇ, Murat (2009), **Terör Örgütü PKK ve Avrupa Birliğinin Türkiye Üzerindeki Hedefleri**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul

ÖZDAL, H., Osman Bahadır DİNÇER, Mehmet YEĞİN (2009), **Mülakatlarla Türk Dış Politikası**, USAK Yayınları, Ankara

ÖZGÜR, B., Zana BAYKAL, Ali BALCI; (2014), Kuzey Irak- Türkiye İlişkileri: PKK, Güvenlik ve İşbirliği, Ortadoğu Araştırmaları Merkezi, Rapor No:2014/01

Öztürk, S. ve Çelik, K., (2009), “Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri”, Akdeniz Üniversitesi Alanya İşletme Fakültesi Dergisi , S. 2, Antalya, ss. 91-95,

PAZARCI, Hüseyin, (2009), **Uluslararası Hukuk**, Turhan Kitapevi, Ankara

PEKÖZ, Mustafa, (2015), **Küresel Savaşta Büyük Ortadoğu**, Vivo Yayınevi, İstanbul

ROSENAU, James (1969) “Towards the study of National –International linkages” in J.N ROSENAU (ed), *Linkage Politics*. New York; The Free Press.

ROSENAU, James (1976), “The Study of Foreign Policy,” in James N. R osenau, Kenneth W. Thompson, Gavin Boyd (eds.), *World Politics: An Introduction*, (New York: Free Press)

ROSENAU, James (1979), “Towards the Study of National İnternational Linkages” in James N. Rosenau ed., **The Scientific Study of Foreign Policy**, London: Frances Pinter

Rousseau, D. (2006). **Identifying Threats and Threatening Identities: The Social Construction of Realism and Liberalism**. Stanford, California, Amerika Birleşik Devletleri: Stanford University Press. Ocak 13, 2018 tarihinde <http://book.xyz/book/2380546/bda4ee> adresinden alındı

RYNNİNG, Sten and Stefano GUZZİNİ(2001), Realism and Foreign Policy Analysis, https://www.researchgate.net/profile/Stefano_Guzzini/publication/237465426_Realism_and_Foreign_Policy_Analysis/links/55b3fe0008aec0e5f434ddbd.pdf

SAĞLAM, Bilal (2015), Terörizm Bağlamında Türkiye-İran İlişkileri, https://www.researchgate.net/profile/Bilal_Saglam2/publication/279173345_TERORIZM_BAGLAMINDA_TRIRAN_ILISKILERIupdated/links/558ab38f08ae02c9d1f93158.pdf

SANDIKLI, Atilla (Edt.) (2012), **Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri**, Bilgesam Yayınları, İstanbul

SANDIKLI, Atilla (2016), Vekalet Savaşları: Ortadoğu ve Türkiye, <http://www.bilgesam.org/incele/2293/-vek%C3%A2let-savaslari--ortadogu-ve-turkiye/#.WngT7Pn5dUU>, Y.T: 19 Ocak 2016, E.T: 10 Mart 2017

SARAÇLI, Murat (2007), Uluslararası Hukukta Terörizm, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XI

- SARI, İbrahim (2017), **Kanlı Terör Örgütü PKK**, Net Medya Yayıncılık, Antalya
- SARI ERTEM, Helin (2012), Kimlik ve Güvenlik İlişkisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: “Kimliğin Güvenliği” ve “ Güvenliğin Kimliği”, Güvenlik Stratejileri, Sayı:16
- SEVER, Ayşegül (2012), **Türkiye’nin Ortadoğu İlişkileri**, Derin Yayınları, İstanbul
- SMITH, Steve, HADFIELD, Amelia, DUNNE, Tim (2016), **Dış Politika Teoriler, Aktörler, Örnek Olaylar**, Çev. Nasuh Uslu, Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul
- SNYDER, Glenn (2002) “Mearsheimer’s World: Offensive Realism and the Struggle for Security,” *International Security* 27 (1) (Summer 2002)
- Šulović, V. (2010). **Meaning of Security and Theory of Securitization**. Centre for Civil-Military Relations. Belgrade: Belgrade Centre for Security Policy. Mayıs 10, 2018 tarihinde [http://www.bezbednost.org/upload/document/sulovic_\(2010\)_meaning_of_secu.pdf](http://www.bezbednost.org/upload/document/sulovic_(2010)_meaning_of_secu.pdf) adresinden alındı
- SÖNMEZOĞLU, Faruk (1995), **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi**, Filiz Kitapevi, İstanbul
- SÖNMEZOĞLU, Faruk (2004), **Tür Dış Politikası Analizi**, Der Yayınları, İstanbul
- SÖNMEZOĞLU, Faruk (2014), **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi**, Der Yayınları, İstanbul
- SÖNMEZOĞLU, Faruk (2016), **Son Onyıllarda Türk Dış Politikası**, Der Yayınları, İstanbul
- SÖNMEZOĞLU, F., H. Güneş, E. Keleşoğlu; (2013), **Uluslararası İlişkilere Giriş**, Der Yayınları, İstanbul
- STEİN, Aron (2012), Türkiye ve İran’ın Karmaşık İlişkisi, Ekonomi ve Dış Politika Araştırma Merkezi
- STEIN, Aron (1980) “ The Politics of Linkage ” *World Politics* .Vol .xxxiii No1.October
- SÜMER, Gültekin (2010), Dış Politikada Süreklilik- Değişim Çekişmesi, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt: 6 Sayı:23

ŞAHİN, Mehmet, ŞEN, Osman (2014), **Uluslararası İlişkiler Teorileri Temel Kavramlar**, Kripto Yayınları, İstanbul

ŞEN, Osman (2011), **Din Terörizm ve El-Kaide**, Sarkaç Yayınları, Ankara

ŞEN, Y. Furkan ve Sevilay E. Gümüş Özuyar; (2015), **Terör ve Terörizm Üzerine**, Yargı Yayınevi, Ankara

TAN, Mehmet ve Pelin ALİYEYEV (2012), 2002 Sonrası Türk Dış Politikası Bağlamında Türkiye İran İlişkilerinin Değerlendirilmesi, II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

TAŞDEMİR, Fatma (2006), **Uluslararası Terörizme Karşı Devletleri Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara

TEMİZÖZ, Cemal (2012), **Kuruluşu, İnfazları, Katliamlarıyla Siyasallaşan PKK Terörü**, Togan Yayınları, İstanbul

TÖRELİ, Türkmen (2002), PKK Terör Örgütü (Tarihsel ve Siyasal Gelişim Süreci Bakımından İncelenmesi 1978-1998), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

VIOTTI, Paul R., KAUPPI, Mark V. (2014), **Uluslararası İlişkiler ve Dünya Siyaseti**, Çev. Ayşe Özbay Erozan, Nobel Yayınları

WALTZ, Kenneth N. (1990) “Realist Thought and Neorealist Theory”, Journal of International Affairs 44

WALTZ, Kenneth N. (2000) “Structural Realism after the Cold War”, International security 25 (1)

WENDT, Alexander (2003), **Social Theory of International Politics**, Cambridge University Press, New York

Werz, M., & Hoffman, M. (2014). **The United States, Turkey, and the Kurdish Regions; The Peace Process in Context**. Washington: Americanprogress. Mayıs 12, 2018 tarihinde

https://us.boell.org/sites/default/files/cap_kurdish_regions_reprt_07.2014.pdf adresinden alındı

Williams, M. (2003). **Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics**. *International Studies Quarterly*, 47, 511-531. Mart 15, 2018 tarihinde

<http://files.janjires.webnode.cz/200000015-c8582c9526/Michael%20Williams%20-%20Securitization%20and%20International%20Politics.pdf> adresinden alındı

Yayla, Atilla (1990). “Terör ve Terörizm Kavramlarına Genel Bakış”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 45, Sayı: 1-4, ss.335-386.

YILMAZ, Aytekin (2013), **Küresel Dünyada Uluslararası İlişkiler Teorileri-Temel Kavramlar- Yeni Gelişmeler**, Kadim Yayınevi, İstanbul

YILMAZ, Muzaffer Ercan (2010), Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türk-Rus İlişkileri, **Akademik Fener**, Sayı:13

YEŞİLTAS, M., Sibel DÜZ, Rıfat ÖNCEL, Bilgehan ÖZTÜRK ; (2016), 2016’da Güvenlik ve Terörle Mücadele, <https://setav.org/assets/uploads/2016/12/guvenlik.pdf>, Y.T: 30 Aralık 2016, E.T: 22 Kasım 2017

YEŞİLTAS, Murat (2015), İç Savaşa Komşu Olmak Türkiye’nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti, SETA, Sayı: 136

YÜCEL, Hasan (2018), Hukuki Açıdan ABD’nin PKK/YPG’ye Silah Yardımı, SETA, Sayı:186, Yıl: Şubat 2018

ÖZGEÇMİŞ

İsmail AYDIN, 30 Eylül 1988 tarihinde Karabük'te doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Safranbolu'da tamamlamıştır. 2005 yılında Safranbolu Atatürk Anadolu Lisesi'nden mezun olmuştur. 2006 yılında Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünü kazanmıştır. 2010 yılında mezun olmuştur. 2012 yılında Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümüne başlamış ve devam etmektedir. 2014 yılında Maliye Bakanlığı'nda Vergi Denetim Kurulu bünyesinde Vergi Müfettişi olarak çalışmaya başlamış ve halen devam etmektedir.

